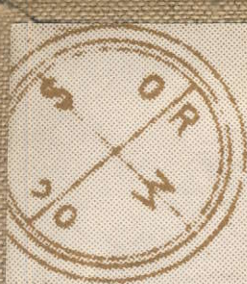
ŠEPER

GRAM

ŠEPER

GRAĐA ZA ŽIVOTOPIS

ZAGREB 1982.

Izdaje

NADBISKUPSKI DUHOVNI STOL
Zagreb, Kaptol 31

Odgovara

Mons. ĐURO PUKEC, KAPTOL 23

Za tisak priredili

Mons. ĐURO PUKEC I Mons. VLADIMIR STANKOVIĆ

Korektura

BONITA KOVAČIĆ I NIVES KUHAR

Tisak

RO »INFORMATOR«, OOUR TISKARA »ZAGREB«
Preradovićeva 21—23

Predgovor

Pozdravljam izdavanje ove knjige u kojoj su objavljeni neki tekstovi blagopokojnog kardinala Franje Šepera koji je vršio službu prefekta Svete kongregacije za nauk vjere od 1968. do svoje smrti. Prije toga bio je nadbiskup koadjutor od 1954.—1960. i zagrebački nadbiskup od 1960.—1969.

Ovu je knjigu pripremio mons. Đuro Pukec, kanonik zagrebački uz suradnju mons. Vladimira Stankovića, ravnatelja dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu, kojima za taj rad i nastojanje posebno zahvaljujem.

Knjigu izdaje Nadbiskupski duhovni stol da i na taj način izrazi svoje poštovanje i svoju zahvalnost za sve ono dobro čime je blagopokojni Kardinal zadužio ne samo zagrebačku nadbiskupiju nego i Crkvu u Hrvata.

Život i rad kardinala Franje Šepera trebat će opširnije obraditi i dublje prostudirati. On ulazi u niz naših crkvenih velikana izuzetne važnosti i obzirom na svoju duhovnu veličinu i obzirom na važnost službi koje je vršio u Crkvi katoličkoj: kao zagrebački nadbiskup, kao koncilski otac, kao prefekt Svete kongregacije za nauk vjere.

U svim tim službama dolazila je do izražaja njegova duboka vjera i ljubav prema Crkvi. To je njegovo uvjerenje raslo iz bogatog duhovnog života koji se napajao na izvorima Božje riječi, katoličke teologije i posebno liturgije.

Blagopokojni Kardinal je ušao u povijest naše Crkve i hrvatskog naroda. Objektivni studij treba iznijeti na vidjelo povijesno značenje njegova djela i važnost njegova imena u događanju naše suvremene povijesti. Taj rad, dakako, traži vrijeme, stručan pristup i temeljit uvid u dokumentaciju koja postoji.

Ova knjiga je skromni ali dragocjeni početak da se osvijetli jedan život koji se je milošću Božjom događao u zajedništvu zagrebačke Crkve ali i u zajedništvu univerzalne Crkve.

Neka to bude izraz poštovanja i zahvalnosti koju dugujemo uzornom svjedoku Božjem. S tom nakanom preporučujemo ovu knjigu cijenjenim čitateljima i našoj javnosti.

U Zagrebu, na blagdan sv. Karla Boromejskog, 4. studenoga 1982.

+ Franjo Kuharić

nadbiskup zagrebački

Uvodna riječ

Prebrza i neočekivana smrt uzoritog kardinala Franje Šepera, bivšeg zagrebačkog nadbiskupa i pročelnika Svete kongregacije za nauk vjere, duboko je potresla čitavu Crkvu a na poseban način Crkvu u Hrvata i zagrebačku nadbiskupiju.

Razdoblje što ga je kardinal Šeper proživio kao zagrebački nadbiskup, kao aktivni i vrlo zapaženi sudionik Drugog vatikanskog koncila i kao pročelnik Svete kongregacije za nauk vjere obilovalo je izvanrednim i neponovljivim zbivanjima u životu zagrebačke nadbiskupije, Crkve u Hrvatskoj i cijeloj Jugoslaviji i opće Crkve.

U specifičnim prilikama poslije Drugog svjetskog rata nije bilo lako naći se na čelu jedne od najvećih biskupija katoličke Crkve te zajedno sa svojim svećenstvom i vjernicima ne samo preživjeti nego i pronaći nove putove za rast vjere u društvu koje se gradilo na drukčijim načelima. No Providnost je Šepera obdarila inteligencijom, intuicijom i duševnom snagom, tako da je znao izabrati rješenja koja su se u svojoj konačnici pokazala kao razborita i u datoj situaciji najbolja. Takvi su bili i njegovi interventi na Drugom vatikanskom koncilu na kojem je aktivno sudjelovao kao jedan od njegovih najistaknutijih članova. Zato je bilo sasvim prirodno da su ga biskupi u našoj zemlji, za sve vrijeme dok je bio rezidencijalnim zagrebačkim nadbiskupom, željeli imati kao predsjednika svoje Biskupske konferencije. Njegove kvalitete ozbiljnog teologa, vjernog sina Crkve, čovjeka široke naobrazbe, sređene i razborite ličnosti poznate širom svijeta zapazio je i papa Pavao VI. pa ga je imenovao ne samo stožernikom svete rimske Crkve nego i svojim najbližim

suradnikom, pročelnikom Svete kongregacije za nauk vjere u Vatikanu.

No za sve vrijeme svojeg gotovo četrnaestgodišnjeg boravka u Rimu kardinal Šeper je ostao usko povezan sa zagrebačkom nadbiskupijom, sa svojim dragim Zagrebom i cijelim hrvatskim narodom. Zato se rado odazivao na razne svečanosti u zagrebačkoj nadbiskupiji, a osobito na one na nacionalnoj razini, kao primjerice slavlja naših jubileja Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata i druga, na koja je dolazio u svojstvu posebnog izaslanika Svetog Oca.

Na dan ukopa kardinala Šepera u zagrebačkoj katedrali 5. siječnja 1982. godine njegov nasljednik na stolici zagrebačkih biskupa nadbiskup Franjo Kuharić je u oproštajnom govoru rekao: »Bit će potrebno pisati studije o životu, djelu i radu našeg blagopokojnog kardinala Franje Šepera. Bit će potrebno dobro proučiti sve što je izrekao i što je napisao i što je učinio za ovu Crkvu u Hrvata, posebno za našu zagrebačku Crkvu, jer on je bio član ove Crkve. Kao vjernik i svećenik i kao nadbiskup i kao kardinal i kao prefekt Svete kongregacije za nauk vjere smatrao se svećenikom zagrebačke Crkve.«

Ove riječi prvog biskupa Crkve u Hrvata bile su poticaj da se počne razmišljati o pripremama za životopis kardinala Franje Šepera. No budući da se radi o jednom tako istaknutom čovjeku naše i opće Crkve, tom poslu treba pristupiti s dužnim poštovanjem i odgovarajućom pripremom. Zato se pomalo iskristaliziralo mišljenje da bi ponajprije trebalo prikupiti građu, posebno njegove tekstove, na temelju koje će se moći krenuti u daljnje istraživanje koje će rezultirati jednom opširnom biografijom.

Želeći obilježiti prvu obljetnicu njegove smrti, odlučili smo izdati najprije tekstove koje je kardinal Šeper kao zagrebački nadbiskup objavio u obliku okružnica u Službenom vjesniku zagrebačke nadbiskupije. Tu je kronološkim redom od g. 1954. do g. 1968. nanizano 95 dokumenata u kojima se najprije nadbiskup koadjutor a zatim rezidencijalni zagrebački nadbiskup Franjo Šeper obraća svojim svećenicima i vjernicima. Dodane su i neke njegove značajnije propovijedi. Sve je to obogaćeno fotodokumentacijom koja obuhvaća njegovo djetinjstvo, mladost, život i rad svećenika, nadbiskupa koadjutora i rezidencijalnog zagrebačkog nadbiskupa.

U posebnoj knjizi treba donijeti one priloge za njegovu biografiju koji ga prikazuju u svjetlu Drugog vatikanskog koncila i Svete kongregacije za nauk vjere. Trebat će objaviti sve njegove koncilske

intervente i najvažnije dokumente koje je potpisao kao pročelnik najvažnije vatikanske kongregacije.

Ako Bog bude htio, naći će se netko tko će pristupiti dubljem istraživanju o životu i djelu ovog velikog sina našeg naroda i objaviti o njemu studiju. Željeli bismo da mu u tom nastojanju posluže dokumenti objavljeni u ovoj knjizi.

Posebna hvala svima koji su svojim sudjelovanjem doprinijeli prikupljanju i prepisivanju ove građe.

Predajući prigodom prve obljetnice smrti kardinala Franje Šepera našoj javnosti ovu građu za njegov životopis, zahvaljujemo Bogu što je u njegovoj osobi obogatio kulturnu i religioznu povijest našeg malog hrvatskog naroda a općoj katoličkoj Crkvi dao velikog muža vjere, srca i uma.

U Zagrebu, 5. srpnja 1982.

Đuro PUKEC

VERITATEM
FACIENTES
IN CARITATE

Biografski podaci

Zagrebački nadbiskup i pročelnik Svete kongregacije za nauk vjere Franjo kardinal Šeper rodio se u Osijeku 2. listopada g. 1905. u radničkoj krojačkoj obitelji Vjekoslava i Marije Šeper. Bio je prvi od četvero djece (sestra Ivka živi u Šestinama, sestra Štefica je u ranoj djetinjoj dobi umrla u Osijeku a brat Mirko u Zagrebu g. 1970). Obitelj se početkom g. 1910. preselila u Zagreb gdje se nastanila u tadašnjoj Gregorijančevoj ulici (sada ulica Nike Grškovića). Mali Franjo je pučku školu pohađao na Kaptolu a maturirao na donjogradskoj zagrebačkoj gimnaziji g. 1924. Za vrijeme gimnazijskih dana sudjeluje u pokretima katoličke mladeži, postaje članom Marijine kongregacije pa je to utjecalo — a osobito poznanstvo s dr. Ivanom Merzom — da se poslije mature odlučio za svećenički poziv. Već za vrijeme prvog semestra studija na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu — u studenom g. 1924. — nadbiskup zagrebački Antun Bauer šalje ga na studij u Rim. Kao pitomac Germanicuma pohađao je predavanja na papinskom sveučilištu Gregoriani gdje je g. 1927. načinio doktorat iz filozofije a 1931. je promoviran za doktora teologije. Za svećenika je bio zaređen u Rimu 26. listopada g. 1930, a mladu misu je imao na blagdan Sviju svetih u bazilici sv. Pavla izvan zidina u Rimu. Studirao je i bio zaređen zajedno s Alojzijem Stepincem, kojega je kasnije naslijedio kao zagrebački nadbiskup.

Mladi svećenik Franjo Šeper vraća se u Zagreb u srpnju g. 1931, da u rujnu postane profesorom religije na zagrebačkoj I. ženskoj realnoj gimnaziji na kojoj dužnosti ostaje do kraja školske godine 1934/35. Tada ga nadbiskup Bauer imenuje nadbiskupskim tajnikom koju službu vrši do jeseni g. 1941. Nadbiskup Stepinac ga u rujnu

te godine imenuje rektorom Nadbiskupskog bogoslovnog sjemeništa u Zagrebu koju dužnost vrši kroz teško ratno i poslijeratno razdoblje punih deset godina, dok u listopadu g. 1951. nije bio prisiljen napustiti Bogosloviju i preseliti se u zagrebačko Trnje za župnika župe Krista Kralja. Šeper je i kao nadbiskupski tajnik i kao rektor katehizirao školsku mladež, osobito u zagrebačkim župama sv. Marije i sv. Josipa posebno odgajajući svoje vjeroučenike u liturgijskom duhu.

Nakon četvorogodišnjeg župnikovanja dr. Franjo Šeper bude od pape Pija XII. 22. srpnja 1954. imenovan naslovnim nadbiskupom filipopolskim kao koadjutor zagrebački »sedi datus«. Biskupsku konsekraciju primio je u zagrebačkoj katedrali 21. rujna g. 1954, a kao konsekrator je fungirao beogradski nadbiskup dr. Josip Ujčić dok su sukonsekratori bili pomoćni zagrebački biskupi dr. Franjo Salis i dr. Josip Lach. Novi nadbiskup koadjutor je zagrebačkom nadbiskupijom upravljao prema sugestijama i u sporazumu s ordinarijem Alojzijem kardinalom Stepincem koji se nalazio u konfinaciji u svojoj rodnoj župi u Krašiću. Kad je kardinal Stepinac 10. veljače g. 1960. umro, nadbiskup koadjutor Šeper je snagom dekreta Svete konsistorijalne kongregacije od 24. ožujka 1958. postao apostolskim administratorom zagrebačke nadbiskupije »ad nutum Sanctae Sedis«, da ga već 5. ožujka iste godine papa Ivan XXIII. imenuje rezidencijalnim zagrebačkim nadbiskupom metropolitom. Iste godine Šeper postaje i predsjednikom Biskupske konferencije Jugoslavije.

Već kao koadjutor a posebno kao rezidencijalni nadbiskup Šeper se posebno zauzimao za liturgijsku obnovu pa ga zato biskupi biraju za predsjednika Interdijecezanskog liturgijskog odbora. On daje inicijativu da Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu od g. 1961. započne s redovitim godišnjim Teološko-pastoralnim tečajevima za kler, pri istom fakultetu osniva Katehetski institut a g. 1963. Institut za crkvenu glazbu. Za vrijeme svog upravljanja zagrebačkom nadbiskupijom osnovao je u njoj 21 novu župu, pokrenuo je Karitas kao podružnicu »Caritas internationalis-a« i Fond pape Ivana XXIII. za gradnju novih crkava. Na njegov prijedlog papa Pavao VI. imenuje samoborskog župnika Franju Kuharića pomoćnim biskupom, kojega konsekrira 3. svibnja g. 1964. i koji 16. lipnja g. 1970. postaje kao zagrebački nadbiskup njegovim nasljednikom. Šeper je naročito podupirao katolički tisak dajući podršku Hrvatskom književnom društvu sv. Ćirila i Metoda (Sv. Jeronima), osnivajući dvotjedne katoličke novine Glas koncila g. 1963, mjesečnik Mali koncil g. 1966. i

Kršćansku sadašnjost g. 1968. Pri kraju svoje službe kao zagrebački nadbiskup izdaje dekrete o osnutku Svećeničkog i Pastoralnog vijeća za zagrebačku nadbiskupiju. Godine 1968. sastaje se kardinal Šeper s patrijarhom srpske pravoslavne Crkve g. Germanom u Srijemskim Karlovcima na ekumenskom susretu. Za vrijeme nadbiskupovanja kardinala Šepera (g. 1966) uspostavljeni su diplomatski odnosi između SFR Jugoslavije i Svete Stolice.

Šeper je od samog početka aktivno sudjelovao u pripremama za Drugi vatikanski koncil. Najprije je bio imenovan članom Komisije za sakramente, zatim ulazi u Središnju komisiju za pripravu koncila, da na samom koncilu bude odmah zapažen i izabran za člana Teološke glavne koncilske komisije. Na koncilu je govorio u prilog uvođenja đakonata, narodnog jezika u liturgiju, pričešćivanja pod obje prilike u određenim prigodama, koncelebracije; zauzimao se za vjersku slobodu, za apostolat laika, za pravo na imigraciju i emigraciju; s novim je naglascima govorio o suvremenom masovnom ateizmu. Budući da je bio jedan od vrlo uglednih koncilskih otaca, ne treba se čuditi što je papa Pavao VI. zagrebačkog nadbiskupa Franju Šepera u konzistoriju od 22. veljače 1965. imenovao za kardinala dajući mu kao titul rimsku crkvu sv. Petra i Pavla u EUR-u.

Kao kardinal Šeper naglo izrasta u prvu ličnost Crkve u Hrvata. On predvodi velika vjerska slavlja u Sinju, Šibeniku, Đakovu, Tekijama, Puli i na Trsatu, a u inozemstvu vodi nacionalno hodočašće u Svetu zemlju g. 1967, a naredne godine u Lurd i Fatimu. Godine 1966. po prvi puta odlazi u Sjedinjene Američke Države, da kasnije još koji put obiđe hrvatske iseljenike u toj zemlji i Kanadi, te naše radnike na privremenom radu u Njemačkoj i Austriji. Na Prvoj sinodi biskupa g. 1967. Šeper postaje predsjednikom doktrinalne komisije, a u istoj »Godini vjere« predvodi zapaženo hrvatsko hodočašće u Rim.

Pročelnikom Svete kongregacije za nauk vjere kardinala Šepera imenovao je papa Pavao VI. 8. siječnja g. 1968. Otkako su Hrvati prije 13 stoljeća krštenjem ušli u krilo katoličke Crkve nijedan Hrvat se nije tako visoko popeo u hijerarhiji Crkve, jer je kao pročelnik najvažnije vatikanske kongregacije, u stvari, postao drugi čovjek (iza kardinala državnog tajnika) do pape. Ujedno je bio članom nekoliko rimskih dikasterija: Vijeća za izvanredne poslove Crkve, Svetih kongregacija za biskupe, za sakramente i bogoštovlje, za katolički odgoj. Bio je predsjednikom Međunarodne teološke komi-

sije i Papinske biblijske komisije te članom Papinske komisije za reviziju zakonika kanonskog prava. Svoju dužnost vršio je do 25. studenoga 1981, dakle oko mjesec dana prije smrti koja je nastupila 30. prosinca g. 1981.

Svetu misu zadušnicu u bazilici sv. Petra u Rimu pred mrtvim tijelom kardinala Šepera služio je papa Ivan Pavao II. 2. siječnja g. 1982, a zatim je pokojnikovo tijelo prevezeno u hrvatsku crkvu sv. Jeronima gdje se hrvatska rimska kolonija okupila kod večernje svete mise koju je predvodio nadbiskup Kuharić. Zatim je lijes prevezen furgonom u Zagreb gdje je u nedjelju popodne 3. siječnja pred katedralom voljenom kardinalu priređen veličanstveni doček. Nepregledno mnoštvo vjernika pohrlilo je do njegova odra u katedrali u kojoj su pogrebni obredi održani u utorak 5. siječnja popodne a predvodio ih je osobni predstavnik Svetog Oca kardinal Paolo Bertoli uz asistenciju pronuncija Michelea Cecchinija, više kardinala i biskupa iz raznih evropskih zemalja i cjelokupnog katoličkog episkopata u Jugoslaviji. Posmrtni ostaci Franje kardinala Šepera položeni su u grobnicu zagrebačkih nadbiskupa tik uz lijes kardinala Stepinca gdje čekaju slavno uskrsnuće.

VAŽNIJE PASTORALNE SMJERNICE KLERU I VJERNICIMA ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE* 1954.–1968.

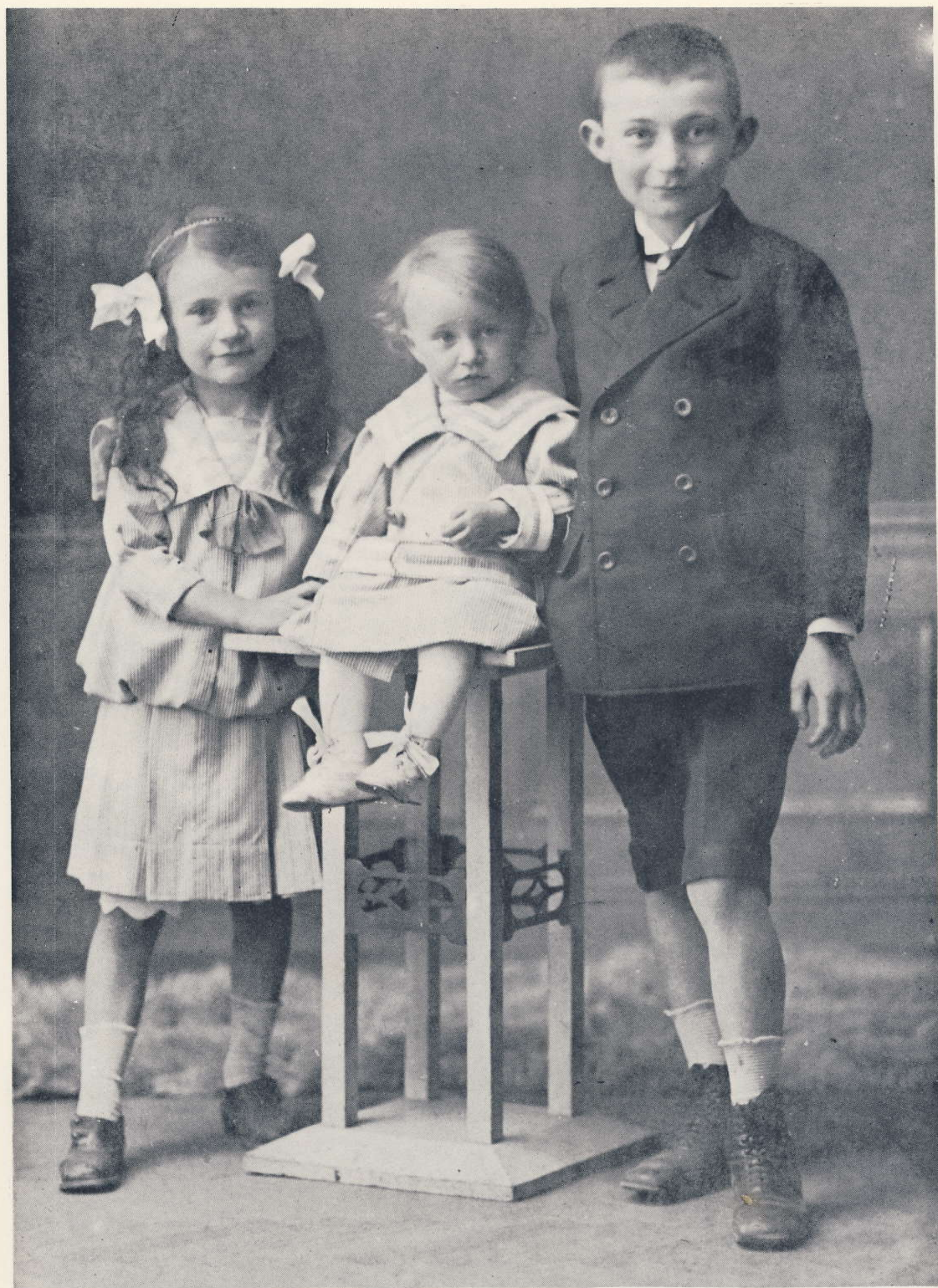
* Prema Službenom vjesniku zagrebačke nadbiskupije 1954.—1968.

Roditelji Vjekoslav i Marija Šeper

Dvogodišnji Feri u Osijeku

Kao devetogodišnjak sa sestrom Ivkom i bratom Mirkom g. 1914. u Zagrebu

Student teologije g. 1929. u Rimu

Svršeni gimnazijalac g. 1924. u Zagrebu

2

1

Poslije mlade mise pred bazilikom sv. Pavla 1. 11. 1930. u Rimu: Šeper u sredini, njemu slijeva Stepinac

Subđakoni g. 1930. u Germanicumu u Rimu: Šeper u drugom redu drugi zdesna, Stepinac u prvom redu prvi slijeva

Prigodom jednog igrokaza g. 1927. u Germanicumu: Šeper najviši od svih u sredini

S rodbinom
u Osijeku g. 1957:
njemu slijeva brat
Mirko, zdesna
zagrebački prebender
Vjekoslav Benčić;
u prvom redu slijeva
na desno bratova
žena Estera, stric
msgr. Josip Šeper,
župnik u Osijeku,
sestra Ivka, sinovci
Mirko i Bruno.

S rodbinom na
Plitvicama g. 1960.

1954.

Okružnica

O IMENOVANJU NADBISKUPOM KOADJUTOROM

Časnoj braći svećenicima zagrebačke nadbiskupije

Bulom Sv. Oca pape Pija XII. od 22. VII. 1954. imenovan sam naslovnim nadbiskupom filipopolskim (»Philippopolis in Thracia« — Plovdiv) kao koadjutor zagrebački »sedi datus«. (Vidi can. 350, can. 352. i can. 355 § 3 CIC).

Dekret Državnog tajništva Njeg. Svetosti br. 5137. od 5. VIII. o g. određuje ovo: »Exc. mo Domino Šeper Zagrebiensis Archidioecesis regimen concreditum est, cum potestate Episcopi residentialis donec aliter provideatur«.

Dne 20. IX. o. g. službeno sam predočio akt o svom imenovanju preuzv. Ordinariju sede impedita i preč. Prvostolnom kaptolu zagrebačkom, te sam time u skladu s odredbama can. 353 § 1 i 2 CIC. preuzeo upravu zagrebačke nadbiskupije.

Biskupsku sam konsekraciju primio u zagrebačkoj katedrali na blagdan sv. Mateja apostola, dne 21. rujna. Kao konsekrator fungirao je preuzv. dr. Josip Ujčić, beogradski nadbiskup, a sukonsekratori su bili preuzv. gg. dr. Franjo Salis i dr. Josip Lach.

Odlazeći s položaja službe Ordinarija s.i. preuzv. je biskup dr. Franjo Salis posebnim dekretom dobio visoko odlikovanje Sv. Stolice: imenovan je assistens solii pontificii.

Generalnim vikarima imenovao sam preuzv. g. dra Josipa Lacha i presvj. g. msgra dra Stjepana Bakšića.

Kao biskupsku lozinku uzeo sam riječi sv. Pavla, na čijem sam grobu kao mladomisnik prikazao svoju prvu sv. misu: VERITATEM FACIENTES IN CARITATE (Ef 4, 15). »Ostvariti (realizirati) istinu u ljubavi«: to je prema riječima jednog duhovnog pisca najdublje i najkraće izražena formula duhovnog života. A te riječi izražavaju

također na savršeni način naš svećenički apostolat na koji smo pozvani.

Moj biskupski grb predočuje simbole Isusa i Marije. Šiljati štit podijeljen je okomito na dva jednaka polja. Lijevo polje nosi na crvenoj podlozi starokršćanski monogram Kristova imena (isprepleteni X i P). U sredini desnog polja, koje je modre boje, nalazi se zvijezda — to je simbol Marije (Stella maris), jer sam imenovan u Marijinoj godini. — U znaku Isusa i Marije želim vršiti velikosvećeničku službu, koju mi je sv. Crkva povjerila.

Preporučujući se braći svećenicima u molitve podjeljujem svima svoj natpastirski blagoslov.

U Zagrebu, 30. rujna 1954. Nasl. nadbiskup koadjutor
Franjo Šeper

Okružnica

O SVETKOVANJU BLAŽENOG NIKOLE TAVELIĆA

Svetkovina bl. Nikole Tavelića svetkuje se dne 14. studenoga svake godine. Ljetos pada taj dan na nedjelju. U svakoj se crkvi neka služi jedna svečana (pjevana) sv. misa o našem Blaženiku, sa spomenom i posljednjim Evanđeljem nedjelje. Propovijedi toga dana neka prikažu život, rad i mučeničku smrt bl. Nikole. Naročita tendencija propovijedi neka bude u tome da se što više uskrisi veće i općenito štovanje sv. Mučenika u našim hrvatskim krajevima. Vjernicima treba naglasiti da njegova što skorija kanonizacija ovisi vrlo mnogo o našim molitvama. Preporučuje se također zavjetovati bolesnike bl. Nikoli, što toplije i ustrajnije moliti da koji od njih čudesno ozdravi po njegovom zagovoru.

Osim toga neka se u propovijedima naglasi potreba žive vjere, koju je naš Blaženik posvjedočio i svojom mučeničkom smrću. Živa se vjera pokazuje životom po vjerskim načelima. Napose neka katolički roditelji svojom riječju i primjerom usađuju u dušu svoje djece živu vjeru, neka svojoj djeci naglase da su dužna vršiti Božje zapovijedi i ako im to zadaje koji puta i poteškoće, jer život po vjeri znači prolaziti trnovitom stazom u vječno spasenje.

U Zagrebu, dne 7. listopada 1954. Naslovni nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

O DANU PROTIV PSOVKE

Dan borbe protiv psovke i naknadne pobožnosti u zadovoljštinu za taj strašni naš narodni grijeh, neka se ove godine obavi u nedjelju, dne 21. studenoga.

Poslije glavne sv. mise neka se izloži Presveto i zajedno s vjernicima izmole litanije Presv. Srca Isusova, molitva sv. Oca, i obavi euharistijski blagoslov.

Da dan borbe protiv psovke što bolje uspije, treba na to upozoriti vjernike na vrijeme. Treba im protumačiti da na razborit način, uvijek, a osobito o tom danu, nastoje oko iskorjenjivanja te strašne naše narodne mane i grijeha. Naglasiti se mora, kako bogopsovka spada među najteže grijehe jer je izravna hula na Boga i Njegove najveće svetinje.

U borbi protiv psovke od neizrecive je važnosti uvođenje naknadnih pobožnosti, slušanje sv. mise, primanje sv. Pričesti, obavljanje pobožnosti prvih petaka i subote, sve u zadovoljštinu povrijeđenom Gospodinu i Presv. Majci, radi toga užasnoga grijeha.

Ujedno treba obnoviti naviku da vjernici svako jutro mole: »Isuse, iskorijeni psovku u našem narodu«, a svako veče: »Isuse, oprosti psovku u našem narodu«. Preko dana, osobito ako čuju strašne psovke, neka mole: »Srce Isusovo, obrati jadne psovače!« (300 dana oproštenja).

Bit će dobro da se navedeni pobožni uzdasi u obliku parola napišu i stave na ulazu u crkvu.

U Zagrebu, dne 7. listopada 1954.

Naslovni nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

O TRIDESETOJ GODIŠNJICI SMRTI SLUGE BOŽJEGA DRA JOSIPA LANGA

Na blagdan Svih svetih (1. XI.) ove godine — navršuje se 30 godina od blage smrti sluge Božjega biskupa dra *Josipa Langa*. Kako je pak on 4. studenoga 1924. pokopan, to određujemo da svi župnici, upravitelji župa i crkvi u nedjelju 7. studenoga o. g. povodom 30. godišnjice smrti našega sluge Božjega kod sviju sv. misa iza propovijedi učine kratku komemoraciju sa molitvom za njegovu beatifikaciju. Za tu svrhu može poslužiti knjiga: »Biskup Lang« (može se nabaviti u Ćirilo-metodskoj knjižari, Kaptol 29 — cijena 30.— DIN).

Vjernicima treba često preporučati neka se u svojim privatnim potrebama utječu u zagovor slugi Božjemu biskupu Langu, a nada sve neka se bolesnici mole Bogu po zagovoru biskupa Langa za svoje ozdravljenje. Na takovu nakanu neka mole sa velikim pouzdanjem i ustrajno za bolesnike oni koji su njihovi najbliži.

Usrdno preporučujemo svima svećenicima da odsluže koju svetu misu za uspjeh nastojanja oko beatifikacije, a osobito da to izvrše bivši klerici sluge Božjega dra Josipa Langa. Redovnicama preporučujemo da na tu nakanu prikazuju svete Pričesti i druga duhovna dobra djela.

U Zagrebu, dne 7. listopada 1954.

Naslovni nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

MOLITVENA AKCIJA SVEĆENIKA ZA NAŠU OMLADINU

Obzirom na kršćanski uzgoj i duhovni život naše omladine ovime se preporuča:

1. Neka svaki svećenik izmoli dnevno barem jednu deseticu sv. krunice za djecu i omladinu, napose njemu povjerenu.

2. Neka bi svaki svećenik jedne subote u godini odslužio sv. misu na čast Bezgrešnog Srca Marijinog pro juventute. Da se uzmogne stvoriti turnus sv. misa pro juventute svake subote kroz čitavu godinu, neka se svećenici, koji su spremni služiti te sv. mise, jave kod Nadb. duhov. stola ili župnom uredu sv. Marije u Zagrebu, pa će im se javiti, kada bi trebali služiti tu sv. misu. Tako će se stvoriti turnus od 52 sv. mise u subotama.

3. Preporuča se nadalje da se sa istom nakanom svake subote obavi pred Presvetim adoracija sa razmatranjem i molitvom sv. krunice.

4. Molitvama dodajmo koju žrtvicu svladavanja (nemrs, uzdržavanje od vina, pušenja i slično) u subotu.

Molimo se za našu omladinu, pa će Gospodin blagosloviti naše nastojanje oko kršćanskog uzgoja i duhovnog života omladine.

U Zagrebu, 5. listopada 1954.

Naslovni nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

O OSOBNOJ POSVETI MARIJI

Braćo svećenici!

Sveta je Marijina godina pri kraju. Što je sve poduzeto širom katoličkog svijeta da se proširi slava Marijina i produbi u dušama ljubav prema Majci Božjoj! I kod nas je tisuće duša na istom poslu širenja slave Marijine kroz ovu godinu.

Nije čudo da je iz samih vaših svećeničkih redova potekla misao da se sav naš kler jednim posebnim činom posveti Majci Božjoj da tako dolično zaključimo tu godinu. Učinile su to već razne redovničke zajednice, učinili su to već mnogi pojedinci iz redova svjetovnjaka, učinile su to razne župe, pa što je naravnije nego da to posebnim činom učine i oni, koji su prvi zvani na širenje slave Majke Božje, svećenici, koji su na poseban način Njezina djeca.

Iz istih svećeničkih redova potekla je misao da svećenici po mogućnosti mole dnevno svih petnaest otajstava svete krunice da tako dnevno proživljavaju sa svojom nebeskom Majkom tajne Utjelovljenja, Muke i Uskrsnuća Gospodnjega u dokaz svoje neograničene pripadnosti neoskvrnjenoj Djevici.

Kada dakle iz samih vaših redova dolazi ta misao, nema razloga a da te misli ne odobrim, što više, nema razloga a da je najtoplije ne preporučim.

Čitava povijest Crkve kazuje da nije bilo nijednog velikog i Božjeg čovjeka u Crkvi, koji nije bio duboki štovatelj neokaljane Matere Božje. Prvi primjer daju nam sami sveti Apostoli, koji se iza odlaska Spasiteljeva na nebo odmah okupljaju oko Majke Božje, »perseverantes unanimiter in oratione... cum Maria matre Jesu« (Dj 1, 14) da u njezinom društvu dočekaju dolazak Duha Svetoga. A da je lik Marijin bio duboko urezan u dušama prvih kršćanskih mučenika, tih velikana Crkve Božje, dokazuju nam katakombe gdje se već od prvih vremena nailazi na slike Majke Božje. A onda odmah počinju veliki učitelji Crkve, kao što su sveti Ivan Krizostom, Grgur, Bazilije, Augustin, Jeronim i drugi. Kakovih su divnih stvari iznijeli o Majci Božjoj! Tko da se ne divi pohvalama koje su o Bogorodici iznosili sveti Efrem Sirski, sveti German patrijarha, sveti Ivan Damašćanski! Tko da se ne divi pohvalama što su ih o Majci Božjoj iznosili sveti Anzelmo, sveti Bonaventura, sveti Toma Akvinski, sveti Albert Veliki! Zar možete zamisliti svetoga Benedikta, Franju Asiškoga, Dominika, Ignacija Lojolu, Tereziju Avilsku, Ivana od Križa, a da ne bi gledali u njima velike štovatelje i sluge Marijine? Što da kažemo o svetom Alfonzu Liguori, Ljudevitu Grignionu, Franji Suarezu velikom teologu (makar nije uvršten u katalog svetaca)? Što da kažemo o svetom Bernardu opatu, svetom Bernardinu Sijenskom, svetoj Tereziji od Maloga Isusa? Što da kažemo o tolikim velikim papama, koji su zborom i tvorom širili slavu Marijinu i stvorili velika djela u Crkvi Božjoj. Dosta je spomenuti samo nekoliko zadnjih papa, kao što je Pio IX, Leon XIII, Pio X, Benedikt XV, Pio XI. i Pio XII. koji je proglasio dogmu Uznesenja, dao nam ovu svetu Marijinu godinu, i nedavno uveo blagdan Marije — Kraljice.

Ništa dakle velikoga nemamo u Crkvi, što ne bi na koji mu drago način bilo povezano s imenom Marijinim. A kako su svršili oni koji ignoriraju Bogorodicu, dokazuje nam povijest Nestorija, dokazuje nam povijest Luthera, Calvina, Zwinglia, da i ne spominjemo toliko bogohulnih pisaca koji su se blatom nabacivali na neokaljani lik

Bogorodice, pa da se za kaznu na svima njima ispuni ona riječ prorokova: »Confusi sunt et erubuerunt omnes, simul abierunt in confusionem fabricatores errorum« (Iz 45, 16). A golemi je »error« htjeti do Isusa, a ne vidjeti ga kao dijete na rukama Marijinim; htjeti do Isusa, a ne vidjeti ga u Nazaretu dragovoljno pod materinskom vlašću Marijinom; htjeti do Isusa na križu, a ne vidjeti do njegovih nogu Majku-Mučenicu; htjeti doživjeti čudesa u Kani, a ne tražiti zagovor Marijin; htjeti milost Duha Svetoga, a ne vidjeti da ga apostoli očekuju »unanimiter in oratione cum Maria matre Jesu«.

Ako dakle želimo nešto veliko postići u pastvi duša, nećemo toga postići bez posredovanja Bogorodice. Nije li dakle već to veliki razlog da joj se u ovoj svetoj njezinoj Godini posebnim načinom posvetimo?

Međutim, što bi nam koristili svi, pa i najveći uspjesi u pastvi, ako bismo sami zastranili s puta istine, ako se sami osobno ne bismo posvetili? A tko će nam tu više pomoći nego Marija? Svetosti nema bez Božje milosti, a milosti Božje daju nam se po Mariji. Zar ne primjenjuje njoj Crkva riječi: »Qui mane vigilant ad me, invenient me?« (Izr 8, 17). A na te riječi dodaje s pravom sveti Alfons Liguori: »Idem est recurrere ad Mariam et invenire Dei gratiam« (De Mariae gloriis, c. II. § 1). Upravo je dakle imperativ naših duša da se posvete Mariji.

Ali nije dosta sveto živjeti na ovom svijetu jedan dan ili mjesec, nego valja ustrajati do kraja u svetosti, u Božjoj milosti. A perseverantia finalis tako je veliki dar da prema nauci svetog Tridentskog sabora nitko toga dara ne može zaslužiti svojim silama de condigno, jer ne opominje uzalud Apostol: »Qui se existimat stare, videat ne cadat« (1 Kor 10, 12). Perseverantia finalis tako je golemi dar da ga ne možemo zaslužiti, nego sigurno izmoliti skrušenom, srdačnom molitvom. I to ne molitvom jedan ili dva puta, nego ustrajnom molitvom dok smo živi, kao što veli sveti kardinal Bellarmin: »Quotidie postulanda est, ut quotidie detur.« Ako se pak teolozi slažu u tvrdnji da sve milosti prolaze kroz ruke Marijine, onda očito i ova najveća milost, milost perseverantiae finalis. Koliki dakle poticaj da se posvetimo neokaljanoj Majci Božjoj jednim posebnim činom u ovoj njezinoj jubilarnoj godini! Ako se naime Njoj posvetimo, znači da hoćemo njoj vjerno služiti do groba. A vjerno služiti do groba Mariji znači onda postići perseverantiam finalem po Njezinom zagovoru, na što nas upućuju i riječi koje Crkva primjenjuje Bogorodici: »Qui elucidant me, vitam aeternam habebunt« (Sir 24, 31).

Nije potrebno da Vam dalje naglašujem izvrsnost naše osobne posvete Majci Božjoj, jer ste konačno svi prošli teologiju, pročitali tolike biografije svetaca i imali toliko iskustva u pastvi da vam se korist osobne posvete mora sama od sebe nametnuti ako se samo malo dublje zamislite.

Ono što bih vam još, braćo svećenici, želio staviti na srce, jest da nakon svoje posvete postanete pravi apostoli slave Marijine *u duhu Crkve*. Iskustvo vam iz pastve govori da sveto ime Marijino vrši neobičan čar na duše našeg vjernog puka i bila bi neoprostiva pogreška tko bi zanemario poticati vjernike na pobožnost Majci Božjoj. Ima ih, doduše, koji se izgovaraju da se brzo iscrpe ako govore o Mariji. Na to nije teško odgovoriti. Ponajprije, kad bi se i ponavljali, zar se nije ponavljao i sam božanski Spasitelj kad se je znojio krvavim znojem na Maslinskoj gori i molio, *»eundem sermonem dicens«*. A drugo, svaki će se svećenik uz malo dobre volje uvjeriti o istinitosti riječi što ih sveti Alfons Liguori navodi u već spomenutom djelu: »Laus Mariae fons est *indeficiens,* qui quanto longius extenditur, tanto amplius impletur; et quanto amplius impletur, tanto latius dilatatur«. »Scilicet, nastavlja svetac, haec Beata Virgo adeo magna et sublimis est, ut quo magis laudatur, eo magis restat ut laudetur. Adeo ut affirmat s. Augustinus: 'etiam si omnium nostrum membra in linguas verterentur, eam laudare sufficeret nullus'« (De Mariae gloriis, Introd.).

U želji da se svi okoristimo osobnom posvetom neokaljanoj Majci Božjoj predlažem i jedan formular te posvete skopčane s oprostom, premda si svaki može odabrati način kako odgovara njegovom srcu. Nisu toliko važne riječi koliko stvar.

Obavimo svi od srca ovu posvetu na blagdan Imakulate, zadnji dan ove Svete godine!

U Zagrebu, dne 16. studenoga 1954.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

O ZAKLJUČKU SVETE MARIJINE GODINE

Na blagdan Bezgrešnog Začeća BDM dne 8. XII. o. g. završava sveta Marijina godina.

Da se dostojno završi ova jubilarna godina, određuje se za područje zagrebačke nadbiskupije slijedeće:

1. Gdje je god moguće, neka se u župnim i drugim crkvama održi devetnica prije blagdana Bezgrešnog Začeća. Naveče (ili ujutro iza sv. mise) neka se pred izloženim presv. Sakramentom mole litanije lauretanske i molitva Sv. Oca za Marijansku godinu, a na kraju neka se dade blagoslov. Na zadnja tri dana devetnice neka se, po mogućnosti, održi prigodna propovijed. U propovijedima neka se istakne svrha zbog koje je Sv. Otac odredio proslavu ove Svete godine (vidi Okružnicu o Marijanskoj godini od 1. XII. 1953. br. 5526 u »Služb. vjesniku« br. VII. 1953.).

2. Na temelju dekreta Sv. kongregacije de sacramentis od 26. XI. 1953. daje se ovlast da se u stolnoj i kolegijalnoj, te u konventualnim i župnim crkvama i u drugim crkvama koje posjećuje veći broj vjernika, u noći od 7—8. XII. služi *jedna* sveta misa (tiha, pjevana ili svečana). Pod ovom sv. misom ili neposredno iza nje mogu vjernici primiti sv. pričest ako su na tašte od ponoći. Ova misa smije početi tek pol sata iza ponoći. Uvjet za ovu noćnu sv. misu jest da se u dotičnoj crkvi barem kroz dva sata (uključivši u to vrijeme trajanja sv. mise) obavljaju pobožnosti za postignuće duhovnih plodova Marijine godine.

Uz gornje uvjete mogu svećenici, uvaživši u obzir konkretne okolnosti i duhovnu korist svojih vjernika, služiti ovu sv. misu u noći od 7—8. XII. o. g.

3. Dušobrižnici neka pozovu vjernike, napose omladinu, da za vrijeme devetnice, a napose na blagdan Bezgrešne, u što većem broju pristupe sv. ispovijedi i sv. pričesti. Dušobrižnici neka se pobrinu za dovoljan broj ispovjednika.

4. U predvečerje blagdana Bezgrešne neka iza večernjeg pozdravljenja, gdje je to moguće, zvone sva crkvena zvona za vrijeme od 10—15 minuta.

5. Na sam blagdan Bezgrešne neka se u svakoj crkvi glavna sv. misa služi što svečanije (ali *ne* pred izloženim presv. Sakramentom) uz prigodnu propovijed. Iza sv. mise neka se obavi posveta Bezgr. Srcu Marijinu prema formularu koji se prilaže. Svećenik će predmoliti, a vjernici za njim ponavljati. Na kraju »Tebe Boga hvalimo«.

Zagreb, 16. studenoga 1954.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Posveta

PREČISTOM SRCU MARIJINU NA BLAGDAN BEZGREŠNOG ZAČEĆA

Bez grijeha začeta — na nebo uznesena — krunom slave okrunjena — Kraljice neba i zemlje — Majko Božja Marijo!

Okupljeni pred Tobom — kao članovi Kristove Obitelji — u kojoj si Ti Majka — završavamo danas — Tvoju godinu — koju smo slavili — kao radosnu uspomenu — na Tvoje Bezgrešno Začeće.

Sjećamo se, Majko, — blizine i topline — zabrinutosti i žalosti — pomoći i darežljivosti — Tvog kraljevskog i majčinskog Srca — u ovoj Tvojoj godini. — Hvala Ti, Majko!

Tvoje Prečisto Srce — koje si nam milostivo objavila — kao riznicu Tvoje majčinske ljubavi — ovjenčala je vijencem ruža — ljubav Tvoje odane djece, — premda su ga i oštrim mačevima boli — izranili preteški grijesi Tvoje nezahvalne djece.

To Prečisto Srce — koje milosrdni Bog — otkriva otpalom čovječanstvu — u ovo naše vrijeme — kao ponovni pokušaj — smilovanja i pomirenja — kuca majčinskom ljubavlju, ali i majčinskom zabrinutošću — za svakog od nas!

Da uzvratimo Tebi, Majko, ljubav za ljubav — da okitimo Tvoje Prečisto Srce — vijencem neuvele ljubavi — da zauvijek od njega otklonimo — oštre mačeve uvreda i grijeha — da napokon u Prečisto Srce — svoje mile Kraljice i Majke — neizbrisivo upišemo svoje ime — ime svoje obitelji i župe, — nadbiskupije i cijele Domovine — odlučili smo — da se po Tvojoj želji, Majko, — na današnji Tvoj

blagdan izabranja i slavlja — posvetimo neopozivo i radosno — Tvomu Prečistom Srcu.

Posvećujemo, dakle, Majko, — Tvojem Prečistom Srcu — svoju milu djecu! — Ona Ti obećavaju, da će čuvati krsnu nevinost — revno moliti — neumorno pohađati — svetu misu i vjeronauk — slušati roditelje i starije — i uvijek Tebe ljubiti. — Ti ih, Majko, blagoslovi!

Posvećujemo, Majko, — Tvojem Prečistom Srcu — mladiće i djevojke. — Oni Ti obećavaju — da će Tebi posvetiti — cvijet mladosti svoje! Daj im snagu za borbu — osobito u času kušnje i napasti — da trajno očuvaju — čisto srce i nepokvarenu dušu — Ti ih, Majko, blagoslovi!

Posvećujemo, Majko, — Tvojem Prečistom Srcu — muževe i žene! — Oni Ti obećavaju — da će u ljubavi očuvati međusobnu vjernost — iz ljubavi vršiti sve bračne dužnosti — s ljubavlju nositi breme briga — za opskrbu obitelji i uzgoj djece — i u hrvatskom narodu brižno odgajati novi naraštaj: — naraštaj Božji i Marijin. — Ti ih, Majko, blagoslovi!

Posvećujemo, Majko, — Tvojem Prečistom Srcu — svoje mile starce i starice. — Pokazuj im put vjere i pouzdanja — koji vodi prema vječnoj Domovini. — Pomaži im, da srede pred Bogom — svoje životne račune. — Uzmi ih za ruku u času — kad valja poći na daleki put u vječnost. — Oni ti obećavaju — da će se čvrsto držati — Tvoje majčinske ruke. — Ti ih, Majko, blagoslovi!

Posvećujemo, Majko, — Tvojem Prečistom Srcu — svoje mile bolesnike. — Utješi ih, Majko, — olakšaj im boli — nauči ih trpjeti s Isusom na Križu — kao naknadu za grijehe — i za obraćenje svijeta. — Oni Ti obećavaju, Majko, — da će strpljivo i odano snositi patnje, ako samo Ti budeš uz njih. — Ti ih, Majko, blagoslovi!

Posvećujemo napokon, Majko, — Tvojem Prečistom Srcu — sve one iz naše obitelji i župe koji nisu ovdje jer ne mogu doći — i one koji nisu ovdje — jer nisu htjeli doći. — Svima njima budi dobra Majka! — I sve ih blagoslovi!

Ova svečana posveta — upisana istinskom i toplom ljubavlju — u Tvoje kraljevsko i majčinsko Srce — neka bude neraskidljiva veza koja će odsada vezati — pojedince uz obitelj — obitelji uz župu — župu uz katoličku Crkvu — uz svećenike, biskupe i sv. Oca Papu — u Obitelji Kristovoj — u kojoj je Bog naš mili Otac — a Ti, Marijo, naša mila Majka. — U ovoj obitelji mi želimo ostati — kroz ovaj život — i kroz sve vijeke — ljubljena djeca — Božja i Marijina. Amen.

1955.

Okružnica

USKRSNA VIGILIJA

Bujanje duhovnog života katoličke Crkve u XX. stoljeću zahvaljujemo u velikoj mjeri povećanom usvajanju liturgijskih vrednota među vjernicima. Ovo je usvajanje liturgijskih vrednota uslijedilo naročito nastojanjem sv. Pija X. koji je potaknuo obnovu crkvenog pjevanja te uveo čestu i svakodnevnu sv. pričest vjernika, kao i ranu pričest djece. Sveti je Pio X. zapravo i početnik velikih reformi koje se ostvaruju i još imaju ostvariti u liturgijskom životu Crkve.

Među liturgijske reforme koje su u toku spada obnova uskrsne vigilije (Vigilia Paschalis instaurata), tj. obavljanje obreda Velike subote u noći od Velike subote na Uskrs, kako je to bilo u kršćanskoj starini. Time ova najstarija kršćanska vigilija dobiva svoje puno značenje a njezina divna simbolika dolazi u najvećoj mjeri do izražaja. Osim toga se omogućuje znatno većem broju vjernika da pribiva ovom značajnom obredu koji je dosada mnogima bio terra incognita.

Dekretom Sv. kongregacije obreda od 9. II. 1951. odobrio je sv. otac papa Pio XII. novi noćni obred Velike subote, fakultativno za tu godinu, ad experimentum. Dekretom iste Sv. kongregacije od 11. I. 1952. ponovno je odobreno fakultativno obavljanje ovoga obreda ad triennium. Uskrsna se vigilija tokom ovih godina obavljala u mnogim crkvama po čitavom katoličkom svijetu, a i u mnogim dijecezama Jugoslavije.

Odlučili smo uvesti uskrsno bdjenje u zagrebačkoj nadbiskupiji, u godini 1955. u župnim, redovničkim i ostalim crkvama, koje po liturgijskim propisima smiju obavljati obrede Velikoga tjedna i u kojima postoji objektivna mogućnost da se obred uskrsne vigilije

dostojno obavi. Naglašuje se da je to *fakultativno,* a ne preceptivno. Pozivaju se stoga dušobrižnici i upravitelji crkvi koji žele da se u njihovoj crkvi obavi obnovljena uskrsna vigilija da to najkasnije do kraja veljače o. g. jave Nadbiskupskom duhovnom stolu. Ovo je potrebno radi toga da se može prirediti dovoljan broj obrazaca za vršenje ovog obreda.

Već sada želimo naglasiti povlastice i olakšanja koja sa sobom donosi vršenje uskrsnog bdjenja. Obred je nešto kraći od sadašnjeg obreda Velike subote: broj proročanstava je smanjen od dvanaest na četiri; litanije se svih svetih u svojim zazivima ne ponavljaju (ne dupliciraju); na duhovsku se vigiliju, u slučaju obavljenog uskrsnog bdjenja po novom obrascu, mogu ispustiti proročanstva, blagoslov krsne vode i litanije, pa neposredno započeti sa sv. misom; isto tako u spomenutom slučaju otpada za svećenika dužnost recitiranja kompletorija Velike subote i matutina Uskrsa, dok su skraćene laudes u novom bdjenju, poput vespera dosadanje Velike subote, u sklopu sa sv. misom.

Naknadno će biti priopćene pobliže upute za provedbu ovog obreda.

Zagreb, dne 11. II. 1955.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

OTUĐIVANJE CRKVENE IMOVINE

Ima slučajeva da je imovina crkve imala i da može još imati velikih materijalnih šteta uslijed protupropisnog postupanja od strane njezinih upravitelja. Tim u vezi stavlja se svećenstvu koje upravlja crkvenom imovinom (razumijeva se: nadarbinskom, altarijskom strogo crkvenom), bilo nepokretnom, bilo nepotrošnom pokretnom, znanja i ravnanja radi slijedeće:

1. Upravitelji ne mogu pravovaljano otuđiti vlasništvo crkvene imovine (na primjer: prodajom, darovanjem, odstupom u posjed itd.) bez znanja i prethodnog odobrenja Nadbiskupskog duhovnog stola.

Otuđenje bez prethodnog odobrenja nadležne crkvene vlasti jest ništetno i nevaljano (Kan. 1530 § 1. br. 3. CZ), a upravitelj dolazi pod udar kan. 2147 § 2. br. 5. (tj. da bude uklonjen sa župe), odnosno pod kazne određene kanonom 2347 CZ (oduzeće uprave, novčana globa i suspenzija).

Stoga, što se prošlosti tiče, neka upravitelji koji su na bilo koji način otuđili crkvenu imovinu bez odobrenja duhovne vlasti, odnosno koji možda sada u tom rade, bezodvlačno, sub gravi onerata conscientia, o tom izvijeste ovaj Duhovni stol. Što se pak tiče budućnosti, neka se savjesno postupa prema gornjim propisima.

2. Da se zapriječi iscrpljenje crkvenog zemljišta davanjem u zakup uz novčanu zakupninu, upravitelj imade dužnost:

a) da daje zakupoprimcu nekretnine u zakup na više godina (tri-četiri itd.), a nipošto samo na jednu godinu;

b) da zakupoprimca zemljišta obveže prema kanonu 1541. § 1. CZ da se točno drži granica zakupljenog objekta; da zemlju ne iscrpljuje, nego joj i gnojiva daje, te da je nakon istjeka zakupnog vremena vrati zakupodavcu u stanju uporabivom za obradbu; da točno plaća zakupninu;

c) da visinu zakupnine odredi tako da ona dostaje ne samo za platež poreza, koji otpada na zakupljeno zemljište, nego da zakupodavcu donosi još neku dobit;

d) da prema kanonu 1479. CZ ugovorom ustanovi da zakupodavac ne smije unaprijed primati zakupninu više od pola godine; za slučaj pak da zakupoprimac preko pola godine (npr. za godinu, dvije itd.) unaprijed plati zakupninu, a upravitelj-zakupodavac je ostavio svoje službeno mjesto prije nego je isteklo vrijeme za koje je unaprijed primio zakupninu, zakupoprimac bit će ipak dužan njegovom nasljedniku plaćati redovitu godišnju zakupninu bez obzira na ono što je njegovom predšasniku unaprijed platio.

e) zakupni ugovor ima se dostaviti na uvid i odobrenje Nadbiskupskom duhovnom stolu.

3. Odgovornost za štetu nastalu uslijed neodržavanja ovih propisa snosi upravitelj (kan. 1476. § 2. CZ).

4. Što je određeno za zakup zemljišta imade se svrsishodno primijeniti i na slučaj da se koja crkvena zgrada daje u najam.

Naročito se podvlači, da se svaki najamni ugovor ima predložiti Duhovnom stolu na uvid i odobrenje.

5. Odstup crkvenog zemljišta na uživanje (a ne u vlasnost) fizičkim i moralnim osobama uz uvjet da korisnik plaća porez, jest

pravni posao istovjetan sa ugovorom o zakupu, pa se isti ne dozvoljava bez odobrenja Nadb. duhov. stola.

6. Strogo se zabranjuje upraviteljima crkvene imovine da zakupoprimce crkvene zemlje upisuju odnosno dozvole upisivati u katastralne knjige.

Prestupnici točke 5 i 6 stavljaju u pogibelj crkvenu imovinu, te potpadaju pod kanonske sankcije.

7. Kad se radi o popravku crkve, župnog dvora i gospodarskih zgrada, glasom kanona 1186 i 1477 CZ, te dijecezanskih propisa imadu i župljani doprinositi.

Na tu činjenicu neka upravitelji u konkretnom slučaju upozore vjernike da se predusretne krivom mišljenju da se ti popravci imadu provoditi isključivo na teret crkvene imovine, a bez sudjelovanja vjernika.

U Zagrebu, dne 10. veljače 1955.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Korizmena poslanica

O ČESTOJ I DNEVNOJ SVETOJ PRIČESTI

Dragi vjernici!

Sve što je živo u vidljivoj prirodi nosi u sebi prirođenu težnju da raste i da se razvija. Od jedne početne stanice nastaju dvije, pa četiri i tako redom dalje, dok tečajem vremena ne nastanu organizmi koji su sastavljeni od milijuna raznovrsnih stanica. Tako je kod biljke, kod životinje i kod čovjeka.

Da se živo biće može pravilno razviti i postići svoj konačni oblik, potrebni su povoljni uvjeti života. Biljka treba povoljno, odgovarajuće tlo iz kojega crpe hranu; treba odgovarajuću količinu vlage; a osim toga mora biti zaštićena od nepogoda vremena, od nametnika i drugih nepovoljnih utjecaja koji mogu oštetiti, pa čak i uništiti život koji se počeo razvijati.

Jednako se zbiva i u našem duhovnom, svrhunaravnom životu. U času krštenja položena je u našu dušu klica novog, svrhunaravnog života. Mi smo primili posvetnu milost po kojoj postajemo na poseban način djeca Božja, i još mnoge druge Božje darove. Iza krštenja mi smo »kao novorođena djeca« (1 Pt 2, 2). Tu klicu Božjeg života koja je stavljena u nas, treba podržavati, hraniti, razvijati. Ne činimo li toga, život će milosti, pod nepovoljnim utjecajima naših zlih sklonosti i napasti, pomalo zahiriti, zakržljati, a možda i sasvim utrnuti.

SV. PRIČEST — HRANA DUŠE

Rekli smo da životu treba hrane. I život duše traži hranu koja će ga podržavati. Naš Spasitelj, koji se poput najboljeg oca i najbolje majke brine za svoju djecu, dao nam je takovu hranu. »Ja sam kruh života« (Iv 6, 35). »Tko blaguje moje Tijelo i pije moju Krv, ima vječni život« (Iv 6, 54). »Zaista, zaista vam kažem: Ako ne budete jeli Tijela Sina čovječjega i pili njegove Krvi, nećete imati života u sebi« (Iv 6, 53). Mi znamo što je Isus pod tim riječima mislio. Ta hrana duše jest Presv. olt. sakramenat, jest sv. pričest.

Isus u sakramentu svoje ljubavi, u sv. pričesti, svojom nazočnošću jača božanski život u nama. On dolazi k nama pod prilikama kruha i ostaje u nama nazočan dok traju prilike kruha. Tijesno jedinstvo s Bogom proizvodi u nama izvanredna dobročinstva. Isus nas preobražava na nevidljiv i neosjetan način. Po sv. pričesti, ako je primamo s potrebnim štovanjem i ljubavlju, postajemo jedno s Isusom po mislima, težnjama, namjerama i djelovanju. Mi postajemo jaki u borbi protiv grijeha. Strpljivo podnosimo teškoće, napredujemo u ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Nemoguće je izbrojiti dobročinstva koja prima Crkva, a i svaki vjernik, po sakramentu presvete euharistije, i posebno po čestim sv. pričestima, uz uvjet da ih primamo s dovoljnom pripravom, s potrebnom čistoćom srca i s dužnim zahvaljivanjem.

Crkva je tokom svoje povijesti pokazala najviše nadnaravne snage upravo u onim stoljećima u kojima je sv. pričest bila dnevna ili barem česta duhovna hrana njezinih vjernika. Prva su kršćanska stoljeća dala velik broj moralnih heroja: mučenika i djevičanskih duša. A to su bila stoljeća kad su se svi vjernici pričešćivali kadgod

su pribivali sv. misi. Obratno, Crkva je imala mnogo žalosnih, pa i veoma teških dana, kada je pričesni život njezinih vjernika počeo opadati ili slabiti.

DEKRET PIJA X. O ČESTOJ SV. PRIČESTI

Krajem ove godine 20. XII. 1955. navršava se upravo pedeset godina kako je sv. Pio X. potaknuo čitavi katolički svijet na snažniji euharistijski život. Učinio je to ne samo zbog činjenice što je to bila volja Kristova i želja Crkve, već i s razloga što je bio uvjeren da će često primanje sv. pričesti donijeti velike plodove. Uz to je osjećao svu odgovornost svoje pastirske dužnosti obzirom na naš dnevni život i na njegove pogibelji za dušu. Poznavao je ljudsku slabost. Dobro je znao za pogibelji koje prijete našoj duši. Ali je znao i to da ima jedan lijek koji može pomoći. Taj nam je lijek Isus ostavio kao svoj najveći dar na Posljednjoj večeri.

Još početkom ovoga stoljeća katolici su se dosta rijetko pričešćivali. Mladež je tek u kasnijim godinama pristupala prvoj sv. pričesti. Mnogi su kanda smatrali da je to znak strahopočitanja prema presv. Sakramentu, ako se rijetko kad pričeste. Najrevniji su se pričešćivali samo na nedjelje i blagdane. Od vremena Pija X. i baš njegovim nastojanjem, ovo se stanje sasvim izmijenilo.

Ovdje donosimo glavne točke odluke koju je potvrdio i dao objaviti kao obvezatno pravilo o čestoj sv. pričesti veliki obnavljač duhovnosti u Crkvi sv. Pio X. (Decr. S. C. Concilii »Sacra Tridentina Synodus« dd. 20. XII. 1905; vidi AAS 1910, pg. 894—898):

»1. Česta i dnevna sv. pričest, jer je Krist Gospodin i katolička Crkva tako vruće želi, neka je pristupačna svima vjernicima svakoga sloja i staleža, tako da se nitko koji je u stanju milosti te s pravom i pobožnom namjerom pristupa k stolu Gospodnjemu, ne može od nje odbiti.

2. *Prava* pak *namjera* stoji u tom da onaj koji pristupa k stolu Gospodnjemu, ne čini to iz običaja ili iz taštine ili iz ljudskih obzira, već hoće da udovolji Božjoj volji, da se s Bogom sjedini u ljubavi i da tim božanskim lijekom pomogne svojoj slaboći i nemoći.

3. Premda se dolikuje da oni koji se često i svaki dan pričešćuju, budu čisti od lakih grijeha — barem posve promišljenih — i od sklonosti na njih, ipak je dosta da su bez teškoga grijeha i s odlukom

da neće nikada ubuduće griješiti. Ako imaju u duši tu iskrenu odluku, nije moguće da se ne bi primanjem dnevne sv. pričesti pomalo oslobodili i od lakih grijeha i od sklonosti na njih.

4. Sakramenti Novoga zavjeta doduše već sami po sebi (po izvršenom sakramentalnom činu, ex opere operato) dijele milost, ali jer su milosti to veće što smo bolje pripravljeni, to se valja pomno pripravljati za sv. pričest i dolično zahvaljivati iza sv. pričesti, svaki prema svojim sposobnostima, staležu i službi.

5. Da vjernici s većom razboritosti i obilnijom zaslugom primaju čestu i svagdanju sv. pričest, potreban je *ispovjednikov savjet*. Neka ipak ispovjednici ne brane svagdanje sv. pričesti nikomu tko je u milosti Božjoj te pristupa sv. pričesti s pravom namjerom«.

Ova je Papina odluka zatalasala svijet i povela ga bliže Kristu. Otada iz godine u godinu raste broj pričesnika i broj sv. pričesti. Otada se i na radne dane otvara svetohranište a Isus često dolazi u duše svojih vjernika.

Odredba sv. Pija X., koju smo gore naveli, jasno nam dovodi u svijest veliko pravo koje nam daje sv. krštenje: svaki kršćanin katolik smije, uz potrebne uvjete, primati Tijelo Isusovo, osim ako je u stanju teškoga grijeha ili ako mu to Crkva posebno zabrani, npr. crkvenom kaznom (vidi can. 853).

Ova je odredba Pija X. u pravom smislu riječi »Magna charta libertatis«, velika povelja slobode, u pogledu pričešćivanja. Ta je povelja dana u ruke svakom katoliku koji živi u stanju posvetne milosti i koji ozbiljno nastoji da ostane na visini kršćanskog života.

Kod mnogih ćemo vjernika i danas još naići na krivo shvaćanje da se sv. pričest smije primiti samo onda ako smo se neposredno prije toga ispovjedili. Oni smatraju kao da je ispovijed u neku ruku »propusnica« za svaku sv. pričest. To je ispravno samo za one koji su iza zadnje ispovijedi pali u težak grijeh. Tko bi se bez ispovijedi pričestio s teškim grijehom na savjesti, počinio bi težak grijeh svetogrđa. Ali tko nema na duši teškoga grijeha i ima odluku da će se čuvati da ne griješi, taj smije slobodno poći k sv. pričesti ako se i nije neposredno prije toga ispovjedio.

PIO XII: OLAKŠICA KOD PRIČESNOG POSTA

Još je mnogo veća mogućnost primanja sv. pričesti ostvarena najnovijim odredbama sadanjeg Sv. Oca Pija XII. On je u više smjerova uznastojao da nam svima u našim raznim okolnostima života

pomogne da s mnogo manje žrtava, napora i poteškoća dođemo k sv. pričesti.

Radi poštovanja koje smo dužni presv. Sakramentu Crkva je pred stoljećima uvela i strogo držala pričesni ili euharistijski post. Tko se želi pričestiti ne smije od ponoći pa do časa sv. pričesti ništa jesti niti piti. Taj pričesni post *nije* papa Pio XII. ukinuo, on ostaje i dalje na snazi, ali ga je za neke slučajeve *ublažio*.

Na Bogojavljenje 1953. potpisao je Pio XII. opći zakon za cijelu Crkvu i sve vjernike kojim se u prvom redu određuje da od sada naravna voda ne krši pričesni post. Učinio je to zbog veoma velikih razloga da se vjernicima, a i svećenicima, napose u vrućim krajevima ili u posebno napornim službama te u bolesti, olakša pristupanje k sv. pričesti.

Papa je posebno mislio i na one, koji zbog slabog zdravlja ili čak zbog svoje manje otpornosti nisu u mogućnosti da češće pristupe sv. pričesti. Takvi slučajevi nastupaju kod onih osoba koje ne mogu iz bilo kojeg opravdanog razloga doći k sv. pričesti prije devet sati. Ovima može ispovjednik olakšati pričesni post na taj način da smiju po njegovom izričitom odobrenju uzeti nešto hrane u tekućem stanju (kava, mlijeko, čista juha, čaj, ali bez alkohola). Rok uzimanja tekuće hrane određen je tako da između uzimanja spomenute tekuće hrane i sv. pričesti mora biti razmak od najmanje jednog sata. Istu olakšicu mogu od ispovjednika dobiti oni kojima je naporan put što ga imaju prevaliti hodajući u crkvu (barem 2 km. pješice), a pogotovo oni koji su iscrpljeni od napornog noćnog rada, te žene trudnice.

Posebno je Sv. Otac mislio na školsku djecu i mladež da i njima omogući, ako samo hoće, čak i dnevnu sv. pričest. Ako koji od takvih učenika ima školu prije podne, pa ne bi mogao poslije sv. pričesti stići kući na zajutrak, tada on može kod kuće najmanje jedan sat prije sv. pričesti uzeti zajutrak, ali samo u tekućem stanju, kako je gore rečeno, dakako uz izričito prethodno odobrenje ispovjednika.

Najviše olakšica imaju obzirom na primanje sv. pričesti bolesnici, pa i oni koji ne leže. Oni mogu, ako bi im bilo teško ostati natašte, prije sv. pričesti uzeti bilo kakav lijek, a i tekuću hranu, dakako izuzevši alkoholna pića. I kod bolesnika potrebno je prethodno odobrenje ispovjednika, koje može biti i trajno ili za duže vremena.

Još je jedna, svakako, velika olakšica koju daje Sveti Otac Pio XII. svojim vjernicima koji ne mogu ujutro dospjeti k sv. misi i sv. pričesti. On im to omogućuje kod večernje sv. mise. Kako vam je poznato, večernju sv. misu dozvoljavamo svojim svećenicima, gdje

to iziskuju prilike, ne samo na nedjelje i zapovijedane blagdane, već i na jedan radni dan u tjednu. I kod ovih večernjih sv. misa mogu vjernici prije sv. mise, za vrijeme mise, a i neposredno poslije nje primiti sv. pričest. Vjernici, koji primaju na večer sv. pričest, moraju se toga dana do sv. pričesti odreći svakog teškog alkoholnog pića (rum, rakija, likeri); o podne smiju uzeti uz hranu nešto vina ili piva, ali posve umjereno; moraju se barem tri sata prije sv. pričesti uzdržati od krute hrane. Hranu u obliku tekućine smiju uzeti najkasnije jedan sat prije sv. pričesti.

Nekoji se naši vjernici čude i prigovaraju tako velikim olakšicama, što ih je dao vrhovni glavar katoličke Crkve. Nađe se po koji, te se sablažnjavaju pri pomisli da bi sv. misa mogla biti i poslije podne, a kod toga i ne misle na to da je prva sv. misa bila na Veliki četvrtak uveče kada je Spasitelj pričestio svoje apostole. Oni ne znaju da je sv. Pavao, kako nam je to sačuvano u Djelima apostolskim, služio sv. misu naveče (Dj 20, 7). Bio bi znak neznanja i nedostatka pravog crkvenog duha da se naši vjernici sablažnjuju nad tim što se u njihovoj župi služe večernje sv. mise i što vjernici tada primaju sv. pričest. Još bi bilo žalosnije kad bismo morali čuti sumnjičenja, kao da svećenici zbog toga što navečer služe sv. misu i dijele sv. pričest, tobože »kvare vjeru« ili da na svoju ruku uvode novotarije koje nisu u skladu sa katoličkom vjerom. Budimo uvjereni da smo na pravom putu ako slušamo Kristova namjesnika koji nas želi još bliže privesti Bogu preko čestog primanja sv. pričesti. Naša je želja da se svi vjernici, kako po gradovima tako i po selima, radosno odazovu i što revnije koriste olakšicama pričesnoga posta, ukoliko to od njih zahtijevaju prilike života i njihovo zdravlje.

Sad, eto, nema više nikakve teške zapreke da se svi koji ljube Isusa, koji žive u stanju milosti i žele ostati dobri, ne samo lakše već i mnogo češće pričešćuju.

ZA KOGA NIJE ČESTA SV. PRIČEST?

Dok sa Spasiteljem i s Crkvom pozivamo vjernike k čestoj sv. pričesti, moramo ipak sa žalošću u duši konstatirati jednu drugu činjenicu. Imade katolika koji pristupaju sv. pričesti možda i češće a usto provode život koji sablažnjava i kod kojih se ne vidi nastojanje da se poprave. To su npr. žene koje su zlobne prema bližnjemu, ogovaraju i kleveću ili ne vrše uredno svojih kućanskih dužno-

sti. To su žene i muževi koji nose na savjesti teške prestupke protiv bračnog i obiteljskog života, koji te prestupke možda i prešućuju u ispovijedi, ili ako ih ispovijedaju, čine to bez ozbiljne odluke da će svoj način života popraviti i urediti. Za ovakove i slične nije česta sv. pričest. Rekli smo već prije da je uvjet česte sv. pričesti ne samo da budemo čisti od teškoga grijeha, nego i to da ozbiljno nastojimo se boriti protiv grijeha, pa i lakih, i napredovati u dobru. Onima koji iz običaja i na laku ruku pristupaju sv. pričesti, dovikujemo riječima sv. Pavla: »Kojigod bude nedostojno jeo ovaj kruh ili pio Kalež Gospodnji, griješit će protiv Tijela i Krvi Gospodnje. Zato neka čovjek ispituje sebe, pa tada od Kruha neka jede i od Kaleža pije. Jer tko nedostojno jede i pije, osudu sebi jede i pije, jer ne razlikuje Tijela Gospodnjega« (1 Kor 11, 27—29). Ima jedna istinska riječ: »Sancta sancte«. To znači: svete stvari treba sveto obavljati. Svetinjama se treba dostojno približavati.

POZIV NA SV. PRIČEST

Prihvatimo s mnogo više razumijevanja i povjerenja poziv Božanskog Otkupitelja: »Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas okrijepiti« (Mt 11, 28). Isus nas zove. Nemojte se oglušiti!

Sada je vrijeme Korizme. Kroz Korizmu pa do Petrova vrijeme je za obaveznu uskrsnu sv. pričest. Neka nijedan koji se smatra vjernikom ne izostane. Nemojte odgađati do zadnjega dana ni za one dane kad je velika navala na sv. ispovijed. Pristupite osim toga sv. pričesti na blagdane, na dan klečanja u vašoj župi, na dan zaštitnika vaše župe. Napose na prve petke. Privedite svoje ukućane k uskrsnoj sv. pričesti.

U velikom bi se broju župa naše prostrane nadbiskupije mogao pokrenuti bujniji euharistijski život na taj način da se župljani sami međusobno dogovore da će, na primjer, žene obaviti sv. pričest svake prve nedjelje u mjesecu, muževi svake druge, mladići i djevojke svake treće, a dječaci i djevojčice svake četvrte nedjelje.

Hrvatski narod treba ponajprije euharistijskih majki. Te će i uz nedostatak sustavne i potrebne pouke u vjerskim istinama, pretočiti svoje srce puno ljubavi prema Spasitelju u nevina srca svoje djece, one će ih spremati ili barem pomagati kod priprave za prvu sv. pričest; one će ostati svojoj djeci primjer pobožnosti i poticaj

za čestu sv. pričest. Kako je lijep prizor koji se vidi u nekim našim župama: kod pričesne klupe majka sa svojom djecom! S radošću želimo također pohvaliti majke koje su uza sve svoje poslove, s mnogo razumijevanja spremale ili pomagale spremati svoju djecu na prvu sv. pričest. Kad bi bio veći broj majki koje često primaju Spasitelja u sv. pričesti, imali bismo sigurno i veći broj svećenika i redovnika.

Dostojno i često primanje sv. pričesti je barometar kršć. života jedne župe. Da li kod vas taj barometar raste ili pada? Kad bi vaša župa bila euharistijska župa, pomalo bi nestajao sablažnjiv život pijanica, psovača, razbludnika, razbludnica, skvrnitelja nedjelje i blagdana. U domovima i među porodicama zavladala bi ljubav i međusobno štovanje, a prestale bi mržnje, osvete i grešne zavisti.

Dostojnim, pobožnim i čestim sv. pričestima postići ćete da u vašim dušama poraste smisao za Božje; nećete se bojati da nam Onaj koji nam je dao sama sebe u sv. pričesti, neće dati i ono što nam je prijeko potrebno za dnevni život. Nestat će tjeskobna briga za jelo, pilo i odijelo. Bračni se drugovi neće iz straha pred budućnosti oglušivati svetim dužnostima materinstva i očinstva, pa bilo to i u veoma brojnim obiteljima, jer je sigurno da pravednik neće gladovati (Izr 10, 3).

Predragi vjernici! Pedeseta je godina otkada je sveti otac papa Pio X. pozvao vjernike na čestu i dnevnu sv. pričest. Mi s mnogo ljubavi prema vama i vašim dušama ponavljamo taj poziv. Predočite sebi neizmjernu ljubav Isusa Krista prema nama. Primivši ljudsku narav, Spasitelj je htio da bude u svemu sličan nama, osim u grijehu. A predavši se nama u tajni presv. euharistije, on želi da bude jedno s nama.

Isus nam i danas govori:

»Evo stojim pred vratima i kucam. Ako tko čuje moj glas i otvori vrata, ući ću k njemu« (Otk 3, 20). »O kad biste danas čuli njegov glas: nemojte da otvrdnu vaša srca!« (Ps 94, 7—8).

Neka Vas blagoslovi Svemogući Bog Otac, Sin i Duh Sveti. Amen.

U Zagrebu, dne 27. II. 1955.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

MARIJA — KRALJICA SVIJETA

Na blagdan Sviju svetih prošle godine proglasio je Sv. Otac papa u vezi s enciklikom »Ad coeli Reginam« od 11. X. 1954. svetkovinu Bl. Djevice Marije—Kraljice svijeta. Svetkovina se ima slaviti svake godine dne 31. svibnja.

Nauka o Bl. Djevici Mariji—Kraljici povezuje se na nauku sv. Crkve o Kristu Kralju. Na prvim stranicama Sv. pisma Novoga zavjeta čitamo veselu vijest da se navršila punina vremena, da se konačno ostvari vapaj i čeznuće Starog zavjeta za dolaskom Spasitelja. Sam nebeski Otac poručuje Bl. Djevici Mariji da će roditi Sina, Spasitelja svijeta, koji će vladati na kraljevskom prijestolju Davidovom i čijem kraljevstvu neće biti kraja. Iz Božjih riječi razabiremo da utjelovljeni Bog, Spasitelj svijeta jest i ima biti Kralj svijeta a Bl. Djevica Kraljica—Majka, ujedno Kraljicom svijeta.

Prizivanje i čašćenje Bl. Djevice Marije Kraljice odzvanja u Crkvi kroz cijelo tisućljeće onom poznatom molitvom »Zdravo, Kraljice«. Možda se po prvi puta u Crkvi čuo taj glas sa »citare Duha Svetoga« sv. Efrema, dakle u velikoj starini. Ovim je kraljevskim titulom nazivlju i drugi crkveni učitelji, kao sv. Augustin, sv. Alfons Liguori, napose pak asketski pisci sv. Bernardin Sijenski i sv. Ljudevit Grignon.

Zadnji zazivi u litanijama lauretanskim nisu ništa drugo negoli molitve Bl. Djevici Mariji, Kraljici svega stvorenoga od anđela do svih staleža svijeta koji su se preselili u blaženu vječnost da ondje uz Krista Kralja uživaju vječno blaženstvo uz Nebesku Kraljicu.

Moramo još spomenuti da su pojedini narodi proglasili Bl. Djevicu Mariju svojom Kraljicom. U tom ne zaostaje ni naš dragi hrvatski narod, koji je kroz vjekove tako poštuje i prizivlje, koji je kroz vjekove ima na slikama i kipovima s krunom na glavi, koji ju je i u njezinim znamenitim svetištima svečanim načinom okrunio. Napokon diljem cijele naše Domovine neprestano se ori pjesma: »Rajska Djevo, Kraljice Hrvata . . .«

Budući da ove godine svetkovina Marije Kraljice dolazi na treći dan Duhova, služit će se taj dan sv. misa i recitirati oficij de octava, bez komemoracije blagdana Marije Kraljice. Dušobrižnici neka se u propovijedi posebno osvrnu na značenje novoga blagdana.

Zagreb, dne 14. svibnja 1955.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

SVETKOVANJE BLAGDANA PRESVETOG SRCA ISUSOVA

U nekim je našim crkvama prešla u zaborav odredba Prve sinode o trodnevnici i svetkovanju blagdana Presv. Srca Isusova. Ovime se upozoravaju svi upravitelji crkava na ondje propisanu trodnevnicu, prema kojoj se ima u četvrtak, petak i subotu služiti sv. misa, zatim izmoliti litanije Presv. Srca i na samu svetkovinu Pomirna molitva pape Pija XI., a u ostale dane posveta Presv. Srcu, i podijeliti blagoslov s Presvetim. Mjesto jutarnje pobožnosti, ovako propisane, može se obaviti večernja s litanijama i posvetom Presv. Srcu Isusovom, te euharistijskim blagoslovom. U nedjelju imade biti svečana (pjevana) sv. misa, a poslije podne neka se obavi sat klanjanja pred izloženim presv. Otajstvom, litanije Presv. Srca Isusova i neka se dade blagoslov. Na samu svetkovinu, u petak, neka se preporuče vjernicima pokornička djela, npr. post. U sve dane one neka vjernici obave naknadne sv. pričesti. Sve ove pobožnosti neka budu u ovoj godini u zadovoljštinu i naknadu Presvetom Srcu Isusovu za užasnu psovku, koja još neprestano vlada u našem narodu.

Zagreb, dne 9. svibnja 1955.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

TRAŽE SE PODACI O OTUĐENOJ CRKVENOJ IMOVINI

Prema propisu čl. 2. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica građani mogu slobodno osnivati vjerske zajednice. Iz toga propisa proizlazi pravo vjerske zajednice odrediti svoj statut, kojim će biti uređena shema, organi i nadležnost organa vjerske zajednice. Za našu Crkvu to je naše autonomno kanonsko pravo i dijecezanski propisi.

U pogledu otuđenja nekretnina određuje can. 1529. i sl. da svaka pogodba o otuđenju mora biti odobrena po nadležnom crkvenom poglavaru, a prema propisu can. 1527. CZ pogodbe bez nadležnog odobrenja nemaju pravne valjanosti. Te odredbe sadržava i Sinoda našeg svećenstva iz godine 1925.

Međutim iz izvještaja koji su stizavali Nadbiskupskom duhovnom stolu saznali smo da državni sudovi u pojedinim slučajevima mimoilaze ove odredbe iz ustrojstva naše Crkve, mada isti propisi nisu protivni bilo kojem državnom zakonskom propisu.

To je bio povod da smo se obratili na najviša nadležna mjesta naše državne vlasti. Pozvani smo da »što je moguće hitnije dostavimo sve konkretne slučajeve sa što je moguće detaljnijim opisom svakog predmeta.«

Pozivam stoga sve svećenstvo da *odmah* dostavi Nadbiskupskom duhovnom stolu sve presude državnih sudova u kojima se rješavalo o crkvenom zemljištu bilo na tužbu same crkvene ustanove na predaju zemljišta u posjed, bilo na tužbu nadležnog organa upravljanja općenarodne imovine za izdanje tabularne isprave, a gdje su konačno sudovi presudili da je crkveno zemljište prešlo u vlasništvo općenarodne imovine i ne obazirući se kod toga da za konkretna otuđenja *ne predloži odobrenje Nadb. duhovnog stola* kao nadležne crkvene vlasti. Prepisi presuda neka budu potpuni, u duplikatu, i po mogućnosti strojem napisani.

Pod gornjim se razumijevaju i presude gdje je suđeno u korist općenarodne imovine na osnovu pravnog instituta derelikcije (abandon).

Uz dostavu gornjih presuda treba priklopiti izvještaj u kojem će se historijski prikazati način i razlozi kako je došlo do predaje posjeda crkvenog zemljišta trećoj osobi (općini, kotaru, zadruzi i sl.). Iza toga neka se sažeto navedu stvarni razlozi i pravno shvaćanje na koje se crkvena imovina upirala tokom sudskog postupka i konačno isto stvarni razlozi i pravno shvaćanje presude koja je konačno presudila spor. I ovaj prikaz neka bude napisan u dva primjerka, po mogućnosti na stroju.

Možda je ovo posljednja mogućnost kojom će se moći povratiti Crkvi ta zemljišta, pa kako smo svi dužni i po svojoj savjesti, a napose prema propisu can. 1523. CZ brinuti se za crkvenu imovinu, koja je nama, u zajednici sa crkvenim odborima, povjerena na upravu, to očekujem da će svećenstvo hitno izvršiti sve što je naloženo

u ovoj okružnici tako da se ne izvrgne posljedicama iz can. 1528. CZ prema kojemu su upravitelji crkvene imovine odgovorni za svu materijalnu štetu nanesenu crkvenoj imovini propustom njihovih dužnosti.

U Zagrebu, 1. rujna 1955.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

O POBOŽNOSTIMA NA BLAGDAN KRISTA KRALJA

Godine 1925. ustanovio je sv. otac papa Pio XI. svetkovinu Krista Kralja s posebnom nakanom, da zavlada »*mir Kristov u kraljevstvu Kristovom*« i u cijelom svijetu. Zato je potrebno da se svi kršćani katolici ujedine u redove Kristovih boraca s namjenom *da Kristovo evanđelje zavlada svagdje na svijetu u javnom i privatnom životu.* Krist, nestvorena Istina i vječna Mudrost, *neka zavlada ljudskim dušama, čovječjim razumom;* On, bitna ljubav *neka uspali sva ljudska srca svojom ljubavlju;* neka svojim slatkim jarmom vlada nad svakim stvorenjem.

Na ovogodišnji blagdan Krista Kralja (30. X.) obavit ćemo svoje pobožnosti na te velike nakane. Ujedno treba da Gospodinu, koji je grijesima povrijeđen u svojim kraljevskim pravima, podamo zadovoljštinu. Neka se stoga na samu svetkovinu u svim župama naše nadbiskupije obavi klanjanje pred presvetim Otajstvom. U manjim župama, u kojima ne bi bilo dosta klanjalaca kroz cijeli dan, izložit će se Presveto poslije poldanje sv. mise, i ostati izloženo do popodnevnog blagoslova. U ostalim župama, osobito u gradovima, obavit će se expositio SSmi iza rane sv. mise, a klanjanje će trajati do večernje pobožnosti. Prema liturgijskim propisima neka se sv. mise za vrijeme klanjanja, ako je to moguće, ne služe in altari expositionis, nego na drugom oltaru. U misi iza koje slijedi ekspozicija te u misama za vrijeme klanjanja dodaje se prije Imperate oratio de SSmo Sacramento. Kod blagoslova neka se izmoli Posvetna molitva

Presv. Srcu Isusovu (»Isuse preslatki«). Vjernicima će dušobrižnici preporučiti da na taj dan pristupe u što većem broju k sv. pričesti i da je prikažu u zadovoljštinu Božanskom Srcu Krista Kralja za naše narodne grijehe.

U Zagrebu, 5. listopada 1955.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

O SVETKOVANJU BLAŽENOG NIKOLE TAVILIĆA

Izvanja svečanost blagdana bl. Nikole Tavilića sa sv. misom u čast blaženika imala bi se obaviti u nedjelju unutar osmine, tj. 20. XI. Kako je to ove godine zadnja nedjelja poslije Duhova, na koju ćemo obaviti naknadne pobožnosti za psovku, neka se spomen-dan bl. Nikole obavi prije same svetkovine, u nedjelju 13. studenoga, iako se te nedjelje ne može služiti sv. misa o Blaženiku.

Dušobrižnici neka održe propovijed o njegovom svetom životu i apostolskom radu, neka im opišu njegovu veliku revnost za slavu Božju i spasenje duša, napokon i njegovu mučeničku smrt. Vjernicima treba preporučiti molitvu za što skoriju kanonizaciju bl. Nikole. Ujedno neka im se preporuči da svoje bolesnike zavjetuju tom Blaženiku naše hrvatske narodnosti, ne bi li Gospodin na njegov zagovor načinio i koje čudo, pa da što prije dođe do njegove kanonizacije. Kako je bl. Nikola mučenik za sv. vjeru, treba u propovijedima naglasiti čvrstoću vjere i napose pravi kršćanski život po načelima vjere.

U Zagrebu, 5. listopada 1955.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

O DANU PROTIV PSOVKE

Upozorava se vlč. dušobrižno svećenstvo da za nedjelju 20. studenoga organizira dan borbe protiv psovke i naknadne pobožnosti za taj sramotni naš narodni grijeh.

Poslije glavne sv. mise neka se izloži presveto Otajstvo, mole litanije Presv. Srca Isusova i molitva Sv. Oca i podijeli euharistijski blagoslov. Barem u jednoj propovijedi treba obraditi temu o psovci.

Na taj dan borbe protiv psovke kao i na važnost naknadnih pobožnosti dušobrižno će svećenstvo na vrijeme upozoriti vjernike. Borba protiv psovke ne mora se provoditi nekom formalnom organizacijom. To neka bude organizacija pobožnih srdaca koja žale da se u našem narodu ovim grijehom tako strašno vrijeđa Božje Veličanstvo. Pobožne duše neka često primaju sv. pričest s nakanom da podaju zadovoljštinu Gospodinu koji je povrijeđen radi ovoga grijeha. Na razborit način neka opominju psovače i neka nastoje da barem u svojoj okolini iskorijene tu nekulturnu i nekršćansku manu. Osim toga neka šire pobožnosti prvih petaka i subota i neka nastoje proširiti naviku da dobri vjernici svako jutro mole: »Isuse, iskorijeni psovku u našem narodu«, a svako veče: »Isuse, oprosti psovku u našem narodu«. Preko dana, osobito ako čuju psovke, neka mole: »Srce Isusovo, obrati jadne psovače!« (300 dana oproštenja). Isto tako se preporučuje moliti »Pohvale« (»Blagoslovljen budi Bog!«).

U Zagrebu, 5. listopada 1955.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Adventska poslanica o molitvi

Dragi vjernici!

»Treba uvijek moliti i nikada ne prestati« (Lk 18, 1). Ovu je rečenicu zabilježio sv. Luka u svom Evanđelju kao važnu Isusovu nauku: mi moramo moliti, trajno i ustrajno moliti. Istu je misao naglasio i sv. Pavao: »Molite bez prestanka« (1 Sol 5, 17).

Kako mi kršćani vršimo ovu zapovijed? Budimo iskreni! Moramo priznati: mi premalo molimo, mi smo nemarni za molitvu, mi često puta ne molimo kako treba. To vrijedi barem za mnoge među nama. Zato sam odlučio da vam progovorim o molitvi, i to sada u vrijeme Adventa, kad svi osjećamo blizinu Božića, kad se pripremamo da čista srca dočekamo dolazak Isusov, kad se sva kršćanska srca otvaraju blizini Božjoj.

ŠTO JE MOLITVA?

Katekizam veli kratko i sažeto: Moliti znači dići pamet i srce k Bogu. Jednako govore crkveni učitelji: »Molitva je saobraćaj i razgovor s Bogom« (S. Greg. Nyss., PG 44, 1124). »Molitva je uspon duše k Bogu« (S. Joan. Damasc. PG 94, 1089). Sv. Augustin kaže: »Tvoja je molitva razgovor s Bogom. Kad čitaš (Sv. pismo), Bog govori tebi; kad moliš, ti govoriš Bogu« (Pg 37, 1086). Jedan moderni prirodoslovac, nosilac Nobelove nagrade za medicinu i iskreni vjernik, koji je umro prije deset godina, napisao je u jednoj knjižici koja je bila štampana u više od stotinu tisuća primjeraka ovo: »Molitva je napor čovjeka da bude u vezi s nevidljivim bićem, Stvoriteljem svega što postoji, najvećom Mudrošću, Snagom i Ljepotom, Ocem i Spasiteljem svakoga od nas« (Alexis Carrel, La Priere, pg 4).

Jesmo li se kada dublje zamislili u ove i slične riječi koje smo često puta čuli? Eto: Bog i ja. Bog je svudašnji. On je i u mojoj duši, i to na poseban način, ako sam u posvetnoj milosti. On odvijeka i uvijek misli na mene, bdije nada mnom, brine se za mene. — Ja sam izgubljen u sto briga svagdanjeg života, bavim se koječim, mislim na koješta, čak često puta na zle i grešne misli. Ako ja sad otrgnem svoje misli, svoje osjećaje od svijeta te ih usmjerim prema Bogu, povežem s Bogom i zadržim ih kod njega, eto molitve. Kad-

god se mi, dakle, mislima ili riječima djetinjski, iskreno obraćamo Bogu, mi molimo. Za molitvu nisu potrebne ni neke određene, naučene riječi; kod iskrene, žarke molitve srce samo od sebe govori. Za molitvu nije potrebno ni određeno mjesto; mi možemo moliti ne samo u crkvi, nego i kod kuće, u prirodi, na ulici, u tramvaju, usred posla, svuda možemo, makar na čas, a da nitko toga ne primijeti, dušu dići k Bogu.

MOLITVA — OPĆA POJAVA U ČOVJEČANSTVU

Svi narodi koje povijest pamti imali su i imaju poseban način kojim priznavaju i poštuju božanstvo, a to je molitva. Dokazano je da na čitavom svijetu nema naroda bez religije, bez vjere. A kao što nema naroda bez vjere, tako ćemo teško naći narod bez molitve. Molitva je duboko ukorijenjena potreba čovjeka koji vjeruje. Kad je učenjacima uspjelo odgonetnuti slikovito pismo starih Egipćana, često su puta bili zadivljeni krasnim molitvama koje su našli zabilježene na povojima koji su, pred nekoliko tisuća godina, bili stavljeni na mrtva tijela. A molili su i svi drugi stari kulturni narodi koje poznajemo: stari Babilonci, Grci, Rimljani i drugi. Ali ne samo narodi visoke kulture. Molitvu poznaju i molitvom se služe i primitivni narodi, tj. narodi koji se danas još nalaze na niskom i najnižem stupnju materijalne kulture. I oni zazivaju božanstvo imenom »Otac« ili »naš Otac« i na njega se obraćaju u najrazličitijim potrebama svoga života.

Jest. Čitavo čovječanstvo poznaje jezik kojega glas nadilazi sve prostore i prodire do Boga, a taj je jezik molitva. Već tisuće godina, otkako se čovjek pojavio na Zemlji, glas se molitve nesmetano diže iz ove »suzne doline« poput miomirisnog tamjana i povezuje »prognane sinove Evine« s njihovim Stvoriteljem. I molitva će odzvanjati sa Zemlje tako dugo dok ne bude čitavo otkupljeno čovječanstvo pred Božjim prijestoljem u nebeskom Kraljevstvu pjevalo vječnu pjesmu hvale: »Aleluja! Zavladao je Gospodin Bog naš svemogući. Radujmo se i kličimo i dajmo slavu njemu!« (Otk 19, 6—7).

VAŽNOST I SMISAO MOLITVE

Rekli smo: gdje je vjera u Boga, tamo je i molitva. Ne možemo sebi zamisliti čovjeka koji bi imao ispravan pojam o Bogu i živu vjeru u njega, a da samo tako »prolazi kraj njega« i da se njemu

ne obraća molitvom. — Možemo dodati: gdje je jača i dublja vjera, tamo se više i moli. Bez molitve nema i ne može biti vjerskog života. Tko se ne moli, taj ne daje od sebe znaka vjerskog života. Tko se moli, taj daje od sebe znaka vjerskog života. Kao što čovjek ne bi mogao živjeti kad prestane disati, tako je i kršćanin koji sasvim prestane moliti, duhovno mrtav. A kršćanin koji tek kadšto ili nemarno moli, on duhovno samo životari. Jer mi smo duhovno živi samo dok smo povezani s Bogom. »Tko nije po molitvi povezan s Bogom, taj se rastavlja od Boga« (S. Greg. Nyss. PG 44, 1121). Da vidimo sada zašto je vjera u Boga tako čvrsto povezana s molitvom i u čemu je vrijednost i smisao molitve.

a) Tko moli priznaje svoju *ovisnost o Bogu.* Molitvom priznajemo da je Bog naš Stvoritelj, naš Gospodar i naš Otac. Priznajemo da smo njegovi stvorovi, njegovi sluge i njegova djeca. Priznajemo da sve dobro dolazi od njega. »Svaki dobri dar i svaki savršeni poklon jest odozgo i dolazi od Oca svjetlosti«, veli sv. Jakov apostol (Jk 1, 17). Mi sami bez njega nismo ništa i ne možemo ništa, ali »sve mogu u onomu koji me jača« (Fil 4, 13). I sve ono što nam daje priroda: bogatstvo naših polja, šuma i vinograda, rudno blago u nutrini zemlje, bogatstvo mora, sve je to Božje djelo i Božje vlasništvo.

b) Molitvom mi priznajemo svoju *vjeru u Božju Providnost.* Naš Bog nije samo Stvoritelj, nije samo genijalni graditelj svijeta koji je »sve uredio po mjeri, broju i težini« (Mudr 11, 20). On je ujedno naš brižni Otac koji vodi brigu o svojim stvorovima, njima upravlja i vodi ih k njihovoj svrsi. Bog upravlja svijetom na redovit način putem prirodnih zakona i slobodne ljudske volje. Bog upravlja svijetom na izvanredan način čudesima. Čudesa su posebni Božji zahvat u prirodne sile i prirodne zakone kojima se Gospodar prirode služi u posebne svoje svrhe. Bog se čudesima služi i dan-danas, premda rijetko. Konačno Bog upravlja svijetom i na svrhunaravni način, tj. svojom milošću kojom pokreće ljudske duše i vodi ih k sebi.

Čovjek dakle ne stoji pred neumoljivim zakonima prirode koji imadu svoj točno određen tok, čovjek nije prepušten na milost i nemilost bešćutnim prirodnim silama. Naprotiv, čovjek stoji pred Gospodarom prirode koji je odredio taj tok prirodnih zakona a koji je ujedno naš dobri Otac koji nam hoće dobro više nego rođeni otac i rođena majka. »Zar žena zaboravlja na svoje djetešce? Zar se ne smiluje plodu svoga tijela? A kad bi i ona zaboravila, ja tebe zaboraviti neću«, govori Gospodin kod proroka Izaije (Iz 49, 15).

Tu vjeru u Božju Providnost mi priznajemo kad molimo. Mi znamo da je Bog od vijeka predvidio i sve naše molitve i naše uzdahe i da će nam rado pomoći.

c) Molitvom iskazujemo svoju *ljubav prema Bogu.* Molitva je veza s Bogom, razgovor s Bogom, traženje blizine Božje. Mi dobro znademo iz naših ljudskih veza i ljudskih odnosa kako ljubav spaja duše dok ih mržnja rastavlja. Zato tko u molitvi traži blizinu Božju i razgovor s njim, pokazuje da u njegovoj duši ima ljubavi prema Bogu. I obratno: možete li sebi zamisliti da se netko tko ima istinske ljubavi prema Bogu, malokad ili nikad Bogu ne moli? Vaša molitva pokazuje stupanj vaše ljubavi prema Bogu.

KAKO TREBA MOLITI?

Nažalost ima velik broj kršćana koji doduše mole ali ne mole kako treba. Mnogi ne mole redovito nego samo kad su posebno raspoloženi za molitvu ili kad zapadnu u teškoće. Slaže li se to s naukom evanđelja koju smo čuli: »Treba uvijek moliti i nikada ne prestati?« Možda ćeš reći: »Ja ne mogu moliti«. To je krivo. Uvijek možeš moliti, samo ako hoćeš. Ako osjećaš odbojnost prema molitvi, nastavi moliti, sili se na molitvu, moli za odvažnost u molitvi! I vidjet ćeš da možeš moliti. Uvjerit ćeš se da je točno ono što je rekao sv. Bonaventura: »Što češće tko moli, to će mu molitva biti ugodnija i uspješnija, a tko rjeđe moli, to će biti neukusnija i dosadnija« (De profectu relig. II. 69).

Drugi opet mole samo za zemaljska, materijalna dobra: za zdravlje, za napredak u gospodarstvu, za uspjeh u poslu ili u školi... Mi smijemo i za ovo moliti, ali je pogrešno ako molimo samo za ovo. Isus je rekao: »Tražite najprije kraljevstvo Božje i pravdu njegovu, i sve će vam se ovo dodati« (Mt 6, 33). Molimo dakle u prvom redu za duhovna dobra: za dar vjere, za napredak i ustrajnost u dobru, za obraćenje grešnika, za mir i slogu u obitelji, za strpljivost u bolesti i u drugim križevima, za sretnu smrt. Ne zaboravimo ni velikih potreba Crkve: molimo za širenje kršćanske vjere među nevjernicima, za svoje crkvene poglavare, za mlađi svećenički naraštaj. Ako nam duhovna dobra budu više na srcu nego materijalna dobra, budimo uvjereni da nas Bog neće zaboraviti ni u našim ostalim životnim potrebama.

Još je nešto važno za dobru molitvu. Jedan američki pisac (Fulton Oursler, umro 1952.), nekada »slobodni mislilac« a kasnije gorljivi katolik, pripovijeda u knjizi »Moć molitve« zgodu iz svoga djetinjstva. Majka ga je jednog jutra lijepo obukla i rekla mu da čeka kod stubišta jer će naskoro zajedno ići u posjete tetki. Mali je poslušno čekao sve dok nije prošao neki dečko koji mu je doviknuo podrugljivu riječ. Začas je bio dolje i prilijepio neotesancu ćušku tako da se taj prevrnuo u blato. Ali je i njegov bijeli kaputić bio zamazan a na koljenu krvava mrlja. Počne plakati. Uto prolazi sladoledar i viče: »Sladoled!« Mali zaboravi da je bio neposlušan, utrči u kuću i zamoli majku novaca za sladoled. Majka mu odgovori: »Samo se pogledaj kako izgledaš! Nisi takav da bi išta smio moliti.« Taj je odgovor zapamtio kroz čitav život. — Primijenimo tu zgodu na molitvu. Zar i nama Gospodin ne bi često puta mogao reći: »Pogledaj kakav si! Nisi takav da bi smio štogod moliti. Kako živiš ti koji moliš?« Ako želimo da nam molitva uspije, moramo nastojati da imamo čistu savjest, svete ruke i pobožno srce. Naš život ima biti u skladu s našom molitvom. Sad ćemo razumjeti zašto su sveci imali toliko uspjeha u molitvi.

KRIVA SHVAĆANJA O MOLITVI

Da bolje uočimo kakova mora biti naša molitva, promotrimo još kriva shvaćanja, krive pojmove koje velik broj ljudi imade o molitvi.

a) Za mnoge postoji samo jedna vrst molitve, tj. prošnja. U svojim potrebama mi se rado obraćamo Bogu. Molimo ga da nam pomogne. Često puta čak molimo samo onda kad smo u kakovoj potrebi ili nevolji, a inače zaboravljamo na svoju dužnost molitve. Tako npr. zaboravljamo zahvaljivati, pa i onda kad smo po molitvi dobili koju milost.

Poznata vam je zgoda iz Evanđelja: Isus je izliječio deset gubavaca. Od desetorice samo se jedan vraća i u sav glas veliča Boga i zahvaljuje. Prisutnici su čuli Isusov ukor: »Zar nisu desetorica očišćena? A gdje su devetorica?« (Lk 17, 17). — Evo, takovi smo mi: desetorica primaju, a jedan se sjeti da zahvali. Žalostan omjer: jedan prema deset!

Nemojmo mi biti takovi. Ne zaboravimo da osim prošnje postoje i drugi načini molitve: molitva kojom zahvaljujemo za Božja dobročinstva, molitva kojom hvalimo i slavimo Božju dobrotu.

b) Drugi opet postupaju tako kao da je molitva neka trgovina s Bogom. Kad u trgovini platim, imam pravo na robu. Tako mnogi misle da je i s molitvom. Kad obave svoju molitvu ili hodočašće ili kad izvrše zavjet misle da je Bog dužan odmah izvršiti sve točno kako su molili. Kao da vele: ja tebi hodočašće, a ti meni zdravlje; ja tebi krunicu, a ti meni uspjeh u poslu ili dobru ocjenu u školi, i slično. Ako Bog ne ispuni sve onako kako su molili, mnogi se »razočaraju«, u Bogu. Bilo je i ima ljudi koji su usrdno molili, a Bog nije uslišio njihovu molitvu onako kako su očekivali. Možda se dogodilo obratno. Oni su razočarani, prestaju moliti, prestaju ići u crkvu, čak se otuđuju vjeri.

Vidite, dragi vjernici, ovakovo držanje odaje sasvim krivi pojam o molitvi. Mi doduše moramo moliti s pouzdanjem da nam Bog može i hoće pomoći. Ali mi moramo moliti sa sviješću da Bog najbolje znade šta je za nas dobro, i pripravni da primimo iz Božje ruke ono što nam on pošalje. Sjetite se dirljive molitve koju je Isus molio na Maslinskoj gori uoči svoje Muke: »Oče moj, ako je moguće, neka me mimoiđe ova čaša (muke); ali ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš« (Mt 26, 39). Takova mora biti i naša molitva: ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš.

Ni jedna dobra molitva neće propasti. Isus je rekao: »Molite i dat će vam se, tražite i naći ćete, kucajte i otvorit će vam se« (Mt 7, 7). Ali to ne znači da će nam se svaka molitva odmah ispuniti i upravo onako kako smo mi htjeli. Mi često puta molimo i za ono što za nas nije dobro a da toga ni ne znamo. »Ne znate što molite« (Mt 20, 22), rekao je Isus majci sinova Zebedejevih. Zar nije i nama naše životno iskustvo pokazalo da smo po koji puta tako molili? Zar nismo više puta bili sretni da nam molitva nije bila uslišana? Zato molimo uvijek predani u Božju volju, bez cjenkanja i bez pogađanja.

c) Neki drže molitvu kao za neko čarobno sredstvo iza kojega odmah mora slijediti uslišanje. Istina jest, Bog često puta brzo uslišava naše molitve. Toliko se puta već dogodilo da je netko npr. na zadnji dan devetnice primio milost za koju je molio. Ali to nije i ne mora uvijek biti tako. Zato ne smijemo gubiti strpljenja ni nade, pogotovo ako se radi o kakovoj velikoj milosti koju molimo. Premda,

kako smo rekli, ni jedna dobra molitva neće propasti i ni jedna molitva nije uzaludna, ipak ne smijemo misliti da će Bog za svaku Zdravo Mariju odmah činiti velika čudesa. Stvari koje mnogo vrijede, obično mnogo stoje. Premda Bog ne mjeri svoje darove samo po mjeri naše molitve nego po svojoj beskonačnoj dobroti, ipak često puta za velike milosti treba mnogo moliti. Poznat je iz povijesti primjer sv. Monike koja je devet godina prolijevala suze i žarko molila za obraćenje svoga sina Augustina koji je prije krštenja zapao u krivovjerje i provodio raskalašen život. Kad se radi toga tužila jednom biskupu rekao je ovaj: »Nemoguće je da sin tolikih suza propadne« (S. Aug. Confess. III, 12). I ona je nastavila moliti. Konačno je doživjela da se Augustin potpuno obratio Bogu i pokrstio u tridesetčetvrtoj godini života. I ne samo da se pokrstio, nego se posve posvetio Bogu. On sam pripisuje svoje obraćenje ustrajnim molitvama svoje majke. A Bog je njezine molitve ispunio tako obilno kako ona nije nikad ni slutila. »Mnogo može *ustrajna* molitva pravednika«, kaže sv. Jakov apostol (Jk 5, 16).

Isus nas je izričito poticao da ustrajemo u molitvi baš onda kad nam se čini da naša molitva nije uslišana. Poznata vam je Isusova poredba: »Koji od vas da ima prijatelja i otiđe mu o ponoći i reče mu: Prijatelju, uzajmi mi tri hljeba, jer mi dođe moj prijatelj s puta i nemam što da stavim pred njega. A on iznutra da odgovori: Ne uznemiruj me! Vrata su već zaključana; moja djeca i ja počivamo; ne mogu ustati i dati ti. Kažem vam: ako i ne ustane da mu dade zato što mu je prijatelj, ali poradi njegova navaljivanja ustat će i dat će mu kolikogod treba« (Lk 11, 5—8). Tako mora i naša molitva biti ustrajna.

d) Uz ove krive pojmove o molitvi koje susrećemo i kod katolika, treba još spomenuti kako o molitvi govore nevjernici ili bezvjerci. Za njih je molitva predmet izrugivanja. Oni iz neznanja ili zlobe izvrću ili krivo prikazuju molitvu. Govore otprilike ovako: vi kršćani mislite kao da ćete sve postići molitvom. Ako molite a ne radite, neće vam molitva ništa pomoći jer se samo od molitve ne da živjeti. Pustite molitvu i oslonite se samo na svoje sposobnosti, pa ćete bolje proći nego oni koji mole. — Ili govore: nekad, kad su ljudi još bili neuki i nazadni, onda su, kad je netko obolio, objesili križ nad njegovim krevetom, klečali i molili za bolesnika. Uspjeh je bio taj da je bolesnik svršio u grobu. Naprotiv danas, u doba prosvijećenosti i napretka, čovjek se ne moli za bolesnika, nego zove liječnika koji će bolesniku dati injekciju ili kakav drugi lijek, a posljedica će biti:

bolesnik je ozdravio. Dakle, ako hoćeš da ozdraviš, nemoj se moliti Bogu, nego zovi liječnika.

Dragi vjernici, ovako se može govoriti samo neukoj djeci, a ne kršćanima koji su poučeni u svojoj vjeri. Zar je kršćanstvo ikada govorilo da ne treba raditi nego samo moliti? Zar nije staro kršćansko načelo: Moli i radi? Zar nije sv. Pavao napisao: »Tko neće da radi, neka ni ne jede« (2 Sol 3, 10)? Ili je kada možda koji župnik svoje bolesne vjernike odvraćao da ne zovu liječnika? U Sv. pismu Staroga zavjeta stoje ove riječi: »Časti liječnika... Gospod daje da niču ljekarije iz zemlje. Čovjek ih razborit ne odbija... Sinko moj, u bolesti ne oklijevaj! Moli se Gospodu, i on će te ozdraviti!... Ali i liječniku daj neka pristupi. On ne smije ostati daleko od tebe, jer ti je potreban« (Prop 38, 1, 4.9.12). Ovako misle i govore vjernici. I zato mi ćemo raditi ali ujedno i moliti da Bog blagoslovi naš rad. A u bolesti mi ćemo se obratiti liječniku i upotrijebiti sva razborita sredstva da ozdravimo ali ćemo se ujedno usrdno obraćati i onomu koji je Gospodar života i smrti.

DUŽNOSTI RODITELJA

Kršćanski roditelji! Na vama leži velika odgovornost da naučite svoju djecu da mole. Roditelji su svojoj djeci prvi učitelji vjere, prvi katehete, ali ujedno i prvi učitelji molitve. Stručnjaci za odgoj govore da je najvažnije vrijeme za odgoj djeteta do pete godine života. U to doba moraju kršćanski roditelji usaditi u dušu svoga djeteta, uz ostalo, i molitvu. Ali ne samo riječi molitve nego i ljubav prema molitvi. To ćete postići na ovaj način:

1. Vi sami morate davati dobar primjer djeci. Ako majka uči dijete moliti a dijete nikad ne vidi ni oca ni majke da sklapaju ruke i mole, onda će ta pouka malo vrijediti. Dijete će misliti da je molitva nešto samo za djecu, pa će kasnije, kad mu bude najpotrebnije, prestati moliti.

2. Kako se dijete razvija, treba mu pomalo govoriti o Bogu, o bl. Gospi, o svetim anđelima, napose o sv. anđelu čuvaru. Dijete treba učiti da sklapa ruke, da kleči, da načini znak križa, da šuti ili tiho govori u crkvi. Kad je dijete već sposobno da nauči molitve, treba s njim naučiti najobičnije molitve. Dakako, u prvim godinama treba moliti zajedno s djetetom.

3. S malom djecom nemojmo moliti preduge molitve. Bolje je da mole kraće molitve ali češće, nego duge molitve i rijetko kada. Di-

jete nije sposobno da dugo bude sabrano i zato mu duge molitve lako postanu dosadne. Mučite li dijete predugim molitvama, možete postići obratni učinak, naime da dijete zamrzi molitvu.

4. Neka ne samo majka nego i otac sudjeluje kod poticanja djeteta na molitvu i neka on isto dade primjer molitve. Inače se kod djeteta stvara dojam kao da je molitva samo ženski posao i da muškarcima ne treba molitve.

5. Loš je običaj da mnogi roditelji samo navečer mole s djecom dok ujutro toga ne čine. Baš je taj običaj razlogom zašto mnogi odrasli samo uveče mole dok na jutarnju molitvu obično zaboravljaju. Istina jest da roditelji uveče imadu više vremena da posvete pažnju djetetovoj molitvi. Ali uz malo dobre volje može se i ujutro naći časak vremena — a više ni ne treba za kratku jutarnju molitvu koju će dijete obaviti s majkom. Jutarnja i večernja molitva čine zlatan okvir kršćaninova dana. Kako bi izgledala slika uokvirena samo na polovicu? Dan kršćanina treba da i na početku i na kraju bude okružen i posvećen molitvom. Jednako treba djecu poučiti da se kratko pomole ili barem prekriže prije i poslije jela.

Eto, to su savjeti koji će pomoći kršćanskim roditeljima da nauče svoju djecu moliti. — Zar nije žalosno da toliki zanemaruju ovu dužnost? Dušobrižnici koji puta nailaze na žalosne dokaze takova nemara: odraslu djecu koja ne znaju najobičnijih molitava ili se križaju lijevom rukom i slično, a majke se izgovaraju da nemaju vremena, da nemaju strpljenja, da su nervozne pa ne mogu djecu učiti.

Pred svojih dvadesetak godina objelodanile su neke novine pismo koje je jedna majka primila od svojih sinova koji su bili izvan roditeljskog doma u teškim životnim prilikama. U pismu je stajalo: »Majko! Ti si se mnogo za nas brinula. Dala si nam prilike da učimo strane jezike, glazbu, ples itd. Samo si jedno propustila: nisi nas naučila kako treba da molimo. Ovdje gledamo kako se naši drugovi mole i iz molitve crpe veliku utjehu i snagu. Nas se dvojica ne molimo, jer mi toga ne znamo. Ti nas nisi toga naučila. Sada istom vidimo kako smo nesretni što se ne znamo moliti«.

Kršćanski roditelji! Pazite da se i vama ne dogodi da morate dobivati takove gorke prigovore od svoje djece kad se kao odrasli ljudi budu nalazili u vrtlogu života i u životnoj borbi. Što se u djetinjstvu propusti, teško će se kasnije u životu nadoknaditi. Budite svjesni svoje teške odgovornosti pred Bogom i pred svojom djecom.

ZAVRŠETAK

Dragi vjernici! Sveta misa na I. nedjelju adventa počinje riječima: »K tebi podižem svoju dušu, Bože moj!« Teško bi se mogle naći prikladnije riječi da se izraze osjećaji koje kršćanin mora imati na početku crkvene godine. Ali ne samo na početku crkvene godine. Svakoga dana moramo dizati dušu k Bogu u molitvi. Zato svećenik svakoga dana u sv. misi, na početku Predslovlja, uzvikuje: »Gore srca«, a na ove se riječi odgovara: »Imamo kod Gospodina«. Nemojmo se oglušiti ovom pozivu Crkve! Nađimo svaki dan vremena da pamet i srce dignemo k svomu Ocu koji je na nebesima. I budimo uvjereni da ćemo uz pomoć dobre molitve biti jači u svladavanju životnih poteškoća, savjesniji u svojim dužnostima, mirniji u savjesti i bolji u kršćanskom životu.

Neka vam dade svoj blagoslov svemogući Bog

OTAC I SIN I DUH SVETI.

AMEN.

U Zagrebu, dne 5. prosinca 1955.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

O UZDRŽAVANJU RKT. BOGOSLOVSKOG FAKULTETA U ZAGREBU

Kako je svećenstvu već poznato, godine 1952. je naš Rkt. bogoslovski fakultet u Zagrebu izdvojen iz sklopa Sveučilišta u Zagrebu. Od toga vremena sav teret izdržavanja fakulteta pao je na Crkvu, prvenstveno na zagrebačku nadbiskupiju.

Razumljivo je da se uslijed toga Rkt. bogosl. fakultet u Zagrebu nalazi u teškom materijalnom stanju.

O tomu se predmetu raspravljalo i na sjednici Poslovnog odbora episkopata u listopadu ove godine. Da bi se osigurao normalan rad,

nesmetano funkcioniranje i razvitak Bogoslovskog fakulteta u Zagrebu, bilo je zaključeno da će biskupi u svojim biskupijama pozvati svećenstvo da dragovoljno doprinese u korist Bogosl. fakulteta u Zagrebu mjesečno iznos od jednog misnog stipendija.

Ovime pozivam sve svećenstvo zagrebačke nadbiskupije, da — ukoliko mu je ikako moguće — za uzdržavanje našeg Bogoslov. fakulteta odsluži mjesečno jednu misnu intenciju u korist fakulteta. Svećenici koji prihvate ovu dobrovoljnu obvezu neka to najkasnije do kraja prosinca priopće ovom Nadb. duhovnom stolu. Novac neka se zasada pošalje Dijecezanskoj blagajni sa oznakom, da je to za Bogosl. fakultet. Svećenici koji nemaju dovoljno misnih intencija a voljni su mjesečno jednu odslužiti u korist fakulteta, neka se obrate ovom Nadb. duhovnom stolu koji će im, u granicama mogućnosti, vrlo rado poslati.

Uvjeren sam da kod svećenstva zagrebačke nadbiskupije neće uzmanjkati dobre volje da s ljubavlju i velikodušnošću prihvati ovaj neznatni ali tako važan teret za uzdržavanje našeg jedinog crkvenog fakulteta.

U Zagrebu, dne 3. prosinca 1955.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

SAVJETI GLEDE POPRAVKA CRKAVA

Poznato je da su mnoge župne crkve ili područne kapele znatno zapuštene ili oštećene, te je velika pogibelj njihova propadanja. U mnogo bi se slučajeva s razmjerno malo troška moglo zaustaviti takvo propadanje kad bi župnici i upravitelji župa pravovremeno zahvaćali u novonastale štete.

Da se pri tomu pomogne dušobrižnom kleru donosit ćemo u našem »Službenom vjesniku« stručne odgovore na pitanja koja će prema potrebi pismeno dostavljati Nadb. duhov. stolu oni dušobrižnici koji nailaze na poteškoće kod popravka svojih župnih crkvi ili područnih kapela.

Budući da je svrha takvih uputa da ih naš kler, a i njegovi nasljednici, imaju pri ruci za slučaj potrebe, bilo bi od koristi da dušobrižnici u vezi sa župnom registraturom i arhivom urede posebni *fascikl* pod naslovom »Gradnja i popravci« u koji će, uz ostale isprave koje se na to odnose, unositi i spomenute upute.

U Zagrebu, dne 4. prosinca 1955.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

1956.

Okružnica

POBOŽNOST PREMA PRESVETOM SRCU ISUSOVU

Papa je Pio IX. dekretom Sv. kongregacije obreda od 23. VIII. 1856. protegnuo na čitavu Crkvu blagdan Presv. Srca Isusova, koji je papa Klement XIII. već godine 1765. bio odobrio dijecezama Poljske.

Ove se, dakle, godine navršava stotinu godina od ovog značajnog događaja koji je neobično mnogo pridonio širenju štovanja Presv. Srca. Prigodom ove stogodišnjice izdao je sv. otac papa Pio XII. dne 15. svibnja o. g. veliku encikliku »Haurietis aquas« o štovanju Presv. Srca Isusova. U enciklici Sv. Otac opširno obrađuje dogmatske temelje štovanja Srca Isusova, prikazuje njegov historijski razvoj i velike koristi koje su odatle potekle u pogledu produbljenja kršćanskog života.

KARAKTER POBOŽNOSTI SRCU ISUSOVU

Štovanje Srca Isusova nije samo *jedna* od kršćanskih pobožnosti, to je katolička pobožnost Kat' eksochen, temeljna pobožnost u pravom smislu riječi. »Divni je napredak štovanja Presv. Srca Isusova potekao odanle što je potpuno u skladu s naravi kršćanske religije, jer je ona religija ljubavi« (Enc. »Haurietis aquas«). Temeljne kršćanske dogme počivaju na tajni Božje ljubavi: Trojstvo, Utjelovljenje, Otkupljenje, Euharistija, Crkva. A sva kršćanska moralka, ascetika i mistika u svojoj biti nisu ništa drugo nego ljubav čovjeka prema Bogu i prema čovjeku.

»Sasvim je sigurno da je štovanje Presv. Srca Isusova, — ako promatramo njegovu posebnu narav, najuzvišeniji čin bogoštovlja, ukoliko od nas traži potpunu i najsavršeniju volju da se prikažemo i posvetimo ljubavi božanskoga Otkupitelja, a te je ljubavi trajni znamen i znak (vivax index et signum) ranjeno Srce. Isto je tako sigurno, čak u većoj mjeri, da je to glavna značajka ovoga štovanja: da uzvraćamo svoju ljubav božanskoj Ljubavi« (1. c.).

Slično je bio napisao već prije papa Pio XI: »Zar nije u ovom obliku pobožnosti kratki sadržaj čitave religije i ujedno pravilo savršena života kad na lakši način dovodi razum da potpuno upozna Krista Gospodina i kad uspješnije potiče volju da ga više ljubi i točnije slijedi?« (Enc. Pija XI. »Miserentissimus Redemptor«, AAS 1928, pg. 167).

»Štovanje Presv. Srca nije uglavnom ništa drugo nego štovanje božanske i čovječanske ljubavi utjelovljene Riječi, a isto tako i štovanje one ljubavi koju i nebeski Otac i Duh Sveti pokazuje prema grešnim ljudima«. Srce je utjelovljene Riječi »praecipuus... index et symbolus... amoris quo Divinus Redemptor Aeternum Patrem hominesque universos continenter adamat«, ono je »caritatis eius imago«, ono je »mystica scala qua ad amplexum ascendamus Salvatoris nostri Dei« (izrazi iz enc. »Haurietis aquas«).

S pravom dakle veli Sv. Otac u uvodu svoje enciklike da je kult Presv. Srca, koji se neprestano sve više širi po čitavom svijetu, »neprocjenjivi dar koji je utjelovljena Riječ i naš božanski Spasitelj, kao jedini posrednik milosti i istine između nebeskog Oca i ljudskog roda, podijelio Crkvi, svojoj mističnoj Zaručnici tokom ovih zadnjih stoljeća kad je ona imala da podnese tolike napore i da se bori protiv tolikih poteškoća«.

ISPRAVNO SHVAĆANJE POBOŽNOSTI SRCU ISUSOVU

Papa ponajprije ističe da je Crkva uvijek svim silama nastojala da ovu pobožnost obrani od *nezdravog sentimentalizma.* To je razumljivo jer pobožnost ne smije postati isključivo stvar osjećaja.

Zatim Sv. Otac za pravo shvaćanje ove pobožnosti naglašuje da ona mora kršćane dovesti do *savršene ljubavi* prema Bogu koja se očituje u djelima. Drugim riječima da kršćane na štovanje Boga »ne potiče u prvom redu vlastita korist s obzirom na tijelo ili dušu, s obzirom na sadanji ili vječni život, nego dobrota samoga Boga koga

nastoje poštivati time da mu uzvraćaju ljubav, da mu se klanjaju i da mu iskazuju dužnu hvalu... Stoga neka svi budu čvrsto uvjereni da u štovanju uzvišenog Srca Isusova nisu prvo i najvažnije vanjska djela pobožnosti i da nije najglavniji razlog štovanja u dobročinstvima koja je Krist Gospodin zato zajamčio privatnim obećanjima da ljudi s većim žarom vrše glavna djela katoličke religije, to jest ljubavi i zadovoljštine, te da se tako u što većoj mjeri pobrinu i za svoje vlastito duhovno dobro« (cit. Enc.). Papa nas ovim riječima ozbiljno opominje da ne bismo površno shvaćali kao da se štovanje Srca Isusova sastoji samo u vršenju različitih pobožnosti i pobožnih vježbi. Treba ići dublje i doprijeti do ljubavi Otkupitelja i Presv. Trojstva. I živjeti u duhu te ljubavi.

SMJERNICE ZA PASTORALNU PRAKSU

Da se ova značajna stogodišnjica u povijesti pobožnosti Srcu Isusovu što bolje iskoristi u pastoralnom pogledu, preporučuje se i stavlja na srce kleru zagrebačke nadbiskupije slijedeće:

1. Što dostojnije obavljati sve pobožnosti u čast Srcu Isusovu koje su određene našim dijecezanskim propisima (blagdan Srca Isusova i prvi petak u mjesecu). — Nastojati da na te pobožnosti dođe što veći broj djece, mladića i djevojaka. Svećenici koji budu znali s oduševljenjem govoriti o ljubavi Spasiteljevoj, osobito prema djeci, imat će sigurno uspjeha u tom.

2. Ponovno poticati vjernike, napose mlađe ljude, da obave pobožnost devet prvih petaka (»milosnu devetnicu spasa«), otprilike na isti način kako je bilo u jubilarnoj Marijinoj godini. Posebno bi trebalo na to potaknuti prvopričesnike i ovogodišnje krizmanike. Razumije se da se treba pobrinuti, osobito u većim mjestima, za dovoljan broj ispovjednika u predvečerje prvog petka i na sam dan. — Najbolje će biti da početak ove velike devetnice bude *u listopadu ove godine*, tj. iza praznika, tako da će završiti u lipnju 1957.

3. U propovijedima treba češće, ne samo prigodom blagdana Srca Isusova, govoriti o Spasiteljevoj ljubavi prema nama i o našoj dužnosti da tu ljubav uzvraćamo i svojim životom pokažemo.

4. Ispovjednici neka nastoje svoje penitente formirati u tom pravcu da vršenje kršćanskih dužnosti i odricanja koja su s tim spojena shvaćaju kao osobnu obavezu ljubavi prema Spasitelju.

5. Vjernike treba češće poticati, u propovijedima i u privatnom kontaktu, na duhovna i tjelesna djela ljubavi prema bližnjemu. »Si caritatem non habuere, nihil sum« (1 Kor 13, 2).

U Zagrebu, dne 29. svibnja 1956.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

400-GODIŠNJICA SMRTI SV. IGNACIJA LOJOLE

Dne 31. srpnja 1556. umro je u Rimu osnivač Družbe Isusove sv. Ignacije Lojola. Bio je to jedan od onih velikih ljudi kojima se Bog poslužio i pružio ih Crkvi u naročito kritično doba njezine povijesti kad su mnogi mislili da je Crkvi i papinstvu odzvonilo; jedan od protagonista nutarnje reformacije Crkve u doba kad je u XVI. stoljeću reformacija nemilice kidala crkveno jedinstvo.

Božja je Providnost odabrala viteza Ignacija, kojega mladost nije dala naslućivati velikih djela koja će preporođen milošću izvršiti.

Poznate su nam svima etape koje je Ignacije prošao: obrana Pampelone gdje je bio ranjen; nova orijentacija života povodom čitanja života Isusova i života svetaca; probdjevena noć u Marijinu svetištu na Montserratu; pokornički život u spilji kod Manrese; početak srednjoškolskih studija u dobi od 30 godina; akademski studij u Parizu gdje stječe akademske stupnjeve.

Manresu je Ignacije ostavio posve preobražen: obuzimala ga je svega jedna misao — BOG kojega je ljubio svim svojim bićem, i jedna volja — raditi za Krista i njegovo kraljevstvo, svetu Crkvu.

U Parizu je dozrela Ignacijeva zamisao da osnuje kao neku družinu sumišljenika s kojima će raditi za spasenje i posvećenje bližnjega. Za ovu ideju pridobije devet mladih ljudi sa sveučilišnom naobrazbom. To je klica buduće Družbe Isusove za koju je Ignacije sastavio Konstitucije koje je odobrio papa Pavao III. (1540).

Zanimljivo je istaknuti da je Ignacija za svećenika zaredio u Veneciji *rapski biskup* Vinko Nigusantius (1537).

Sv. je Ignacije ostavio iza sebe dva djela koja nastavljaju djelo koje je on započeo. Prvo je njegova *knjiga Duhovnih vježbi* (Ejercicios Espirituales). Ta je knjiga po svojoj dubokoj psihologiji i po svojoj kristocentričnosti i danas još snažan instrumenat duhovne obnove stotinama tisuća kršćana. Za Duhovne vježbe kaže jedan ugledni povjesničar naših dana da je najznatnija katolička knjiga novoga vijeka (J. Lortz, Gesch. der Kirche, 17—18 izd., 1953).

Drugo je djelo Družba Isusova. Već od svoga početka novi je red razvijao opsežnu djelatnost širom svijeta i mnogo pridonio obnovi i jačanju vjerskog života; u mnogim je krajevima zaustavio širenje krivovjerja; u prekomorskim je krajevima osvajao za Krista ne plašeći se progona i smrti.

Ove godine, kad se po katoličkom svijetu slavi 400-godišnjica smrti sv. Ignacija, dozovimo si u pamet djelatnost sinova Ignacijevih u našoj domovini, a posebno u zagrebačkoj nadbiskupiji.

Isusovci su počeli držati pučke misije već u XVI. stoljeću u kotorskoj i dubrovačkoj biskupiji, a poslije su zaredali pučki misionari po svim hrvatskim krajevima, pače su — koliko su prilike dopuštale — davali kadšto misije i za katolike pod Turcima.

Vjerskom su preporodu služile i brojne srednje i visoke škole koje su isusovci osnivali i koje su mogli polaziti i sinovi siromašnih roditelja, jer se u isusovačkim školama nije plaćala školarina. Da omoguće školovanje siromašnoj mladeži osnivali su Isusovci konvikte za siromašne đake.

U Zagreb su Isusovci došli god. 1606. za biskupa Šimuna Bratulića, a iduće su godine osnovali *u Zagrebu prvu gimnaziju*. Gimnazija je otvorena na Duhove 1607. te je već prve godine imala tri stotine đaka. Nekadanja je gornjogradska gimnazija bila nasljednica ove isusovačke gimnazije.

Hrvatski su isusovci zaslužni i za *obrazovanje i odgoj klera* zagrebačke biskupije. U zagrebačkim biskupima i u Prvostolnom kaptolu imali su isusovci velikih prijatelja i dobrotvora. U zagrebačkoj je školi Družbe Isusove na Griču biskup Franjo Ergeljski (1628—1637) osnovao zakladu za jednog profesora moralne teologije, a kasnije je pridošao još jedan profesor tako da su dva profesora predavala moralku s kanonskim pravom u prvom redu za bogoslove zagrebačke biskupije. Od godine 1726. predavao je kanonsko pravo posebni profesor. Veliki je prepošt zagrebačkog Kaptola Nikola Dianešević osnovao zakladu u zagrebačkom kolegiju trogodišnji filozofski tečaj s tri profesora koji je služio i obrazovanju svećeničkih

kandidata a otvoren je g. 1662. U prvom redu za klerike zagrebačke biskupije uvedena su u zagrebačkom isusovačkom kolegiju god. 1746. predavanja dogmatike i kontroverza; zakladu za tri profesora položio je Prvostolni kaptol (15.000 for.), od čega je petinu dao kanonik Toma Augustić. God. 1770. pridošla su tri profesora, po jedan za Sveto pismo, grčki i hebrejski jezik te za crkveno govorništvo i crkvenu povijest. (Vidi Zbornik zagrebačke nadbiskupije, T, str. 683 sq).

Dne 28. IX. 1669. dao je car Leopold I. svojom poveljom izdanom pod zlatnim pečatom, isusovačkoj školi u Zagrebu sva prava i povlastice što su ih imala sveučilišta »rimskog carstva«. Zato se s pravom ova godina uzima za godinu od koje pravno postoji zagrebačko sveučilište.

U prosincu 1949. svečano je proslavljena u Zagrebu 280-godišnjica visokoškolske nastave u Hrvatskoj i 75-godišnjica postojanja našeg sveučilišta u današnjem organizacionom obliku. Ta se 280-godišnjica računa od gore spomenutog datuma. Tim je povodom u zagrebačkom dnevniku »Vjesnik« od 23. XII. 1949. izišao članak iz pera jednog sveučilišnog profesora u kojem se ističe da je hrvatsko sveučilište u Zagrebu »zapravo najstariji univerzitet svih južnoslavenskih naroda«. Nadalje pisac razlaže: »Iako u rukama isusovaca, ova visokoškolska nastava značila je za Hrvatsku nesumnjiv napredak prema dotadašnjem stanju. Domaći ljudi stekli su mogućnost da stiču visokoškolsku naobrazbu u svojoj zemlji. I što je interesantno, većinu studenata već u početku nisu činila velikaška i plemićka, nego građanska djeca. A bilo je među njima dosta i »siromašne djece«. U nastavku članka spominje kao pozitivnu stranu da je kod te visokoškolske nastave bila već tada dosta ispoljena ideja o zajednici slavenskih, naročito južnoslavenskih naroda te dodaje: »Iz akademije su izlazili ljudi, koji su širili ta osjećanja, a mnogi među njima bavili su se proučavanjem domaće historije i historije susjednih slavenskih naroda«.

Isusovci nisu samo u Zagrebu osnovali prvu gimnaziju i prvu visoku školu, oni su imali srednje škole i u drugim našim gradovima: u Dubrovniku, Rijeci, Varaždinu, Požegi, Osijeku, Petrovaradinu. Uz škole su otvarali, kako je gore spomenuto, i besplatne konvikte za siromašne đake. U Zagrebu su osnovali đački konvikt pod imenom »Seminarium pauperum, sub patrocinio S. Joseph« (u današnjoj Habdelićevoj ulici).

Značajna je odredba biskupa Martina Borkovića iz god. 1674. — dakle u vrijeme kad nisu postojali današnji propisi crkvenog prava o neposrednoj pripravi za svećeničko ređenje — da nitko od zagrebačkih bogoslova ne smije biti ređen za svećenika dok prije ne obavi osamdnevne duhovne vježbe po metodi sv. Ignacija a te su se duhovne vježbe obavljale u zagrebačkom kolegiju Družbe Isusove.

Iz povijesti je hrvatske književnosti poznato da su se mnogi članovi Družbe istakli i na literarnom polju. Ovdje neka bude samo spomenuto da je prvu hrvatsku gramatiku sastavio god. 1604. isusovac Bartul Kašić i da su velike rječnike napisali Jakov Mikalja, Juraj Habdelić i Andrija Jambrešić. Ovaj potonji u svom velikom rječniku iz god. 1742. svaku latinsku riječ tumači hrvatski (kajkavsko narječje), njemački i madžarski.

Isusovac je bio poznati Ruđer Bošković, matematičar, astronom, inženjer i filozof iz XVIII. stoljeća. Njegova se bista nalazi među našim velikanima na Zrinjevcu, a zagrebački Institut za fizikalna istraživanja nosi njegovo ime.

Nema sumnje, isusovci su dali značajan doprinos hrvatskoj kulturi. Međutim krivo bi bilo misliti da su oni težište svoga rada stavili u prosvjetni rad. Sv. je Ignacije odredio kao svrhu svojoj redovničkoj zajednici: »cum divina gratia impense in salutem et perfectionem proximorum incumbere«. I zato su njegovi sinovi u prvom redu i od prvog početka nastojali da budu pastoralni radnici. Propovijedanje riječi Božje, katehizacija, pučke misije i misije među nekršćanima, ispovijedanje i uopće dijeljenje sv. sakramenata, davanje duhovnih vježbi, širenje pobožnosti prema Srcu Isusovu i Majci Božjoj, to je sačinjavalo i sačinjava još i danas glavnu djelatnost članova Družbe. I u tomu je njihova najveća zasluga pred Bogom.

Prigodom ove četiristote obljetnice smrti sv. Ignacija mi se sa zahvalnošću sjećamo svih ovih muževa, velikih i malih, poznatih i nepoznatih, koji su svoje živote posvetili radu za Kraljevstvo Kristovo. A sjećamo se napose s poštovanjem i zahvalnošću Božjeg velikana Ignacija koji je u rukama Providnosti poslužio kao »instrumentum aptum« za onu neprestanu nutarnju reformu duša koju Božja milost provodi u ljudskim dušama.

U Zagrebu, dne 4. lipnja 1956.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

VELIKA DEVETNICA SPASENJA U GODINI 1956.—57.

Okružnicom broj 3013. od 29. V. 1956. obaviješten je kler zagrebačke nadbiskupije da se u ovoj godini navršava stota godišnjica dekreta pape Pija IX. kojim je blagdan Presv. Srca Isusova protegnut na čitavu Crkvu.

Enciklika »Haurietis aquas« koju je sadanji sv. otac Pio XII. izdao tim povodom, dne 15. V. o. g., imade ne samo komemorativno značenje. Enciklika opširno obrađuje dogmatske temelje štovanja Srca Isusova a osim toga sadržava mnogo poticaja za produbljenje duhovnog života i za pastoralni rad.

Da ova značajna enciklika ne ostane za nas samo mrtvo slovo, navedene su u uvodu o spomenutoj okružnici Duhovnog stola smjernice za pastoralnu praksu u vezi sa štovanjem Presv. Srca. Ove smjernice ponovno stavljam na srce dušobrižnicima da ih meditiraju i provode u život.

Za provedbu točke 2. iste okružnice određuje se slijedeće:

1. Na cijelom području zagrebačke nadbiskupije neka se obavlja »milosna devetnica spasenja«, i to od prvog petka u mjesecu listopadu o. g. do zaključno prvog petka u mjesecu lipnju 1957. Vjernike treba poticati da na te dane u što većem broju pristupe sv. sakramentima ispovijedi i pričesti. Kod toga treba osobitu brigu posvetiti djeci i mladeži; njih će se na taj način najbolje moći privesti čestom i redovitom primanju sakramenata. Posebno treba misliti na ovogodišnje prvopričesnike i krizmanike.

2. Na dvije zadnje nedjelje u mjesecu rujnu o. g. (23. i 30. IX.) neka se vjernicima pročita i protumači priložena okružnica.

3. Na nedjelje prije svakog od devet prvih petaka treba vjernike podsjetiti na ovu pobožnost. Bilo bi od velike koristi kad bi se barem na koju od ovih nedjelja održala i propovijed o štovanju Presv. Srca. Kao materijal za propovijedi mogu poslužiti skice koje su priložene »Službenom vjesniku«.

4. Dobro bi bilo da se na oglasnu ploču crkve stavi natpis koji će podsjećati na ovu pobožnost i na kojemu će biti označeni datumi prvih petaka (5. X., 2. XI., 7. XII. 1956. — 4. I., 1. II., 1. III., 5. IV., 3. V. i 7. VI. 1957).

Na oglas se može staviti i tekst odnosnog obećanja Srca Isusova u vezi s pobožnostima prvih petaka. Tekst se nalazi u priloženim skicama propovijedi.

5. Od osobite je važnosti da se vjernicima za prvi petak dade dovoljno prigode za sv. ispovijed, ne samo od ranog jutra u petak, nego i u predvečerje. U većim se mjestima, gdje imade više svećenika, treba pobrinuti za dovoljan broj ispovjednika. Ispovjednici neka posvete očinsku pažnju duhovnim potrebama penitenata.

6. Ako se u kojoj župi ukaže potreba za večernju misu ili za binaciju na prvi petak, treba se obratiti s obrazloženom molbom na Nadbiskupski duhovni stol.

Umoljavam braću svećenike da ne žale truda da što veći broj svojih vjernika potaknu da dobro obave ovu veliku devetnicu spasenja. Iskustvo je pokazalo da je pobožnost prvih petaka solidan pastoralni instrumenat za produbljenje duhovnog života. O našoj revnosti i o našem zalaganju ovisit će duhovni preporod naših vjernika.

U Zagrebu, dne 26. kolovoza 1956.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

O POBOŽNOSTI PRVIH PETAKA

Dragi vjernici!

Među pobožnostima koje su raširene među vjernicima Crkve katoličke posebno se ističe pobožnost Presvetom Srcu Isusovu. Tu pobožnost nazivaju neki učitelji Crkve biserom katoličkih pobožnosti; ona je nadasve draga našim dušama i srcima.

To je posve razumljivo. Mi smo ljudi takovi: duša nam čezne za blagom rukom koja će nam otrti suze, za ljubavlju nesebičnom i vjernom, za toplim srcem koje će nas razumjeti, za velikom, vječnom srećom. Mi dobro znamo da te sreće ne nalazimo na zemlji. Nju nam

može dati samo Bog. I On nam je dao tu sreću poslavši svoga Sina na svijet. Ljubav je Božja sišla po otajstvu utjelovljenja na zemlju i sjedinila se s jednim ljudskim srcem u božanskoj osobi našega Spasitelja Isusa Krista.

To srce božanske ljubavi i vječne utjehe, jest Presveto Srce Isusovo koje mi katolici štujemo. Bog je u tom Srcu, Bog naš Otac i utješitelj, najvjerniji prijatelj i najveći ljubitelj naših duša.

Bez ljubavi ne može živjeti ljudsko srce. Presveto je Srce Isusovo velika, divna knjiga ljubavi: ljubavi najpunije, ljubavi najčišće, ljubavi najnesebičnije. To je Srce iz ljubavi prema našim dušama u pregorkoj muci i smrti vlastitom krvlju izbrisalo dug čovječanstva. To je Srce dobrote i ljubavi puno!

Zato je i pobožnost prema Presvetom Srcu Isusovu pobožnost ljubavi. Njegova božanska ljubav prema nama, želi u nama pobuditi ljubav prema sebi. Pobožnost prema Presvetom Srcu Isusovu čovjeka ćudoredno oplemenjuje i podiže i sjedinjuje s Bogom.

Srce Isusovo štovati, Srce Isusovo ljubiti, to znači Boga ljubiti — a Boga ljubiti znači biti s Bogom sjedinjen po kreposti i milosti.

Presveto Srce zove sve nas k sebi da nas utješi, da nam osigura vječni spas: »Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas okrijepiti. Uzmite jaram moj na sebe i učite se od mene jer sam ja krotak i ponizan srcem i naći ćete pokoj dušama svojim; — jer je jaram moj sladak i breme je moje lako!« (Mt 11, 28—30). To je poziv sreće i mira, poziv velike ljubavi, kakav ni prije ni poslije nije nikada izašao iz nijednih ljudskih usta. Ono nas sve umorne i opterećene poziva k sebi i obećaje okrepu, utjehu, pomoć i pokoj. Presveto Srce zove sve!

Dođite k meni svi vi koji ste opterećeni teškim bremenom životnih nedaća i padate pod težinom svoga križa — moje će vas Srce utješiti. Podići će vam oči k nebu. Ulit će vam u srce utjehu svoje milosti.

Dođite k meni svi, poziva Spasitelj! Izvan mene nema spasenja, a u mojem je Srcu savršeni pokoj, moje je Srce siguran zalog vječne sreće!

Jest, dragi vjernici, Srce je Isusovo siguran zalog vječne sreće, siguran zalog našega spasenja!

Kad se presveto Srce Isusovo ukazalo sv. Mariji Margareti Alacoque, među mnogobrojnim milostima koje je obećalo svojim štovateljima, napose je obećalo: milost pokore na samrti svima koji se budu pričestili na prvi petak kroz devet mjeseci uzastopce. Ti neće

— rekao je Spasitelj — umrijeti u nemilosti bez svetih sakramenata. Moje Srce, rekao je Spasitelj, bit će im sigurno utočište u posljednjem času!

To je veliko obećanje Presvetog Srca Isusova, to je »velika devetnica spasenja«. Evo nam pouzdanoga sredstva da si osiguramo vječno spasenje!

Dragi vjernici!

Ove se godine navršilo stotinu godina otkako je papa Pio IX. na čitavu Crkvu protegnuo blagdan Srca Isusova. Moja je želja da tim povodom u našoj nadbiskupiji s prvim petkom u mjesecu listopadu u što većem broju započnemo tu veliku devetnicu spasenja koja će završiti u lipnju iduće godine. Pozivamo vas sve, kojima je ikako moguće, da se počevši s prvim petkom u mjesecu listopadu kroz devet prvih petaka u mjesecu uzastopce dobro ispovjedite i dostojno pričestite. Ne smije se izostaviti ni jedan prvi petak u mjesecu, hoće li se zadobiti velika milost da umremo u prijateljstvu s Bogom. Ako bi se koji izostavio, tada treba iznova započeti. Jednako ne bi vrijedilo za veliku devetnicu spasenja, ako bi se tko pričešćivao na koje druge petke u mjesecu ili ako bi sv. pričest prenio s petka na nedjelju, kao što se gdjekad prenose druge pobožnosti — jer Srce Isusovo obećaje milost konačne pokore izrijekom onima koji se uzastopce pričeste kroz devet mjeseci svakog prvog petka.

Ispovijed se dakako može obaviti i na drugi dan prije prvog petka. Neka ne bude nikoga među nama, a da barem jednom u životu ne obavi pobožnosti devet prvih petaka. Pozivam napose roditelje da svojoj djeci osiguraju vječno spasenje. Tko zna što ih čeka u životu? Neka djeca što prije, najbolje odmah, započnu i dovrše veliku devetnicu spasenja. Posebno neka to učine oni koji su ove godine primili prvu sv. pričest ili sv. potvrdu.

Presveto Srce nas zove — odazovimo se!

U Zagrebu, dne 26. kolovoza 1956.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

VJERSKA POUKA DJECE I MLADEŽI

Među glavne dužnosti dušobrižnika spada, uz dijeljenje sv. sakramenata, navješćivanje od Krista objavljene vjere putem propovijedi i katehizacije.

Krist je naredio: »Navješćujte evanđelje svakom stvorenju (Mk 16, 15). Od ove nas odredbe nitko ne može dispenzirati. Apostoli su čak »ministerium verbi« (Dj 6, 4) smatrali za veću svoju dužnost negoli karitativno djelovanje, pa su ovo povjerili đakonima da sami budu slobodniji za propovijedanje. I naša lozinka ima biti ono što je sv. Pavao pred smrt pisao učeniku Timoteju: »Navješćuj riječ«! (2 Tim 4, 2).

Ovoj dužnosti nismo udovoljili samo time što nedjeljom i blagdanom propovijedamo prigodom službe Božje. Potrebna je i *sistematska* pouka o vjeri, napose djece i mladeži. Iako vjersko neznanje nije jedini uzrok dekadence vjerskog života, ipak je jedan od glavnih uzroka. Crkvena nam povijest svjedoči da su veliki predstavnici katoličke reformacije u XVI. stoljeću najveću važnost polagali baš na redovitu vjersku pouku jer su smatrali da je to prvi korak solidnoj obnovi vjerskog života.

Codex, kad govori de divini verbi praedicatione (lib. III. tit. XX), najprije donosi odredbe de catechetica institutione a onda de sacris concionibus.

Can. 1329. veli: »*Proprium ac gravissimum officium,* pastorum praesertim animarum, est catecheticam populi christiani institutionem curare«.

Can. 1335. naglašuje dužnosti roditelja i staratelja: »Non solum parentes aliique qui aprentum locum tenent, sed heri quoque ac patrini obligatione adstringuntur curandi ut omnes sibi subjecti vel commendati catechetica institutione erudiantur«.

Can. 1336. određuje prava mjesnih Ordinarija u pogledu katehizacije: »Ordinarii loci est omnia in sua dioecesi edicere quae ad populum in christiana doctrina instituendum spectent; etiam religiosi erempti, quoties non examptos docent, eadem servare tenentur«.

Naše državno zakonodavstvo ima u čl. 4. al. 2. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica ovu principijelnu odredbu: »Vjerska nastava (katehizacija) u crkvama, hramovima odnosno u drugim prostorijama koje su za to određene, slobodna je«.

Da što potpunije zadovoljimo ovoj svojoj važnoj dužnosti poučavanja u kršćanskom nauku, daju se slijedeće odredbe i smjernice:

1. Katehizacija se mora obavljati redovito a ne samo sezonski, npr. samo kao dulja ili kraća priprava za prvu sv. pričest ili za sv. potvrdu. Samo se na taj način može dati solidno znanje.

2. Katehizacija se obavlja prema mjesnim prilikama i prema nahođenju dušobrižnika ili u crkvi ili u kapeli ili u sakristiji ili u kojoj drugoj za to određenoj prostoriji uz crkvu ili na župnom dvoru. Gore citirani član Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica izričito dopušta da se katehizacija vrši ne samo u crkvama nego i »u drugim prostorijama koje su za to određene«.

U mnogo slučajeva moći će se urediti takva prostorija u kojoj bi osim klupa trebalo postaviti oltarić ili sv. sliku, peć (da se katehizacija može vršiti i zimi) i različita didaktička pomagala. Hvale su vrijedni svećenici koji su u tom pravcu preuzeli inicijativu.

3. Vrijeme održavanja kršćanskog nauka odredit će isto tako dušobrižnici prema mjesnim prilikama. S obzirom na potrebu biniranja u gotovo svim župama i na druge pastoralne dužnosti u nedjelju, u većini će slučajeva biti najzgodnije da katehizacija bude na radne dane. — Čl. 19. al. 1. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica određuje: »Vjersku nastavu (katehizaciju) učenici redovnih škola ne mogu pohađati u školskim satovima«. Jasno je da dušobrižnici neće određivati za kršćanski nauk vrijeme koje bi polaznicima škole kolidiralo s njihovim dužnostima. Ali zato ništa ne priječi da katehizacija bude prije ili poslije školske obuke.

4. Katehizacija mora odgovarati dobi i shvaćanju polaznika koje prema tome treba podijeliti u grupe. Npr.: početnici, prvopričesnici, oni koji su već primili prvu sv. pričest. Ili prema »sakramentalnim stupnjevima«: pripravnici za prvu ispovijed (primili su krštenje), pripravnici za prvu sv. pričest (primili su sakramente krštenja i pokore); pripravnici za sv. potvrdu (primili su sakramente krštenja, pokore i euharistije). — Neprestano ponavljanje istoga gradiva ne privlači ni pažnje ni interesa slušača, pa stoga treba gradivo proširivati.

5. U vjerskoj pouci treba izbjegavati pretjerani verbalizam. Znanje se kršćanskog nauka ne može sastojati samo u memoriranju pitanja i odgovora i u mehaničkom ponavljanju izraza koje možda dijete ne razumije. Ima doduše definicija i formula koje treba nau-

čiti napamet. Ali kod drugih stvari treba svakako nastojati da se dijete nauči slobodnom izražavanju. Tu se tek vidi da je potpuno shvatilo predmet. — Primjer za ilustraciju: strani ispitivač pita djecu: »Tko je stvorio svijet, prirodu?« Nitko ne zna odgovoriti. Tek kada vlastiti kateheta postavi pitanje: »Tko je stvorio nebo i zemlju«, svi odgovaraju: »Bog«. Tipični primjer verbalizma.

Za lakše shvaćanje i pamćenje trebat će često puta pojedine odulje definicije raščlaniti. Mjesto pitanja: »Što je sv. potvrda?« na koje bi slijedio poznati odgovor koji sadrži dugu definiciju ovog sakramenta, jedan je kateheta postavio ova pitanja: »Koga primamo u sv. potvrdi?« (Odg.: Duha Svetoga) »Tko dijeli sv. potvrdu?« (Odg.: Biskup) »Zašto primamo sv. potvrdu?« (Odg.: Da možemo svoju vjeru... itd). To je mnogo lakše i shvatljivije.

6. Najbolje će biti da početna obuka u vjeri počne svake godine *s crkvom*. To je prava zorna obuka, a na vizuelne predodžbe o pojedinim predmetima u crkvi povezat će se u djetetu znanje o mnogim vjerskim istinama. Crkva, oltar, raspelo, tabernakul, slike i kipovi, osobito slika patrona crkve, vječno svjetlo, ispovjedaonica, krstionica, pričesna ograda, križni put i svi ostali predmeti u crkvi — sve je to za katehetu polazna točka za tumačenje pojedinih vjerskih istina. Osim toga će se tom metodom postići da djeca neće biti stranci u vlastitoj župnoj crkvi.

7. Radi zornosti obuke u vjeri treba upotrijebiti makar i najskromnija didaktička pomagala koja su pri ruci: ploču na koju će se napisati važnije stvari i nacrtati kakav grafički prikaz: slike biblijskih događaja i druge itd.

8. Treba nastojati da svako dijete imade svoju bilježnicu za kršćanski nauk, tim više što je teško doći do potrebnih štampanih tekstova. Time će djeca aktivnije sudjelovati u radu i lakše će ponoviti gradivo. Bilježnice treba povremeno pregledavati. Ukoliko djeca zbog siromaštva ne mogu nabaviti ove bilježnice, neka ih dušobrižnik nabavi iz svojih sredstava ili, uz pristanak crkvenih starješina, iz crkvene blagajne.

9. Na svakom satu kršćanskog nauka neka se pjeva s polaznicima barem jedna crkvena pjesma.

10. Budući da kršćanska vjera nije samo znanje nego život, treba nastojati da polaznici kršćanskog nauka prakticiraju svoju vjeru i sudjeluju u liturgijskom i sakramentalnom životu Crkve, te da žive s crkvenom godinom.

11. Svake godine pri završetku poučavanja u kršćanskom nauku neka se priredi ispit kojemu će prisustvovati i roditelji djece. Ispit će se održati u crkvi, najbolje nedjeljom. Po mogućnosti neka se na taj ispit pozove i nadležni dekan.

12. Roditelje treba više puta upozoravati na ozbiljnu dužnost po Božjem i crkvenom zakonu da se pobrinu za vjerski odgoj svoje djece i na slobodu koju im u tome daje naš državni zakon.

13. Kao pomoćnim silama za predavanje kršćanskog nauka mogu se župnici po can. 1333. i 1334. poslužiti i klericima, časnim sestrama, pa čak i katoličkim laičkim osobama koje imadu za to potrebnu spremu.

U Zagrebu, na blagdan sv. Augustina, dne 28. kolovoza 1956.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

O KRŠĆANSKOM NAUKU ZA DJECU

Kršćanski roditelji!

U svojoj je ljubavi Bog vama dao djecu koja su zalog vaše ljubavi i nastavak vašeg života. U njima i za njih vi živite. Ali vam je Bog ujedno nametnuo veliku i tešku odgovornost da svoju djecu ne samo othranite, nego i da ih odgojite za dobre građane i za dobre kršćane. Duše djece dao je u vaše ruke da ih sačuvate, oplemenite i da ih učinite trajnim Božjim hramovima. Nikakve okolnosti ni prilike ne mogu vas osloboditi od ove dužnosti.

U Starom je zavjetu zapisano: »Odgoji dijete prema putu kojim ima poći, pa neće odstupiti od njega ni u starosti« (Izr 22, 6). A sv. Pavao piše: »Odgajajte svoju djecu u zaptu i opomeni Gospodnjoj« (Ef 6, 5).

U sv. krštenju prima dijete uz posvetnu milost i dar sv. vjere. Ova klica vjere koju je Bog ulio u dušu djeteta treba da se sve više

i više razvija. Dijete treba privesti do toga da vjeru koju je Isus donio razumno i svjesno usvoji i prihvati. Sv. Pavao veli: »Vjera dolazi po propovijedanju a propovijedanje po riječi Kristovoj« (Rim 10, 17). Tu riječ Kristovu treba da dijete čuje najprije od svoga oca i od svoje majke. Roditelji su *prvi propovjednici i prvi katehete* svoje djece. Od njih mora dijete čuti istinu o Bogu, o Isusu, o Mariji, o anđelima i svetima. Od njih mora dijete naučiti znak križa i prve molitve. Vi, kršćanski roditelji, morate djeci pomoći da upoznaju dobroga Boga i da se nauče živjeti po vjeri u njega.

Kad djeca odrastu, treba ih slati na kršćanski nauk *u crkvu*. Vi znate da je Isus apostolima povjerio propovijedanje kršćanske vjere. Apostoli su sebi već za života uzeli za pomoćnike u vršenju te dužnosti biskupe i svećenike. Danas biskupi i svećenici, kao nasljednici apostola, imaju zadatak da naučavaju Isusovu nauku. Zato je dužnost kršćanskih roditelja da se pobrinu da njihova djeca od svećenika prime pouku o vjeri, da se priprave za primanje sv. sakramenata i da udare temelje kršćanskom životu. Zato šaljite redovito svoju djecu na kršćanski nauk. Ako vam djeca ne budu znala za Isusa, neće ga moći ni ljubiti, a još će manje znati živjeti po njegovim zapovijedima. Vi pak sigurno želite da vaša djeca budu dobri ljudi i časni nosioci kršćanskog imena.

Naši državni zakoni izričito zajamčuju ne samo slobodu ispovijedanja vjere nego i slobodu naučavanja vjere. Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica veli (čl. 4, al. 2): »Vjerska nastava (katehizacija) u crkvama, hramovima odnosno u drugim prostorijama koje su za to određene, slobodna je«. Ako je slobodno naučavanje vjere, onda je slobodan i polazak pouke o vjeri. Iskoristite tu slobodu!

Vodite redovitu brigu o tome da li djeca zaista polaze na kršćanski nauk.

Ne smijete se zadovoljiti time da vam djeca polaze kršćanski nauk samo kad se pripremaju za prvu sv. pričest. Roditelji koji se time zadovoljavaju, pokazuju da ne shvaćaju dovoljno ozbiljno ni vjere ni života po vjeri. Može li se u jednoj godini ili u još kraće vrijeme svršiti bilo kakva škola ili izučiti koji zanat?

Kod svojih kuća ponavljajte s djecom ono što su naučila u crkvi. To će koristiti i vama a pomoći ćete i djeci da bolje upamte što su naučili. Vas taru mnoge brige i čekaju vas mnogi poslovi, ali uz dobru volju naći će se u nedjelju ili koji drugi dan nešto vremena i za to. Dobra volja svladava sve zapreke.

Ne zaboravite da kršćanska vjera nije samo znanje, nego život. Šaljite stoga djecu redovito ne samo na kršćanski nauk, nego i na nedjeljnu sv. misu i omogućite im primanje sv. sakramenata. Tako će njihova vjera ojačati a Božja će milost u njihovim dušama rasti.

Kršćanski očevi i majke! Vama je poznata zgoda iz Evanđelja: majke donose Isusu svoju dječicu i žele da ih Isus dotakne. Učenici odbijaju žene s djecom. Kad je Isus to vidio, bilo mu je krivo pa ozbiljno ukori učenike: »Pustite malene da dođu k meni i nemojte im priječiti jer takvim pripada nebesko kraljevstvo« (Mk 10, 14).

I danas Isus ponavlja taj poziv. Ponavlja ga vama: »Pustite djecu k meni. Neka dođu k meni, u crkvu, pred svetohranište. Jer ja sam Put, Istina i Život. Nemojte im toga priječiti svojim nehajem i svojom nebrigom«.

Poslušajte ovaj Isusov poziv jer će Bog na dan suda duše vaše djece tražiti iz vaših ruku (usp. Ez 3, 14).

U Zagrebu, dne 28. kolovoza 1956.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Adventska poslanica

SVETA MISA I MISNA GODINA

Dragi vjernici!

(1.) Prenesimo se duhom u dvoranu Posljednje večere. Isus Krist, naš Veliki svećenik, okružen je u predvečerje Muke svojim apostolima. »Jer je ljubio svoje koji su u svijetu, ljubio ih je do kraja« (Iv 13, 1). Isus uzima u ruke kruh, izgovara riječi zahvale, lomi ga i daje apostolima uz riječi: »Ovo je Tijelo moje koje se daje za vas: to činite na moju uspomenu«. Poslije toga uzima kalež s vinom i daje ga apostolima uz riječi: »Ovaj je kalež Novi zavjet u mojoj Krvi koja se za vas prolijeva« (Lk 22, 19—20). Apostoli potreseni, s dubokom vjerom, blaguju Tijelo Isusovo i piju presvetu Krv.

»To činite na moju uspomenu«. Isus je htio da se ono što je on učinio kod Posljednje večere, u njegovoj crkvi neprestano obnavlja.

On je to naredio apostolima kao što im je naredio: »Idite i naučavajte sve narode« (Mt 28, 19). Apostoli su vršili taj Isusov nalog. Činili su to i njihovi nasljednici. Čini se to i danas. Vi znate: kod sv. se mise ponavlja ono što je Isus učinio kod Posljednje večere. Tako će biti dok bude Crkve, tj. do sudnjega dana.

Za vrijeme teških i dugotrajnih vjerskih borbi i progona katolika u Engleskoj i Škotskoj u XVI. i XVII. stoljeću, bilo je katolicima zabranjeno služiti i slušati sv. misu. U Škotskoj je g. 1615. doveden pred sud isusovac o. Ogilvie, jer se usudio služiti sv. misu. Postavljeno mu je pitanje: kako se usudio na tlu Škotske služiti misu kad je kralj to zabranio? Ogilvie je odgovorio: »Krist, Kralj neba i zemlje je rekao: 'To činite na moju uspomenu'. Škotski je kralj rekao: 'Ne smijete toga činiti'. Prosudite sami koga treba više slušati: ovoga ili onoga kralja«. Umro je kao mučenik. (Koch. 429, 7, 2).

Isusovu se nalogu Crkva ne smije i ne može iznevjeriti.

(2.) Šta je sv. misa?

»*Najvažnija stvar i središte kršćanske vjere* jest tajna euharistije koju je jednoć ustanovio Veliki Svećenik Krist i za koju je naredio da je njegovi službenici neprestano u Crkvi obnavljaju« (Pio XII, enc. »Mediator Dei« 20. XI. 1947).

Sv. je misa *žrtva* Novoga zavjeta. Na križu je Isus prikazao jednom za uvijek sebe kao žrtvu nebeskom Ocu. (usp. Heb 7, 27). Time nas je otkupio i spasio. Svoju žrtvu Isus po svojim svećenicima neprestano prikazuje na nekrvni način u svetoj misnoj žrtvi. Misa nije samo uspomena muke i smrti Isusove nego prava žrtva po kojoj Isus, naš Veliki Svećenik, na nekrvni način čini ono isto što je jednom učinio na križu, naime prikazuje sebe kao žrtvu vječnomu Ocu.

Pitat ćete: kad je Isus jednom prikazao sebe kao žrtvu i time zaslužio sve milosti koje su ljudima potrebne za spasenje, čemu je onda potrebno da se njegova žrtva neprestano ponavlja na našim oltarima? — Evo zašto. Isus je na Križu stekao sve milosti, stekao je neizmjerne zasluge za sve ljude svih vremena, a u sv. se misi žrtvuje za to da se te milosti svima nama primijene i da se na nas prenesu. Svi se mi spasavamo jedino time što imamo udjela kod Isusove otkupiteljske žrtve. Da ovo blago koje je Isus na Križu za nas stekao postane uistinu naša svojina, potrebno je da svaki od nas stupi u životnu vezu sa žrtvom križa, a to se zbiva u prvom redu po sv. misi. Misa prenosi na nas plodove Isusove otkupiteljske žrtve

na križu. »Ono što je Kristova muka učinila za čitav svijet, to ovaj sakramenat čini u svakom pojedinom čovjeku« (usp. S. Th. III, q. 79, a, 1).

Da li sada razumijete kako je važno za nas kršćane da prisustvujemo sv. misi? Da li razumijete zašto nas je Crkva posebno obvezala baš na slušanje mise? Tko se udaljuje od mise taj se udaljuje od milosne veze s Isusovom žrtvom na križu, taj ne dopušta da plodovi križa dopru do njegove duše. A udaljiti se od Isusove žrtve znači udaljiti se od izvora duhovnoga života.

Po misi mi zajedno s Isusom prinosima Bogu slavu i čast; mi zajedno s njim Bogu zahvaljujemo. Mi u zajednici s Isusovom žrtvom prinosimo Bogu zadovoljštinu za grijehe sviju nas živih i sviju pokojnika; mi skupa s njim molimo za sve naše potrebe duhovne i tjelesne.

Ako isporedite misu s pobožnostima koje se obavljaju u našim crkvama, vidjet ćete da je misa nešto veće i vrednije od svih ostalih pobožnosti. Npr. kod pobožnosti križnog puta ili kod krunice mi se pobožno sjećamo muke Isusove, mi sebi dozivamo u pamet njegovu muku i smrt, dok se pod misom uistinu *obnavlja* njegova žrtva na križu. Kod blagoslova, kod klanjanja ili procesije s presv. Sakramentom, Isus je stvarno nazočan pod prilikama kruha i vina, ali se Isus kao žrtva prikazuje samo za vrijeme služenja sv. mise (usp. govor Pija XII. 22. IX. 1956). Misa dakle nadvisuje sve pobožnosti.

(3.) Sveta je misa *žrtva čitave Crkve.* Mi u njoj prikazujemo kruh i vino koji se snagom Isusovih riječi pretvaraju u Tijelo i Krv Isusovu. Taj kruh i to vino plod su Božje prirode, ali i plod naših ruku i našega rada. Mi to prikazujemo Bogu i time priznajemo da sve pripada njemu i da je on Gospodar svega. Mi ovu žrtvu prikazujemo preko ruku svećenika, jer je Isus samo apostolima rekao: »To činite na moju uspomenu«. Ali svećenik ne prikazuje žrtvu samo u svoje ime, nego u ime čitave Crkve, u ime sviju nas. Svećenik stoji kod oltara pred nama, ali iza njega i uz njega stoji čitava Crkva, stojimo svi mi vjernici koji smo po krštenju nedjeljivo povezani s Isusom. »Presvetu je euharistiju Spasitelj ostavio u svojoj Crkvi kao simbol (znak) njezinog jedinstva i ljubavi kojom je htio da svi kršćani budu među sobom združeni i povezani« (Cons. Trid., sess. XIII. — D. B. 873a). Spasitelj je htio da ovaj sakramenat bude »simbol onog jednoga Tijela kojemu je on Glava« (ibid. sess. XII, cap. 2 — DB 875).

Stoga je nužno potrebno da se kod sv. mise svi sjedinimo ne samo sa svećenikom nego u prvom redu s Isusom koji se žrtvuje; da zajedno s našim raspetim Spasiteljem prikažemo Bogu sebe, svoje poslove, svoje brige, svoje boli, svoju bijedu i sve svoje potrebe.

(4.) Sv. misu možemo promatrati s još jednog drugog gledišta. Kod sv. se mise *okuplja Božja obitelj oko stola Gospodnjega*. Gospodin je za vidljive znakove svoje žrtve izabrao *kruh* i *vino*, dakle ono što nama služi kao hrana i okrepa. Sv. je misnu žrtvu ustanovio kod *Posljednje večere*. Dao je apostolima *da blaguju* njegovo Tijelo *i piju* njegovu Krv. — Zajednički je stol znak obiteljske pripadnosti i povezanosti, znak prijateljstva i jedinstva. Kad mi kod mise obnavljamo Posljednju večeru, mi svi sačinjavamo Božju Obitelj koja se okuplja oko oltara, kako se djeca okupljaju oko očeva stola. Tu prestaju razlike. Mi smo naprosto svi djeca Božja koja sva imadu pravo na istu duhovnu hranu.

(5.) »Od istoka do zapada veliko je moje ime među narodima i u svakom se mjestu žrtvuje i prikazuje mojem imenu čista žrtva«. Ove je riječi zapisao prorok Malahija (Mal 1, 11). Zamislite sebi ovu veličanstvenu sliku: kako sunce svakoga dana od istoka prema zapadu obasjava pojedine dijelove naše Zemlje, tako se na tisuće mjesta prikazuje Bogu čista nekrvna žrtva. I kako to svjetlo prolazi novim krajevima i obilazi čitavu zemaljsku kuglu, prati ga neprestano prikazivanje svete Isusove žrtve. Zajedno sa sunčanim zrakama obilazi Zemlju nadnaravno svjetlo Isusove ljubavi i Isusove žrtve. I tako biva iz dana u dan, kroz stoljeća, bez prekida« (usp. Lippert, Credo VI. pg 93).

(6.) Postavimo sad sebi pitanje: *kako se katolici odnose prema misi?*

Evo ovako:

1. Mnogi ne polaze mise redovito, nego samo od vremena do vremena ili samo na najveće blagdane.

2. Ima katolika koji misle da su udovoljili nedjeljnoj dužnosti ako su malo zavirili u crkvu i izmolili koji Očenaš.

3. Ima katolika koji ne razlikuju mise od drugih pobožnosti. Misle da je isto: biti kod mise ili biti kod večernjeg blagoslova. — Mnogi ne razlikuju pojedine dijelove mise.

4. Mnogi se dosađuju pod misom i ne znaju što bi radili. Takvi su tijelom prisutni, a duhom odsutni.

5. Mnogo je vjernika koji mole za vrijeme mise, ali svojom molitvom ne prate svećenika na oltaru, nego često puta obavljaju razne pobožnosti koje nemaju veze sa sv. misnom žrtvom.

6. Pjevanje pod misom često puta nije nikako u skladu s pojedinim dijelovima mise.

Vi koji ovo slušate, ispitajte sebe da li možda i vi spadate među ovakove katolike.

(7.) Dragi vjernici! Ako ste pozorno pratili ono što je naprijed bilo izneseno o sv. misi, lako ćete vidjeti da ovakovo držanje nije ispravno. Mi moramo mnogo toga izmijeniti i popraviti. Misa mora postati naša prva i najdraža pobožnost. Misu moramo proživljavati i doživljavati. Kod mise ne smijemo ostati »kao stranci ili nijemi gledaoci« (Pio XI: »Divini cultus«, 20. XII. 1928 — AAS 1928, pg. 40), kao da se nas ništa ne tiče ono što se na oltaru zbiva. Mi moramo ne samo *prisustvovati* nego i *sudjelovati* kod sv. mise.

Da se među katolicima oživi ispravno shvaćanje sv. mise i da se potaknu na što bolje sudjelovanje kod sv. mise, odlučili su svi biskupi u Jugoslaviji, na svojem zajedničkom sastanku u listopadu o. g. da će godina 1957. počevši od Adventa ove godine, za sve biskupije biti MISNA GODINA, tj. godina koja će biti posebno posvećena tomu da što bolje upoznamo sv. misu, njezine dijelove i obrede i da se naučimo tako sudjelovati kod mise da iz nje crpimo što više duhovne koristi. »Misna godina« neće biti nikakova svečanost, nikakova proslava. Misna je godina škola u kojoj ćemo se naučiti bolje poznavati i cijeniti misu. To će biti kao jednogodišnji tečaj za katoličke vjernike dobre volje da se dublje upute kako treba sudjelovati kod mise.

Vi ćete tokom ove godine često puta čuti propovijedi o misi. Pratite ih pozorno. Nastojte zapamtiti što budete čuli. Nastojte da to provedete u djelo. Pratite svećenika kod oltara i njegove čine. Sjedinite se s Isusovom žrtvom. Pokažite i vanjskim držanjem da pratite ono što se zbiva na oltaru. Neka i naše vanjsko vladanje pokazuje da sačinjavamo veliku Božju obitelj koja se sastala oko križa i oko stola Posljednje večere.

(8.) Kad je Isus na Kalvariji visio na križu i prikazao sebe nebeskom Ocu kao žrtvu za naše spasenje, mnogo je ljudi promatralo potresni prizor. Jedni su se rugali: »Ako si Sin Božji, siđi s križa! . . . Drugima je pomogao a sebi ne može pomoći! (Mt 27, 40—42). Drugi su prolazili pokraj križa i — ništa nisu razumjeli. Ali je uz križ stajala i Majka Isusova, stajao je njegov ljubljeni učenik Ivan, sta-

jala je skupina pobožnih žena koje su došle s Isusom iz Galileje. Ovi su osjećali s Isusom. Bili su potreseni veličinom njegove žrtve i njegove ljubavi. Sad su mogli razumjeti njegove riječi: »Od ove ljubavi nitko veće nema, da tko položi svoj život za svoje prijatelje« (Iv 15, 13). Osjećali su ono što je kasnije izrekao sv. Pavao: »Ljubio je mene i predao sebe za mene« (Gal 2, 20).

Dragi vjernici! I mi stojimo pod križem kadgod pribivamo sv. misi. Nemojmo biti nalik na one koji od Isusove žrtve nisu ništa razumjeli i koji su kraj nje prošli kao da se njih ništa ne tiče. Budimo slični Mariji i Ivanu. Sjedinimo se s našim Velikim svećenikom Isusom kod obnavljanja njegove žrtve. I bit ćemo u punoj mjeri dionici darova i milosti koje se s križa preko sv. mise razlijevaju u duše svih onih koji su pripravni da ih prime. A kad poslije sv. mise ostavimo oltar i crkvu, neka naš kršćanski život bude dokazom da smo postali dionicima sv. Isusove žrtve.

Neka sve vas i vaše obitelji blagoslovi svemogući Bog Otac i Sin i Duh Sveti. *Amen.*

U Zagrebu, na blagdan sv. Andrije apostola, dne 30. studenoga 1956.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

MISNA GODINA 1957.

Na zadnjem plenarnom zasjedanju Biskupskih konferencija, krajem listopada 1956. zaključio je episkopat Jugoslavije da dušobrižni kler u svima dijecezama tokom god. 1957. na posebni način posveti svoj pastoralni rad sv. misi. Treba ići za tim da slušanje sv. mise ne bude samo stvar običaja i tradicije, čak i da ne bude samo vršenje »nedjeljne dužnosti«, nego da u životu vjernika postane ono što u svojoj biti jest, naime: najsavršeniji način štovanja Boga, najveći čin bogoslužja, izvor milosnog života i put po kojemu će vjernici doći do svijesti da sačinjavaju milosnu zajednicu Božje obitelji.

Da se to postigne, potrebno je u prvom redu da vjernici dublje upoznaju sv. misu *kao žrtvu* Novoga zavjeta i da je ne smatraju samo za jednu od različitih pobožnosti. Moramo priznati da je taj predmet i u propovijedi i u katehizaciji često puta bio dosta zanemaren.

Zatim treba uznastojati da se vjernici nauče da ne samo *pribivaju* sv. misi, nego da kod nje *sudjeluju*. Ta se misao sve češće i sve jače naglašuje u crkvenim dokumentima, napose od vremena sv. Pija X. U kršćanskoj je starini bila jasno naznačena aktivna uloga celebranta, asistencije i ministranata, te pjevačkog zbora (schola cantorum) i vjernoga puka. Tečajem vremena u mnogim je crkvama došlo do toga da aktivnu ulogu kod mise imade samo svećenik, ministranti koji odgovaraju »u ime puka« i pjevački zbor na koru, dakle na mjestu koje je najviše udaljeno od oltara. A i taj pjevački zbor u premnogo slučajeva izvodi pjesme koje nemaju nikakve organske veze s pojedinim dijelovima mise, a često puta ni s blagdanom koji se slavi. Puk u lađi crkve obavlja svoje individualne pobožnosti kako najbolje znade i može. Dalmacija, Primorje i Istra još su dobrim dijelom sačuvale zdrave liturgijske tradicije iz starine, dok su se u našim krajevima u velikoj mjeri izgubile.

Misna bi godina u oba pravca morala značiti korak naprijed: približiti misu shvaćanju puka i privesti vjernike da sudjeluju. Misna će godina, ako je ozbiljno shvatimo, mnogo pomoći i nama svećenicima da dublje zađemo u misterij euharistije koja je »christiana religionis caput ac veluti centrum« (Pio XII, Enc. »Mediator Dei« a, 65); da popravimo eventualne defectus in celebratione Missae occurrentes i da intenzivnije poradimo u duhu riječi koje svakodnevno ponavljamo kod celebriranja: »Domine, dilexi decorem domus tuae et locum habitationis tuae« (Ps 25).

Za provedbu Misne godine daju se slijedeće odredbe i upute:

I. Glede pastoralnog rada

1. Adventsku poslanicu ordinarija o sv. misi i o Misnoj godini neka svećenici pročitaju vjernicima na dvije nedjelje u Adventu. Prije čitanja druge polovice poslanice treba resumirati ono što je pročitano prošle nedjelje.

2. Svaki mjesec tokom godine 1957. treba barem jednom mjesečno propovijedati o sv. misi. Materijal za propovijedi naći će svećenici u »Vjesniku đakovačke biskupije«. Ovaj je »Vjesnik« u broju za pro-

sinac o. g. već donio pet nacrta propovijedi. Jednako mogu poslužiti knjižice: Parsch, Sveta misa i Guardini, Sveti znakovi.

3. Kod katehizacije djece i mladeži posebnu brigu će posvetiti tumačenju sv. mise. Da obuka bude što zornija treba polaznicima kršćanskog nauka, pa i odraslima, pokazati i protumačiti oltarni kamen, svu opremu oltara, misno ruho i posuđe itd.

4. Posebnu brigu treba voditi o pjevanju za vrijeme mise. Kod pučkoga pjevanja će nastojati da sudjeluje sav puk, a ne samo pjevači ili pjevačice na koru. Pjevanje mora biti u skladu s pojedinim dijelovima mise, s blagdanom i dobom crkvene godine. Treba dakle pjevati odgovarajuće pjesme dok svećenik recitira »Gloria«, »Credo«, »Sanctus« i drugo. U prvom redu uzimati takove pjesme iz našeg Kantuala. — Kao posve neumjesni abusus treba ukloniti npr. običaj da se na »Sanctus« pjeva marijanska pjesma. Za kanona iza Pretvorbe neka se pjevaju isključivo samo euharistijske pjesme. Uopće neka vrijedi princip: pjevanje treba da *prati* zbivanje na oltaru a ne da se odvija kao nešto neovisno o misi.

5. Nastojati da što prije dođemo do toga da kod pjevane mise sav puk odgovara svećeniku. Za početak se možemo zadovoljiti time da sva crkva odgovara barem »Et cum spiritu tuo« i »Amen«, pa da postepeno prijeđemo i na ostale odgovore. Sve to treba najprije uvježbati, a dakako i protumačiti smisao tih latinskih izraza kao i poziva na molitvu »Oremus«. To će vjernici lako upamtiti. Posebno potaknuti muškarce da sudjeluju. Naše je pjevanje u crkvama previše feminizirano.

6. Nastojati da u svakoj crkvi nedjeljom bude jedna sv. misa kod koje će vjernici sudjelovati na jedan od načina koji su opisani u priloženim »Direktivama«. Početi se može s najjednostavnijim elementima koji su svima poznati i za koje ne treba nikakovih tekstova (znak križa i »Ispovijedam se«, na početku mise; apostolsko vjerovanje kod »Credo«; Očenaš kod »Pater«; »Gospodine, nisam dostojan . . . « kod Pričesti). Najbolje je da se počnu uvježbavati polaznici kršćanskog nauka (dječaci i djevojčice) a onda se postepeno prelazi i na odrasle. Kao priručnik za sudjelovanje kod mise može jako dobro poslužiti Kniewaldova »Sveta misa« ili knjižica »Pristupam k Božjem žrtveniku« (izd. Bisk. ord. Đakovo). — Dobro će biti da misnu poslanicu hrvatski čita odrasli muškarac ili poučeni dječak, okrenut prema puku, na strani poslanice, jasnim glasom. Čitači neka se izmjenjuju po nedjeljama.

7. Uvježbati i formirati dovoljan broj ministranata. Nije dovoljno da ministranti samo »tehnički« nauče svoju službu, već ih treba temeljito poučiti o liturgijskim predmetima, o blagdanima i o razdobljima crkvene godine. Treba paziti da se pobožno vladaju u Crkvi i da izvan crkve daju primjer kršćanskog života.

8. Bit će vrlo korisno ako koji puta kroz godinu jedan svećenik puku tumači sv. misu dok drugi misi. Najlakše je to provesti kad je u crkvi više svećenika, npr. na dane proštenja ili na dane klečanja (kod rane mise, prije nego se izloži presv. Sakramenat).

9. Zvonjenje malim misnim zvončićem reducirati na ono što je potrebno ili propisano. To tim više što je zvonjenje većinom prilika za ministrantske nestašluke. Kad vjernici budu poznavali dijelove mise i pratili misu, neće biti potrebno da ih prečesto zvoncem upozoravamo. Kod prikazanja nije propisana upotreba zvonca. Dok traje expositio SSmi. ne zvoni se ni na oltaru ekspozicije ni na pokrajnim oltarima; no smije se pozvoniti kad svećenik iz sakristije polazi k oltaru (Gjanić, Obredi str. 69. — D.a. SRC. 3157 ad 10; 3448 ad 2).

10. Budući da je misa po svojoj biti centar katoličkog bogoslužja, ne smije nikako da bude kao neki okvir u kojem će se obavljati druge skupne pobožnosti. Zato se ne smije za vrijeme mise na drugom oltaru obavljati blagoslov ili križni put ili koja druga pobožnost, a niti propovijedati. Ako propovijed drži drugi svećenik, a ne celebrant, neka propovijed bude iza Evanđelja, a celebrant za to vrijeme sjedi. — Krunica se može, prema crkvenim direktivama, u mjesecu listopadu zajednički moliti za vrijeme mise, ako se ne obavlja večernja listopadska pobožnost.

11. Milostinja neka se redovito sabire za vrijeme prikazanja (a ne npr. za vrijeme propovijedi) a vjernike treba poučiti da je milostinja uvedena mjesto starodrevnog prinošenja darova na prikazanje.

12. Sveta je pričest najbolje sudjelovanje kod misne žrtve. Ako privedemo pričesnoj klupi veći broj vjernika, moći ćemo govoriti o uspjehu Misne godine. Pričest je organski povezana s misnom žrtvom, stoga je treba prvenstveno dijeliti pod sv. misom. Dakako da opravdani razlozi dozvoljavaju pričešćivanje izvan mise. Sv. otac Pio XII. hvali običaj pričešćivanja s hostijama koje su konsekrirane u istoj misi, (»ex hac altaris participatione«, Canon Missae), gdje to prilike dopuštaju (»Mediator Dei« n. 119—120). — Češće treba isticati potrebu osobne zahvale iza sv. pričesti te učiti vjernike, napose djecu, kako da je obave.

II. Za svećenike

1. Preporučuje se da svećenici tokom Misne godine što češće razmatraju o sv. misi. Da se to olakša, izdaje Interdijecezanski liturgijski odbor razmatranja za svaki dan pod naslovom »Moja misa«. Razmatranja za mjesec prosinac su umnožena i mogu se naručiti kod Nadb. duhovnog stola.

2. Prebrzo i rastreseno služenje sv. mise, te dijeljenje sakramenata i blagoslovina, izaziva znatnu sablazan kod vjernika. Zato treba pripaziti i nastojati da se svete tajne dostojno i pobožno obavljaju.

3. Neka svećenici zamole kojega subrata da na njih pripazi i upozori na pogreške koje su se možda uvukle kod celebriranja i obavljanja obreda. Zgodne su prilike za to: duhovne obnove, korone i slično.

4. Sve teme za korone u god. 1957. u vezi su sa sv. misom. Neka se savjesno izrade i temeljito prodiskutiraju.

III. Glede crkve i liturgijskih predmeta:

Nastojati da se kroz Misnu godinu stave u red crkve i liturgijski predmeti:

a) popravak krova crkve, izolacija od vlage, popravak prozora i dr.
b) popravak i obnova paramenata, pozlata kaleža i slično. Eventualno nešto novo nabaviti.
c) držati u redu i čistoći krstionice, ispovjedaonice itd.

Braćo svećenici! U vašim je rukama uspjeh ove Misne godine. Nemojte žaliti truda. Nastojte raditi u duhu ovih uputa, pa ćete tako povezati svoje vjernike s Isusovom žrtvom koja je izvor svih milosti.

U Zagrebu, dne 30. XI. 1956.

nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

UPUTE O PREGLEDU STANJA CRKVE I MANJIM POPRAVCIMA NA CRKVAMA

Približuje se jesen sa svojim oborinama, vjetrovima i olujama, pa je potrebno da župnici i upravitelji župa brižno pregledaju krovove, krovne konstrukcije i prozore na župnoj i područnim crkvama svoje župe, ako to još do sada nisu učinili i sredili nastale štete na njima. Ovdje navedene upute nemaju tek svrhu da se preteku i uklone veće štete na crkvama, nego žele pridonijeti da se sustavnim uklanjanjem nedostataka poveća trajnost i ljepota kuće Božje.

Budući da je crkveni *toranj* najizloženiji i najosjetljiviji dio crkvene zgrade, morat će dušobrižnik napose pregledati važnije pojedinosti u vezi s njime. Mnoge su štete na tornjevima uslijedile zbog toga što u njima nema ljestava koje vode u najviše spratove. Često su te ljestve u takvu stanju, da je očita pogibelj njima se penjati. Stoga je na dušobrižniku teška dužnost da postavi zdrave, makar i primitivno izgrađene ljestve — (dvije poluoblice s dovoljnim brojem prečaka).

Kod pregleda *gromobrana* dušobrižnik se mora osvjedočiti o neprekinutoj vezi šiljka na vrhu tornja s metalnom pločom u zemlji. Šipka na vrhu trebala bi imati 3 do 4 šiljka, koji ne moraju biti pozlaćeni ili od platine. Čelična žica, koja spaja šiljak s pločom u zemlji, mora biti od takva materijala koji ne rđa. Metalna ploča u zemlji neka ima površinu 1 do 2 kvadratna metra; bilo bi najbolje da bude od bakra. Ploča mora biti stalno na vlažnom tlu.

Redovito su tornjevi pokriveni limom. Ako se radi o željeznom ili pocinčanom limu, tada je najbolje da se lim oboji. Lim se dvaput premaže minijumom (olovni oksid) i najmanje jednom ili dvaput uljenom bojom. Ako je krov pokriven bakrenim limom, tada otpada briga za bojenje lima jer se na površini stvara zelena patina. Preporučuju se kod popravaka ne miješati dva različita metala jer to vodi brzoj propasti pokrova (elektrolitička disocijacija).

Što se tiče *krovne konstrukcije* koja je mjestimice istrunula ili je uništena od crvotočina, neka se takvi dijelovi zamijene *istom vrstom drva* (jelovina s jelovinom, hrastovina s hrastovinom). Svi preklopi, čepovi, tesarski spojevi, prije montaže neka se impregniraju karbolineumom. Svakako je potrebno izvesti tesarske vezove; ako posebni

slučajevi to čine nemogućim, treba vez svakako osigurati pomoću skobe (klamfe). Gdjegod bi neki spoj mogao zadržavati vodu, tamo valja stolarskim svrdlom (cca 15 milimetara promjera) odozdo vertikalno prema gore izbušiti rupu za odvodnjavanje.

Nosač za zvona (Glockenstuhl) neka bude posve neovisan od krovne konstrukcije.

Crvotočine, posebno kod podova, valja izvaditi i nemilosrdno spaliti da ne zarazuju ostale dijelove.

Žaluzije su u tornjevima često puta posve razlupane a mnoge bismo mogli uz malo troška opet dovesti u ispravno stanje, pa nije potrebno prenagliti se i naručiti nove žaluzije. Ako se naručuju nove žaluzije, tada neka bude prvoklasni materijal iz kojih se imaju napraviti. Majstoru valja priložiti crtež, način otvaranja, ugradnje, eventualno bojadisanje; impregnacija lanenim uljem, karbolineumom ili firnisom.

Svi spratovi tornja moraju biti besprijekorno čisti. Isto tako valja s tornjeva ukloniti sva ptičja gnijezda.

S tornja i inače iz svake prostorije u crkvi valja ukloniti sve, što bi na bilo koji način moglo uzrokovati požar. Stoga valja pregledati električne vodove. Načelno ne smijemo pristati da se električni vod izvede preko drva.

Svaki dušobrižnik kojemu je crkva pokrivena crijepom, morao bi prema veličini crkve imati na zalihi 50—500 crijepova i 30 žljebnjaka da prema potrebi može sam u slučaju oluje intervenirati u roku od par sati i bez ičije stručne pomoći popraviti štetu.

Isto bi tako morao dušobrižnik očistiti žljebove od komadića crijepa, ptičjih gnijezda, mahovine, trave itd. jer sve to najviše oštećuje žljebove. Ako postoji mogućnost, neka se žljebovi iznutra miniziraju. Već napola dotrajali žljebovi mogu dobrom minizacijom produljiti svoje trajanje kojiput više od pedeset godina (troši se minij).

Otpadne bi cijevi (vertikalno prema tlu) valjalo na njihovu donjem dijelu u visini od dva metra iznad zemlje postaviti ne od lima već od lijevanog željeza koje je prevučeno asfaltom (da se zapriječi korozija). Usto valja pripaziti da voda ne ostaje uz rubove zidova nego da se na podesan način odvodi od njega.

Dušobrižnik će pregledati *prozore*. Posebno mu valja ispitati ona mjesta gdje se preklapaju drveni elementi. Popravci se vrše istom vrstom drva. Jednako će pogledati da li je potrebno prekitavanje stakla (inače ćemo kod prvog jačeg nevremena izgubiti i staklo). Ukoliko nedostaju stakla na kojemu od prozora, a njegova je ploha

razmjerno malena, izvedimo puna ostakljenja (bez zakrpa). Ako se radi o velikoj plohi, a u oskudici smo s novcem, neka se tada dvije plohe sastaju u vertikali, a ne u horizontali. Ako već nikako drugačije ne ide, tada je gornji dio stakla onaj koji na dužini od dva ili više centimetara pokriva donju polovicu.

Kod metalnih prozornih okvira valja pripaziti uz prije spomenuto i na rđanje koje zaustavljamo pravovremenim miniziranjem.

Budući da se savjesnim nastojanjem oko malenih popravaka u crkvama mogu znatno smanjiti veliki izdaci koji redovno slijede ako se te malenkosti zanemare, molim sve župnike i upravitelje župa da se pomno i savjesno pridržavaju ovdje izdanih uputa. Područni dekani neka prigodom dekanske vizitacije izravno pregledaju kako u zbilji stoji s obdržavanjem ove okružnice te o tomu izvijeste ovamo.

U Zagrebu, dne 30. kolovoza 1956.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

STANJE NADARBINSKOG ZEMLJIŠTA

U više je navrata skrenuta pažnja vlč. svećenstvu kojemu je povjerena uprava crkvene imovine da uredi zemljo-knjižno i katastarsko stanje crkvenog posjeda. Unatoč tih opomena često se kod ovog Nadbiskupskog duhovnog stola pojavljuju slučajevi da crkvene nekretnine nisu upisane na vlasnika, tj. na odgovarajuću pravnu osobu rkt. Crkve, a nije uređeno ni pitanje katastarskih listova i samog posjeda crkvenih ustanova u naravi.

Radi takvog neuređenog stanja bilo je a ima i sada dosta neprilika. Bilo je npr. slučajeva da su nadarbenici plaćali porez na zemlju koja gruntovno glasi na nadarbinu, a već je godinama uživaju treće osobe. Zato je potrebno, i u interesu sadašnjih nadarbenika i u interesu njihovih nasljednika, da se svagdje gdje je god moguće uredi zemljo-knjižno stanje crkvene imovine; da budu u smislu zakonskih propisa uređeni i katastarski listovi crkvene imovine i konačno da dođe na čisto s posjedovnim stanjem crkvene imovine u naravi.

Stoga se pozivaju svi župnici, upravitelji župa i ostali nadarbenici da najkasnije do 15. X. o. g. *lično* utvrde slijedeće:

1. da li su sva crkvena zemljišta upisana u *zemljišnim knjigama* na vlasnika (tj. na župu, župnu crkvu, župnu nadarbinu, kapelu, prebendu i sl.) te da li upis vlasnika odgovara kanonskim propisima obzirom na ime vlasnika, a da ne glasi na treću osobu;

2. da li su sva crkvena zemljišta upisana u *katastarskim knjigama* i listovima na gore spomenuta privatno-pravna lica koja su upisana kao vlasnici u zemljišnim knjigama, tj. da li se stanje u katastru slaže sa stanjem u gruntovnici;

3. da li zemljoknjižni vlasnici de facto uživaju u *naravi* zemljišta koja im pripadaju kao zemljoknjižno vlasništvo i koje bi imali posjedovati prema upisu u katastarskim listovima. — Za ovo se potonje preporučuje, ako je gdje moguće bez većih poteškoća i bez većih troškova, da se zemljište mjernički izmjeri. Kod utvrđivanja faktičnog posjeda svakako dolazi u obzir i eventualna uzurpacija sa strane trećih osoba, napose susjeda, ako se radi o uzurpaciji veće površine, odnosno površina koje su važne za samog zemljoknjižnog vlasnika (npr. kod dvorišta, zgrade i sl.).

Gdjegod se ustanovi bilo kakav prijepor — a to je svagdje gdje se stanje u gruntovnici, katastru i u naravi ne slaže — treba ispitati od kada se to stanje ne slaže i na osnovu kojih je pravnih akata ili faktičnog stanja došlo do promjena.

Izvještaj o rezultatu izvida treba do gornjeg roka predložiti nadležnim dekanima uz prijedlog kako bi se stvar, u slučaju prijepora, uredila. Preč. gg. dekani neka sa svoje strane stvar ispitaju i predlože Nadbiskupskom duhovnom stolu način kako bi se pojedini slučaj najkorisnije i najpravednije riješio. Dekani će uz svoje mišljenje poslati ovamo sve odnosne spise koje su primili od područnih župnih ureda.

Utvrđeno će stanje nadarbenici provesti sa 31. XII. 1956. u IMOVNIKU. Na taj će način stanje imovnika biti usklađeno s faktičnim stanjem i s knjigama državnih organa.

U Zagrebu, dne 31. kolovoza 1956.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

1957.

Okružnica

O PRIPRAVI ZARUČNIKA ZA VJENČANJE

Vama je, braćo svećenici, dobro poznato da je tako reći čitav kulturni svijet zahvaćen teškom i ozbiljnom krizom braka i obitelji. Ta kriza ima duboke psihološke, moralne i ekonomske korijene, a očituje se u sve većem porastu ženidbenih rastava i abortusa, u sve većem broju zapuštene i neodgojene djece, te u sve većem opadanju nataliteta. Nije nikakvo čudo da ta kriza ozbiljno zabrinjuje sve socijalne faktore i potiče ih da traže izlaz iz te situacije.

Od ove krize braka nisu pošteđeni ni naši krajevi. Vi i sami opažate kako u mnogim krajevima naše prostrane nadbiskupije polagano, ali stalno pada natalitet znatnog broja župa.

Katolička je Crkva oduvijek poklanjala posebnu brigu kršćanskoj obitelji, tim više što je Krist ženidbu među kršćanima podigao na čast sakramenta. Ova je briga tim veća što je više ugrožen obiteljski život. Naša je dužnost da vjernicima iznosimo ideal kršćanske ženidbe i obveze koje iz nje proizlaze. Pojedini blagdani (npr. blagdan sv. Obitelji) i mnogi tekstovi Sv. pisma koje čitamo tokom crkvene godine daju nam dovoljno prilike da obradimo ovu temu. Isto je tako od velike koristi da dušobrižnici povremeno održe cikluse propovijedi o kršćanskom braku.

Osobito pažnju treba posvetiti *neposrednoj pripravi* zaručnika za ženidbu. Kao što nam je dužnost da vjernike solidno pripravimo za prvu ispovijed i prvu sv. pričest i za sakramenat sv. potvrde, tako nam je isto dužnost da ih pripravimo za sakramenat ženidbe. Sasvim krivo postupaju oni dušobrižnici koji pripravu za ženidbu smatraju, barem u praksi, čisto kancelarijskim poslom. Nije ispravno ako neki dušobrižnici hoće steći popularnost time da što brže i što kraće

urede »formalnosti« prije vjenčanja. Priprava za vjenčanje ne smije biti samo kancelarijski, pravni posao oko pribavljanja dokumenata i eventualnih dispenzacija. Savjestan dušobrižnik neće pristupiti vjenčanju ako nije zaručnike pripravio na sakramenat ženidbe. Tu nam dužnost nalaže i can. 1033 Codexa. Ne zaboravimo da su zaručnici baš u razdoblju prije vjenčanja i psihološki posebno disponirani da prime iskrenu pouku o životnom putu koji stoji pred njima. Što je ta pouka više lišena birokratske hladnoće i šablonskog obrađivanja pitanja bračnog života, što je više neposredna i osobno prilagođena mentalitetu zaručnika i njihovim potrebama, to će dublje biti njezino djelovanje.

Da dužnost koju dušobrižnicima nalaže potreba vremena i propis can. 1033. bude provedena u djelo, izdaju se ove smjernice:

1. *Ni jedno vjenčanje bez prethodne solidne zaručničke pouke!*

Ovaj je zahtjev aplikacija enciklike Pija XI. »Casti connubii«. Sv. Otac izričito kaže: »Od najvećeg je zamašaja vjernike dobro poučiti o ženidbi riječju i pismom, ne jedanput i površno, nego često puta i temeljito, jasnim dokazima da im ove istine potresu razum i ganu dušu«.

2. *Treba lučiti ispit zaručnika po can. 1020. od pouke zaručnika po can. 1033.*

Ispit zaručnika po can. 1020. ima svrhu:

a) da ustanovi da li postoje kakve zapreke ili zabrane za vjenčanje;

b) da ustanovi da li zaručnici, osobito zaručnica, slobodno sklapaju ženidbu;

c) da ustanovi da li su zaručnici dovoljno poučeni u vjerskim istinama. Za ovo ispitivanje can. upozoruje: »nisi ob personarum qualitatem haec ultima interrogatio inutilis appareat«. Ona dakle, može ispasti, ako je nadležni dušobrižnik na čistu da zaručnici dovoljno poznaju vjerske istine.

U našim je gradovima ušlo u praksu da se redovno sasvim ispušta formalni ispit vjerskih istina, te dušobrižnik o tome uopće ništa ne pita zaručnike niti im o tome što govori. Ovu stvar treba staviti u okvir crkvenog zakonika. U slučaju kad je nezgodno održavati formalni ispit zaručnika iz poznavanja vjerskih istina, nikako ne smije izostati barem kratka pouka o najvažnijim vjerskim istinama. To napose vrijedi za gradove. Zato ćemo drugom zgodom izdati za naše prilike kratki prigodni tekst takve pouke.

Upozoravamo da se ispit glede točaka a) i b) ima obaviti sa svakim zaručnikom posebno (»seorsum et caute interroget« can. 1020 paragraf 2).

Nije dakle ispravna praksa da se o tim stvarima ispituje jednog od zaručnika u prisutnosti drugoga. To i iskustvo pokazuje. O ispitu zaručnika sastavlja se zapisnik. O tomu su već prije izdane potrebne upute.

3. *Zaručnička pouka prema can. 1033 ima sasvim drugu svrhu.* Crkveni zakonik ne predviđa mogućnost da se ona razborito ispusti. Naprotiv, on izričito kaže:»Ne omittat parochus... sponsos docere«. Zaručnička je pouka, dakle, važna i ima sasvim određene svrhe. Can. 1033 kaže o tome:»Ne omittat parochus, secundum diversam personarum conditionem sponsos docere sanctitatem matrimonii, mutuas coniugum obligationes et obligationes erga prolem: eosdemque vehementer adhortetur, ut ante matrimonii celebrationem sua peccata diligenter confiteantur et sanctissimam Eucharistiam pie recipiant«.

Sadržaj zaručničke pouke toliko je opsežan da ga u današnjim prilikama ne smijemo u praksi poistovjetiti s ispitom zaručnika o kome govori can. 1020. Niti je možemo jednostavno uklopiti kao sporedni dio tog ispita u sam ispit zaručnika. I u praksi je treba smatrati kao zaseban dio priprave za crkveno vjenčanje.

To je sasvim opravdano. Mi se ne možemo i ne smijemo zadovoljiti, da vjernike pripuštamo prvoj sv. pričesti ili sv. potvrdi samo s jednom poukom. I to s kratkom poukom. A zar se možemo mirne duše zadovoljiti kao pripravom za sakramenat, koji traje čitav život i koji znači ulaz u određeni životni stalež, samo kratkom poukom od 20—30 časaka ili manje? Za sakramenat koji daje narodu i Crkvi nove naraštaje, o kojemu ovisi njihova budućnost? Za svako zvanje, makar kako bilo neznatno, danas se traži stručna višegodišnja izobrazba. A za zvanje odgajatelja novoga naraštaja da se možemo zadovoljiti jednom kratkom poukom? Danas već svagdje u svijetu priređuju tečajeve za one koji kane sklopiti brak. U takvim prilikama mi ne možemo ostati posljednji.

Iskustvo nas uči da daleko najveći dio naših vjernika, pa i onih poučenih u vjerskim istinama, nema ispravnih i dubljih pogleda na sakramenat ženidbe. Danas su oni još i opterećeni krivim shvaćanjima na koje nailaze u svojoj životnoj okolini. Zato treba da naša pouka bude brižno sastavljena, jasno i dobro obrazložena a ne površna.

4. *Stoga bi dušobrižnička priprava zaručnika za sakramenat ženidbe trebala biti obavljena u dva maha.*

Jedanput, i to najprije, bi se održala sama zaručnička pouka, kao prvi dio dušobrižnih priprava za ženidbu. Drugi puta bi se obavio zaručnički ispit po can. 1020. To vrijedi kao pravilo, od koga se može odstupiti u slučaju gdje je to vrlo teško provesti zbog izvanrednih prilika ili potreba vjernika. Ako nije moguće u dva maha dati odjelitu zaručničku pouku od zaručničkog ispita, treba to tako obaviti da se između jednog i drugog dijela načini kratki odmor, potreban i zaručnicima i dušobrižniku.

Vrijeme trajanja zaručničke pouke ne bi smjelo biti manje od jednog sata. Normalno je za to potrebno oko sat i po ako hoćemo proći sva najvažnija pitanja na koje vjernici moraju dobiti odgovor.

Redovno će zaručničku pouku davati sam župnik.

Važno je da vanjske okolnosti pouke, vrijeme i mjesto, budu takve da kod zaručnika stvore dojam kako je ona za njih važan i svečan događaj. Izvanredno povoljno djeluje neposredan, prijateljski i očinski nastup dušobrižnika koji svim time ulijeva povjerenje u duše zaručnika. I vanjske okolnosti (pažljivo očišćena soba, eventualno cvijeće na stolu . . .) ne bi trebale biti zanemarene.

Gdje je god moguće neka pouka zaručnika bude individualna, tj. za svaki par posebno. Samo se tako može postići potrebna neposrednost. Samo se tako može zaručnicima dati mogućnost da otvoreno stavljaju pitanja i traže objašnjenja. Ako se pouka drži zajednički za više ili mnogo parova koji su različitog mentaliteta i zanimanja i gdje je velika razlika u naobrazbi, sigurno se svrha pouke neće postići u punoj mjeri.

5. *Sadržaj zaručničke pouke* je u glavnim crtama određen po can. 1033. Što će i koliko će u pojedinim slučajevima dušobrižnik govoriti zaručnicima, ovisi djelomično o stupnju naobrazbe i vjerskog života zaručnika.

U općim linijama mora se kazati, da *zaručnička pouka treba da bude više pozitivna.* Da izgrađuje, podiže, i to brižno i toplo, čitavo područje naravnog i nadnaravnog ženidbenog života. No bez razloga ističu iskusni stručnjaci na tom području da pouka zaručnika mora biti usmjerena na produbljivanje shvaćanja ženidbe kao sakramenta. Vjerenici treba da budu što dublje proniknuti sviješću kako se po sakramentu ženidbe sve više uklapaju kao živi odraz veze Krista i Crkve, u nadnaravnu duhovnu vezu s Kristom i Crkvom. Samo tako

će moći smatrati svoj život u ženidbenoj zajednici kao sredstvo međusobnog posvećenja. I još više, kao živu stanicu kršćanskog odgajanja svoje djece. Na taj će način njihova naravska ljubav dobiti svoje posvećenje. Time će se mnogo uspješnije obrazložiti osnovne vlastitosti ženidbe: jedinstvo i nerazrješivost.

Pod ovim vidom obrađena zaručnička pouka daleko će laganije i prikladnije moći obraditi poglavlje o ženidbenoj čistoći. Na tim pitanjima trpe danas mnogi brakovi. Zbog toga treba u ovoj delikatnoj stvari vjernicima dati jasne upute za ravnanje njihove savjesti. To tim više što enciklika »Casti connubii« ne dozvoljava da u ovoj materiji supruzi ostaju bona fide u grijehu.

Isto će tako važno poglavlje plodnosti ženidbe biti svestranije i dublje zahvaćeno ako se najprije postave solidni temelji nadnaravnog shvaćanja ženidbe i odgovornosti supruga pred Bogom za život u braku. Upozoravanje na negativne strane, na grijeh, doći će time u drugo, jače osvjetljenje.

A i danas tako važno pitanje kršćanskog odgoja u obitelji daje ženidbenim drugovima sasvim druge, snažnije poticaje kad se čitava zaručnička pouka postavi na temelj sakramentalnog značaja ženidbe.

Da se dušobrižničkom kleru olakša održavanje pouka zaručnika, izdao je Nadbiskupski duhovni stol priručnik pod naslovom »Zaručnička pouka« (Zagreb, 1956). Materijal koji je u tom priručniku iznesen u dvije pouke dobro će poslužiti svima onima koji po svojoj dužnosti imaju držati zaručničke pouke. Knjižicu neka bezuvjetno nabave svi župni uredi.

6. Zaručničku pouku zaključit ćemo kratkom ekshortacijom o *ispovijedi i pričesti* prije vjenčanja i tumačenjem obreda *vjenčanja* i njihove simbolike. To sve spada u zaručničku pouku.

7. Neka vrijedi pravilo: *ni jedno vjenčanje* bez *kratkog,* srdačnog *nagovora.* I taj nagovor prigodom obreda vjenčanja treba dobro pripraviti. Time će dušobrižnik ne samo počastiti mladence, nego će i njima i ostalim prisutnima dati koju dobru misao za razmišljanje. Iskustvo pokazuje da se riječi koje su mladencima upravljene prigodom vjenčanja duboko usijeku u dušu.

8. Crkva je u svojoj liturgijskoj praksi ustanovila posebni *zaručnički blagoslov s misom pro sponsis.* Nažalost moramo reći da su vrlo rijetki slučajevi u našoj nadbiskupiji da se ženidba sklapa pod misom i liturgijskim blagoslovom. Taj bi običaj, koji Crkva posebno preporučuje (»parochus curet ut sponsi benedictionem sollemnem

accipiant«, can. 1101), trebalo više propagirati jer se na taj način vjenčanje dovodi u najužu vezu sa sv. misnom žrtvom. Poteškoće koje nastaju kad je više vjenčanja na isti dan, pa svaki par želi imati »svoju misu«, nastojat će dušobrižnik na razborit način prebroditi. Vjenčanje se obavlja *prije* sv. mise. Pod misom primaju vjerenici sv. pričest. Ovaj se zaručnički blagoslov s misom ne može dati »tempore clauso« (can. 1108 paragraf 2), ukoliko ordinarij ne podijeli posebnu dozvolu (can. 1108 paragraf 3), te u slučaju mješovitog braka (can. 1102 paragraf 2). — Napominje se da se blagoslov vjerenika može dati i kasnijom kojom zgodom, ne samo na dan vjenčanja (»etiam postquam diu vixerint in matrimonio«, can. 1101 paragraf 1), ali samo pod misom.

Braćo svećenici! Nastojte ove smjernice provesti u život. Budite uvjereni da trud koji budete ulagali u solidnu pripravu zaručnika neće ostati bez uspjeha.

U Zagrebu, dne 5. veljače 1957.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

1958.

Okružnica

ČASNOM KLERU I VJERNICIMA ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE

ŽIVOT I RAD BLAGE USPOMENE PAPE PIJA XII.

Mnogi su od nas prošlih dana s najdubljim katoličkim osjećajem svoga srca pratili uzbudljive trenutke posljednje, nagle i teške bolesti Oca i Pastira naših duša nj. svetosti pape Pija XII. Učestvovali smo nakon njegove smrti, u četvrtak 9. listopada o. g. u sveopćoj žalosti čitave katoličke Crkve kojoj se pridružilo najiskrenije saučešće čitavoga svijeta. S onim mnoštvom svijeta koji se tiskao k njegovu odru u bazilici sv. Petra u Rimu, gdje je sahranjen u ponedjeljak 13. listopada, i mi smo u duhu prišli njegovim smrtnim ostacima da mu izrazimo svoje udivljenje i svoju zahvalnost.

Ranijom sam okružnicom na sam dan smrti Svetoga Oca Pape smjesta objavio ovu žalosnu vijest uz odredbe što treba učiniti prema crkvenim propisima i običajima na spomen ovoga velikoga čovjeka i Pastira. Potanji izvještaj i prikaz njegova dragocjenog života i djelovanja ostavio sam za posebnu okružnicu koju sada objelodanjujem u želji da zajedno doživimo i osjetimo koliki nam je dar svoje očinske dobrote darovao Bog u pokojnom Papi.

Pravo je kazao visoki službenik papinske kurije mons. Antonio Bacci, završavajući svoje posmrtno slovo na dan sahrane u bazilici sv. Petra: »Jedna se sjajna luč ugasila na zemlji, a jedna je svijetla zvijezda počela sjati na nebu!« Doista, zemaljski je život pape Pija XII. bio svjetionik s kojega se svijetu, obavitom oblacima ratnih prijetnja i zastrtu tamom ratne mržnje, nad ponorima ideoloških razmimoilaženja u osnovnim ljudskim vrijednostima, rasipalo svjetlo evanđeoske istine, pravde i ljubavi.

I. ŽIVOT PIJA XII. PRIJE IZBORA ZA PAPU

Ako pažljivije promotrimo njegov životni put, možemo sa sigurnošću reći da je već od kolijevke išao ravno k papinskom prijestolju. Od najranije mladosti sve je bilo kao daljnja i bliža priprava na papinsku službu.

Rodio se u Rimu, 2. ožujka 1876. Na krstu je dobio ime sv. Eugena I. pape. Bio je dijete plemenite obitelji Pacelli koje su mnogi članovi bili u službi Svete Stolice. Otac mu je bio advokat rimske kurije, a njegov djed Marcantonio Pacelli bio je nekoć ministar unutrašnjih poslova nekadašnje papinske države i utemeljitelj poluslužbenog dnevnika »L' Osservatore Romano«. S majčinim je dakle mlijekom mali Eugenio usisao onu tako poćućenu ljubav prema svetoj majci Crkvi koja se kasnije osjećala iz svake njegove riječi i svake njegove geste.

Svoje je srednje škole svršio u renomiranim rimskim učilištima, a viši je teološki studij završio na papinskom sveučilištu Gregorijani i sv. Apolinaru, gdje je postigao doktorat iz filozofije, teologije i prava. Završio je također s najvećim uspjehom i papinsku diplomatsku školu. Za svećenika je zaređen dne 2. IV. 1899. Svoj je svećenički rad započeo u Rimu u Crkvi »Chiesa Nuova«, gdje je ispovijedao, propovijedao i podučavao djecu u vjeronauku.

Bila mu je želja da sav svoj svećenički rad posveti apostolatu za duše. Zato je i kasnije, kad je vršio razne službe u upravi Crkve, rado ispovijedao, propovijedao i davao duhovne vježbe. Međutim je naskoro bio imenovan profesorom kanonskog prava. Bio je pozivan da na sveučilištu u Washingtonu preuzme katedru profesora prava, ali je radije ostao u Rimu.

Kao visoko kvalificirani stručnjak vrlo rano stupa u papinsku službu. Radio je u Državnom tajništvu pod rukovodstvom slavnog kardinala Rampolle najprije kao početnik, zatim podtajnik i tajnik Svete kongregacije za izvanredne crkvene poslove gdje mu je neposredni poglavar bio glasoviti kardinal Gasparri. Tom je slavnom pravniku i državniku bio pomoćnikom kod izdavanja najsavršenijeg zakonika na svijetu, zbirke crkvenog prava Codex iuris canonici, a kasnije mu je postao nasljednikom u službi državnog tajnika.

Njegove su ga sposobnosti preporučivale za najdelikatnije diplomatske i crkvene poslove. Vrlo rano se pokazao kao čovjek visoke inteligencije, dubokog bogoslovskog i pravnog znanja, široke naobrazbe, brzoga i točnoga uočavanja problema, sveobuhvatnoga i zre-

loga suda. Uz to je bio snažan i nepokolebljiv značaj, odmjerena nastupa, stroga života, neporočna vladanja. Bio je uz to prirodom nadareni govornik, među največim govornicima ovoga stoljeća, koji je mogao govoriti na sedam jezika: latinski, talijanski, francuski, španjolski, portugalski, njemački i engleski. Premda je bio slaba zdravlja, posjedovao je izvanrednu tjelesnu izdržljivost i radinost koja je zapanjivala sve do posljednjih dana života. Sama je njegova pojava djelovala neodoljivo privlačivo. Bio je visoka, elegantna stasa, prodorna pogleda, živahnih kretnja, koje su odavale unutrašnju energiju i izdržljivost, a u isto je vrijeme davao dojam nehinjene dobrote. Tomu se pridružio izvanredno fini postupak s ljudima, prirođena plemenitost i dobrota koja je odsijevala iz njegove osobe.

Bilo je posve naravno da ne ostane nezapažen. U najtežim danima Prvog svjetskog rata, u doba raspada stare Evrope, papa Benedikt XV., koji ga je dobro poznavao, povjerava mu misiju, koja mu je u ono vrijeme bila najviše na srcu: šalje ga kao svoga nuncija u München, u Bavarsku. Prije toga mu je sam uz prisustvo rimskih odličnika i diplomata podijelio biskupsko posvećenje u Sikstinskoj kapeli, čime je očito htio istaknuti koliko ga cijeni i koliko drži do njegove službe. Zbilo se to 13. svibnja 1917. upravo na dan prvog ukazanja Bl. Djevice Marije u Fatimi.

Svoju je mirovnu misiju izvršio na opće zadovoljstvo. Kad je pod kraj rata gibanje masa dosizalo oblike prave revolucije, za vrijeme jedne od ovih pobuna, 29. travnja 1918., napadnuta je i münchenska Nuncijatura. Mons. Pacelli je ostao čvrst i hrabar na svom mjestu, izišao osobno u susret pobunjenicima koji su ga okružili naoružani revolverima i bodežima. Stajao je posred njih, kako veli jedan očevidac, poput raspela i smirio njihove duhove. U Bavarskoj je mons. Eugen Pacelli ostao kao papinski nuncij do 1925., kada ga je Pijo XI. poslao u istom svojstvu u Berlin, da bude prvim nuncijem poratne Njemačke. Ondje je djelovao do 1929. Plod su njegovih diplomatsko-pravnih nastojanja bili konkordati između katoličke Crkve i bavarske i pruske vlade, kojima su riješena sporna pitanja te je njemačkim katolicima zajamčena potpuna vjerska sloboda i punopravnost.

Kad je dugogodišnji papinski državni sekretar kardinal Gasparri radi starosti napustio svoj položaj, nitko nije bio pozvaniji da ga zamijeni od mons. Eugena Pacellija. Zato ga papa Pio XI. 16. prosinca 1929. imenovao kardinalom, a 7. II. 1930. svojim državnim tajnikom. Tu je najvišu crkvenu službu iza pape kard. Pacelli obnašao punih deset godina. Kao prvi papin suradnik vodio je nutarnje

i vanjske poslove katoličke Crkve čudesnom preciznošću, sveobuhvatnošću i izdržljivošću, koja mu je uvijek bila svojstvena. Stekao je na tom položaju uvid u svjetsku situaciju i poznavanje duhovnih potreba vjernika kao nitko drugi.

Papa Pio XI. kao da je htio upoznati svijet sa svojim odličnim državnim tajnikom te ga zato šalje kao svoga osobnog izaslanika na dva svjetska euharistijska kongresa, god. 1934. u Buenos Aires, a god. 1938. u Budimpeštu, kada je prošao i kroz našu nadbiskupiju. U papino ime zaključuje jubilarni kongres u Lourdu 1935., a god. 1937. obavlja posvetu bazilike sv. Male Terezije u Lisieuxu. Tada je sa strane francuske vlade primljen kraljevskim svečanostima a na glasovitoj govornici u crkvi Notre-Dame drži briljantni govor na francuskom jeziku o ulozi katoličke vjere u povijesti francuskog naroda. Godine 1936. boravi kao privatni promatrač u Sjedinjenim Američkim Državama, gdje oduševljava inteligenciju i narod svojim nastupima.

Mogli bismo reći, da su to bili osvajalački pohodi kardinala Pacellija. Zato, kada je smrću blagopokojnog pape Pija XI. Petrova Stolica bila ispražnjena, svijet je bio jednodušan u očekivanju izbora kardinala Pacellija za Papu. On je ušao u izborne dvorane konklava kao jedinstveni kandidat. I doista, izbor je obavljen neočekivanom brzinom. Kardinali se gotovo jedinstveno već prvi dan saglasiše u njegovoj osobi. Proglas »Habemus Papam — Imamo Papu u osobi kardinala Eugena Pacellija« ispunio je radošću i klicanjem čitav katolički svijet.

II. PAPINSKO VLADANJE I DJELOVANJE PIJA XII.

Papa Pio XII. upravljao je Crkvom katoličkom devetnaest godina, sedam mjeseci i sedam dana. Njegov plodni pontifikat obilno je dokazao kako su opravdane nade koje su na dan njegova izbora katolički vjernici i sav svijet stavljali u njega. Bog je u Piju XII. poklonio svijetu doista oca, oca nad svim očevima, Svetoga Oca. To dokazuje nadasve njegova mirovna akcija u svijetu i njegov rad silnih razmjera za podizanje kršćanskog života unutar Crkve.

1. **Papa mira**

U vrijeme njegova izbora za papu svijet se nalazio neposredno pred Drugim svjetskim ratom. Spremnice oružja bile su pune. Topovi upereni jedni protiv drugih. Muškarci dobro popisani da ne izmakne

klanju ni jedan. A mržnja — đavolsko sjeme, gusto posijano i dobro već izniknulo — ukorijenila se u zavađenim ljudskim srcima. Rat, koji će buknuti za nekoliko mjeseci osjećao se već u zraku i svatko je očekivao kakav će stav zauzeti novi papa prema strankama i ideologijama koje su uzrok rata. U prvoj svojoj enciklici »Summi Pontificatus« od 23. listopada 1939. posve izrazito zauzima stav protiv državne diktature, rasizma i svakog rušenja historijskih vrednota čovječanstva.

Već prve akcije papinske vladavine Pija XII. bile su upravljene otklanjanju ratnog klanja među narodima. Pojačanom diplomatskom djelatnošću na svim stranama svijeta, ponavljanom intervencijom kod odgovornih državnika, Papa ulaže nadčovječje napore za očuvanje mira. Neizbrisiv će u povijesti ostati njegov javni apel što ga je putem radija 24. kolovoza 1939., tjedan dana pred početak rata, upravio čitavom svijetu. Zaklinje i urazumljuje svim svojim duhovnim auktoritetom. Čitamo u toj povijesnoj poruci: »Otkucava jedna teška ura za veliku ljudsku obitelj, ura strahovitih odluka... Očinskim srcem upućujemo... apel vladarima i narodima... Neka uklone optužbe, prijetnje, uzroke međusobna nepovjerenja te neka pokušaju riješiti sadašnje nesuglasice jedinim tome prikladnim sredstvom, tj. općim i lojalnim sporazumima... Neka pravda sebi prokrči put snagom razuma, a ne snagom oružja«. Svečano izjavljuje u toj poruci Papa: »Države koje nisu utemeljene na pravdi, nisu blagoslovljene od Boga. Politika odijeljena od morala izdaje one iste, koji ih rastavljaju... Ništa se ne gubi mirom. Sve se može izgubiti ratom.«

No, bilo je prekasno. Ratni stroj je već bio pokrenut i trebao je samljeti svijet. Od početka rata papa Pio XII. stavlja sav genij svoga veleuma i svu snagu svoje volje te svu marljivost svoje osobne radinosti i sve bogatstvo svoje Kristovim evanđeljem nadahnute ljubavi u službu što skorijeg dokončanja ratnog klanja i ublaživanja ratnih strahota na svim stranama svijeta. Posve nepristrano, kao zajednički otac čitavog unesrećenog svijeta, obilnom je pomoću, prikupivši u tu svrhu na sve moguće načine i sa svih raspoloživih izvora nužna sredstva, spasavao zarobljenike, izgubljene, raseljene — bez obzira na narodnu, vjersku i političku pripadnost. Kristov je namjesnik Kristovom ljubavlju grlio čitav svijet. To mu priznadoše u dane iza njegove smrti svi istinoljubivi ljudi i to je dokaz da se mirovna akcija Pija XII. ne može mjeriti nikakvim zemaljskim političkim mjerilima.

Među važne akcije pape Pija XII. za mir treba spomenuti njegove božićne nagovore za vrijeme rata u kojima učiteljski razvija osnovne točke za provođenje jedne mirne i trajne koegzistencije među narodima zahtijevajući pravo svakoga naroda na život i ističući dužnost razoružanja i prihvaćanja pravednih zahtjeva od strane onih koji vladaju. Kao oslonac i temelj svakog pravednog i mirnog uređenja isticao je nepovrediva prava čovjekove ličnosti koja joj je dao sam Stvoritelj.

Usred ratnih strahota posvećuje 31. listopada 1942. čitav svijet Bezgrešnom Srcu Marijinu, da tako ispuni jedan od uvjeta što ih je Bezgrešna Djevica u Fatimi postavila za smirenje svijeta.

Ovdje je vrijedno upozoriti na jedan usko povezani povijesni događaj. Njegovo se biskupsko posvećenje kako rekosmo, zbilo na prvi dan fatimskih ukazanja, 13. svibnja 1917. Tijekom fatimskih ukazanja je Blažena Gospa prorekla strahote Drugog svjetskog rata. No, ona se već tada majčinski pobrinula da svijetu dade svoga ambasadora mira. Kad je Eugen Pacelli izabran za papu stavlja u svoj grb golubicu s maslinovom grančicom i urezuje geslo: »Opus iustitiae pax — Mir je djelo pravde!« On je imao biti zaraćenom svijetu golubica mira, mirovni poslanik Marijin, koji je svijetu imao pokazati putove k miru.

Mir i pravda, pravi mir i istinska pravda, na pravdi sagrađeni mir i na istini utemeljena pravda — to je bila lozinka velikoga pape mira, Pija XII. S vrha do dna, sve su stranice povijesti njegova pontifikata ispisane službom miru i pravdi. S pravom je stoga s najviših mjesta ovog svijeta rečeno da je svijet u njemu izgubio jedinstvenog pobornika mira i pravde.

Doista on je bio jedinstven radnik za mir na svijetu. Jedini on, dok je govorio o miru, nije za sobom imao nikakvih armija do zubiju naoružanih. Jedino njegovih riječi o miru nije pratio zveket oružja niti zastrašivanje atomskih eksplozija. On nije raspolagao niti vojskama niti oružjem. Ta njegovi stražari, bolje reći redari, još danas čuvaju ulaze u njegovim dvorima staromodnim kopljem! I zato je jedini on bez svake sumnje mogao iskreno — u ime nenaoružanog čovječanstva koje na svojim leđima mora izdržavati strahote ratnog klanja i svojim životima plaćati poigravanje od Boga otpale svjetske politike, koja je upravo zato, jer je od Boga otpala, ujedno i protučovječja, — on je zato s punom sviješću mogao reći u svojoj mirovnoj poruci od 24. kolovoza 1939., koja i danas ima punu vrijednost: »Znamo i osjećamo, da imamo uz nas kucaje svih srdaca, svih onih, koji

već trpe uslijed nevolja života svaku bol. Imamo uz nas srca majki, koja kucaju s našim: očeve, koji bi morali napustiti svoje obitelji: one skromne koji rade, i ne znaju što ih čeka, nevine, kojima prijeti strahovita patnja: mladiće, plemenite vitezove najčišćih i najplemenitijih ideala. S nama je duša one stare Evrope, koja je djelo vjere i kršćanskog genija. S nama je čitavo čovječanstvo, koje čeka pravdu, kruh, slobodu, a ne željezo, koje ubija i razara. S nama je onaj Krist, koji je od bratske ljubavi napravio svoju temeljnu svečanu zapovijed, suštinu svoje vjere, obećanje spasa za pojedince i za narode...«

Stranice bi se još mogle napisati o mirovnoj djelatnosti pape Pija XII. No, to bi još uvijek bio samo mali dio onoga što je on poduzeo. Mnogo će toga izaći na vidjelo istom onda, kada se za sto godina, prema arhivskim propisima, budu otvorili vatikanski arhivi, koji čuvaju sve pojedinosti njegova rada i žrtava za mir u svijetu. Tada će u svom svjetlu zasjati lik anđeoskoga pastira, kako Pija XII. naziva jedno staro proročanstvo. Tada će se vidjeti u cjelini što je on sve poduzeo da se svijetu vrati i u njemu udomi i trajno ostane pravi i istiniti mir.

2. **Papa velike duhovne obnove unutar Crkve**

No, papa Pio XII. nije velik samo po svojoj mirovnoj akciji u svijetu. On je prije svega i nadasve pripadao svetoj Crkvi katoličkoj. Bio je vidljiva Glava otajstvenog Tijela Kristova: poglavar naroda Božjega na zemlji, nepomična stijena, kamen temeljac Crkve Kristove. I zato je njegova i posebna akcija bila usmjerena nutarnjem ojačanju i podizanju duhovnog, nadnaravnog i božanskog života vjernika Kristovih. Hraniti naukom istine, privoditi na izvore božanskog života četiristo i pedeset milijuna katolika po svem svijetu — to je bila prva njegova zadaća i briga koju je on kroz svoju papinsku vladavinu uvijek smatrao najprečom i njoj posvećivao svega sebe. On je živo osjećao da su kao Petru tako i njemu upravljene Kristove riječi: »Pasi ovce moje, pasi jaganjce moje!«

Teško je u kratkom pregledu ocrtati akciju pape Pija XII. unutar Crkve katoličke. On je u njoj bio vrhovni svećenik, vrhovni i nezabludivi učitelj, vrhovna upravna vlast, od koje prima svoju vlast svaki drugi crkveni službenik.

Na svakom području ovih triju crkvenih vlasti papa je Pio XII. ostavio djela neprolazne vrijednosti.

a) *Velikosvećenička nastojanja*

Dobro je za njega kazao veliki engleski katolički književnik Graham Green: »Ovaj je Papa iznad svega svećenik!« Spomenici su njegove prvosvećeničke aktivnosti predivne molitve koje je sastavio za različite zgode i za različite staleže. Tko se ne sjeća vapaja njegovih molitva što ih je za vrhovnim Ocem ponavljao čitav katolički svijet za vrijeme rata? Tko nije zapazio čar i nježnost njegovih marijanskih molbenica?

Da se dobije potpuna svećenička slika Pija XII., trebalo ga je vidjeti u molitvi. Pun je blagosti dobroćudnim smiješkom odzdravljao na sve strane oduševljenom klicanju mnoštva, kad bi ulazio na svečanosti u baziliku sv. Petra. No, čim bi sišao s nosila pred oltar, ili bi na kraju podjeljivao svoj blagoslov, odjednom je njegova pojava postala puna ozbiljnosti i pobožnog dostojanstva. U molitvi je izgledao kao od mramora izrezani lik, u najpropisnijem stavu po bogoslužnim propisima, uronjen svom dušom u klanjanju Bogu, kojega je na zemlji predstavljao. Nikada se kod njega u molitvi nije zapažala staračka klonulost ili nemoć. Silno svježi i uvijek budni duh posve je vladao slabašnim i suhim tijelom.

U različitim nevoljama svete Crkve i svijeta on je sam vodio molitvene juriše za nebesku pomoć. Koliko je samo duhovnog blaga rasipala svijetom njegova jubilarna godina 1950. koja je bila sigurno jedna od najplodnijih njegova pontifikata! Koliko su utjehe i radosti donijele vjernicima dvije marijanske godine, 1954. i 1958.!

Njegov su dar kršćanima blagdani Srca Marijina, Marije Kraljice i sv. Josipa Radnika — blagdani koji su snažni poticaji na suvremenu katoličku pobožnost.

Kao vrhovni svećenik, Pio XII. je posvećivao osobitu brigu izobrazbi i težnji oko osobne svetosti svećenika i redovnika. Tri su zamašita njegova dokumenta posvećena obnovi i podizanju redovničkog života. Apostolskom konstitucijom »Provida Mater Ecclesia« (1947) uvodi u Crkvu novi stalež kršćanskog savršenstva, tz. »svjetovne ustanove«. Time su vjernicima otvoreni novi putovi nasljedovanja Krista Raspetoga i služenja njegovoj Crkvi. Konstitucijom »Sponsa Christi« uređuje važna pitanja redovnica stroge klauzure. Konstitucija pak »Sedes Sapientiae« (1956) predstavlja zakonik odgoja i izobrazbe redovničkog klera.

U rukama će svećeničkim ostati kao dragocjena njegova baština velika apostolska pouka »Menti nostrae« što ga je svete godine 1950.

upravio svećenicima čitavoga svijeta (O svetosti svećeničkog života i o odgoju klera). Dragocjene će ostati i njegove pastoralne smjernice, rasute u njegovim govorima, a osobito u njegovim predkorizmenim alokucijama rimskom pastoralnom kleru. Veliki je dar Pija XII. svećenicima novi prijevod psalama sa židovskog izvornika, što ga je po njegovoj naredbi priredio Papinski biblijski institut u Rimu.

Sam je on bio živi primjer i izgled svećeničke svetosti i apostolske revnosti. Uz silan apostolski rad, on je bio čovjek molitve i kontemplacije.

Vatra ljubavi, kojom je htio zapaliti svijet, gorjela je najprije u njegovu srcu i raspaljivala se na ognjištu dubokog nutarnjeg života, kojega će nam tajne biti jednog dana sigurno otkrivene. No, i danas se bogatstvo njegova duhovnog života dade naslutiti čitajući brojne njegove molitve i slušajući proživljene pozive na svetost.

b) *Spomenici njegova učiteljstva*

Predivne je i veličanstvene ostavio papa Pio XII. spomenike svoga učiteljstva ponajprije u velikom broju svojih okružnih pisama, enciklika biskupima i vjernicima čitavog svijeta. Među njima se naročito ističu enciklika o mističnom Tijelu Kristovu (1943), o biblijskom studiju (1943), o svetoj liturgiji (1947), o suvremenim zabludama i opasnim učenjima na polju filozofije i teologije (1950), o svetom djevičanstvu (1954), o crkvenoj muzici (1955), o Presv. Srcu Isusovu (1956), o televiziji i kinu (1957), o stanju katol. misija, osobito u Africi (1957), i posljednja o crkvenim prilikama u Kini (1958).

Najznačajnija među njima svakako je enciklika o mističnom Tijelu Kristovu. Njome Pio XII. doziva u svijest vjernicima XX. stoljeća jednu od osnovnih istina, što ih je prvim Kristovim vjernicima propovijedao sv. Pavao: da smo svi — vjernici povezani sa svojim biskupima preko sv. oca pape s Isusom Kristom u jedno, duhovno doduše i nadnaravno, ali stvarno tijelo, kojemu je Isus Krist otajstvena Glava. Crkva nije samo neko obično društvo, zajednica, nego je tijelo, u kojemu ima svaki vjernik svoje životno mjesto i funkciju, usmjerene na probitak i dobro cjeline. Veze između pojedinih vjernika i veze vjernika s biskupima i sa sv. ocem papom nisu obične, juridičke veze, nego životne veze tako, da se ne može biti u životnom i nadnaravnom odnosu s Isusom Kristom po vjeri i ljubavi, nego samo unutar Tijela Kristova, Crkve katoličke. Svijetu koji je raskomadan najrazličitijim ideologijama i mržnjama papa Pio XII. suprotstavlja jedinstven svijet povezan ideologijom Isusa Krista i lju-

bavnom vezom svih vjernika u jednomu otajstvenom Tijelu Isusovu.

Vrhunac je nezabludive učiteljske djelatnosti pape Pija XII. svečano proglašenje vjerske istine, da je blažena Djevica Marija, Majka Isusova i Majka naša, nakon završenog tijeka zemaljskog života, dušom i tijelom uznesena na nebo. Taj svečani dan, blagdan Svih svetih jubilarne godine 1950. bio je sigurno najsunčaniji dan u životu velikoga Pape, koji je ovjekovječio svoje ime dogmatskom bulom »Munificentissimus Deus — Predarežljivi Bog«.

Tim svojim učiteljskim radom na proslavi Marijinoj papa Pio XII. s pravom nosi naslov »Papa Marianus — Marijin Papa«. On je taj naslov zaslužio i s drugih naslova. Spomenuli smo već, da je pod Marijinom zvijezdom posvećen za biskupa. Posvetio je svijet njezinu Bezgrešnom Srcu. Divnom marijanskom enciklikom »Fulgens corona — Presjajna kruna« 1953. najavljuje marijansku godinu i piše predivne retke o nasljedovanju Marije. Marijansku godinu 1954. okrunio je svečanim proglašenjem blagdana Marije Kraljice te izdao encikliku »Ad caeli Reginam — Nebeskoj Kraljici (11. X. 1954.) u kojoj govori o kraljevskoj vlasti Marijinoj nad svim stvorenim. Svojom rukom stavlja zlatnu krunu na najčasniju Marijinu sliku u Rimu, koja se časti u najčasnijoj crkvi Marijinoj na svijetu Santa Maria Maggiore u Rimu. Bio je to ujedno izraz osobne ljubavi prema toj crkvi Marijinoj, u kojoj je papa Pio XII. baš na Marijinu oltaru služio svoju prvu i zlatnu misu.

Posljednja marijanska aktivnost pape Pija XII. bila je usmjerena što svečanijoj proslavi lurdske godine i marijanskog kongresa u Lurdu. Upravo je u toj godini posebne Marijine ljubavi i naklonosti završio život ovaj veliki Marijin Papa.

Kad govorimo o učiteljskoj djelatnosti pape Pija XII., treba spomenuti i njegove brojne beatifikacije i kanonizacije. Proglašenjem niza novih blaženika i svetaca on je na nebu Crkve Božje ukazao vjernicima presjajne zvijezde i primjere kršćanske svetosti i pravednosti, ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Osobito se ističu među njima sv. papa Pio X. i bl. papa Inocent XI. kao primjeri svećeničke, biskupske i papinske svetosti, mučenička djevojčica sv. Marija Goretti i anđeoski mladić sv. Dominik Savio kao primjeri omladinske svetosti, bl. Kontardo Ferrini kao primjer svetog znanstvenjaka i profesora i bl. Marija Asunta Palotta kao primjer svetosti jednostavne radnice u najobičnijim kućnim poslovima.

c) *Upravna djelatnost*

Neizbrojivi su, možemo reći, spomenici njegove upravne djelatnosti. Nećemo se zaustavljati na činjenici da je za vrijeme svoga papinskoga vladanja imenovao preko tisuću nadbiskupa, biskupa, apostolskih prefekata i vikara širom svijeta. Samo u našoj zemlji darovao nam je dvanaest novih biskupa. Uveo je redovitu hijerarhiju u Kini i Africi, tako da je urođenički kler preuzeo glavne i odgovorne dužnosti, čime se ostvaruje prijelaz iz misijske u redovitu crkvenu upravu. Osnovao je na stotinu novih crkvenih pokrajina i biskupija.

Posebice treba istaknuti naglašenu univerzalnost u najvišem crkvenom tijelu, u kardinalskom zboru. Pio XII. je za vrijeme svoje vladavine imenovao preko pedeset kardinala, kod čega je osobito vodio računa da budu zastupani svi kontinenti, različite rase i narodnosti među kojima i hrvatski narod ima svoga predstavnika. On je bio prvi papa, koji je kardinalom imenovao Kineza, Indijca i Australca, a dvojicu je imenovao kardinalima iz istočnog katoličkog obreda.

Pio XII. se pokazao velikim i u razumijevanju suvremenih potreba svojih vjernika. Stubokom izmijenjeni ritam suvremenog života tražio je stanovite korjenite izmjene u crkvenim običajima i zakonodavstvu. Pio XII. se nije bojao najodlučnijih koraka. Ublažuje tisućljetni euharistijski post, kako bi vjernicima bilo što pogodnije i što lakše pristupati k euharistijskom stolu svete pričesti. Njegov su dar večernje svete mise. Što to dvoje znači za duhovni život vjernika, posve je očito. Veća mogućnost prisustvovanja Isusovoj žrtvi i pristupanja Isusovoj hrani omogućuje plodniji i svetiji kršćanski život.

Očinskim razumijevanjem za poratne prilike, koje su sa sobom donijele veliku oskudicu, siromaštvo i teški ekonomski položaj pojedinaca, papa Pio XII. veoma ublažuje strogi crkveni zakon posta i nemrsa.

Pio XII. obnavlja u prvotnom čaru i ljepoti liturgijske obrede Svetoga tjedna, od Cvjetnice do Uskrsa, kako bi vjernici na što življi i privlačiviji način doživjeli otkupiteljsku snagu Kristove muke te osjetili otajstvenu obnovu i plodove njezine na sebi.

d) *Pastirska djelatnost*

Sveti otac papa Pio XII. više je nego ijedan papa prije njega sam izravno sudjelovao u duhovnoj pastvi. On je — kako to ističe dugogodišnji njegov službenik sadašnji milanski nadbiskup Montini — osjetio težinu Pavlovih riječi: »Misit me Dominus evangelizare —

Gospodin me je poslao da propovijedam evanđelje« (1 Kor 1, 17). Kod toga se učestalo služio svim suvremenim sredstvima, osobito radiom i televizijom.

Dvije ga značajke odlikuju u njegovu izravnom pastirskom radu: on je razvio silno plodnu propovjedničko-govorničku djelatnost, i drugo, usporedo s time, on je papa najviših i najširih dodira sa svijetom.

Njegova propovjedničko-govornička djelatnost objelodanjena je dosada u devetnaest velikih svezaka, za svaku godinu njegove papinske vladavine po jedan svezak. Ako se svi njegovi propovjedničko-govornički nastupi razdijele, otprilike na svaki tjedan njegova pontifikata dolazi po jedan do dva govora. No, broj nije tako odlučan, premda i samim brojem on je jedan od najvećih govornika svoga stoljeća. Daleko je važniji sadržaj i opseg njegovih govora. Od svečanih homilija i panegirika prigodom različitih crkvenih funkcija kao što su proglašenja svetih i sl. pa sve do pozdravnih govora visokim svjetskim državnicima, Pio XII. je u svojim govorima dotaknuo sve moguće teme. Zadivljuju ti govori sveobuhvatnošću pojedinih pitanja, širinom obradbe i dubinom pogleda. Upravo proročkom sposobnošću gleda i ocjenjuje stvarnost. U svjetlu Kristova evanđelja i crkvene nauke on učiteljski zahvata u najzakučastija pitanja suvremene medicine, tehnike, ekonomike, pravnih nauka, povijesti, fizičkog, duševnog i duhovnog odgoja omladine. Njegovu su riječ slušale radničke mase i njihovi poslodavci. Govorio je omladini, njihovim profesorima, mladim bračnim parovima, roditeljima, muževima i ženama. Pred njegovom su se učiteljskom stolicom izredali svi staleži i sva ljudska zanimanja, individualna i kolektivna: liječnici, pravnici, suci, prodavači novina, rudari, tramvajci, atomski istraživači. S radošću je primao i športaše i natjecatelje u stadionima i sa zanimanjem slušao njihove uspjehe.

Posebno mjesto među njegovim govorima, kako smo već istaknuli, zauzimaju njegove božićne poruke svijetu, koje jedna za drugom obrađuju najteža filozofska, pravna, politička, ekonomska i socijalna pitanja suvremene međunarodne situacije. Čovjek i njegova neotuđiva prava, narod i njegova samosvojnost, ravnopravnost i puna vrijednost — sve su to predmeti njegovih učiteljskih nagovora svijetu. Učenjaci će se uvijek vraćati na te poruke kao na mjesto sigurne i zdrave nauke, koja nije natrunjena ni strastvenošću ni strančarstvom, već je puna Božjega svjetla i istine.

Usporedo s tom propovjedničko-govorničkom djelatnošću on je ujedno papa najviših i najširih dodira s ljudima. Nikada, ni za kojeg pape, nije vatikanskim dvoranama za primanje prošlo toliko svjetovnih vladara, državnika i političara, koliko za vrijeme njegove vladavine. Dosta je spomenuti, da su se uz indijskog premijera Nehrua izredali na njegovim svečanim audijencijama predsjednik Francuske, Italije, Njemačke, Austrije i toliki drugi državnici.

No, u isto vrijeme njegov očinski i pastirski zagrljaj ide u širinu. Nikada u povijesti Crkve katoličke nije Berninijevo stupovlje pred bazilikom sv. Petra grlilo tolike mase svijeta.

Veliki događaji — kao proglašenje dogme Marijina Uznesenja, kanonizacija sv. Marije Goretti i sv. pape Pija X. — morali su se odigrati pred bazilikom, pod otvorenim nebom, jer bazilika nije mogla primiti toliko mnoštvo svijeta. Na stotine hiljada ispunile su čitav trg sve do rijeke Tibera. Tako je krcat trg bio gotovo svakog Uskrsa, kada je Papa dolazio na balkon sv. Petra da održi uskrsni govor i podijeli blagoslov. Uz te najsvečanije zgode, na stotine je puta sama bazilika sv. Petra primala u svoje krilo dvadesetak, tridesetak i više tisuća hodočasnika, koji su došli da vide i čuju Svetoga Oca. Osobito su obiteljskim osjećajima bili protkani časovi, kada je svaki tjedan barem jednom ili u bazilici sv. Petra ili u svom ljetnikovcu u Castel Gandolfu primao na tisuće hodočasnika i izletnika iz čitavoga svijeta. Broj prisutnika samo na tim najmanjim audijencijama kroz jedno ljeto dosizao je često nekoliko stotina tisuća. To su bili doista mitinzi katoliciteta i univerzalnosti Crkve katoličke. Sa svih strana svijeta, ljudi crne, žute, crvene i bijele boje, svih mogućih nošnja, ukusa i kultura sabirali su se ovamo posve od svoje volje i ljubavi i osjećali su se jednom obitelju, koja na zemlji ima jednoga i jedinstvenoga duhovnoga Oca, Božjega zamjenika. Kad nije bilo primanja, okupljali su se izletnici i hodočasnici oko podne na sredini trga svetog Petra, a papa Pio XII. bi ih s prozora svoje radne sobe pozdravljao i blagoslivljao. Doista, on je bio papa širokih narodnih masa, njegova duhovna obitelj nije poznavala granica niti rasnih, niti narodnosnih, niti političkih, niti civilizacijskih, a niti je bio zatvoren prilaz pristalicama drugih vjera. Mase je privlačila njegova dobrota, o kojoj su svjedočile one do krajnjih granica raširene ruke na blagoslov. Iz svakog je njegova nastupa, iz svake riječi i kretnje odsijevala ljubav i čovjekoljublje i dobrota onoga Isusa Krista, kojega je Pio XII. dostojno na zemlji predstavljao.

Začuđuje upravo golema duhovna energija, kojom je papa Pio XII. svojom djelatnošću zalazio na sva područja ne samo crkvenog, nego društvenoga života uopće i rješavao najrazličitije staleške probleme. S pravom je stoga netko primijetio, kao da je zakon o ograničenosti svega ljudskoga kod Pija XII. našao iznimku!

III. SMRT DOSTOJNA ŽIVOTA

1. Posljednji dani

Zbog veličine duha i duboke ljubavi, koju je papa Pio XII. svojim velikim djelima zasvjedočio prema svemu svijetu, vijest o njegovoj teškoj bolesti uzbudila je čitav svijet; svi su osjećali da je u pitanju jedan dragocjen život koji je bio opće dobro čovječanstva. Nakon preboljene teške bolesti krajem 1954., kada je njegovo stanje bilo između života i smrti, sveti otac papa Pio XII. je proveo četiri godine — doduše pod stalnom paskom liječnika, ali bez ikakvih težih smetnja. Njegov ritam sada kroz ove godine visoke starosti bio je gotovo nepromijenjen i jednak njegovim ranijim godinama. Nastavio je s primanjima i nagovorima, rukovodio je sve poslove katoličke Crkve svježinom i radinošću, koja je zadivljavala. Stvari su odjednom krenule naglom brzinom prema kraju. Kako sam već ranijom okružnicom javio, nakon jedne naporne nedjelje rada, u ponedjeljak 6. listopada iznenada ga je udarila kap.

Istog je dana popodne primio svete sakramente umirućih. S početka je njegov organizam uz liječničku pomoć pružao znakove silne otpornosti, ali je 8. listopada nastupio drugi udarac kapi iza kojega je pao u nesvjesticu. Istom jedan sat prije smrti nastupili su znakovi potpune klonulosti te je umro u četvrtak 9. listopada o. g. On je sam želio i naredio svojima najbližim da se mole, kako bi njegova bolest bila kratkotrajna da ne bi duga bolest bila na štetu Crkve.

Tako se neočekivano ugasio ovaj dragocjeni život Kristova namjesnika na zemlji. Umro je u jednostavnoj sobi papinskoga ljetnikovca u Castel Gandolfu, 24 km izvan Rima, kamo se povlačio za vrijeme ljetnih mjeseci, ne toliko radi odmora, koliko da mogne, nesmetan ljetnom rimskom žegom, nastaviti svoje visoke poslove.

2. Velikosvećenička oporuka

Svijet je zadivila jednostavna, ali puna vjere, dostojna velikog čovjeka Papina oporuka, koja je objelodanjena dan nakon njegove smrti. Smatram da ću vam učiniti radost ako vam prenesem oporuku našega zajedničkoga oca i pastira. Napisana je u potpunom zdravlju, dvije godine prije smrti. Evo je doslovce:

»MISERERE MEI DEUS SECUNDUM MISERICORDIAM TUAM — Smiluj mi se, Bože, po Tvojem milosrđu! Ove sam riječi, svjestan svoje nedostojnosti i nedoraslosti, izgovorio u času, kada sam dršćući dao privolu na izbor rimskog Prvosvećenika. Još s više prava ponavljam ih sada, kada mi svijest o slabostima, nedostacima i pogreškama počinjenima za vrijeme jednog tako dugog razdoblja papinskog vladanja, koje je uz to bilo u tako teškim vremenima, još jasnije pokazuje mojemu duhu moju nesposobnost i nedostojnost.

Ponizno molim oproštenje od onih koje sam možda uvrijedio, oštetio ili sablaznio riječima ili djelima.

Molim one kojih se to tiče da se ne trude i ne brinu kako bi podigli kakav spomenik mojoj uspomeni. Dosta će biti ako moji jadni smrtni ostaci budu skromno položeni na sveto mjesto, i to što skrivenije to bolje.

Nije potrebno da preporučim molitve za svoju dušu, jer znam kako su i onako brojne one što ih uobičajeni propisi Apostolske Stolice i vjernička pobožnost prikazuju za svakog pokojnog papu. Isto tako ne osjećam potrebnim da ostavim neku »duhovnu oporuku«, kako to pohvalno običavaju činiti toliki revni crkveni dostojanstvenici: mnoge zbirke govora koje sam po potrebi službe objavio ili izgovorio, dostaju da iz njih svatko, koji to slučajno zaželi, upozna moju misao u vezi s različitim vjerskim i moralnim pitanjima. Pošto sam sve rekao, imenujem na kraju isključivim nasljednikom svoje imovine Apostolsku Stolicu, od koje sam, kao preljubljene majke, toliko primio«.

Oporuka nosi potpis Pio Papa XII. i nadnevak 15. svibnja 1956.

3. Općesvjetska žalost

Prijenos tijela pape Pija XII. iz Castel Gandolfa u Rim bio je trijumfalni put na kojemu su se djeca opraštala od ljubljenog Oca. Izložen na odru u bazilici sv. Petra primio je poklonstvo masa svijeta. Stotine su tisuća vjernika prošle kraj njegova odra da mu izraze svoje poštovanje i zahvalnost.

Gotovo sve radiostanice Evrope i Amerike dugim su izvještajima s najvećim pohvalama i divljenjem popratile smrt ovoga velikoga čovjeka što ga je katolička Crkva dala svijetu. Bila je to velepjesma papi mira i čovjekoljublja. Veliki su državnici (Eisenhauer) izjavili, da je njegovom smrću svijet osjetljivo osiromašen. Nestala je jedna nenadoknadiva ličnost u agonijskoj borbi za mir i pravdu i ravnotežu u svijetu. Predstavnici nekatoličkih vjerskih zajednica, kao npr. moskovski patrijarh i canterburyski anglikanski nadbiskup dr. Fisher, protestanti i kalvini iz Francuske, Ekumenski savjet Crkvi u Ženevi, Nacionalno vijeće protestantskih Crkvi u SAD, izraziže svoju sućut katolicima nad tolikim gubitkom čovjeka duha Kristova. Muslimani i Židovi i drugi nekršćani dadoše mu javna priznanja kao svojemu zaštitniku i prijatelju u najtežim časovima. Tako su poslali sažalnice kralj Maroka, burmanski premijer U-Nu, japanski car Hiro Hito, predsjednici republike Tunis i Vietnam, i drugi. Veliki rabin u Rimu izjavljuje da židovska zajednica ima posebnih razloga da oplakuje njegovu smrt, jer je u svako vrijeme pokazao stvarnu i odvažnu brigu i skrb za žrtve patnja i progona, za čovječanstvo uopće. Sličnu je izjavu dala i ministarka vanjskih poslova države Izrael Golda Meyr.

Svečani je sprovod obavljen u ponedjeljak 13. listopada o. g. Zanimljiva je okolnost, da je Pio XII. — koji je konsekriran za biskupa na dan prvog ukazanja Gospe u Fatimi — sahranjen 13. X., na dan kad je spomen zadnjeg ukazanja Fatimske Gospe. Sve su se televizijske stanice Evrope i Amerike ukopčale da svojim gledaocima dadnu mogućnosti da prate posljednji put ovoga velikana duha i ljubavi. Sprovodu su prisustvovali uz visoke crkvene dostojanstvenike delegacije mnogih država. Jedna je evropska država poslala u znak poštovanja vagon najskupocjenijih karanfila. U mnogim je državama održana svečana komemorativna sjednica ministara. Na zgradi Ujedinjenih nacija u New Yorku visjela je toga dana žalobna zastava na pol stijega, čime je izraženo svjetsko značenje pape Pija XII.

Bol je za njim bila doista općesvjetska, iskrena i duboka i zahvatila je daleko preko granica katoličke Crkve. Proveo je život dostojan pape, na čast Božju, na slavu Kristovu i presvete Bogorodice, a na ponos nama katolicima. Imao je smrt dostojnu života: umro je usred posla, u punom naponu rada, kao pravi vojnik Kristov i predostojan vođa. Otišao je baš nakon završena lurdskoga kongresa, nakon najnapornijih sedmica rada, audijencija i govora, u kojima je starac

u osamdeset i trećoj godini života pokazao herojsku izdržljivost, punu mjeru svoga genija i vrhunac svoje ljubavi prema Kristu i njegovoj Crkvi.

Sahranjen je oplakivan od čitavoga svijeta i počiva u vatikanskoj kripti, ispod bazilike sv. Petra. Tijelo mu je položeno ispod glavnog oltara, najbliže grobu prvaka apostolskoga sv. Petra i ondje čeka blaženo uskrsnuće.

Daleko od toga da bismo iscrpili prikaz svega rada i djelovanja i značenja pape Pija XII., željeli smo samo da podsjetimo na najvažnija njegova djela za Crkvu Božju i mir u svijetu. Neka je blagoslovljen Bog naš, koji nam je dao u najtežim vremenima, koje proživljava svijet u posljednjim desetljećima ovakova poglavara i Oca!

Nezaboravna će ostati nama Hrvatima uspomena na ovoga velikoga oca i pastira naših duša. Nezaboravne će nam ostati one njegove očinske riječi što nam ih je upravio odmah na početku svoje papinske vladavine. U svečanoj audijenciji službenog hrvatskog hodočašća koje mu je pod vodstvom svoga episkopata dne 14. studenog 1939. došlo na poklon, Sveti Otac je održao svoj očinski nagovor. Najprije je prisutnike pozdravio hrvatskim pozdravom: »Hvaljen Isus i Marija, dragi naši Hrvati!« Zatim je latinski nastavio: »Prošlo je više od deset vjekova, kada je godine 879. naš Predšasnik Ivan VIII. upravio hrvatskom narodu ove riječi: Raskriljenih vas ruku pozdravljam i uvijek gojim apostolsku blagonaklonost prema vama. Mi ne možemo — nastavio je Sveti Otac — naći zgodnijeg izraza, da očitujemo svoje osjećaje, koji danas ispunjaju našu dušu, kad imamo sreću, da možemo pozdraviti u kući zajedničkoga Oca vas, predragi sinovi i kćeri, potomke tako starodrevnoga naroda... Vi imate u svojoj naravi nešto od čvrstoće i nepomičnosti vaših planina. O da bi se taj karakter iskazao i u čvrstoći vaše djedovske vjere! Čvrsta i stalna treba da je vaša vjera, kao što je stanac-kamen s vašeg Velebita, koji prkosi burama i olujama!«

Evo, to vam je, predragi vjernici, amanet i očinska poruka, koju vam i danas s neba ponavlja papa Pio XII., čuvati i sačuvati poput nepomičnih velebitskih stijena, svoju djedovsku vjeru i povezanost s Kristovim namjesnikom na zemlji! Time ćete na najbolji način počastiti njegovu uspomenu i dokazati mu svoju ljubav i zahvalnost.

U znak naše zahvalnosti i poštovanja prema njegovoj uzvišenoj osobi, koja se sva žrtvovala za dobro svijeta i Crkve katoličke, mi smo na dan njegova sprovoda u 7 sati navečer u zagrebačkoj kate-

drali imali svečane zadušnice, što je ranije po našoj naredbi bilo i po svim ostalim crkvama nadbiskupije. Zagrepčani su ispunili svu katedralu i tako odali posljednju počast velikom Papi.

Osobito mi je bilo drago, što sam tom zgodom imao priliku, da svojim vjernicima Zagrepčanima — a to sada činim i svima vama — izručim pozdrave i blagoslov, što ga je još za života prigodom moga nedavnog posjeta u Rimu poslao blagopokojni Sveti Otac. Nezaboravan će mi ostati doživljaj i uspomena na sretan dan 26. svibnja o. g., kada sam, na duhovski ponedjeljak, imao sreću da budem primljen u njegovu audijenciju. Zanimao se tada svom očinskom brigom i dobrotom za vjerske prilike i pastoralni rad u našoj nadbiskupiji. Pritom mi je stavio u ugodnu dužnost, neka vam svima poručim da vas sve nosi u srcu, da se za vas moli i šalje svoj apostolski blagoslov.

Neka taj blagoslov, koji nam je posljednji za života dao, sada poprati s nebeskih visina, gdje mu se duša u zagrljaju Presvetoga Trojstva napaja nebeskim božanstvom!

U Zagrebu, dne 17. listopada 1958.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

ČASNOM KLERU I VJERNICIMA ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE

IZABRAN JE NOVI PAPA IVAN XXIII.

1. Stara jedna riječ kaže: »Petrus non moritur — Petar ne umire«. Ta riječ koju posvjedočuje neprekinuti niz nasljednika sv. Petra kroz 19 stoljeća, dobila je novu potvrdu.

Nekoliko stotina tisuća ljudi na Trgu sv. Petra u Rimu, a po čitavom svijetu milijuni katolika i nekatolika uz radio-prijemnike slušali su s uzbuđenjem kako je dne 28. listopada o. g. u 6 sati uveče prvi kardinal-đakon s balkona crkve sv. Petra svečanom tradicionalnom formulom na latinskom jeziku proglasio:

JAVLJAM VAM VELIKU RADOST
IMAMO PAPU
UZORITOG I PREČASNOG GOSPODINA
ANĐELA JOSIPA
SVETE RIMSKE CRKVE KARDINALA RONCALLI
KOJI JE SEBI UZEO IME:
IVAN XXIII.

Naskoro iza toga izgovorio je i novoizabrani Papa svoju prvu riječ vjernicima — riječ blagoslova »URBI ET ORBI« — RIMU I SVIJETU

2. Kako je poznato ušli su kardinali, njih 51 na broju, u subotu dne 25. o. mj. popodne u konklave za izbor novoga pape. Izborni su čini započeli u nedjelju, na blagdan Krista Kralja, ujutro, a završili su 28. X. popodne, na blagdan sv. apostola Šimuna i Jude Tadeja.

Nakon sedisvakancije od nepuna tri tjedna katolička je Crkva dobila novog vrhovnog učitelja i pastira, novog vrhovnog poglavara, novog nosioca primata koji je Isus predao apostolu Petru i njegovim nasljednicima.

3. Anđelo Josip Roncalli potječe iz seljačke obitelji a rođen je dne 25. studenoga 1881. u mjestu Sotto il Monte u biskupiji Bergamo (sjev. Italija). Srednju je školu svršio u Dječačkom sjemeništu u Bergamu, a bogosloviju na Papinskom sjemeništu u Rimu gdje je god. 1904. postigao doktorat teologije. Za svećenika je zaređen 10. kolovoza 1904. u Rimu, a prvu je sv. misu služio na grobu sv. Petra.

Od god. 1905. do 1914. službovao je kao tajnik biskupa u Bergamu a ujedno je na tamošnjem sjemeništu predavao crkvenu povijest, apologetiku i patrologiju. Za vrijeme I. svjetskog rata, 1914.—1918., služio je kao vojni svećenik u vojnim bolnicama. — Iza rata osniva u Bergamu »Dom studenata«, prvi te vrsti u Italiji. Kasnije je imenovan nacionalnim direktorom Društva za širenje vjere i u toj je službi revno i uspješno radio za katoličke misije.

God. 1925. na blagdan sv. Josipa, primio je biskupsko posvećenje, te je poslan u Bugarsku, najprije kao apostolski vizitator, a kasnije kao apostolski delegat. U Bugarskoj je bio punih deset godina.

Zanimljivo je napomenuti da se je za vrijeme svoje službe u Bugarskoj više puta, na proputovanju, zadržavao u Zagrebu te posjetio nadbiskupski dvor i neke crkvene ustanove.

Od god. 1935. vrši službu apostolskog delegata u Turskoj i Grčkoj. God. 1944. imenovan je nuncijem u Francuskoj, koju je službu vršio sve do imenovanja kardinalom koje je uslijedilo 12. siječnja 1953. Tri dana iza toga imenovan je patrijarhom u Veneciji.

Napominjemo da je kardinal Roncalli na Blagovijest ove godine posvetio u Lurdu novu golemu podzemnu baziliku posvećenu sv. Piju X. koji je također kao venecijanski patrijarh bio izabran za papu.

4. Da se zahvalimo Božjoj Providnosti za sretan izbor novoga pape i da Sv. Ocu izmolimo obilje Božje milosti u njegovoj odgovornoj službi, određuje se za područje zagrebačke nadbiskupije:

a) svi će svećenici od dana primitka ove okružnice pa do dana svečanog krunisanja novog Sv. Oca uključivo svaki dan dodavati u sv. misi oraciju pro Papa (n. 4) kao kolektu *pro re gravi*, koja se ispušta samo in duplicibus I. classis. — Nakon krunisanja Sv. Oca uzima se opet kolekta br. 32 kako je prijašnjim propisima određeno.

b) u nedjelju dne 9. studenoga obavit će se u svima crkvama svečana zahvalnica. Iza glavne sv. mise neka se pjeva »Tebe Boga hvalimo« s pripadnom molitvom i molitvom za papu. Vjernike treba pravovremeno pozvati da u što većem broju pribivaju ovoj zahvalnici.

5. Novom Sv. Ocu od srca želimo da mu Božja providnost, koja ga je postavila na najodgovornije mjesto u Kristovoj Crkvi, dadne sve potrebne darove uma i volje te obilje darova Duha Svetoga da revnošću prvih apostola vodi Crkvu u duhu njezina Osnivača.

Svetom Ocu obećajemo sinovsku odanost i nepokolebivu vjernost jer gledamo u njemu Kristova namjesnika na zemlji.

U Zagrebu, dne 29. listopada 1958.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

STOTA GODIŠNJICA LURDA

Ušli smo u godinu Gospodnju 1958. koju katolički svijet slavi u znaku Marije. Iza Marijine godine 1954. kada se slavila stota godišnjica proglašenja dogme o Bezgrešnom začeću, slavimo stotu godišnjicu Marijina ukazanja u Lurdu koje je uslijedilo kao očita potvrda dogme o Bezgrešnom začeću. Nebo je stavilo svoj pečat na svečanu izjavu ex cathedra Pija IX.

Nećemo da zaostanemo za katolicima u ostalim zemljama svijeta. Stoga ćemo nastojati da ovu drugu Marijinu godinu na početku druge polovice XX. stoljeća provedemo u znaku naše nebeske Majke.

I ova Marijina godina mora biti za sve katolike dobre volje godina produbljivanja prave pobožnosti prema Majci Božjoj. Isto tako i vanjska manifestacija naše povezanosti s njom.

Za područje zagrebačke nadbiskupije određuje se slijedeće:

1. Blagdan ukazanja Marijina u Lurdu neka se u svima crkvama svečano proslavi u nedjelju iza blagdana dne 16. veljače. U svim župnim a po mogućnosti i drugim crkvama neka se te nedjelje održi pjevana ili svečana misa. U crkvama gdje se ta proslava obavlja i cum concursu populi, daje se dozvola da se služi *jedna* pjevana ili svečana misa od blagdana ukazanja (u Misalu 11. II.) per modum Missae votivae sollemnis sa Gloria i Credo i komemoracijom nedjelje. Propovijed ima toga dana biti o ukazanju Gospe u Lurdu. Na kraju mise neka narod otpjeva pjesmu »Sred te se pećine«.

2. Kao priprava za blagdan neka se, gdje je moguće, prije blagdana održi trodnevnica ili devetnica.

3. Ukoliko nije bilo trodnevnice ili je održana bez propovijedi, neka dušobrižnici u mjesecu veljači održe barem još jednu propovijed u vezi s Lurdom.

4. Naša je želja da vjernici ove godine u što većem broju obave pobožnost pet prvih subota, počevši od veljače pa do lipnja. Na ovo treba vjernike upozoriti. Datume prvih subota i propisane pobožnosti izvjesiti na oglasnoj ploči (1. II., 1. III., 5. IV., 3. V., 7. VI.). U nedjelju 26. II. neka se vjernicima pročita priložena okružnica koja je njima namijenjena. Posebno treba nastojati da ovu pobožnost i sv.

pričest na prve subote obave djeca i omladina. Dakako da vjernicima treba za tu zgodu dati mogućnost da se dobro ispovjede. Tko ne bi mogao početi ovu pobožnost u veljači, neka je obavi kasnije.

5. Napose neka se svečano proslave blagdani Blagovijesti (dan kada je, prije 100 godina, Marija rekla Bernardici: »Ja sam bezgrešno začeće«) i Bezgrešnog začeća.

6. Proštenja u Marijinim svetištima neka budu ove godine posebno u znaku Lurda. To se može postići na različite načine: propovijedi u vezi s Lurdom, pjevanje pjesme »Sred te se pećine...«, eventualno naveče procesija sa svijećama po crkvenom prostoru, itd.

7. Gdje je moguće neka se u lurdskoj godini nabavi za crkvu koji bogoštovni predmet od trajne vrijednosti (kalež, ciborij, misnica, oltarnik, umjetnička slika ili kip...) ili obnovi štogod dotrajalo (pozlata kaleža, popravak paramenata) ili izvrši kakav nužni popravak crkve. To će biti trajna uspomena na lurdsku godinu.

8. Posebno treba kroz ovu godinu propagirati pobožnost sv. krunice. Gospa se u Lurdu ukazala s krunicom a Bernardica je prigodom ukazanja molila krunicu. To nam je posebni poticaj da u ovoj godini intenzivno propagiramo pobožnost sv. krunice. O tomu je bilo govora u adventskoj poslanici episkopata. Uvodite obiteljsku krunicu i »živu krunicu«. S djecom i omladinom na kršćanskom nauku vježbati molitvu krunice. Preporučivati da dnevno mole barem jednu deseticu. Poučavati vjernike da krunicu ne mole mehanički, nego da razmatraju.

Gore su dane samo glavne direktive. Povjerava se pobožnosti svećenika i vjernoga puka da ih što bolje provedu u duhu principa: Quod abundat, non vitiat. Dakako sve u skladu s crkvenim zakonima i liturgijskim propisima.

Da se svećenicima olakša rad oko sastavljanja propovijedi o Lurdu, prilaže se ovom broju »Sl. vjesnika« opsežan materijal za propovijedi koji će biti lako razraditi.

Per Mariam ad Jesum!

U Zagrebu, dne 14. siječnja 1958.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

1959.

Okružnica

ZAVRŠETAK LURDSKE GODINE

Lurdska godina, godina proslave 100-godišnjice ukazanja bl. Djevice Marije u Lurdu, primiče se kraju. Marijin je grad Lurd tokom minule godine bio na posebni način svjedokom pobožnosti katoličkog svijeta prema Mariji. Oko 5 milijuna hodočasnika iz svih kontinenata posjetilo je lurdsku špilju. Među hodočasnicima je bilo preko 800 nadbiskupa i biskupa na desetke tisuća svećenika i oko 50.000 bolesnika. Liječničkom su uredu do kraja studenoga 1958. prijavljena 32 slučaja ozdravljenja koja se proučavaju.

Svi ovi podaci pokazuju, dakako, samo vanjsku stranu lurdske godine. Ono što je bitno, nutarnje, to nitko neće opisati jer se djela milosti ne daju u potpunosti opisati ljudskim riječima.

Budući da blagdan Lurdske Gospe 11. II. ove godine pada na Pepelnicu, to ga je sv. otac papa Ivan XXIII. za ovu godinu prenio (blagdan sv. Bernardice Soubirous). Pariški kardinal-nadbiskup Feltin pjevat će pontifikalnu sv. misu u podzemnoj novoj bazilici sv. Pija X. — Sv. otac papa Ivan XXIII. koji je na Blagovijest prošle godine kao kardinal Roncalli konsekrirao baziliku, održat će za vrijeme ovog pontifikala govor putem radija.

U crkvama zagrebačke nadbiskupije neka se proslava zaključka lurdske godine obavi ili na ovogodišnji blagdan ukazanja (12. II.) ili slijedeće nedjelje 15. veljače, prema mjesnim prilikama. U potonjem se slučaju dakako služi Missa de Dominica I Quadragesimae, bez komemoracije blagdana. Misa neka po mogućnosti bude pjevana (ili svečana), uz prigodnu propovijed, a iza mise neka se pjeva »Tebe Boga hvalimo«.

Da se olakša prisustvovanje vjernika ovim se za sve crkve u nadbiskupiji, gdje to pastoralni razlozi po sudu dušobrižnika traže, daje općenita dozvola služenja jedne večernje mise na dan proslave.

Dušobrižnici neka pravovremeno, najbolje u nekoliko navrata, obavijeste vjernike o ovoj proslavi i pozovu ih da se priključe velikoj pjesmi zahvalnici koju će onih dana pjevati sav katolički svijet u znak svoje harnosti za milosti primljene po Mariji: »Tebe Boga hvalimo!«

U Zagrebu, dne 15. siječnja 1959.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Poslanica

STOTA GODIŠNJICA SMRTI SV. IVANA VIANNEYA

Draga u Kristu braćo svećenici!

Evo za nas svećenike nove jubilarne godine. Tek što smo zatvorili vrata svetog lurdskog jubileja, opet polazimo duhom u francusku zemlju. Pogled nam prelazi od čudotvorne masabjelske špilje na čudesni prezbiterij maloga Arsa. Od naše drage Gospe — na njenog vjernog slugu. Godinu dana iza lurdskih ukazanja, točno prije sto godina, dne 4. kolovoza 1859. oko 2 sata izjutra, zaklapa svoje umorne oči i napušta zemlju premorena i sveta srca župnik Ivan Marija Vianney. Čim je Bog rekao neutrudivom sinu i sluzi da mu preda račun kako je upotrijebio ona dva talenta koja mu je povjerio, ljudi su na zemlji osjetili da je nebo bogatije za jednoga sveca. I procesija, započeta sa svih strana svijeta prema kukavnom seocu, nije se prekinula do dana današnjega.

MUČAN PUT DO OLTARA

Ivan Marija Vianney rođen je god. 1786. u mjestu Dardilly, kod Lyona, u predvečerje francuske revolucije koja je imala teških reperkusija na crkveni i vjerski život. Čedo je dobre kršćanske obi-

telji koja se posebno odlikovala njegovanjem karitasa. Obitelj moli, poštuje i pomaže svećenike, odana je Crkvi. Naročito se majka odlikovala solidnom pobožnošću koju je znala uliti i u srca svoje djece. Sam je župnik arški svojoj majci, iza Boga, pripisivao pobožnost i svoje zvanje. Nije čudo da je kasnije rekao: »Ni jedno dijete koje je imalo sreću da ima dobru majku, ne bi je smjelo gledati ili na nju misliti, a da ne plače«. — Dokaz da je za svećeničko zvanje od presudne važnosti atmosfera kršćanskog ognjišta.

Za Ivanova djetinjstva Crkva je u Francuskoj dezorganizirana u svojoj strukturi i svojim ustanovama. U Dardillyju vrši službu župnik krivokletnik. Vianneyeva obitelj sluša često puta misu noću, na skrovitim mjestima. Na putevima stoje podnožja raspela: križevi porušeni. No Ivan pomno sakriva u džepu svoga kaputića sliku Gospinu.

Ivan provodi mladost poput većine seljačke djece, kao pastirče i kao poljodjelac. Kako je škola u Ivanovu rodnom mjestu bila zatvorena, Ivan je istom u dobi od devet godina počeo učiti.

Kad je navršio trinaestu godinu (1799), mogao je konačno u Ecullyju primiti, nakon dobre priprave, prvu sv. pričest zajedno s 15 druge djece. I ta je prva pričest bila u stilu katakombi: potajno, u privatnoj kući. Ali je Ivan bio tako sretan da nije htio izići iz prostorije u kojoj je doživio prvi susret s euharistijskim Spasiteljem. Krunicu koju je toga dana imao kod sebe čuvao je decenijima kao dragocjenu relikviju.

Ali tada je u mališu počelo nešto dozrijevati. Mučila ga je bol radi tolikih razorenih duša, grešnih savjesti, uništenih župa, otpalih svećenika. Ljudi bez utjehe Božje! Kakvo je to zlo! Nije li to jedino zlo na ovom suludom svijetu? Tada je djetetu jasno progovorio Isus Krist.

Pozvao ga je, kao i nas. Si vis . . . Tiho, ali odlučno. Čim je upoznao volju Božju, kao da zapreka više nije bilo. Ostale su one, množile se i izazovno prijetile. Ali je snažna milost Isusova Srca pomogla željeznu mladu volju.

Kad mu je bilo 17 godina priopći majci želju od koje godinama gori njegovo srce: da želi postati svećenikom. Trebao je čekati još dvije godine dok je slomio očevu opoziciju: seljak je želio da mu sin ostane na »gruntu«.

Svima je notorno kakove je poteškoće Vianney imao sa studijem. Da nije bilo požrtvovnog i upornog župnika u Ecullyju Ch. Balleya, koji je intuitivno prozreo Ivanovo zvanje, možda Ivan nikad ne bi

stigao do oltara. On je Ivana učio elemente latinskog jezika, on ga je uputio u sjemenište. Nije klonuo kod neuspjeha, dok nije konačno Ivan po sudu ispitivača proglašen »satis idoneus qui sacris initiaretur« (Brevijar). Za svećenika je zaređen u Grenoblu dne 13. VIII. 1815. u svojoj 30. godini.

Mnogo se pisalo i raspravljalo o Ivanovim poteškoćama kod studija. Neki su ga čak proglasili neke vrsti »svetim idiotom«. To Ivan nipošto nije bio. Bio je prirodno nadaren, ali ne spekulativan. Posjedovao je intuitivnu inteligenciju, ali uz vrlo slabo pamćenje. Bio je dobar psiholog, imao je dar opažanja i zdrav sud. Ako i nije bio posebno nadaren, sigurno nije bio ograničen! Ne zaboravimo da je zbog nesređenih prilika svoga vremena istom s 9 godina naučio čitati, a s 19 godina počeo učiti latinski. A i tada je bio đak-privatista: uz učenje radio je kao vrtlar i sakristan! U veliko je sjemenište u Lyonu došao pod jesen 1813. dakle u 27. godini. Bilo je dakle i mnogo objektivnih poteškoća za napredak u studiju. Međutim je i za vrijeme svoga kapelanovanja u Ecullyju i dalje sa svojim svetim i revnim učiteljem i duhovnim ocem Balleyem učio teološke nauke i rješavao casuse conscientiae.

Uostalom, već činjenica da je Vianney kroz decenije bio od tisuća duša traženi ispovjednik i duhovni vođa dokazuje, da je imao dovoljno znanja i poznavanja duša i njihovih problema. Iza smrti Vianneyeve bilo je u župskoj knjižnici u Arsu oko 400 knjiga: preko četvrtine je on nabavio i znamo da se je tim knjigama obilno služio.

ŽUPNIK U ARSU

Sveti Ivan Vianney postaje u 32. godini života župnik u Arsu. Odlazi u »Sibiriju« lyonske biskupije. Dolazi u zamagljeno zimsko popodne 3. veljače 1818. Malome Anti Gureu koji ga sprovede reče milo: »Mali moj prijatelju, ti si mi pokazao put u Ars, a ja ću tebi pokazati put u nebo!« No mališ je samo simbol — svetac će nebrojene uvesti u nebesa. Kroz 41 godinu ostaje Ivan na toj straži. Mrtvoj, oživljenoj, a onda tako živoj!

Lokalna kapelanija Ars ima tada tek oko pedesetak kućica u kojima živi 230 duša. Ima i 4 krčme. Duhovno stanje župe: vjersko neznanje, slaba vjerska praksa, rad u nedjelju, alkoholizam, psovka, mladež luda za plesom i zabavama. Nije ni čudo: 1793. za vrijeme terora, apostatirao je tadnji arski župnik da spasi glavu i postao

— trgovcem! Kroz dvadesetak godina župa je bez redovne pastve. Tek po koji lutajući progonjeni svećenik celebrira u potaji. Zar je čudo da su mnoge ovce, lišene pastira, zalutale?

Bilo je još kršćanstva u Arsu, ali to je bilo kršćanstvo iz običaja. No, u toj je župi Ivan Vianney imao ispuniti nalog generalnog vikara prigodom predaje dekreta o imenovanju: »Nema mnogo Božje ljubavi u ovoj župi. Vi ćete joj je dati«. — To je vinograd Gospodnji, ili točnije »kamenolom Gospodnji« u kojem će Ivan Vianney djelovati do svoje smrti, tj. preko 40 godina.

EUHARISTIJA U SREDIŠTU

Gledajmo ga časkom kako su ga sa zanimanjem gledali njegovi župljani na dan 10. veljače 1818. kad je zvono pozivalo na misu i time javljalo župljanima da su dobili novoga pastira. Što ćemo tijekom godina otkriti u njegovu životu kao najbitniju oznaku? Što je u njemu prevladavalo? Misao na osobno posvećenje? Misao na duše? Misao na herojsko mrtvenje i trajnu molitvu?

Svima je naskoro postalo jasno: Ivanu je središte svega njegov Bog! To je zlatni zajednički nazivnik svih misli i nakana. Centar oko kojega će neprestano kružiti njegov patnički život. Njemu nisu prvo duše, nego Bog. Ali Bog koji je toliko ljubio svijet da je za nj dao svoga jedinorođenog Sina (Iv 3, 16). Božji Prvorođenac usred mnoštva braće, Marijin dragi Sin, neslućena i nezapamćena Dobrota — postaje Ivanu sve! Vazda je dolazio do Isusa, neprestano je na nj mislio, radio isključivo za njegovu slavu i njegove nakane.

Tu je svoju ljubav prema Isusu Ivan konkretizirao i usredotočio oko Isusa u euharistijskoj prisutnosti. Zato će Ivan veliki dio svoga vremena provesti u crkvi, pred Presvetim. K njemu hrli već prije svanuća, nakon par sati mršava i neudobna počinka, s fenjerom u ruci, preko groblja koje dijeli crkvu od župnog stana. Nekome je Ivan rekao da je »lijegao pred noge Isusove, kao mali pas kraj svoga gospodara«. Načelnik općine Mandy dao je o novom župniku ovu karakteristiku: »Mi imamo siromašnu crkvu, ali imamo sveca za župnika. Činilo se da si je crkvu izabrao za stan. Ako ga je tko htio naći, trebalo ga je tražiti u crkvi«.

Među prvim pothvatima novog župnika bilo je uređenje siromašne i zapuštene crkve. Stari drveni, od crvotočine izjedeni oltar zamijeni novim od mramora — o svom trošku, a stari tabernakul novim od pozlaćene bronce. Popunja crkveni inventar. I nije se za-

dovoljavao bilo čim: za Isusa je sve moralo biti najbolje i najljepše. Trochu pripovijeda kako su lyonski trgovci govorili o malom svećeniku u pohabanu odijelu, za koga misliš da nema ničega, a nikad nije zadovoljan s ponuđenom robom za svoju crkvu. — Kakav divan primjer za nas! Zar ne mora to i nama biti uvijek prva i najpreča briga?

Primjer župnikov djelovao je snažno na vjernike. Za njih njihova crkva nije više bila bilo kakav spomenik, nego kuća u kojoj stvarno stanuje Bog. Desetak godina iza Vianneyeva dolaska u Ars, ne samo djeca i žene, nego i muževi zrele dobi, ostavljali su, prolazeći kraj crkve svoje oruđe vani i navraćali se za koji čas da se poklone. Poznata je zgoda sa župljaninom Chaffangeonom koji je znao dugo boraviti u dnu crkve i koji je te adoracije jednostavno rastumačio: »Je l'avise, il m'avise: Ja gledam njega, on gleda mene«.

A njegova misa! Misa je arskog župnika bila uistinu *sveta* misa, posvećena ne samo prisutnošću i žrtvom Božjega Janjeta nego i Ivanovom pripravom, ozbiljnošću, uzdrhtanim srcem, velikim i beskrajnim nakanama. Ivan je shvaćao da je tu kod mise božićni misterij i golgotska drama. Svi svjedoci govore da je sv. misa arskoga župnika bila najdirljivija točka svakog dana, najdivnijim djelom njegova života. — Da li je to i naša misa? Ispitajmo se! Jesmo li svjesni da je sv. misa glavni i najveći zadatak svećenika? Glavni posao koji tokom dana obavlja?

Kod konsekracije, kod male elevacije i pričesti znao se po koji puta na časak zaustaviti. Stajao bi nepomičan, gledao s jedva primjetljivim smiješkom i sa suzama u očima sv. hostiju koju je držao u rukama. — Priprava za misu trajala je dvadesetak minuta. Znalo se dogoditi da su ga pri tom penitenti povlačili za roketu i molili da još kojega ispovijedi prije mise. Njegov odgovor: »Kako... ja ću se sada dotaknuti dobroga Boga... i vi biste htjeli da se na to ne pripravim?«

Vianneyevu euharistijsku pobožnost Bog je na posebni način nagradio. Oko 1847. dobiva posebnu milost da »osjeća« prisutnost Spasiteljevu u tabernakulu. Taj je utisak bio tako snažan da je, prema izjavi ozbiljnih svjedoka — upravo budio osjećaj za nadnaravne stvari kad se nalazio u svetištu svoje crkve.

Da probudi euharistijski život kod svojih župljana obnovi »Bratovštinu presv. Sakramenta« koja je tek bijedno i formalistički životarila. Neprestano je nastojao da što veći broj vjernika privede češćem i redovitom primanju sv. pričesti.

PROPOVIJEDANJE I KATEHIZACIJA

»Jao pastiru koji ostaje nijem kad vidi da ljudi vrijeđaju Boga i da duše propadaju!« Ove i slične misli bile su Vianneyu trajan poticaj da neumorno propovijeda riječ Božju. Već smo kazali da je u Arsu vjersko neznanje bilo veliko.

Kroz 30 godina *dnevno* katehizira. Računa se da se Vianney više nego 12.000 puta popeo na propovjedaonicu. Malo je koji svećenik toliko propovijedao kao on. A nije mu to bilo lako. Po prirodi razborit iznad prosjeka, ali mučen katastrofalnim pamćenjem! Kakve patnje kad je trebalo naučiti propovijed od nekoliko desetaka stranica! Kroz prvih deset godina mučno se sprema za propovijed. Iz analize njegovih propovijedi se vidi da je uzimao propovjedničku literaturu, vadio iz nje čitave pasuse doslovce ili po smislu povezivao ih, dodavao svoje komentare. Tako je nastao čitav mozaik. I sad je sve to trebalo memorirati. Kakva je to bila muka za njegovu bijednu memoriju! A još mu je i na propovjedaonici koji put znalo zatajiti pamćenje. — Međutim, kad je navala penitenata bivala sve veća, nije bilo više vremena za ovakav način pripravljanja za propovijed. Obavio je devetnicu Duhu Svetomu i počeo propovijedati od srca k srcu, regbi improvizirati. Sve manje je listao knjige, sve više pitao srce. Pravi je Vianney tek u tim propovijedima od kojih su nam sačuvani pojedini izvaci iz zapisa slušatelja. Mala jedina priprava za te propovijedi bila je njegova stalna povezanost s Bogom. Prije svake se propovijedi čestito porazgovorio sa Spasiteljem i jedinim Učiteljem. Tu je pronalazio uzorke živa, slikovita pučkoga govora. A nadasve potresni žar ljubavi. Međutim i tu je više djelovala Božja milost nego retorička sposobnost propovjednikova. Rezultat je kud i kamo nadmašio sredstva.

Kod kršćanskog je nauka bio vrlo strog. Neumoljivo je tražio redoviti polazak djece na vjeronauk. Tu je bio nepopustljiv. Tko nije znao, nije bio pušten na sv. pričest. Odgađao je, makar i za više godina.

Redovita je katehizacija za prvu sv. pričest počela o Svima svetima i obavljala se svakodnevno ujutro.

Teme su njegovih propovijedi bile: Bog — vječnost — grijeh. Aktuelne teme i danas kad se pojam grijeha hoće izbrisati iz svijesti ljudi. Snagom Srca Kristova udarao je na grijeh. — Uvijek je govorio iz ljubavi. Samo je na početku ta ljubav više grmjela, kasnije više bodrila i sjala. Napao je svom silom nedjeljni rad, izostajanje

od službe Božje, nehaj za crkvu i za Isusa na oltaru. Šibao je nemilice psovku, progonio ružni razgovor kod noćnih posijela. Nije podnosio izazovne mode. U Arsu je potpuno zatro ples. Gostionice su se zatvorile.

ISPOVJEDNIK

Iz ljubavi prema prisutnomu Bogu, kraj kojega ne bi smjelo biti nečistoće i grijeha, zakopao je taj sveti čovjek sebe i svoj život u tamu i dosadu ispovjedaonice. Kakva je to pouka za nas! Nama je kadikad teško koji sat nedjeljno pružati Isusove ruke milosrđa nad ljudske savjesti? A Vianney je usvojio neobičnu praksu da sjedi po deset, petnaest i više sati na dan. I sluša, govori, liječi, savjetuje, tješi, prašta, bodri ... Njegova se ljubav prema grešnicima nije nikad izrodila u slabost. K njemu nisu dolazili proštenjarski penitenti — špekulanti koji računaju da će zbog velike navale penitenata »dobro proći«, bolje nego kod domaćeg župnika koji im je možda uskratio apsoluciju. On bi odrješivao tek kad bi bio siguran u iskreno pokajanje. Formalističkih ispovijedi kod njega nije bilo. Bio je, što više, prvih dvadesetak godina pretjerani rigorista, tada je od nekih penitenata tražio da se i po pet puta vraćaju u ispovjedaonicu, dok nije stekao uvjerenje o iskrenim dispozicijama. Kasnije odustaje od pretjeranog rigorizma, ali apsolucije nitko nije dobio bez dovoljnih znakova iskrena obraćenja. Uskraćivanje apsolucije nije bila rijetkost kod njega.

I u propovijedi i u ispovjedaonici insistirao je na Božjim zakonima u ženidbi. Aktuelna tema danas. Imao je uspjeha. Za njegova se župnikovanja više nego podvostručio broj stanovnika Arsa. U prvih sedam godina njegova rada bilo je u toj maloj župi od oko 800 duša 98 krštenja.

Ispovjedaonica je bila velik križ Vianneya. I zbog fizičkog napora. Sam je pisao biskupu da se znade onesvijestiti u ispovjedaonici. Još više zbog duševnih muka. Čovjek molitve i kontemplacije, godinama je osjećao želju za samoćom u kojem kontemplativnom redu. Mjesto toga morao je danomice sate i sate slušati tužne povijesti ljudskih grijeha. Nije čudo da je nekoliko puta najozbiljnije htio dezertirati i pokušao ostaviti župu, zbog želje za samoćom i zbog svijesti teške odgovornosti za duše.

USPJESI U RADU

Ustrajni rad župnika Vianneya, potpomognut molitvama, pokorama i patnjama, imao je vidnih uspjeha. Ponajprije u samoj župi Ars. Od obamrle župe nastaje centar pobožnosti.

Od pustinje postaje kršćanska oaza, kako veli Bula kanonizacije. Sam je Vianney uskliknuo prigodom pučkih misija god. 1827. »Moja braćo, Ars više nije Ars. Ispovijedao sam i propovijedao prigodom jubileja i prigodom misija. Nisam ništa našao kao ovdje!« A Katarina Lassagne, ravnateljica besplatne djevojačke škole i arske »Providnosti«, dala je ovu izjavu: »Gotovo su svi svim svojim silama nastojali da se oslobode grijeha«. Zaista, najljepša svjedodžba za vjernike župe. — Za koju od naših župa bi se to moglo kazati? — Dakako da obraćenje jedne župe nikad nije definitivno. Pastir je dobro znao da su njegove ovce i dalje izložene napastima i lošim utjecajima. Zato je osobito insistirao na praksi češćeg primanja sakramenata kao na osnovnom sredstvu za ustrajnost u dobru i za napredak u svetosti.

Emanacija svetačke ličnosti Vianneyeve nije se ograničila samo na njegovu župu. Ars postaje s vremenom atraktivni duhovni centar koji privlači sve veći broj duša željnih Boga. Već od god. 1827. počinju dolaziti hodočasnici privučeni glasom svetosti arskog župnika. Ta hodočašća nisu prestala do njegove smrti, a ni do danas stotinu godina iza smrti. Za njega se u punoj mjeri može reći: Defunctus adhuc loquitur. Zadnje godine svečeva života računa se da je bilo oko 80.000 hodočasnika.

Nemamo namjere da u ovoj poslanici opišemo duševne patnje na koje je naišao u svom dušobrižničkom radu zbog kleveta i drugih neprilika. Ne samo sa strane župljana nego i »ex parte sacerdotum, illum praepostero zelo exprobrantium«. (Bula kanonizacije). I sa svojim je duhovnim pomoćnikom imao neprilika. Kako se njegov kapelan odnosio prema njemu razabiremo iz Vianneyeve primjedbe: »Nije me tukao!« — Nećemo opisivati ni uznemirivanja sa strane sotone koja su mu oduzimala ono malo noćnog počinka. Nije to bio plod prenapetih živaca ili iscrpljenih duševnih sila, nego objektivne činjenice kojima su i toliki drugi bili svjedocima. Prijeći ćemo i preko teških vanjskih pokorničkih djela koja je Ivan poduzimao potaknut elanom ljubavi prema Isusu i uvjerenjem o strahoti grijeha. — Isto se tako nećemo upuštati u prikazivanje mističnih i karizmati-

čkih darova, gratiae gratis datae kojima je Bog obasuo pokornika Ivana, premda je i to svjedočanstvo za naše pozitivističko i agnostičko doba.

Imali smo nakanu prikazati samo Vianneyev duhovni i pastoralni lik u najbitnijim crtama. Bacili smo tek letimičan pogled na jedan sveti život. Bogatstvo svetačke ličnosti i onako se ne može iscrpsti.

VIANNEY — UZOR I NEBESKI ZAŠTITNIK DUHOVNIH PASTIRA

Vianney je jednom povjerljivo rekao prijatelju svećeniku: »Ne bih htio umrijeti kao župnik jer ne znam ni jednog sveca koji je umro u toj službi. Htio bih imati pred smrt dvije godine da oplakujem svoj jadni život... O, tada bih — čini mi se — živo ljubio dragoga Boga!« Te su riječi bile izraz njegove svijesti o golemoj odgovornosti duhovnog pastira i njegove želje za čisto kontemplativnim životom. — Ima li u nas tako žive svijesti odgovornosti pred Bogom i pred dušama?

Međutim je Vianney svojim životom i svojom smrću sam demantirao svoju tvrdnju da nema kanoniziranog sveca koji je umro kao župnik.

Ivan Marija Vianney kanoniziran je na Duhove, dne 31. V. 1925. Bila je to jubilarna godina a kanonizaciji su pribivali i mnogi hrvatski hodočasnici.

Na molbu od skoro četiri stotine biskupa proglasio ga je papa Pio XI. u godini svoga zlatomisničkog jubileja, 23. IV. 1929. nebeskim zaštitnikom svih župnika i dušobrižnika.

Već je sv. Pio X., prigodom odobrenja čudesa za Vianneyevu beatifikaciju, rekao: »Oh, faxit Deus, ut quotquot sunt parochi Venerabilem Vianney sibi in exemplum assumentes, eximiam illam addiscant pietatem, quae tacita quadam eloquentia ita ad se animos movet et rapit, ut nullus ei verborum strepitus, nulla orationis copiosa omnino comparari quat... eam seetentur caritatem quae animarum pastores ad vitam ipsam despiciendam paratos promtosque efficiat... maiores sumant vires, ut colant, plantent, evellant atque aedificent, ita sane ut voce sua atque exemplo ad virtutes sectandas facilius alliciant et ad vitia exsecranda Christi fideles excitent atque impellant« (AAS 1929, 31).

Ova stota godišnjica jedne svetačke smrti znači nešto naročito za nas — Kristove svećenike. Nazovimo je slobodno ispitom svoje svećeničke savjesti, smatrajmo je confiteorom svoga svećeničkog života. Prihvatimo je kao godinu plodnih svećeničkih odluka. Sa svetim Ivanom veže nas isti poziv, jednake dužnosti. Primamo kao i on sličnu pomoć, podjednake milosti. Samo da je jednaka i naša suradnja i naša vjernost.

I za nas vrijedi ono što je vrijedilo za Pavla i za Vianneya: Dispensatores mysteriorum Dei (1 Kor 4, 1). Pro Christo legationo fungimur (2 Kor 5, 20) Vianney je doživio ono što mora doživjeti svaki lojalni svećenik, svaki neiskvareni sluga oltara: on je produženje i proširenje misije koja je začeta u dubinama Trojstva, a koja nadilazi svu našu hirovitu povijest. Kristovo utjelovljenje i prisutnost među bijedom čovječanstva koje je grijehom opterećeno, ne prestaje. Njegova se Golgota i otkupljenje neprestano ponavlja. Zbog naše misije leži na nama nečuvena odgovornost.

Vianney je dobro poznavao svoje vrijeme. Pod časovitim pronalazi vječno, pod smrtnim besmrtno. On osjeća kako ljudi počinju sve eksteriorizirati, profanirati, laicizirati. Kako u ludom i užurbanom tempu žele zaboraviti na Boga, po mogućnosti otpraviti ga s našega tla. Ali on pronalazi biser u školjci svake duše. Pronalazi blago i pod blatom. Zato baš i zove one koje najviše treba očistiti. Sretno je digao sebe nad sve mijene i potrese svijeta. Za njega je najveća mudrost — stultia Crucis (usp. 1 Kor 1, 18). Shvatio je što znači poziv probodena Srca. »Ignen veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur?« (Lk 12, 49). Ivan je živio od ove vatre i sipao je oko sebe. I zato je izazvao toliki požar u savjestima i tolika duševna čišćenja u vatri milosti. Milost je za nebrojene postala malne vidljiva, opipljiva, utjelovljena.

Evo, stoga je Ivan Vianney uzor svima nama koji imademo zadatak da radimo za duše i da nastavljamo misiju Kristovu. Sve za Isusa! Za Isusovu otkupljenu braću! Za besmrtne duše koje moraju da pripadnu Isusu! O, da u nama oživi takova vizija i muška odluka. Svećenička, prodorna, apostolska. Sveti je arski župnik drhtao od pomisli da će morati na sud Božji kao župnik. Ali je vazda bio radostan što je ljudima na svijetu nastojao biti sve: Omnibus omnia factus (1 Kor 9, 22). I nikada se nije morao kajati što je bio takav. — Ne potrese li nas kadikad s razlogom drhtavica što smo svećenici, a osjećamo da nismo kakovi bismo morali biti?

Ne zaboravimo, draga braćo svećenici, želimo li poput svetog arskog župnika uspješno raditi za Boga i za duše, moramo poput njega živjeti među dušama isključivo za Boga. Unum necessarium. Takav život mora donijeti ploda. Takav život postaje nalik na pokaznicu u kojoj svi raspoznaju Krista. Takvo izmučeno svećeničko srce prolazi kroz ljude kao zvijezda svemirom, sjajući i grijući. Nismo tada mi krivi ako se netko svojevoljno otkine i odluta u tami svemira... I kad na takvog svećenika jednom padne mrak smrti, tada sudbina svećenikova poprima svoje najveće i trajne razmjere: život svršava s Kristom u samomu Bogu.

Da se uspomena na arskog župnika i njegov primjer što dublje usadi u duše svećenika i vjernika, preporučujem vam:

1. da u ovoj njegovoj jubilarnoj godini čitate njegovu biografiju od F. Trochua koja je izišla u hrvatskom prijevodu o. Filipovića pod naslovom »Župnik arski« (Zagreb, 1932);
2. da u nedjelju 9. VIII. na svečev blagdan, svojim župljanima i vjernicima održite propovijed o njemu;
3. da u vašim koronama uz propisane ovogodišnje teme budu nagovor ili radnja o sv. Vianneyu s diskusijom: Što možemo mi svećenici danas naučiti od Vianneya?

Neka, draga braćo svećenici, obilno siđe na sva vaša srca, na vaše boli i radosti, na vaše molitve i apostolske pothvate blagoslov svemogućega Boga Oca + i Sina + i Duha + Svetoga. Amen.

U Zagrebu, dne 21. lipnja, na blagdan sv. Alojzija 1959.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

SURADNJA PASTORALNOG SVEĆENSTVA I CRKVENIH ORGULJAŠA

Kako je pastoralnom svećenstvu poznato naš je Dijecezanski odbor za crkvenu glazbu održao prošle i ove godine tečajeve crkvene glazbe za č. sestre orguljašice koje vrše orguljašku službu po župskim i samostanskim crkvama. Oba ova tečaja uspješno su postigli svoju svrhu. Okupljene su bile skoro sve č. sestre orguljašice i obaviještene

o najnovijim smjernicama Crkve u pogledu njihova zvanja, dužnosti i praktičnog liturgijsko-glazbenog rada. Primile su, nadalje, osnovnu pouku i u gregorijanskom koralu, vođenju pjevačkog zbora, modulaciji, solfeggiju, registriranju i čuvanju orgulja i u drugim disciplinama koje su važne za njihovu djelatnost. Ova nastojanja oko osposobljavanja č. sestara orguljašica za rad u liturgijskom glazbenom apostolatu, ostala bi bez ikakva učinka ako ih i pastoralno svećenstvo ne bi sa svoje strane pomoglo.

Jer treba imati na umu, da su ta nastojanja istom u svojim počecima i da sve poteškoće koje bi mogle priječiti njihov pravilni razvoj znače u isto vrijeme i bezrazložno odlaganje postizavanja svrhe za kojom se ide.

Zato će biti potrebno da se pastoralno svećenstvo:

a) upozna s najnovijim propisima Crkve sadržanim u enciklici Pija XII. »Musicae sacrae disciplina« i Uputi SZO, koja će skoro biti objavljena u hrvatskom prijevodu zajedno s preporukama za njezinu primjenu kod nas;

b) da se vjernicima protumači želja Crkve oko njihova što brojnijeg sudjelovanja pri liturgijskom pjevanju;

c) da se svim orguljašima, a napose č. sestrama orguljašicama, dade sva moralna i materijalna potpora u njihovu radu, omogući im vrijeme za vježbanje na orguljama radi vlastitog usavršavanja i vrijeme za vježbanje vjernika i pjevačkog zbora;

d) da u skladu s postojećim propisima sudjeluje pri izradbi pjevačkog repertoara i nadzire njegovo dostojno izvođenje u crkvi;

e) da na teret župske blagajne pribavi potrebni notni materijal za pjevanje i sviranje, te se pobrine za nužne popravke na orguljama ili harmoniju;

f) da za svoga orguljaša pribavi »Upute crkvenim orguljašima« koje izdaje naš Dijecezanski odbor za crkvenu glazbu;

g) da sve svoje prijedloge i primjedbe u vezi s pitanjima crkvene glazbe i s radom orguljaša dostavi Dijecezanskom odboru za crkvenu glazbu na razmatranje i daljnji postupak.

Ova općenita načela o suradnji pastoralnog svećenstva i crkvenih orguljaša imaju biti temelj svega rada na promicanju liturgijske glazbe koja će se odvijati prema Uputama SZO i smjernicama što će biti objavljeno u »Službenom vjesniku«.

U Zagrebu, 14. listopada 1959.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

1960.

SVIM ŽUPAMA I UPRAVAMA CRKVI
U GRADU ZAGREBU

Povodom smrti našega nadbiskupa, uzoritoga kardinala dra ALOJZIJA STEPINCA određuje se za župne i ostale crkve na području grada Zagreba slijedeće:

1. neka se zvoni od danas do dana pogreba (subota 13. II.) dnevno kako je običaj za pokojnika;

2. neka se na crkvama izvjese crne zastave. Ostale odredbe glede requiema i sv. misa, koje su svećenici dužni služiti, bit će priopćene posebnom okružnicom.

Zagreb, 10. II. 1960.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.

Okružnica

SVEĆENSTVU I VJERNICIMA ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE

Dana 10. veljače, uoči blagdana Gospe Lurdske, u 16 sati, zvona su naše prvostolne crkve objavila Zagrebu, a ja ovime javljam svećenstvu i vjernicima čitave zagrebačke nadbiskupije, tužnu vijest da je preminuo naš dragi nadbiskup uzoriti gospodin dr. ALOJZIJE KARDINAL STEPINAC.

Izdahnuo je u 2,30 sati popodne, do zadnjeg časa pri potpunoj svijesti, ponavljajući riječi: »Bogu hvala — Budi volja Tvoja«. Pred podne pobožno je primio svete sakramente umirućih i papinski blagoslov za umiruće.

Bezgrešna Lurdska Djevica, koju je toliko štovao i pred likom koje se toliko puta molio u krašićkoj župnoj crkvi za svoje svećenstvo, za sve vjernike, pozvala ga je uoči svoga blagdana u svoje majčinsko krilo. — Pogreb će se obaviti u subotu u 10 sati prije podne, iza pontifikalnog requiema i propisanih absolucija, — u prvostolnoj crkvi u Zagrebu.

Objavljujući svima smrt našega kardinala nadbiskupa određujem kako slijedi:

1. Neka se u svim župskim i samostanskim crkvama naše nadbiskupije zvoni na dan po primitku ove okružnice i na dan requiema prema mjesnim običajima za pokojnike.

2. Neka se održe zadušnice, po mogućnosti pjevane, s odrješenjem za pokojnog kardinala. U Zagrebu će se zadušnice održati u ponedjeljak dne 15. veljače, u crkvama izvan Zagreba na prikladan dan iduće sedmice, po mogućnosti u srijedu 17. veljače (dies octava post obitum).

3. Svi će svećenici zagrebačke nadbiskupije za dušu pokojnoga nadbiskupa prikazati tri sv. mise.

4. Sve svećenike i vjernike nadbiskupije molim i pozivam da se mole i primaju svete sakramente ispovijedi i sv. pričesti za dušu našega kardinala nadbiskupa.

5. Odsada se u misama ispušta collecta imperata nr. 32 i Oče naš, Zdravo Marijo i Slava Ocu iza tihe mise.

Pokoj vječni daruj mu, Gospodine!

U Zagrebu, dne 11. veljače 1960.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.
apostolski administrator

Okružnica

ČASNOM KLERU I VJERNICIMA ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE

IMENOVANJE APOSTOLSKOG ADMINISTRATORA ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE

Dekretom Sv. konzistorijalne kongregacije br. 321 od 24. III. 1958. bilo je određeno da za slučaj sedisvakancije u zagrebačkoj nadbiskupiji preuzmem upravu nadbiskupije u svojstvu apostolskog administratora »ad nutum Sanctae Sedis«, tj. do daljnje odredbe Sv. Stolice.

Smrću uzoritoga kardinala nadbiskupa dra Alojzija Stepinca nastala je sedisvakancija te sam u smislu spomenutog dekreta postao apostolskim administratorom zagrebačke nadbiskupije »sa svim pravima, ovlastima i dužnostima koje pripadaju rezidencijalnim biskupima«.

U smislu odredbe can. 313. § 2. i 334. § 3. predočio sam dne 12. o. mj. dekret o imenovanju preč. Prvostolnom kaptolu.

Dok to javljam časnom kleru i vjernicima nadbiskupije, molim za bratsku pomoć u molitvi. Nastojmo zajedničkim silama, prožeti sviješću odgovornost pred Bogom i pred dušama, u duhu međusobnog jedinstva i vjernosti Kristu, njegovoj Crkvi i njegovom namjesniku, raditi oko širenja Božjega kraljevstva na zemlji!

Do imenovanja rezidencijalnog zagrebačkog nadbiskupa svećenici će u kanonu mise spominjati »et Antistite nostro Francisco«.

U Zagrebu, dne 17. veljače 1960.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.
apostolski administrator

Javna zahvala

Prigodom smrti uzoritog našeg kardinala primio sam vrlo brojne brzojavne, pismene i usmene sažalnice i izraze saučešća od raznih crkvenih dostojanstvenika, kaptolâ, svećenstva, crkvenih ustanova, redovničkih muških i ženskih zajednica i privatnika.

Isto su tako na odar pokojnog kardinala položili vrlo lijepe vijence redovničke muške i ženske zajednice, obitelji i pojedinci.

Kako mi nije moguće svima pojedinačno pismeno ili usmeno zahvaliti, to molim sve one koji su bilo na koji način izrazili svoju sućut, ili se u molitvi sjetili pokojnog uzoritog kardinala ili položili vijence na njegov odar, da ovim putem prime moju najiskreniju zahvalu.

Ujedno ovim putem izrazujem zahvalnost i vjernicima grada Zagreba, kao i svim vjernicima naše nadbiskupije koji su pohodili katedralu za vrijeme dok je uzoriti kardinal ležao na odru, ili su učestvovali rekvijemu i sahrani, ili su učestvovali zadušnicama za pokojnog uzoritog kardinala u svojim župnim crkvama ili su posjetili njegov grob u prvostolnoj crkvi.

U Zagrebu, 19. veljače 1960.

Nadbiskup koadjutor
Dr. Franjo Šeper, v. r.
apostolski administrator

Imenovanje zagrebačkog nadbiskupa

Preuzvišeni gospodin nadbiskup koadjutor dr. Franjo Šeper, koji je nakon smrti blage uspomene kardinala Alojzija Stepinca kao apostolski administrator upravljao zagrebačkom nadbiskupijom, primio je pod br. 3327 od 7. travnja o. g. službenu obavijest kardinala Domenica Tardinija, državnog tajnika Njegove Svetosti, da ga je sv. otac papa Ivan XXIII. imenovao rezidencijalnim zagrebačkim nadbiskupom-metropolitom.

Sv. je Otac ujedno ovlastio preuzv. g. nadbiskupa da uđe u kanonski posjed nadbiskupske stolice prije nego stignu odnosni papinski dokumenti (papinske bule), time da u smislu propisa can. 334 § 3 Prvostolnom kaptolu predoči spomenutu službenu obavijest.

Na Veliku subotu, dne 16. travnja o. g., predočio je preuzv. g. nadbiskup na izvanrednoj sjednici Prvostolnoga kaptola u konzistorijalnoj dvorani nadbiskupskoga dvora pismo kardinala Tardinija i tako ušao u kanonski posjed zagrebačke nadbiskupske stolice.

Preuzvišenog je nadbiskupa iza toga pozdravio, u ime Kaptola i klera zagrebačke nadbiskupije, veliki prepozit Kaptola preuzv. g. dr. Franjo Salis-Seewis, na što je preuzv. nadbiskup odgovorio kraćim govorom.

Prijevod Bule upućene Kaptolu, kleru i vjernicima

IVAN BISKUP SLUGA SLUGU BOŽJIH

ljubljenim sinovima iz zbora kanonika, klera i puka grada i nadbiskupije zagrebačke, pozdrav i apostolski blagoslov. Vama, pak koje je žalosna, ali dragocjena smrt Alojzija Stepinca ostavila bez pastira i bez oca, dušom punom ljubavi dajemo čovjeka koji će biti »pastir i biskup duša vaših« (uspor. 1 Pt 2, 25). Mi smo naime danas Našom apostolskom vlašću, izdavši isprave, imenovali i proglasili vašega Nadbiskupa, a to je časni brat FRANJO ŠEPER, zasada naslovni nadbiskup Filipopolski u Traciji i koadjutor dan stolici zagrebačke Crkve, čovjek odlične kreposti i nadaren velikim poznavanjem prilika i ljudi. Njemu smo, kako je red, povjerili vlast i upravu vjerskih stvari i svih dobara. Vas dakle, dragi sinovi, potičemo da ne samo iskrenim poštovanjem primite novoga Pastira koji će vas učiti put spasenja, nego također da izvršujete njegove odredbe i naloge, jer po volji Kristovoj mora postojati najveći sklad između Pastira i stada. Uostalom želimo da se ova Naša Isprava, brigom onoga koji sada upravlja zagrebačkom nadbiskupijom, čim bude primljena, pročita kako zboru kanonika, tako i kleru i puku, kad se bude slavio blagdan u katedralnoj crkvi.

Dano u Rimu, kod Sv. Petra, dana petoga ožujka, godine Gospodnje tisuću devestotina šezdesete, Našega Pontifikata druge.

Jakob Alojzije Kard. Copello, v. r.
Svete Rimske Crkve Kancelar

Franjo Hanibal Ferretti, v. r.
apost. protonotar

Albert. Serafini, v. r.
apost. protonotar

Franjo Tinello, v. r.
upravitelj Apost. Kancelarije

Ova Bula u prijevodu neka se u svim crkvama pročita vjernicima na blagdan Petrova o. g.

Okružnica

ŠTOVANJE BL. AUGUSTINA KAŽOTIĆA

»Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua« (Prop 44, 1): »Slavimo plemenite muževe, oce naše po njihovim pokoljenjima«. Ovaj poziv upućujem kleru i vjernicima zagrebačke nadbiskupije u ovoj godini, kad se komemorira 700 godina od rođenja b. Augustina Kažotića, zagrebačkog biskupa i jedinoga hrvatskoga biskupa kojemu je Sv. Stolica službeno odobrila liturgijsko štovanje.

Blaženi je Augustin Kažotić rođen oko god. 1260. u Trogiru. Kao mladić stupio je u red sv. Dominika. Od svojih je poglavara poslan na više studije u Pariz. God 1303. imenovao ga papa Benedikt XI. biskupom u Zagrebu. Papa ga je osobno konsekrirao u Rimu. Njegov pontifikat pada u burno doba crkvene i hrvatske povijesti (»avinjonsko sužanjstvo«, ukidanje viteškog reda templara, dinastičke borbe, borbe između feudalne gospode). Augustin je za vrijeme svoga biskupovanja u Zagrebu snažno i svestrano zahvatio u crkveni život svoje biskupije. Od god. 1319. do 1322. boravio je u Avignonu u Francuskoj kod pape Ivana XXII. koji ga je 1322. god. imenovao biskupom u talijanskom gradu Lucera. Ondje je preminuo 3. VIII. 1323.

Augustin je iza sebe ostavio glas svetosti. Njegovi nasljednici, zagrebački biskupi, službene crkvene isprave, pa čak i liturgijske knji-

ge upotrebljavaju za njega najpohvalnije izraze: magnus episcopus, venerabilis, sanctae memoriae, vir sanctus, magnus praedicator et doctor, praedicator fervens et zelantissimus, speculum munditiae, schola virtutum.

O njegovom glasu svetosti svjedoči i činjenica da je dvije godine iza njegove smrti, 20. X. 1325. kalabrijski vojvoda Karlo poslao papi Ivanu XXII. molbu da Augustina proglasi svetim. Zanimljivo je da više starih zagrebačkih misala, već onamo od prve polovice XIV. stoljeća, donosi misni formular za bl. Augustina uz opasku: »In festo beati Augustini, episcopi quondam zagrabiensis ecclesiae . . . *quando* canonisabitur«.

Njegov je kult »ab immemorabili« potvrdio papa Inocent XI. dne 19. VI. 1700. Papa Klement XI. odobrio je 19. X. 1701. misu i oficij bl. Augustina za biskupije Zagreb, Lucera i Trogir te za dominikanski red. Biskup Martin Brajković (1703.—1708.) uveo je u zagrebačku nadbiskupiju misu i oficij bl. Augustina.

Zagrebačka katedrala posjeduje dragocjenu relikviju bl. Augustina: njegov humeral, a jedna župa je naše nadbiskupije njemu posvećena (Lupoglav). Uza sve to moramo konstatirati za nas ne baš jako pohvalnu činjenicu da je danas njegov kult (osim mise i oficija na njegov blagdan) kod nas vrlo slabo raširen, pogotovo među vjernicima.

To nas potiče da uznastojimo da ponovno oživimo uspomenu i štovanje ovoga velikog zagrebačkog biskupa. To tim više što se u novije vrijeme ozbiljno počelo misliti na njegovu kanonizaciju. Imao sam prilike o tomu razgovarati u Rimu za vrijeme pohoda ad limina u god. 1958. s vicepostulatorom dominikanskoga reda. Bilo bi stoga žalosno kad bi bl. Augustin, »jedna od najistaknutijih ličnosti plemenite i veoma kršćanske Hrvatske (msgr. Alfredo Ciampi u biografiji blaženikovoj) baš u zagrebačkoj nadbiskupiji ostao manje-više nepoznanica.

Za bolje upoznavanje ličnosti bl. Augustina i za širenje njegova štovanja u zagrebačkoj nadbiskupiji određujem slijedeće:

1. Svi župni uredi neka nabave djela: Alfred Ciampi, Bl. Augustin Kažotić (cijena din. 300.—), te »Propovijedi za trodnevnicu u čast bl. Augustina Kažotića« (cijena din. 150.—) — Oboje se naručuje kod Nadbiskupskog duhovnog stola, a može se nabaviti na račun crkvene blagajne. — Te će knjige omogućiti kleru da upoznaju lik bl. Augustina i pružiti materijal za propovijedi. Kod Nadb. duh.

stola mogu se dobiti također sličice bl. Augustina. Neka se i vjernicima preporuči da nabave životopis.

2. Blagdan bl. Augustina neka se svake godine svečano slavi u katedrali. Način proslave uredit će se dogovorno s preč. Prvostolnim kaptolom.

3. U svima crkvama naše nadbiskupije neka se svake godine u nedjelju iza blagdana bl. Augustina (3. VIII.) održi prigodna propovijed. — Za crkve, u kojima bi se taj blagdan slavio *cum concursu populi*, dajem dozvolu da na tu nedjelju bude jedna *pjevana* (ili svečana) misa o blaženiku per modum Missae votivae solemnis (Missa de b. Augustino cum commemoratione Dominicae tantum). Na ovu proslavu treba vjernike upozoriti tjedan dana prije.

4. »Dijecezanski promicateljni odbor za kanonizaciju bl. Augustina« u splitsko-makarskoj biskupiji predložio je da se blaženikov blagdan u ovoj jubilarnoj godini posebno svečano proslavi. U tu je svrhu predložio da se organizira »Duhovno hodočašće« svih hrvatskih biskupija u blaženikovo rodno mjesto Trogir. Za svaku je biskupiju određena jedna nedjelja. Za našu je nadbiskupiju određena VII. nedjelja po Duhovima (24. VII.)

Na dane »Duhovnog hodočašća« posebno će se u Trogiru pred moćima bl. Augustina moliti za potrebe dotične biskupije, a vjernici se tih biskupija pozivaju da se u duhu sjedine s onima koji u Trogiru mole za njih.

Pozivam sve dušobrižnike zagrebačke nadbiskupije da se sa svojim vjernicima u nedjelju 24. VII. pridruže ovom »Duhovnom hodočašću«. To treba u nedjelju prije toga navijestiti vjernicima, a na dan duhovnog hodočašća neka održe barem kratak nagovor o bl. Augustinu.

Nastojat ćemo da naša nadbiskupija bude na taj dan i stvarno zastupana u Trogiru po kojemu od svojih predstavnika.

5. I u našoj se nadbiskupiji osniva posebni odbor za širenje kulta bl. Augustina.

6. Preporučujemo vjernicima da se u svojim potrebama, osobito za zdravlje bolesnika, utječu zagovoru bl. Augustina, eventualne milosti ili ozdravljenje neka se jave dominikanskom samostanu, Trogir.

*U Zagrebu, na Duhove, dne 5. **lipnja** 1960.*

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

Okružnica

POBOŽNOSTI FATIMSKOJ GOSPI

Na godišnjicu zadnjeg ukazanja Gospe u Fatimi (13. X.) obavit će se ove godine u mjestu ukazanja posebne pokorničke pobožnosti. U noći od 12—13. listopada hodočasnici će u procesiji moliti sv. krunicu i provesti čitavu noć u klanjanju presv. Sakramentu, i to kao zadovoljštinu za grijehe čovječanstva.

Biskup iz Leirije u Portugalu, na području kojega se nalazi Fatima, dao je pobudu svim biskupima svijeta da se sa svojim vjernicima pridruže fatimskim hodočasnicima te da taj dan bude veliki i svjetski pokret molitve i pokore za pobjedu Božje stvari, u duhu i u potpunom izvršivanju fatimske poruke, a u svrhu da se izmoli potpuno obraćenje ljudi k Bogu i dar mira.

Ljubav prema Majci Božjoj potiče i nas da se pridružimo ovoj pobožnosti svjetskih razmjera. Stoga određujem da se u crkvama na području zagrebačke nadbiskupije dne 12. i 13. listopada uveče prije uobičajene listopadske pobožnosti održi sat klanjanja presv. Sakramentu na nakanu Fatimske Majke Božje. Krunica neka se na istu nakanu moli s poznatim fatimskim zazivima (»Isuse, to je Tebi za ljubav...« i »O moj Isuse, oprosti nam naše grijehe«). Preporučuje se, gdje je to iz pastoralnih razloga prikladno i gdje će biti dovoljan broj vjernika, da na te dane bude i večernja tiha sv. misa. Ta misa *ne može* biti coram SSmo niti binirana.

Vjernicima treba staviti na srce da te dane provedu u duhu molitve i pokore (post, nemrs ili druga djela svladavanja i kršćanske ljubavi).

Ovu okružnicu treba vjernicima pročitati i protumačiti u nedjelju 9. listopada.

U Zagrebu, dne 30. rujna 1960.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

Okružnica

BLAGOSLOV SVETOG OCA PAPE ZAGREBAČKOJ NADBISKUPIJI

Draga braćo svećenici!
Dragi vjernici!

Kako Vam je poznato, otputovao sam početkom mjeseca studenoga u Rim da kao član jedne od komisija sudjelujem kod pripravnih radova za II. vatikanski opći crkveni sabor. Bilo nas je u Rimu svega pet biskupa iz Jugoslavije koji smo pozvani da surađujemo u pripravnim komisijama Sabora.

U nedjelju 13. XI. održana je u bazilici sv. Petra svečana arhijerejska liturgija na bizantinsko-slavenskom obredu. Bogoslužju je prisustvovao sv. otac Ivan XXIII. i pjevao je pojedine dijelove obreda na staroslavenskom jeziku. Ova je dirljiva gesta sv. oca pape novi znak njegovih nastojanja da bude »jedno stado i jedan Pastir« (Iv 10, 16). Ova je služba Božja označivala svečani početak pripravnih radova za opći crkveni sabor.

Slijedeći dan, dne 14. XI. okupili su se oko Sv. Oca u bazilici sv. Petra svi članovi pripravnih komisija za crkveni sabor. Prisutna su bila trideset i tri kardinala, te veliki broj nadbiskupa, biskupa i svećenika iz različitih krajeva svijeta, svih rasa i narodnosti. Vidjeli smo i četiri crnačka biskupa. Bila je to veličanstvena slika općenitosti naše Crkve i kao neka vizija onoga što će biti opći crkveni sabor. Papa je u svom govoru prisutnima ocrtao svrhu općega crkvenog sabora i dao smjernice za rad.

Dne 25. XI. baš na rođendan Sv. Oca, imao sam sreću da budem primljen u privatnu audijenciju kod njega. Uvjerio sam se kako je Sv. Otac jednostavan, očinski srdačan i čovječanski bliz. Sjeća se zgoda kad je za kratko vrijeme boravio u Zagrebu. Sjeća se i pojedinih osoba koje je tom zgodom susreo, napose »jednog mladog svećenika« koji je kasnije postao kardinal Stepinac.

Par dana iza audijencije dobio sam iz Vatikana lijepu Papinu sliku, potpisanu vlastoručno po Papi, s ovim tekstom na hrvatskom jeziku:

NAŠEMU DRAGOMU BRATU FRANJI ŠEPERU, ZAGREBAČKOM NADBISKUPU, NJEGOVU KLERU I SVIMA VJERNICIMA PODJELJUJEMO KAO ZNAK NAŠE OČINSKE BLAGONAKLONOSTI I UJEDNO KAO ZALOG TRAJNE BOŽJE ZAŠTITE, OD SRCA APOSTOLSKI BLAGOSLOV.

Vatikan, dne 25. studenoga godine 1960.

IVAN PAPA XXIII.

Dok ovo radosna i zahvalna srca stavljam do znanja molim svu braću svećenike, redovnike i redovnice, te sve vjernike zagrebačke nadbiskupije da svojim molitvama, dobrim djelima i žrtvama podupru nastojanja Sv. Oca, a napose da njegovo veliko djelo, opći crkveni sabor, donese što više ploda i da bude jedan korak naprijed k sjedinjenju sviju kršćana u jednoj vjeri i u jednoj Crkvi.

Zagreb, dne 18. prosinca 1960.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup zagrebački

Ovu okružnicu neka dušobrižnici pročitaju vjernicima kod svih misa na Novu godinu 1961.

1961.

Okružnica

ŠTOVANJE PREDRAGOCJENE KRVI ISUSOVE

Uoči blagdana Predragocjene Krvi Isusove, dne 30. lipnja prošle godine, izdao je sv. otac Ivan XXIII. apostolsko pismo »Inde a primis« (AAS 1960, 545 sq) kojim poziva sav kršćanski svijet na štovanje Predragocjene Krvi. Živa je želja Sv. Oca da se paralelno sa štovanjem Imena Isusova i Srca Marijina širi kult Krvi kojom smo otkupljeni (usp. Kol 1, 7) i posvećeni (Heb 13, 12), koja »nas čisti od svakoga grijeha« (1 Iv 1, 7), i koja je zalog naše pobjede nad silama zla (usp. Otk 12, 11).

Spomenute pobožnosti Papa drži da su od velike važnosti posebno u »ovim vremenima koja tišti najteža duhovna bijeda, ... jer one uvijek i svagdje posjeduju spasonosnu snagu da snažno unapređuju život po vjeri« (AAS 1960, 548).

Ivan XXIII. u svom pismu navodi riječi prvoga Pape: »Niste otkupljeni raspadljivim srebrom ili zlatom... nego skupocjenom Krvlju Krista kao nedužna i neokaljana Janjeta« (1 Pt 1, 18—19). Doziva u pamet i riječi sv. Pavla: »Kupljeni ste velikom cijenom. Proslavite dakle i nosite Boga u tijelu svome« (1 Kor 6, 20).

Kao posebni način štovanja Predragocjene Krvi Sv. Otac preporučuje pobožno pristupanje sv. pričesti u kojoj primamo Krv Kristovu, pa i onda kad se dijeli samo pod prilikom kruha. Tko dostojno pristupa sv. pričesti, obilnije prima plodove otkupljenja, uskrsnuća i vječnoga života koje je Isus stekao Krvlju koju je za nas prolio.

Sv. je Otac odobrio i posebno prekrasne litanije Predragocjene Krvi Isusove (AAS 1960. 412—413) i obdario ih oprostima (AAS 1960. 420). Službeni i autentični prijevod ovih litanija na hrvatski jezik prilažemo ovom broju našega »Službenog vjesnika« sa željom

da ih braća svećenici upotrebljavaju za svoju privatnu pobožnost, da je preporučuju vjernicima i da ih zajedno sa svojim vjernicima mole kod pobožnosti u crkvi, osobito na blagdan Predragocjene Krvi i kroz mjesec srpanj. U svom se apostolskom pismu Sv. Otac »commoto suaviter animo« sjeća iz svog djetinjstva kako su njegovi roditelji svaki dan kroz mjesec srpanj kod kuće pobožno molili litanije Krvi Isusove. — Zar se ne bi i u našim župama mogle naći obitelji koje bi poprimile ovaj običaj? Nastojmo oko toga!

Osim toga je Sv. Otac odredio da se u »Pohvalama Imenu Božjemu«, koje se mole kao zadovoljština za psovke, iza zaziva »Blagoslovljeno Presveto Srce Isusovo« doda zaziv »Blagoslovljena PREDRAGOCJENA KRV ISUSOVA«! (AAS 1960, 987). Dušobrižnici neka ovaj zaziv stave u molitvene knjižice kojima se služe kod blagoslova s presv. Sakramentom.

Braću svećenike molim da uzmu k srcu ovaj poziv našeg Pape te da ovom pobožnosti obogate svoj vlastiti duhovni život i unaprijede duhovni život vjernika.

U Zagrebu, 3. veljače 1961.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

Okružnica

DEVETNICA DUHU SVETOMU ZA USPJEH OPĆEGA KONCILA

Otkako je sv. otac Ivan XXIII. dne 25. siječnja 1959. službeno objavio da ima namjeru sazvati opći crkveni sabor, nije prestao pozivati kršćanski svijet, napose sjemeništarce, djecu i bolesnike, da se mole za uspješni napredak radova oko pripreme Koncila i za uspjeh samoga Koncila, da naime bude snažan poticaj za svestranu obnovu kršćanskog života, Sv. Otac ne propušta ni jedne prilike a da se ne navrati na temu Koncila. Tako reći u svakom svojem govoru napominje ovu svoju veliku brigu.

Nedavno je Papa svima biskupima svijeta uputio apostolsko pismo »Celebrandi Concilii oecumenici« u kojem traži da se čitava Crkva moli za Koncil prigodom blagdana Duhova.

Priprava Koncila traži sve više pomoći Duha Svetoga, pa prema tome i sve više molitava. Zato Sv. Otac želi da se ove godine prije Duhova obavi devetnica (koja je uostalom uobičajena) i da se tom prigodom posebno moli Duha Svetoga da On koji je živi izvor, vatra i ljubav, rasvijetli pamet onih koji rade na pripremama Koncila i da ih obaspe milostima. Treba se također preporučiti Majci Božjoj, koja je Majka milosti i nebeska zaštitnica Koncila. Treba zazivati i sv. Josipa, prečistoga zaručnika Bl. Djevice Marije, pod zaštitu kojega je Sv. Otac, posebnim apostolskim pismom izdanim ove godine na njegov blagdan, stavio opći crkveni sabor.

Osim toga je želja Sv. Oca da se vjernici što bolje upoznaju s ciljevima i značenjem budućega crkvenoga sabora.

Sv. Otac će ove godine na Duhove u bazilici sv. Petra koja ima biti sijelo budućega crkvenog sabora, konsekrirati nekoliko misijskih biskupa.

Naša je želja da se i zagrebačka nadbiskupija odazove pozivu Pape i da se uključi u ovaj val molitve koji ima da obuhvati čitav katolički svijet. Stoga ćemo provesti ovo:

1. Na blagdan Spasova i na nedjelju iza Spasova dušobrižnici će svojim vjernicima protumačiti važnost ekumenskog koncila i pozvati ih da često mole na tu nakanu, a posebno da u što većem broju prisustvuju devetnici pred Duhove. Na temu Koncila može se aludirati i u ostalim propovijedima kod svibanjskih pobožnosti.

2. U svim crkvama održat će se devetnica od petka iza Spasova do subote prije Duhova (od 12. V. do 20. V.).

3. Devetnica će se na zgodan način uklopiti u svibanjske pobožnosti. Iza litanija lauretanskih s pripadnom molitvom sv. Josipu pjeva se, mjesto uobičajene marijanske pjesme, *pjesma u čast Duhu Svetomu«* (»O dođi, Stvorče, Duše Svet« ili »Dođi, Duše Presveti«) s pripadnim verzikulom i oracijom. Nakon toga molitva pape Ivana XXIII. za Koncil, koja je priložena ovom broju »Službenog vjesnika«. Na kraju »Divnoj dakle« i blagoslov.

4. Molitva Ivana XXIII. za Koncil neka se do daljnje odredbe moli *svake nedjelje* prigodom euharistijskog blagoslova.

U Zagrebu, dne 26. travnja 1961. Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

Okružnica

POZIV SV. OCA NA MOLITVU I POKORNIČKA DJELA ZA USPJEH KONCILA

Draga braćo svećenici!
Dragi vjernici!

Sve više se približava vrijeme kada po odredbi pape Ivana XXIII. ima započeti II. vatikanski opći sabor. Dne 11. listopada o. g. doživjet će svijet dosada po svojoj veličanstvenosti neviđeni prizor: u bazilici sv. Petra u Rimu, kojoj je srednja lađa pretvorena u impozantnu koncilsku dvoranu, otvorit će Ivan XXIII. okružen s više od dvije tisuće biskupa i drugih koncilskih otaca, ovaj crkveni sabor. Oko Petrova nasljednika bit će okupljena katolička hijerarhija sa svih pet kontinenata.

Može se reći da nijedan od dosada održanih dvadeset općih crkvenih sabora nije bio tako pomno i solidno pripravljen kao ovaj. Priprave traju već tri godine. Te su priprave bile naročito intenzivne od jeseni god. 1960. kad su počeli radom organizmi koje je Papa za tu svrhu odredio: pripravne komisije i sekretarijati, u kojima su biskupi i prvorazredni stručnjaci, bogoslovi i crkveni pravnici, svjetovni svećenici i redovnici, predstavnici mnogih naroda i različitih obreda, proučavali pitanja i pripravljali materijal o kojemu bi Koncil imao raspravljati. Taj je pripravni rad uglavnom završen u lipnju ove godine kad je održana zadnja sjednica plenuma Centralne pripravne komisije.

Uporedo s ovim radom koncilskih komisija papa Ivan nije prestao pozivati kršćanski svijet na molitvu. Odredio je da se održi devetnica Duhu Svetomu; pozvao je vjernike da molitvu krunice i svibanjske pobožnosti prikažu na tu nakanu; pozvao je svećenike da svakodnevnu molitvu časoslova prikazuju za uspjeh Koncila. Mnoge su mjesečne nakane Apostolata molitve u ovoj godini posvećene Koncilu. Tako npr. u kolovozu: »Da svi kršćani pomažu djelo Koncila usrdnom molitvom i dobrovoljnim tjelesnim pokorama«. U rujnu: »Da poslovi općega sabora sretno uznapreduju i budu privedeni željenoj svrsi.« U listopadu: »Da po nepogrešivom učiteljstvu II. vatikanskog koncila svi jasno uoče zablude i pogibelji protiv vjere i ćudoređa«. U studenom: »Da Papa obdaren posebnom pomoći Duha Svetoga, mudro i snažno predvodi opći sabor«. — U prosincu: »Da

II. vatikanski koncil dade divno svjedočanstvo istine, jedinstva i ljubavi.« — Papa dobro znade da uspjeh ne ovisi samo o ljudskom naporu, da ne ovisi samo o tome koliko će samo članovi Koncila i njihovi stručni savjetnici ulagati svoje umne i govorničke sposobnosti, nego da u prvom redu ovisi o Božjoj pomoći, o asistenciji Duha Svetoga, o djelovanju Božje milosti. A Božju milost treba isprositi.

Papini poticaji nisu ostali uzaludni. Kršćanski se svijet ne samo zanima za Koncil, nego moli. Mole za uspjeh Koncila ne samo katolici, nego i nesjedinjena braća kršćani: zajedno s nama mole za Koncil i pravoslavni, mole anglikanci i protestanti.

Dne 1. srpnja o. g. na blagdan Predragocjene Krvi Isusove, Papa je ponovo progovorio enciklikom koja počinje riječima: »Paenitentiam agere« (»Činiti pokoru« . . .). Kako već početne riječi označuju, u ovoj poslanici Papa uz molitvu napose naglašuje potrebu pokore kao vrlo prikladnu pripravu za Koncil. — I u prijašnjim su vremenima Pape, kad su pripremali opći crkveni sabor, pozivali kršćanski svijet na pokoru. Slijedeći njihov primjer Ivan XXIII. izrazuje živu želju »da se katolici, pripadnici klera jednako kao i svjetovnjaci, priprave za veliki događaj skorašnjeg Koncila pobožnim molitvama, dobrim djelima i vršenjem kršćanske pokore . . . Kako je bilo u počecima Crkve, tako moraju sinovi Crkve i u naše doba biti »jedno srce i jedna duša« (Dj 4, 32); moraju molitvom i pokorom od Boga isprositi da ovaj izvanredni skup donese one plodove koje svi u duši očekujemo: naime, da dođe u tolikoj mjeri do oživljavanja i procvata katoličke vjere, ljubavi i moralnoga života da također oni, koji su odijeljeni od Apostolske Stolice, budu time potaknuti da iskreno i djelotvorno traže jedinstvo u jednom ovčinjaku pod jednim Pastirom.

Sveti Otac u nastavku svoje poslanice iznosi konkretne odredbe i preporuke koje ćemo primijeniti na zagrebačku nadbiskupiju i provesti na slijedeći način:

1. U svim župnim crkvama neka se održi devetnica *Duhu Svetomu.* Devetnica neka počne u petak 14. rujna, na blagdan Uzvišenja Sv. Križa, a završi na kvatrenu subotu 22. rujna. Kod ove pobožnosti molit će se pred izloženim presv. Sakramentom himan »O dođi, Stvorče, Duše Svet« i molitva za Koncil, a mogu se dodati prema mjesnim prilikama i druge molitve (npr. krunica). Na devetnicu treba pozvati vjernike prethodne nedjelje, a bit će od koristi

da dušobrižnici, barem na koji dan devetnice, vjernicima govore o Koncilu. — Sveti je Otac podijelio svima koji budu sudjelovali kod ove devetnice potpuno oproštenje uz obične uvjete.

Preporučuje se da se ova devetnica održi i u svim redovničkim crkvama te u kapelama redovničkih zajednica.

2. Papa želi da se u svim biskupijama održi *naknadna pobožnost* prigodom koje bi se u propovijedi vjernici potaknuli na češće vršenje djela kršćanske ljubavi i pokore. — Ova pobožnost neka se održi ili unutar gore spomenute devetnice na dan kad više svijeta može doći u crkvu, najbolje u nedjelju 14. rujna, ili na drugi zgodan dan prema mjesnim prilikama. Osim propovijedi neka se taj dan prije blagoslova održi barem jednosatno klanjanje presv. Sakramentu.

3. Vjernike treba poticati da dostojno i dobro pripravljeni pristupaju *sakramentu pokore*, da slušaju sv. misu i primaju sv. pričest, osobito za vrijeme spomenute devetnice.

4. Sv. Otac želi da vršimo i *vanjska djela pokore*, u duhu riječi sv. Pavla: »Oni koji pripadaju Kristu, razapeli su svoje tijelo sa strastima i požudama« (Gal 5, 24). — Neka svaki od nas razmisli koje su mu pokore i odricanja najpotrebnija i najprikladnija i neka ih velikodušno prikaže. To može biti npr. post ili nemrs na određene dane; uzdržavanje od alkohola i pušenja; koji put se odreći polaska u kino ili koje druge, makar i pristojne razonode i slično.

5. Prikazujmo za uspjeh Koncila i sve poteškoće i križeve koje svagdanji život sa sobom donosi: bolesti, napore koje traži od nas vršenje staleških dužnosti i borba za svagdanji kruh, odricanja koja nužno nameće kršćanski život i vršenje Božjih zapovijedi. Dušobrižnici će imati dosta prilika da u propovijedima, kod posjeta bolesnika i kod provizija, neprestano potiču vjernike da patnje bilo koje vrste prikazuju na ove velike nakane.

Završujemo riječima Sv. Oca: »Sav kršćanski puk koji se bude po cijelom svijetu poveo za ovim našim pobudama te revnije uznastojao oko molitve i dobrovoljnog svladavanja, pružit će divan i ugodan prizor duha vjere koji treba da nadahnjuje svako dijete Crkve. Neka njihov primjer takne duše onih koji su previše zagrezli u zemaljštinu i zanemaruju svoje dužnosti prema Bogu!«

U Zagrebu, dne 30. kolovoza 1962. Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

Ova se okružnica ima pročitati kod svih misa u nedjelju 9. rujna o. g.

Franjo Šeper kao nadbiskupski tajnik g. 1935. u Zagrebu

Kao rektor zagrebačke Bogoslovije s ređenicima 15. 7. 1945: uz nadbiskupa Alojzija Stepinca u prvom redu su četvorica budućih biskupa: Kuharić, Salač, Šeper i Nežić.

Šeper se mnogo bavio i katehizacijom mladeži: u Domu Gospe Lurdske kod sestara Kćeri Božje ljubavi u Novoj Vesi 16 u Zagrebu g. 1944.

Kao rektor s ređenicima g. 1951: u prvom redu slijeva na desno: kanonik Mokrović, biskup Lach, biskup Salis, duhovnik kanonik Penić, rektor Šeper.

Župnik Šeper i kateheta Trčak s prvopričesnicima župe Krista Kralja u zagrebačkom Trnju.

Od g. 1951. u jesen do jeseni g. 1954. stanovao je u samostanu sestara dominikanki u Bosutskoj ulici u Zagrebu kao župnik župe Krista Kralja.

Zagrebački pomoćni biskupi Franjo Salis i Josip Lach prate novog nadbiskupa koadjutora F. Šepera posvećenog u zagrebačkoj katedrali 21. 9. 1954.

Kao nadbiskup i kardinal uvijek se rado svraćao u svoju bivšu župu u posjet župniku Kociperu, sestrama dominikankama i svojim nekadašnjim vjernicima

Šeper kao nadbiskup koadjutor »sedi datus« upravlja zagrebačkom nadbiskupijom od svog biskupskog posvećenja do smrti kardinala Alojzija Stepinca 10. 2. 1960.

Kao nadbiskup koadjutor po prvi put dolazi u Rim g. 1958: u Hrvatskom zavodu sv. Jeronima sa zagrebačkim svećenicima Kokšom, Čapekom, Suknerom i Tylšerom.

Besmrtni je Kralj vjekova, kojemu sve živi, u nedokučivoj svojoj Providnosti odredio, da Uzoriti gospodin

Dr. Alojzije Kardinal Stepinac

nadbiskup zagrebački, hrvatski metropolita, itd.

zamijeni život ove suzne doline s vječnom radošću.

Blagi je pokojnik preminuo dne 10. veljače 1960. godine u 2·30 sati poslije podne u 62. godini života, 30. svećeništva i 26. Episkopata, primivši pri potpunoj svijesti sv. Sakramente umirućih.

Mrtvo će se tijelo dobrog Nadpastira sahraniti u Gospinu subotu, dne 13. veljače u 10 sati prije podne, nakon sv. Mise zadušnice i propisanih odrešenja, u Prvostolnoj crkvi u Zagrebu.

BLAGI GOSPODINE ISUSE, PODAJ MU POKOJ VJEČNI!

PRVOSTOLNI KAPTOL
ZAGREBAČKI

Dr. FRANJO ŠEPER,
nadbiskup koadjutor,
apostolski administrator

Na osmrtnici kardinala Stepinca Šeper se potpisuje kao apostolski administrator zagrebačke nadbiskupije, kojom je u tom svojstvu upravljao od 10. 2. do 5. 3. g. 1960.

Novi apostolski administrator propovijeda na sprovodu kardinala Alojzija Stepinca u zagrebačkoj katedrali 13. 2. 1960.

Papa Ivan XXIII. imenuje Franju Šepera rezidencijalnim zagrebačkim nadbiskupom i metropolitom 5. 3. 1960, a te godine bude izabran i za predsjednika Biskupske konferencije Jugoslavije, koju dužnost je obavljao sve do g. 1969.

Dne 26. 6. 1962. nadbiskup Šeper u Kobašu vodi sprovod svog tajnika Mije Pišonića poginulog u prometnoj nesreći.

Okružnica

O PROMICANJU KNJIGE »EVANĐELJE« MEĐU KRŠĆANSKI PUK

Dragi vjernici!

Naše jedino katoličko društvo sv. Ćirila i Metoda — nekoć sv. Jeronima — u Zagrebu nedavno je izdalo knjigu *Evanđelje* ili *Život i nauka Isusa Krista Spasitelja svijeta riječima četvorice evanđelista.* To je tzv. evanđeoska harmonija ili usklađeno evanđelje. Prednost je takvog izdanja u tom što nastoji sačuvati svaku pa i najmanju pojedinost iz Evanđelja, a u isto vrijeme ide za tim da stapajući sva četiri Evanđelja u jedan neprekinuti izvještaj poda što cjelovitiji prikaz života i nauke božanskog Učitelja.

Ovo izdanje bit će najbolji uvod za daljnje čitanje i razumijevanje svetih Evanđelja. Duše željne da razmatranjem djela i riječi Isusovih svakodnevno hrane svoj duhovni život otkrit će u ovom djelu novo bogatstvo koje se ne može uvijek uočiti kad se pojedina evanđelja zasebno čitaju. A što je najvažnije, svima će postati bliža i poznatija osoba, misao, primjer božanskog utemeljitelja naše vjere — nade i ljubavi naše: Gospodina Isusa Krista. A njega poznavati to je znanost od svih najviša, kako svjedoči sv. Pavao (Ef 3, 19).

Uz duboko religioznu i duhovnu korist, koju donosi ova knjiga, treba istaknuti još i ovo: kratak, ali solidan tumač rješava nejasnoće svetoga teksta i upozorava na važnija mjesta. Posebna je briga posvećena povijesnom određivanju datuma svake pojedinosti u Kristovu životu. U Dodatku je sažeto donesen uvod u pojedina Evanđelja i najvažniji podaci iz biblijske arheologije, zemljopisa i novozavjetne povijesne situacije, što sve omogućuje bolje razumijevanje i pronicanje u život i nauku Gospodina Isusa.

Primite stoga ovo *Evanđelje* kao knjigu dragu, knjigu potrebnu kao priručnik kršćaninov.

Neka ono uđe u svaku katoličku kuću i neka postane omiljelo štivo — kao neka vrst prisutnosti Krista Učitelja među vama!

Blagdan sv. Jeronima, velikog prevodioca i tumača Sv. pisma (30. rujna) pada ove godine na zadnju nedjelju u rujnu. Moja je želja da se ta nedjelja u ovoj godini u svim župama održi kao *»nedjelja*

Evanđelja« na kojoj će dušobrižnici svojim vjernicima rastumačiti značenje Evanđelja za život kršćanina i poučiti ih o važnosti čitanja Evanđelja.

Knjiga sv. Evanđelja neka bude nerazdruživ pratilac Kristovim vjernicima. Oni će u njoj naći putokaz, utjehu, jakost.

Neka zato uđe knjiga Evanđelja u sve katoličke domove, da evanđeoska nauka prodahne što više osobni, obiteljski i javni život!

U Zagrebu, dne 3. rujna 1962.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

Okružnica

PRED ODLAZAK NA KONCIL

Draga braćo svećenici!
Dragi vjernici!

Nedavno sam vam stavio na srce želju i poziv sv. oca Ivana XXIII. da molitvom i djelima pokore pridonesete svoj udio za uspješan rad II. vatikanskog općeg crkvenog sabora koji će, Božjom pomoći, početi na blagdan Materinstva B. D. Marije, 11. listopada.

Neposredno pred odlazak u Rim osjećam potrebu da se ponovo obratim na vas i da vas zamolim da za vrijeme trajanja Koncila, svojim molitvama, žrtvama i dobrim djelima budete uz nas biskupe. Mi smo biskupi svjesni da će naš rad u koncilskim sjednicama biti uspješniji i plodonosniji ako ga budu u što većoj mjeri pratile molitve svećenika, redovnika, redovnica i vjernika po čitavom svijetu. Jer svi smo mi jedno u Kristu Isusu. Pogotovo u tako važnom događaju u životu Crkve svi moramo biti jedno srce i jedna duša.

II. vatikanski koncil pružit će veličanstven prizor jedinstva i katoliciteta, sveopćenitosti Crkve. Na apostolskom saboru u Jeruzalemu bio je okupljen neznatni broj prvih Kristovih apostola. Do danas, kroz skoro dvije tisuće godina povijesti Crkve, taj je apostolski zbor prerastao u zbor biskupa rasijanih na svih pet kontinenata. U neposrednoj blizini groba apostolskoga prvaka sv. Petra, Petrov

će nasljednik Ivan XXIII. biti okružen impozantnim brojem biskupa svih narodnosti, rasa i jezika. Uza sve razlike u kulturi, običajima obredima, njih sjedinjuje jedna vjera, isti sakramenti i isti vrhovni poglavar. Jedinstven prizor, jer još nikada u povijesti nije bio na okupu tolik broj predstavnika katoličke hijerarhije.

Katolička će Crkva dokazati da još uvijek čvrsto stoji na pozicijama Božje objave, evanđelja i crkvene predaje, ali da razumije »znake vremena« i da se znade prilagoditi potrebama vremena u kojem njezina djeca žive. Naše je stoljeće historijska prekretnica u razvoju čovječanstva. Crkva to dobro znade. Ali znade i to da je »Isus Krist jučer i danas, isti i uvijeke« (Heb 13, 8). Crkva drugo ni ne želi nego da Isusa Krista i njegovu autentičnu »blagu vijest«, evanđelje unosi među današnji svijet onim jezikom i onim sredstvima koja odgovaraju čovjeku današnjice. A to je također svrha zbog koje je Ivan XXIII. sazvao II. vatikanski koncil.

Mnogi postavljaju pitanje: Hoće li Koncil uspjeti? Bilo bi odveć djetinjasto zamišljati kao da će nakon Koncila odjednom sve postati drugačije i da će odjednom nastati neki čudan preobražaj svijeta. — Uspjeh Koncila ovisi o svakom pojedinom članu Crkve. U onoj mjeri, u kojoj budemo prihvatili odredbe Koncila i proveli ih u svoj svakodnevni život, ležat će uspjeh il neuspjeh Koncila. Svaki je crkveni sabor zaorao duboku brazdu u životu Crkve. Mi i danas još živimo od baštine Tridentinskog koncila, pred četiri stoljeća. Tako će i buduća pokoljenja osjećati u mnogomu blagodati II. vatikanskog koncila.

Svima nama biskupima bit će velika utjeha kad budemo znali da su naši vjernici u duhu s nama i da njihove molitve podupiru naša nastojanja.

Na dan početka Koncila, dne 11. listopada u 10 sati, neka zvone zvona u svim crkvama širom čitave nadbiskupije. Vjernici koji mogu neka u to vrijeme dođu u crkvu da se privatno ili zajednički mole za dobar početak i uspješan rad općega crkvenog sabora.

U Zagrebu, dne 27. rujna 1962.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

PREČASNA I VELEČASNA GOSPODO!

Preuzvišeni gospodin naš nadbiskup dr. Franjo Šeper održao je na vatikanskom radiju 31. X. o. g. govor prigodom ovogodišnjeg Papinog dana. Budući da je taj *govor veoma informativan* s obzirom na rad Koncila, a ličnost je pape Ivana XXIII. koja je osvojila simpatije cijeloga svijeta, prikazana u tako realnoj i nadasve privlačnoj slici — neka upravitelji crkava gore spomenuti govor pročitaju kod sv. misa vjernicima na Papin dan, u nedjelju 4. XI.

»Svake su godine za Papin dan srca vjernih katolika čitavoga svijeta na poseban način okrenuta prema Rimu, jer ovdje Petar apostol u osobi svoga nasljednika vrši vlast, koju mu je dao sam božanski Spasitelj, da veže i razrešuje. Odavle on vodi brigu za sve Crkve i utvrđuje svu braću po svijetu, biskupe i svećenike i vjernike u onoj vjeri, koju je tako odlučno ispovijedao kod Cezareje Filipove i u onoj ljubavi radi koje je pustio da ga drugi opašu i odvedu na križ.

No, ove godine valjda kao nikad prije i srca i uši i oči svih katolika, a tako reći i svih ljudi, koji žele sebi i svijetu novih duhovnih snaga, bez obzira jesu li kršćani ili nisu, uprte su u ovaj vatikanski brežuljak, u ovu baziliku sv. Petra, u ovoga jednostavnog i ljubeznog starca Ivana XXIII. koji danas drži kormilo Kristove lađe. Sa svih strana svijeta sazvao je na grob prvaka apostolskoga sve biskupe cijele katoličke Crkve. Oni su se sabrali u Duhu Svetome da zajedno s njime razmotre što treba učiniti u ovom kritičnom položaju svijeta, da zaključe: kako izvesti da Crkva na svoje najviše jarbole postavi što sjajnije svjetlo istine i da lakše nađe put k spasenju svih, koji su zalutali; i kako da Crkva kao pravi kovčeg Noin što prije sabere u sigurnost svoga majčinskog krila one, koji se utapljaju u ovom uzburkanom moru svakakvih misli i svakakvih strasti.

Biskupska služba po nauci sv. Ciprijana počinje od Petra, jer je njega prvoga Isus postavio za biskupa, a sve je druge biskupe onda njemu pridružio. Zato je sadašnji nasljednik sv. Petra htio da u ove dane sve biskupe skupi u jedno oko sebe i da svi zajedno pođu na grob sv. Petra, pa da onim žarom i ljubavlju i požrtvovnošću, kojim su nekada apostoli sa sv. Petrom pošli da obrate poganski svijet, i da sada zbor sviju, koje je Duh Sveti postavio da upravljaju Crkvom Božjom, poduzme obnovu Crkve te preko toga obnovu i spasenje današnjega svijeta.

Sv. je Otac sve učinio što je bilo moguće da se takav zbor što šire i što dublje pripremi kao nijedan do sada. On je osobno s velikom ljubavlju i očinskim poticajima pratio rad pripravnih komisija. On je htio da sav svjetski episkopat što je moguće više i šire sudjeluje već u pripremanju sabora, a i sada, kad se Sabor sastao, makar kako Sv. Otac želi da rad što brže i što bolje napreduje, on jednako želi da se ostvari što veća sloboda i širina raspravljanja. On hoće da se svaka dobra misao čuje i da se iskoristi sve što može biti na dobrobit Crkve i čovječanstva a na slavu Božju. Dok radovi i diskusije na Saboru s lijepim izgledima i nadama napreduju, mi ovdje sabrani i ujedinjeni biskupi moramo reći i priznati, da nad svim ovim Saborom dominira i nadahnjuje osoba samoga Pape, možda više nego što je to ikada bilo u povijesti Crkve. Ova očinska dobrota i pristupačnost, ovaj vedri optimizam, ova nepokolebiva vjera u moć i pomoć Božju, ma što došlo, ova jedinstvena poniznost, kojom prihvaća nadahnuća Božja, ova srdačna i topla ljudska prostodušnost — sve te lijepe odlike Papine duše, koje mu je usadio Duh Sveti, pretaču se preko čitavog Sabora i stvaraju atmosferu povjerenja i topline kakva vlada u jednoj dobroj obitelji. Zaista mi moramo već sada reći, da je ovo Sabor Ivana XXIII.

Sveti Otac znade i osjeća kako vjerna katolička srca širom zemlje biju za njega. On zna, kako mnoge duše žarko mole, nesebično se žrtvuju za ovo sveto njegovo djelo: opći Sabor. On znade da je to oduševljenje živo po čitavom svijetu. To i jest jedan od razloga, zašto je Papa tako vedro raspoložen i zašto iz njegova srca stalno izvire velik optimizam koji bodri i tješi sve biskupe i čitavo kršćanstvo. On zna da se Gospodin neće oglušiti na toliki žar i da će izliti svoga Duha u obilju i dati svojoj Crkvi novu ljepotu i spasiteljsku uspješnost u današnjem svijetu. Ivan XXIII. je kao svoje geslo izabrao: poslušnost i mir. Te su ga dvije velike misli vodile kroz cijeli život. Dok je bio u nižim službama, cijelim je srcem bio odan i poslušan svim poglavarima koje mu je Bog postavio. I eto dogodilo se da ga je Bog postavio na papinsku stolicu. Čovjek bi možda mogao reći da Papa nema kome biti poslušan jer je vrhovni poglavar i namjesnik Božji na zemlji. Ali papa Ivan XXIII. upravo je očevidan dokaz kako i Papa može i treba biti poslušan. Ivan XXIII. kao papa cijelim je srcem uvijek poslušan u svim Božjim poticajima. Kad gledamo njegov lik i njegova djela, zorno vidimo, kako je njegova duša fina i osjetljiva na svako Božje nadahnuće. On je zaista utjelovljena poslušnost koja je sva odana Bogu i poglavarima,

a ipak topla, ljudska, srdačna, rasvijetljena. Tako nastaje divan primjer i svećenicima i vjernicima u vršenju ove toliko potrebne kreposti. A mir je uvijek bila i jest njegova želja. Pravedan mir, a još više ljubavi pun mir, koji iz srca izvire i prelijeva se u sve oko sebe — Kristov mir. Mir koji je radostan i ljubezan i zato pun svetoga čovjekoljublja. Oko toga mira Ivan XXIII. mnogo nastoji. Na taj mir on poziva kao na velik cilj i veliku želju svih plemenitih ljudi. Taj mir on nosi u sebi, te čini da ga svi, koji dođu s njim u doticaj nekako dožive i osjete. On zna da je takav pravi Božji mir nemoguć bez milosti Božje i da se na svijetu neće ostvariti nikada u potpunosti. Previše ima ljudi koji nisu spremni na odricanje i žrtve koje iziskuje takav mir, ali Papa ipak poziva kršćane, on poziva vjernike na taj i takav mir.

Načinimo mi svoju malu dužnost. Nikada neće biti dobro ako bar mi ne načinimo što možemo. Budimo mi pažljivi i poslušni svemu onome što je dragi Bog nadahnuo. Budimo velikodušni prema Bogu i prema drugim ljudima. Načinimo svoju malu dužnost! Sveti se Otac posebno i s pravom raduje u ove dane Koncila, kad vidi oko sebe sabrane biskupe iz čitavoga svijeta, a to više nisu samo biskupi bijele rase. To čini da njegovo srce treperi od radosti. Ovdje u bazilici sv. Petra ovih dana ima velik broj biskupa i drugih rasa iz svih kontinenata. Crni i žuti biskupi sjede sada u vrhovnom saboru Crkve. Novo veliko proljeće eto već daje svoje prve cvjetove u ovoj bazilici vatikanskoj. Već naša misao može unaprijed vidjeti kako se Ime Kristovo slavi po čitavom svijetu u mnoštvu jezika, a jednim srcem i jednim žarom ljubavi. Ivan XXIII. je posebno zabrinut i posebno je mnogo učinio za mlado kršćanstvo u mladim zemljama Azije i Afrike koje su istom nedavno došle do svog političkog osamostaljenja. S koliko nježnosti i istinske ljubavi gledamo sada to mnoštvo koje je odasvud nagrnulo u Vječni grad. Papa kod toga misli na nekadašnje dane kad je Crkva bila samo šačica u poganskom moru, a sada je ona već veliko more, velik ocean novih naroda i rasa i jezika.

Od davnine su pape uzeli naslov: sluga slugu Božjih. Ivan XXIII. nosi taj naslov stvarno i vidljivo da to svaki osjeća koji mu se nađe blizu. No to osjeća i svaki koji samo izdaleka prati njegov rad, njegove geste, njegove jednostavne riječi. On je sluga Božji, koji hoće Bogu služiti i koji se raduje što Bog prima njegovu službu. U velikoj i nepokolebivoj odanosti nebeskom Gospodaru, Papa želi da s povjerenjem izvrši svoju službu papinstva što bolje. A i svima nama

želi utisnuti tu svijest i radost da poslužimo Gospodinu u ove svete dane za njegove svete ciljeve. Možda je baš ta svijest da treba Bogu poslužiti i neograničeno povjerenje u nebeskoga Gospodara da će uvijek pomoći svog slugu, da izvrši što mora, potaknulo i ohrabrilo Ivana XXIII. da načini velik korak — za kojega su mnogi govorili da je to uzaludno — da pozove nesjedinjene kršćane u sveto jedinstvo. Papa znade da to Bog jedini može izvesti, ali je osjetio da se Bog u toj stvari hoće s njime poslužiti.

I gle čuda! Kao da je Gospodar počeo zaista da čini čudo toliko željkovano. Pokrenula su se srca kršćana širom svijeta i počeli smo svi misliti što bi trebalo učiniti, da se svi kršćani nađu zajedno sjedinjeni u jednoj zajednici vjere, sakramenata i organizacije. Papa je pozvao nesjedinjene neka i oni pošalju predstavnike na ovaj sabor da vide i čuju i osjete, kako živi i bori se i nastoji i diše Crkva katolička i kako kuca njegovo očinsko srce, srce nasljednika Petrova. Tu ih na ništa ne sili, ali mogu sve vidjeti i saznati.

Možda se ipak bolje shvatimo pa oprostimo jedni drugima, što smo loše činili mi i oci naši, te se nađemo zajedno kao jedno srce u Isusu Kristu, a da se od sada svi borimo za nauku, koju nas je Krist učio i za spasenje svijeta po sakramentima, koje je Krist ustanovio pod vodstvom jednoga pastira. Lijep se broj odijeljenih kršćana nalazi ovdje na Saboru. Pažljivo se zanimaju i prate sav rad Sabora. To nas sve biskupe, a navlastito Sv. Oca napunja neizmjernom radošću, jer tko ne bi želio da se izvrši najživlja želja s Posljednje večere: da svi budu jedno. Nažalost, neke nesjedinjene Crkve još nisu poslale svojih promatrača. Ipak se nadamo da će naskoro i oni doći te da će milost Božja i u nama i u njima učiniti svoje.

Razmišljajući o svemu tome, zar bi moglo biti vjernoga kršćanina koji ne bi od srca kliknuo: »SAČUVAJ, BOŽE, I POŽIVI PAPU NAŠEGA IVANA!«

U Rimu, na blagdan Krista Kralja, 28. listopada 1962.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup zagrebački

Odluka

SPOMEN SV. JOSIPA U KANONU MISE

Zadnjih godina često su puta biskupi i bogoslovi izražavali želju da se u misne tekstove (bilo u Confiteor bilo u Kanon) uvrsti ime sv. Josipa da bi time sve veći porast pobožnosti i teološke produbljene nauke o Zaručniku Bl. Dj. Marije i Zaštitniku Crkve, dobili svoj izražaj i u liturgiji. Sveti je Otac uvažio tu želju i to je bilo priopćeno koncilskim ocima dne 13. studenoga o. g. na generalnoj XVIII. kongregaciji. S ponosom možemo spomenuti da je baš jedan hrvatski biskup imao pri tome značajnu ulogu. Na saborskoj sjednici dne 10. studenoga preuzv. je mostarski biskup dr. Petar Čule s velikim zanosom govorio o sv. Josipu i predlagao da njegov spomen bude stavljen u misne molitve.

Prema dekretu Sv. kongregacije obreda ima molitva Infra Actionem ubuduće glasiti ovako: »Communicantes et memoriam venerantes in primis gloriosae semper Virginis Mariae, Genitricis Dei et Domini nostri Iesu Christi, SED ET BEATI IOSEPH EIUSDEM VIRGINIS SPONSI ET beatorum Apostolorum ac Martyrum tuorum . . .«.

Ova promjena stupa na snagu dne 8. XII. o. g. Nadamo se da ćemo s vremenom dobiti na posebnom listu promijenjeni tekst molitve »Communicantes«. Ukoliko bi svećenici unosili ovu promjenu u svoje misale, neka to učine uredno, po mogućnosti kaligrafski ili tehničkim pismom da se ne nagrdi tekst Kanona.

U Rimu, dne 3. prosinca 1962.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup zagrebački

Odluka

MISE ZORNICE U ZAGREBAČKOJ NADBISKUPIJI

Sa stupanjem na snagu, dne 1. I. 1961., novoga »Kodeksa rubrika« ukinute su sve liturgijske povlastice, indulti i običaji koji su u protivnosti s novim rubrikama (Motu proprio »Rubricarum instructum« od 25. VII. 1960., br. 3.). S tim je došlo u pitanje i daljnje služenje »zornica« (misa »Rorate«) u Adventu kako je bio pradavni običaj u našoj nadbiskupiji, potvrđen dekretima Sv. kongregacije obreda i našom sinodom god. 1925. Zbog uređenja ovog pitanja obratio sam se u studenom o. g. na Sv. kongregaciju obreda.

Sveta je kongregacija dne 29. XI. o. g. na ovu moju molbu, podijelila indult na pet godina, pod br. Z/10/1962, kojim dozvoljava da se u svima crkvama i oratorijima zagrebačke nadbiskupije može služiti jedna misa »Rorate«, i to do 16. XII. uključivo kao votivna misa III. razreda, a od 17. XII. kao votivna misa II. razreda.

Prema tomu se »zornice« mogu služiti u sve dane Adventa izuzevši sve nedjelje, blagdane sv. Andrije i Bezgr. Začeća te Badnjak. U ovim se misama uzima Gloria, ali ne Credo. U misama do 16. XII. dopuštene su dvije komemoracije, dakle od blagdana, ako pada na taj dan, i u svakom slučaju od ferije. U misama počevši od 17. XII. dopuštena je samo jedna komemoracija, tj. od ferije (prema tomu se blagdan sv. Tome 21. XII. ne komemorira).

Napominjem da je služenje misa »Rorate« povlastica, a ne obveza. Prema tomu, ako koji dušobrižnik želi da na koji dan u Adventu služi misu u skladu s Direktorijem (npr. na blagdan bl. Nikole Tavelića, sv. Nikole, sv. Tome, na kvatre), može to učiniti, samo neka ta misa ne bude u vrijeme kad se inače u dotičnoj crkvi služi »zornica«.

U Rimu, dne 2. prosinca 1962.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

1963.

Opći sabor drugi vatikanski, događaj godine

Ako se zapitamo što je prošla godina najznačajnije donijela cijeloj Crkvi katoličkoj, dapače čitavom kršćanstvu, svi će odmah i bez oklijevanja odgovoriti: *počeo je XXI. ekumenski* sabor, II. vatikanski. Taj je događaj uzbudio toliko zanimanja, s takvom je općom radošću bio dočekan i imao je tako širok odjek, da ga svi vjernici bez sumnje moraju držati prvim događajem godine.

Zato sam se odlučio da vam na svršetku ove godine progovorim nekoliko riječi upravo o tome događaju, znajući da svi to od mene očekujete nakon što sam kao vaš natpastir u radu Sabora aktivno učestvovao.

Znam da vas toliko ne zanimaju različite pojedinosti i činjenice kako se sam Sabor odvijao, jer današnja tehnička sredstva uklanjaju daljine i omogućuju da više puta čovjek koji je stotinama kilometara daleko ima bolji pregled od onoga koji u samim događajima sudjeluje. Neki su od vas imali prilike da preko televizije vide sve detalje veličanstvene svečanosti prigodom otvaranja Sabora dne 11. listopada, kao i druge svečanije zgode, a o samom toku saborskoga rada sve vas je vrlo iscrpno informirao naš lijepo uređivani prigodni tjednik »Glas s Koncila«, iako u skromnom tehničkom ruhu.

Vas prije svega zanima što se može već sada iznijeti kao rezultate i plodove ovoga prvog zasjedanja; kakve ciljeve Sabor sebi postavlja; kakvi su izgledi i nade za njegov uspjeh; i što nam je u tom vidu činiti u novoj godini 1963.

1. POGLED U DOSADAŠNJI RAD

Svima je poznato da je ovaj Sabor pripreman šire i marljivije nego ijedan od dosadašnjih 20 općih sabora. Otkad ga je Sv. Otac dne 25. siječnja 1959. navijestio, po čitavom je katoličkom svijetu odmah započelo živahno kretanje i rad u različitim smjerovima, kako bi se Crkva što bolje pripravila za taj događaj. Samo uže pripravljanje Sabora imalo je po želji Sv. Oca dvije faze. Prva faza, u kojoj su bili pitani za mišljenje svi biskupi cijeloga svijeta kao i katolički visoki znanstveni zavodi, iznijela je na vidjelo mnoštvo problema i sabrala ogroman materijal. Tada su, u drugoj fazi, preuzele taj materijal pripravne komisije, u kojima su radili brojni biskupi, bogoslovi i drugi istaknuti katolički stručnjaci iz čitavoga svijeta. Komisije su radile dvije godine i kao rezultat njihova rada izašlo je preko 60 nacrta različitih dekreta, koji su trebali biti predloženi Saboru na diskusiju i prihvaćanje. Neki od tih nacrta tiču se crkvene nauke, a velika se većina odnosi na crkvenu disciplinu, te na organizaciju njezina života i djelovanja.

Kad je Sabor dne 11. listopada 1962. započeo svoje prvo zasjedanje, nije se moglo, tako reći, još ništa predvidjeti kako će se rad odvijati. Ponajprije, nikada se još u povijesti Crkve nije pred jedan sabor postavio tako složen zadatak kao pred ovaj Sabor: da provede svestranu obnovu Crkve i da svetu nauku donese svijetu obučenu u novo ruho kakvo bi više odgovaralo mogućnostima shvaćanja današnjih ljudi. A to je izričita želja Pape koju je ponovio u govoru prigodom otvaranja, kao i želja svih revnih katolika koji osjećaju potrebu da se pomogne sadašnjem svijetu. Bilo je i prije u povijesti Crkve sabora koji su htjeli provesti široku reformu, kao sabor u Konstanci (1414.—1418.) te sabor tridentinski (1515.—1563.), no ta su obadva sabora trajala *dugo* (prvi 4 a drugi 18 godina, s prekidima). Ipak nijedan od njih nije želio tako svestrano zahvatiti kao ovaj sadašnji. A zatim, nikada dosad nije ni na jednom saboru sudjelovalo ni približno tako veliko mnoštvo biskupa; a to onda znači i toliko mnoštvo različitih iskustava te potreba prema različitim krajevima i zemljama.

To pomanjkanje sličnoga primjera u povijesti moralo se odraziti na radu Sabora, jer su se metode kako će Sabor raditi morale istom otkriti tokom početnih raspravljanja a nisu se mogle jednostavno preuzeti iz prijašnjih sabora.

Ako sve to uzmemo u obzir, pa ako još pomislimo na to kako danas često puta dugo traju različite međunarodne konferencije o pitanjima o kojima se inače mnogo raspravlja i gdje nije potrebno tražiti nove načine kako će se diskutirati, nitko se neće ni najmanje čuditi, što se Sabor u ovom svom prvom zasjedanju našao pred velikim problemom: kako organizirati rad da sve bude zrelo promišljeno, a brzo izvedeno; da se osigura sloboda i mogućnost da svaki biskup saopći svima svoje mišljenje, ako to drži potrebnim, a da se ipak stvari ne otegnu u beskraj i da se što prije dođe do rezultata koji sav kršćanski svijet očekuje.

U 36 općih sastanaka (generalnih kongregacija), koliko ih je održanih tokom ovog prvog zasjedanja, saborski su oci 607 puta uzeli riječ a osim toga je predano oko 600 pismenih primjedaba. Pored toga je održano 39 glasovanja. Od predviđenih, više od 60 nacrta, moglo je doći na red samo njih 5 od kojih su iscrpno raspravljeni nacrti o svetoj liturgiji, o sredstvima za širenje misli (tisak, radio, televizija i drugo) i o radu za sjedinjenje kršćana, a samo općenito su prorešetana dva dogmatska nacrta, o izvorima Objave i o Crkvi. Ovo je prvo zasjedanje pokazalo da je potrebno da se taj ogromni pripremljeni materijal sažme na nekoliko najbitnijih stvari, te tako sažete nacrte staviti pred cjelokupni Sabor na raspravljanje. To je silno težak zadatak, jer nipošto nije lako sve to veliko mnoštvo problema s kojima se sukobljava moderni čovjek i na koje Crkva danas mora odgovoriti, reći u nekoliko riječi, a ipak tako da se problemi ne prikriju nego da svima bude jasno što se hoće reći i što treba uraditi.

Zato je Sv. Otac imenovao posebnu komisiju kojoj je na čelu kardinal državni tajnik Amleto CICOGNANI, da zajedno sa koncilskim komisijama preudesi u tom smislu sav materijal do jesenskog zasjedanja koje će početi na Malu Gospu, 8. rujna 1963. Tako se može reći da Sabor nije prestao s radom, makar su se biskupi vratili u svoje dijeceze. Mi koji se nalazimo u pojedinim komisijama, morat ćemo tokom godine dosta vremena proboraviti u Rimu sudjelujući u tom intenzivnom radu.

Sabor je, prema tome, ostao otvoren i on dalje neprestano radi. Sada doduše manje vidljivo za svjetsku javnost, ali ne zato manje ozbiljno i — kako se nadamo — uspješno.

2. REZULTATI PRVOG ZASJEDANJA

Prvi rezultat Koncila bio je doživljaj *općenitosti, katoliciteta* naše Crkve. Kristova Crkva ne pozna granica geografskih, rasnih, nacionalnih. To smo svi teoretski znali, ali se to nikada u povijesti nije očitovalo tako vidljivo, i upravo opipljivo kao na Saboru. To je bio doživljaj ne samo za nas koncilske oce, nego i za sve one, strane i domaće, koji su svakog dana dočekivali koncilske oce na Trgu Sv. Petra, i za sve one koji su po čitavom svijetu putem štampe, radija i televizije pratili rad Koncila.

Drugi je rezultat bila spoznaja našeg *jedinstva u raznolikosti.* Bili smo svi jedno u vjeri, u sakramentima, u priznavanju hijerarhijskoga vodstva nasljednika apostolskoga zbora: biskupa pod vodstvom Pape. Kakogod smo se razlikovali u mentalitetu, kulturi, nošnji, obredima, načinu izražavanja, svi smo istim težnjama bili okupljeni kod groba sv. Petra i oko Petrova nasljednika. Zato je lijepo rekao na zadnjoj, 36. generalnoj kongregaciji, francuski kardinal Liënart: »Naša raznolikost nas je obogatila«.

Na Saboru je vladala *potpuna sloboda izražavanja misli.* Mnogi su možda očekivali da će na Koncilu uglavnom biti parade na kojima će 2.500 biskupa pod mitrama svečano reći »Amen«, na unaprijed pripravljene tekstove. Koncil je, međutim, pružio sasvim drugu sliku. Svaki je koncilski otac imao pravo da govori i da potpuno iskreno, slobodno i otvoreno kaže svoje mišljenje. Dakako da su se tu čula i mnoga suprotna mišljenja. Baš je to stvorilo divnu atmosferu slobode u traženju najboljega rješenja.

Svima je poznato kako je neki dio novinarstva, uvijek željan senzacije, proglasio da unutar Sabora postoje suprotne stranke koje se oštro sukobljavaju. To se grubo naduvalo i željelo prikazati kao znak dubokog rascjepa u suvremenoj Crkvi. Takvo shvaćanje je moguće kod onih koji nisu upućeni u teološku problematiku. Saborski oci nisu to tako shvaćali.

Naprotiv, daleko od toga: Sabor je pokazao kako je duboka jedinstvenost suvremenog katolicizma u svim bitnim stvarima i kako su svi pastiri duša živo zauzeti i prožeti željom i spremnošću na žrtvu da bi se poslanje Crkve u ovo vrijeme što bolje izvršilo.

Jedino u tome kako će se to provesti pokazala su se, kako je i razumljivo, različita mišljenja i tendencije, koje su u Saboru bile izražavane divnom iskrenošću i nepomućenom ljubavlju, bez ikakvog traga mehaničkog prihvaćanja tuđih mišljenja ili diktiranja s vrha,

koje se često nepravedno pripisuje Crkvi, ili nezdravog sektaštva i strančarstva pod svaku cijenu, od kojega često nisu daleko sinovi ovoga svijeta. Sama saborska dvorana — bazilika sv. Petra, pružala je u tom smislu izvrsno svjedočanstvo o muževnoj i slobodnoj zrelosti suvremene Crkve. Ona je bila odlučno opovrgnuće svih prigovora onih suvremenika koji hoće da je Crkva ostarjela i zastarjela, da je postala neživotan organizam koji se drži samo silom ustrajnosti (inercije).

Već taj prizor u koncilskoj dvorani predstavlja krasan rezultat ovoga Sabora jer se pokazalo da možda nikada nisu svi sinovi Crkve, tamo od prvoga apostolskoga Sabora u Jeruzalemu koji se ne bez razloga doziva u sjećanje u ove dane, bili tako jedinstveni u živoj vjeri i pouzdanju u Isusa Krista i u želji da se njegovo spasenje donese svemu svijetu. Nekadašnji su sabori često pružali žalosnu sliku dubokih razdora u samim pitanjima vjere, kad su teška krivovjerja prijetila da unište Crkvu; često su bili poprište sukobljavanja različitih ovozemaljskih interesa vladara i knezova.

Ništa takovo nije se vidjelo na ovome Saboru. Kao što su nekoć apostoli na Saboru u Jeruzalemu raspravljali kako da Kristovo spasenje donesu neznabošcima u prikladnom obliku, a da ih ne opterete ničim što je prigodno i nenužno, tako je i ovaj Sabor bio sav zaokupljen pitanjem, kako da Kristovo spasenje u ove dane donese na što prikladniji način svim narodima svijeta. Samo u *načinu* javila su se različita mišljenja i suprotnosti. Jedni su naime bili skloniji radikalnijem odbacivanju nekih starih formi i smionom prihvaćanju novih načina i traženju novih puteva, a drugi su držali da se stare prokušane forme nikako ne smiju odbaciti ili umanjiti, jer su bili u strahu da se time ne bi umanjio ili oslabio i sam sadržaj. Treći su opet mudro nastojali da idu posrednim putem, držeći se načela da uvijek treba povezivati novo i staro.

Najznačajniji konkretan rezultat u dosadašnjem radu Sabora postignut je na području svete *liturgije.* Nacrt o obnovi liturgije bio je diskutiran u 15 općih sastanaka na kojima je govorilo 328 otaca. Iza toga je nacrt u načelu prihvaćen, a dosada je Komisija za liturgiju ispravila po zahtjevima saborskih otaca predgovor i prvo poglavlje koji su izglasani i odobreni ogromnom većinom. Tu se ide za tim kako bi se što više oživjelo i omogućilo mnogostruko aktivno sudjelovanje vjernika u svemu liturgijskom životu Crkve te kako bi se dalo mjesta uvođenju plemenitih elemenata različitih domaćih kultura u okvir svetih obreda. Time što je ogromnom većinom pri-

hvatio predgovor i prvo poglavlje, Sabor je usvojio načela za takvu obnovu, a naročito da se dade više mjesta *živom jeziku* u liturgiji, što je preduvjet za uspješno sudjelovanje vjernika.

3. CILJEVI, IZGLEDI, NADE

Mogao bi netko reći da su pozitivni i konkretni rezultati ovog prvog zasjedanja veoma mršavi. Danas ljudi misle da sve mora ići brzo i užurbano kao što je brz i užurban tempo suvremenog života. Ipak takvo shvaćanje nije ispravno. Koncil je jedan vrlo složen i mnogostruk događaj. Njegov upliv i posljedice nipošto nije moguće odmah i neposredno uočiti. Pogotovo kad se tu radi o nečemu što je prvenstveno duhovnog karaktera i što lako izbjegne našemu površnom pogledu. Da je ovo prvo zasjedanje već donijelo također kakav izraziti i fulminantan dekret, to bi doduše svi bolje zapazili, ali kakav bi bio pozitivan upliv toga dekreta na čovječanstvo, što bi konačno proizašlo iz toga dekreta, to se ne bi moglo odmah vidjeti. Koncili rade za stoljeća. Oni pripremaju i iznutra pokreću tajne duhovne snage čovjekove da se pod utjecajem Duha Božjega izvede dalekosežna obnova na dugačke rokove.

Ovaj je Koncil izabrao da radi bez žurbe i bez naglih istupa. Po želji sv. oca Ivana XXIII. koju su svi objeručke prihvatili, on hoće provesti korjenit zahvat u unutrašnji život Crkve i u njezino spasiteljsko djelovanje prema unutra i prema vani; nagli i nedovoljno promišljeni gesti, oštro proglašavanje već upotrebljavanih metoda, demonstrativni nastupi s gotovim receptima možda bi više buke uzbudili, ali je pitanje da li bi zaista i stvarno donijeli trajan i dubok uspjeh na slavu Božju i na spasenje sviju duša. A to je jedino važno.

Jedno je dobro opet naglasiti: opći sabor nije sazvan zato da ukine evanđelje ili da izbriše makar samo jednu rečenicu iz svetoga zakona Božjega. Na početku svake sjednice svečano se izlagala knjiga Evanđelja na oltaru u saborskoj dvorani, kao simbol da je Evanđelje temelj na kojemu Sabor stoji. Sabor ne želi prešutjeti ni jedne objavljene istine. Prilagođivanje današnjem vremenu ne znači prešućivanje. Sabor nema ni svrhe ni nakane da proglasi kako grijesi više nisu grijesi, ili da uzakoni mnoga zla koja su se uvukla i uvriježila u modernom svijetu. Varaju se svi oni koji možda očekuju od ovoga Sabora nešto u tom smislu kao da će on olakšati griješan život

onima koji su se udaljili od Kristova zakona. Crkva ne može nikada postati nevjerna svome Gospodinu, jer će proći nebo i zemlja, ali riječi Kristove neće proći (usp. Mk 13, 31).

Sabor je nasuprot svjestan da nastupa nova era povijesti čovječanstva, kojoj treba izaći u susret. Nova era, koja bi mogla biti slavna i veličanstvena, ali također opasna i strašna. Čovječanstvo je — ne bez Božje pomoći — uspjelo iskoristiti darove koje je Bog stavio u prirodu te dobiti u svoje ruke neslućena tehnička sredstva. Čitava je zemlja najedanput postala nekako bliza i malena, i svi su se narodi našli međusobno zbliženi kao jedna obitelj. Iz svega toga mogla bi proizaći ili strahovita nevolja, vremenita i vječna, ili velika blagodat za čitavo čovječanstvo. Sve ovisi o tome kako će ljudi upotrijebiti snage koje su dobili u ruke, kakvo će biti njihovo srce.

Crkva znade da ona ima riječi svjetla i spasenja za sav svijet i za sva vremena. Ona je svjesna svoje dužnosti da to svjetlo Kristove istine i te nebeske snage Kristove milosti posreduje suvremenom čovječanstvu bez obzira na geografski položaj, boju kože, politička uvjerenja, ekonomsku snagu. Kako to učiniti sa što većim uspjehom, eto u tome je sav cilj Sabora.

Crkva želi pozitivnim načinom iznijeti svijetu bogatstvo Kristove istine i milosti i tim putem blagog upozoravanja odvrnuti zalutale s njihova puta koji ne vodi dobru i koji je već više puta na različite načine osuđen. To ipak ne znači da do izričitih i otvorenih osuda modernih zabluda ne može ili neće doći.

Sada se, međutim, prvenstveno radi o tome da se vječna istina Kristova proglasi ovom sadašnjemu svijetu, ali po mogućnosti ne više samo starim jezikom i u starim oblicima, koji su doduše uvijek ispravni i točni, ali ih sadašnji svijet već slabo razumije i oni ga ne diraju. Naći taj novi govor, zaodjeti staru i vječnu istinu u novo ruho, to nije lak zadatak. Urediti i uspostaviti nove načine i nove metode rada mjesto dosadašnjih, stoljećima prokušanih, nije bez opasnosti jer se često u životu dogodi da čovjek koji nije bio zadovoljan s onim što je imao, već je tražio novo bolje, na koncu zapadne u gore. A ipak Crkva ne smije ustuknuti pred poteškoćama, ona mora nešto u tom smislu učiniti kako bi pomogla sadašnjemu svijetu. Jer nije dosta da samo čuva talenat koji je dobila od Gospodina, nego mora s njime raditi i privređivati (Mt 25, 14—30) na spasenje duša.

Zato je razumljivo da Sabor mora raditi s velikom sviješću odgovornosti. On ne može na laku ruku ništa dosadašnje proglasiti besko-

risnim i štetnim, ili naglo i bez odvlačivanja usvojiti nove formule i nove ustanove.

Na području vjere Sabor posebno želi svečano proklamirati svima neke istine o *samoj naravi Crkve i crkvene pripadnosti.* Te su istine doduše uvijek bile prisutne u nauci Crkve, ali nisu bile uvijek i nisu još danas dovoljno žive u svijesti svakog pojedinog kršćanina. Trebalo bi da poslije Sabora svi članovi Crkve, i biskupi i svećenici i redovnici i obični vjernici, bolje i dublje shvate veličinu i svetost svoga poziva i svoga položaja, te življe osjete dužnost da se založe za dobro svoje ljudske braće, dakako za duhovno dobro. A dakako da bi trebalo dovoljno jasno, bar u najopćenitijim smjernicama, biti pokazano, što i kako će svaki sudjelovati u tom djelu na opće dobro svijeta, i kako će se uspješnije i svrsishodnije organizirati rad, da se sile ne gube uzalud i da se sve postojeće snage iskoriste. Uglavnom se može reći da gotovo svemu što Crkva čini i u čemu se njezin život očituje, Sabor hoće pribaviti novi zamah i dati novo usmjerenje. Svaki koji misli može se dosjetiti kako je radi toga izvanredno važno da sveta nauka na Saboru bude izražena jasno i točno i bez dvoznačnosti, ali također da bude izrečena tako da privuče, rasvijetli, obraduje, potakne, osvoji i goni na djelo. Svaka je rečenica i svaka riječ tu važna; često jedna jedina riječ može značiti čitav jedan program života!

Bilo, dakle, da se radi o iznošenju nauke, bilo da se radi o reformi postojećih ustanova i uvođenju novih koje iziskuje naše vrijeme, Sabor mora postupati velikom zrelošću i razboritošću, a ipak svetom smionošću. Zato je vrlo korisno što se čuju različita mišljenja: što jedni ističu prednosti dosadašnjih oblika života i rada, a drugi se bore za nove i obrazlažu njihovu korist i potrebu.

Tim putem Crkva misli i želi postići svoje unutrašnje ojačanje i osvježenje da onda mogne razviti privlačnu i osvajalačku snagu na suvremeni svijet, kao nekoć u svojoj prvoj mladosti.

Dosadašnji rad Sabora budi u nama velike i žive nade, da će Crkva u tome uspjeti. Dah žive vjere i zanosnog oduševljenja i bezuvjetne spremnosti na svaku žrtvu za Boga i duše strujao je u bazilici vatikanskoj kroz čitavo vrijeme prvog zasjedanja, on se osjećao po čitavom svijetu; Crkva već osjeća tu svoju mladost i stvaralačku snagu po milosti Božjoj i ona može biti sigurna da će po vjeri koja brda premješta (Mt 21, 21—22) moći izvesti sav svoj program koji joj je nadahnuo Duh Sveti i u kom ju On podržava koji je Svedržitelj (PANTOKRATOR) (Mudr 1, 7).

Jedna od velikih želja Sabora, koju je predodredio Sv. Otac, jest pokrenuti i pospješiti *sjedinjenje svih kršćana.*

Mi smo se već nažalost priučili na to da kršćani žive jedni kraj drugih razdijeljeni i pocijepani, a često i u nekoj latentnoj zavadi. Kao da je to normalno i kao da tako treba do vijeka trajati. Malo tko osjeća dužnost da se nešto poduzme kako bi se tome učinio kraj. A ipak je to stalna teška sablazan za svijet i otvorena rana na Srcu Isusovu. Pogotovo danas, kad Crkva mora donijeti Kristovu istinu i milost u svoj njezinoj ljepoti novim narodima, te biti kvasac duhovnog ujedinjenja novog svijeta koji nastaje. Kako bi teško morao pogađati svako kršćansko srce prigovor koji nama kršćanima stalno podižu toliki ljudi širom svijeta: kakvo jedinstvo, ljubav i mir možemo očekivati od kršćanstva, kad samo kršćanstvo nije u sebi jedno?

I doista, ovo prvo zasjedanje Sabora pokazalo je da su kršćanska srca pogođena i uznemirena tom sablazni razdora i podjela; da su se savjesti duboko uzbunile i da mi nećemo više moći mirovati dok se većina međusobno podijeljenih kršćana ne sabere zajedno u jednoj Crkvi Kristovoj. Novi je duh ljubavi, razumijevanja, opraštanja i — što je najvažnije — poniznosti, čini se, počeo vijati kršćanskim svijetom, duh u kojem je jedinom moguće doći do konačne sloge i jedinstva.

Nama je neizrecivo milo pri srcu što upravo katolički biskupi prednjače u tom duhu poniznosti. Jer ako mi katolici znamo da smo jedini u svemu sačuvali baštinu Kristove istine, zašto ne bismo mi također bili oni koji ćemo svemu svijetu pokazati da smo prvi i u iskrenoj poniznosti? Ako je naša slava što nismo izgubili ni zatajili Kristove nauke, zar nije pravo da u duhu te iste nauke priznamo loše postupke, nemarnosti i propuste svoje i svojih otaca? I krivo imaju oni koji misle da bi takvo priznanje moglo katoličkoj Crkvi škoditi, jer iskrena poniznost nikada ne može škoditi ni pred Bogom, ni pred čestitim ljudima, nego samo može pokazati svemu svijetu gdje je pravi Duh Kristov i gdje današnje čovječanstvo može naći nesebično duhovno vodstvo.

Služi na čast katoličkom episkopatu Njemačke što je uoči Koncila, shvativši srce Ivana XXIII. uzeo vodstvo u toj kršćanskoj poniznosti svojom zajedničkom poslanicom sa sastanka u Fuldi dne 29. VIII. 1962. Njemački su biskupi pozvali vjernike da svi zajedno, čitav katolički narod Njemačke, javno reknu »mea culpa« za sve propuste i grijehe kojima su skrivili da se drugi odijele ili ostanu

odijeljeni od Krista; za sve loše postupke i smutnje svojih pređa i svoje, kojima je izazvan ili pothranjivan otpad velikog dijela njemačkog naroda od Kristove Crkve u protestantizam; za sva zlodjela što su ih protiv osnovnih ljudskih prava počinili bezbožni upravljači u ime njemačkog naroda, kao i za sve što je u ime njemačkog naroda učinjeno za istrebljenje židovskog naroda. Mi ne možemo a da ne odobrimo kršćansku hrabrost i poniznost njemačkog episkopata u ovaj historijski čas i da ne ponovimo riječi kojima je »Osservatore Romano« popratio izvještaj o tome dokumentu »da on služi na najveću čast episkopatu i vjernicima i da će ga uvijek morati dobro razmotriti svi koji će pisati o ovim paćeničkim godinama« (Osserv. Romano, 28. IX. 1962.).

Na Saboru je prisustvovao priličan broj promatrača različitih odijeljenih kršćanskih zajednica. Mi biskupi imali smo prilike više puta se sastati i govoriti s mnogima od njih. Oni su zaista bili duboko dirnuti onim što su čuli i vidjeli tako da se smijemo nadati da će taj duh koji se osjećao na Saboru zahvatiti također srca velikog mnoštva odijeljenih kršćana širom svijeta i da je put velikom djelu sjedinjenja utrt a izgledi ohrabrujući. Sad je samo na nama da molitvom i žrtvom pospješujemo sveto djelo. Kad Sabor bude dovršen, objelodanit će se jedan dokumenat u kojem će biti u pojedinosti zacrtane metode i direktive kao i što moramo mi katolici činiti da bi do sjedinjenja što prije došlo. Temeljna načela za takav dokumenat već su u biti usvojena na ovom prvom zasjedanju.

Svatko može, dakle, lako vidjeti da će ovaj Sabor, kako se čvrsto nadamo, donijeti premnoga dobra suvremenom čovječanstvu općenito a katoličkoj Crkvi sasvim posebno. Razumije se da će to biti također jedno veliko olakšanje života; ne dakako olakšanje da bismo mirnije mogli griješiti, kršiti osnovna prava ljudske osobe i gaziti Božji zakon, nego da lakše možemo biti dobri. Jedno svestrano ojačanje duhovnih sila čovjekovih da se zaustavi ovo sveopće moralno propadanje i da život budućeg čovječanstva bude ljepši, čovječniji, božanskiji, više pun milosti i ljubavi, da to bude više natjecanje u dobru, a manje natjecanje u zlu.

4. NAŠA DUŽNOST U GODINI 1963.

Što nam je, dakle, činiti u tom vidu u nastupajućoj godini 1963.? Svaki pravi vjernik dobro razumije i osjeća, da se ovaj veliki program i ove dalekosežne nade koje je prvo zasjedanje Sabora tako

pojačalo, ne mogu ostvariti bez sasvim posebne pomoći Božje. Kako bi se ljudi i mogli nadati da će oni svojim silama moći postići nešto tako grandiozno i nebeski divno, makar kako bili mudri i makar kako imali dobru volju?

No Crkva ima pravo da se nada toj posebnoj pomoći Božjoj u ovaj čas ljudske povijesti, jer ona mora moći izvršiti svoju dužnost. Samo Crkva znade da Gospodin traži njezinu suradnju, njezinu goruću želju i požrtvovnu ljubav, njezino svestrano i cjelovito zalaganje. Crkva znade da za ovo veliko djelo mora svoje srce založiti svaki i pojedini vjernik. Svi mi, bez obzira na kojem smo položaju ili koju službu vršimo, moramo vrućim srcem u molitvi neprekidno vapiti Gospodinu za pomoć, rasvjetljenje i ojačanje sviju koji treba da to djelo Sabora izvedu.

I nije dosta samo moliti, jer cijeli je čovjek Božji i zato cijeli čovjek mora sebe ugraditi u djelo Božje. Sve svoje poslove, sve svoje teškoće i sva trpljenja trebalo bi da ove godine — po mogućnosti — dnevno prikazujemo Gospodinu za sveti Sabor, jer u ove dane zaista nema veće ni važnije nakane. A svi koji u svome srcu nose iskru velikodušja, svi koji nisu zadovoljni samo s onim »vrši zapovijedi« (Mt 19, 17) nego bi htjeli postići veće savršenstvo, pozvani su da čine također posebne žrtve, samozatajna i pokornička djela za Sabor. Svaki neka, dakle, razmisli što će sve on moći učiniti: neka izradi svoj osobni program i neka mu čitavu godinu ostane vjeran. Nitko ne bi trebao (a zar bi i mogao?) ostati po strani u ovoj tako svetoj stvari!

Osim toga ne mogu a da ovom prilikom posebno toplo ne stavim na srce svim vjernim kršćanskim dušama samu osobu sv. oca Ivana XXIII. Svima je poznato kako je on osobno zamislio ovaj Sabor, koliko ga on želi, potiče, upravlja, nadahnjuje, koliko ga smatra svojim i koliko taj Sabor zaista jest njegov! A nikome nije sakriveno, kako je zdravlje Sv. Oca u posljednje vrijeme davalo razloga zabrinutosti, premda je on uvijek pun divnog optimizma i spreman na svaku žrtvu. On stalno i neumorno radi, svaki dan drži po koji govor, a katkada i nekoliko njih, on sav gori za sveto djelo Sabora i nikad neće pokazati da je umoran kad je u pitanju dobro bilo koje duše, a kamo li pitanje cijeloga kršćanstva. Zato je naša bitna dužnost da žarko molimo i vapimo svaki dan pred licem Gospodnjim da nam Gospodin sačuva u dobru zdravlju sv. oca Ivana XXIII. kako bi djelo Sabora mogao privesti kraju.

I na svršetku: kroz čitavu godinu 1963. mi bismo trebali živjeti

u duhu u kojem se odvija Koncil. Cijela se Crkva sada nalazi u stanju »koncilske mobilizacije«, ona je sva uzgibana i pokrenuta velikim temama i strujom kojom se kreće Koncil. I mi ovdje u našoj domovini morali bismo se uključiti u tu struju te proživljavati u svojim srcima sve ovo čime je pokretan Sabor. Jer zapravo prvi preduvjet za uspjeh Sabora i jest u tome da se svi uživimo u iste osjećaje i u iste misli u kojima se odvija Sabor, pa da odredbe sabora odmah prihvatimo i počnemo ostvarivati u onom duhu u kojem su one učinjene i izdane.

Da ukratko ocrtamo taj duh Sabora koji mora i nas provejavati, mislimo da je najbolje poslužiti se riječima samoga sv. oca Ivana XXIII. iz jednog govora, koji je održao 16. rujna 1962:

»Nikad nemojte napustiti ispravno i optimističko gledanje, koje mora voditi sve vaše korake. Budite ljudi miroljubivi, budite graditelji mira, svi budite takvi! Radi toga nemojte trošiti vrijeme u besmislenoj igri gorke i nepravedne polemike, ne dajte se zanijeti unaprijed stvorenim i definitivnim odbojnostima, nemojte biti prijatelji strogog i jednostranog katalogiziranja i podjeljivanja ljudi i događaja! Uvijek neka vaše srce bude raspoloženo da ga Providnost upotrijebi za svoje velike planove! Samo to i ništa drugo hoće Crkva svojim Koncilom. Radi toga — kao nekoć u herojske epohe svoje povijesti — ona znade u dnu srca sakriti također opravdane i zakonite svoje tužbe protiv nepravdi koje joj se čine, te znade šuteći podnositi strahovite patnje.

Crkva hoće osvjedočiti ljude i narode, neka bi i oni nasljedovali njezin govor, koji ne prikriva nikakvih zasjeda: neka bi nasljedovali njezino služenje, koje ne isključuje nijednog čovjeka, nijednog naroda; neka bi konačno nasljedovali njezinu mudrost i strpljivost, koja gleda i vidi daleko unaprijed kroz godine i stoljeća (Oss. Romano, 17.—18. IX. 1962.).

U tim mislima želim svima svećenicima, redovnicima, redovnicama i svima vjernicima blagoslovljenu Novu godinu 1963., te svima podjeljujem svoj natpastirski blagoslov.

Dano u Zagrebu, dne 31. prosinca 1962.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

Dušobrižnici neka ovu Okružnicu, barem u glavnim odlomcima, pročitaju svojim vjernicima ili neka je, ako to smatraju zgodnijim, uzmu kao gradivo za svoje propovijedi o Koncilu.

Okružnica

Dragi vjernici!

Ovaj puta obraćam se na sve vjernike cijele naše nadbiskupije u stvari našeg najvećeg Marijinog prošteništa u Mariji Bistrici.

Da je Gospino svetište u Mariji Bistrici uistinu svetište cijeloga hrvatskog naroda vidi se jasno iz zaključaka Hrvatskog sabora u Zagrebu, koji je 20. listopada 1710. godine donio zaključak u obliku narodnog zavjeta, »da će podići u crkvi Bl. Dj. Marije u Bistrici dostojan veliki oltar«, koji je zaista i podignut god. 1715. prinosima cijeloga hrvatskog naroda. U raspisu za doprinose opominje se narod, »da ne bi potomcima ostavili primjer nezahvalnih sinova preblažene Djevice Marije«.

Taj isti Hrvatski sabor u svibnju god. 1921. donosi zaključak da se cesta preko Laza uredi radi lakšeg pristupa hodočasnika u Mariju Bistricu.

Još se jednom u nedavnoj prošlosti god. 1935. pokazalo da je Marija Bistrica svetište cijeloga hrvatskog naroda: novčanim prinosima i darovima u dragocjenostima cijeloga naroda načinjena je zlatna kruna za kip Majke Božje i Djeteta Isusa. Ta je zlatna kruna i puna dragulja svečanim načinom dana 7. srpnja 1935. god. stavljena na čudotvorni kip. Blagoslov i krunjenje obavio je blagopokojni nadbiskup Bauer i blage uspomene koadjutor Stepinac.

Kad je god dakle trebalo u tom našem svetištu izvesti nešto posebno, sudjelovao je cijeli hrvatski narod, a posebno naša zagrebačka nadbiskupija.

U posljednje se vrijeme silno osjeća velika potreba za posebnim svetim mjestom gdje bi se u tišini moglo ispovijedati. Marijini naime hodočasnici svakako žele da se u tom svetištu ispovijede i pričeste jer smatraju da bez primanja tih sakramenata njihovo hodočašće nije obavljeno dobro i korisno. Mjesto neprestanim tjelesnim djelima milosrđa, Marija u svom svetištu obasipa ojađene ljudske duše, daleko od Boga u stanju teškog grijeha, milosnim darovima duhovnog povratka, duhovnog ozdravljenja. Sve se to zbiva u skrušenim, dostojno obavljenim ispovijedima.

To se ispovijedanje u našem bistričkom svetištu obavlja sada u skučenom prostoru oko crkve, najčešće puta — osobito za većih

proštenja kroz skoro sve ljetne mjesece — u velikoj zbrci i stisci, uz javno moljenje, pjevanje, a i uz druge galame, koje je zasada nemoguće izbjeći kod tako velikog broja hodočasnika. Osjeća se dakle goruća potreba jednog posebnog i odijeljenog mjesta za ispovijedanje kao što imaju sva veća Marijina prošteništa u svijetu kod drugih naroda.

Za takav pothvat ni izdaleka ne dostaju redovita sredstva i prinosi hodočasnika. Zato odlučismo obratiti se cijelom hrvatskom narodu, a posebno zagrebačkoj nadbiskupiji, da bi se u tu svrhu skupljali prinosi po svim župama.

Pozivam vas dakle, dragi vjernici, da u tu svrhu dadnete svojim župnicima prema svojim mogućnostima. Oni će skupljene prinose uručiti osobno meni — da tako započnemo veliko djelo koje će biti na duhovnu korist cijelog našeg vjernog puka.

Marija će vam kao dobra Majka obilno vratiti tako da će vam biti pomoćnica u svim tjelesnim potrebama, a napose tješiteljica i djeliteljica milosti u vašim duhovnim potrebama.

Započinjujući ovo veliko djelo obnove našeg dragog svetišta u Mariji Bistrici, stavljam taj pothvat pod zaštitu i vodstvo One koja nas je na to potakla.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup zagrebački

Gornju okružnicu neka svećenici pročitaju svojim vjernicima.

O vama, braćo svećenici, ovisi, da li će se tako važno djelo u Mariji Bistrici izvesti ili ne. Znam poteškoće vaše u župama oko popravaka i obnove crkvenih i gospodarskih objekata. Čvrsto se ufam da će Presveta Djevica za ovu požrtvovnost potaknuti vaše vjernike, da i u vašim domaćim potrebama priteknu u pomoć svom župniku i župi. — Od skupljenoga za Bistricu treba platiti odgovarajući porez slično kao i od skupljenoga za CU; skupljeno treba osobno ili preko Dekana predati osobno meni.

Preporuka

DAN SVECENIČKOG POSVEĆENJA

Svećenička kongregacija Srca Isusova u Trientu i ove godine organizira na blagdan Srca Isusova (21. VI.) svjetski Dan svećeničkog posvećenja (Die sanctificationis sacerdotalis), sedamnaesti po redu, s odobrenjem i blagoslovom pape Ivana XXIII. Svrha je toga dana da svećenici širom svijeta što dublje shvate veličinu svoga svećeništva i da razmišljaju o krepostima koje su osobito prikladne da pospješuju osobnu svetost pojedinog svećenika. Ove godine je izabrana krepost štovanja Boga (virtus religionis) za predmet proučavanja, razmišljanja i vježbanja. Ta je krepost jedna od najodličnijih moralnih kreposti i trebalo bi da u životu svakog svećenika, i u njegovoj službi, zauzima jedno od prvih mjesta.

Da bi se taj Dan obavio što prikladnije i plodonosnije, Kongregacija preporuča da pojedini svećenik nastoji:

1. što bolje se pripraviti na proslavu toga dana čitanjem i razmišljanjem o ljepoti i važnosti kreposti štovanja Boga i vježbanjem u njoj;

2. jedan dan prije blagdana Srca Isusova odrediti za osobnu duhovnu obnovu. Toga dana savjesno se ispitati kako provodi molitveni život, kako služi svetu misu i s kakvom pobožnošću moli svoj časoslov;

3. obaviti izvanrednu ispovijed s osobitim obzirom na pogreške u koje upada vršeći liturgijske čine;

4. ako je moguće, služiti svetu misu u čast Srca Isusova s nakanom, po mogućnosti glavnom, da poraste u kreposti štovanja Boga;

5. sa svom brigom odstraniti iz svoga života i najmanje pogreške koje ga sprečavaju da savršeno služi Bogu i koje ga ometaju u pravoj svetosti;

6. sam dan završiti urom klanjanja s ostalim svećenicima, ako je moguće. Tom prigodom s velikom pobožnošću obaviti svoju osobnu posvetu Srcu Isusovu. Prikazati svoje odluke euharistijskom Spasitelju koji u prevetom Sakramentu nastavlja svoje otkupiteljsko djelo na slavu Oca i spasenje naših duša.

Toplo se preporuča svim svećenicima da sudjeluju u toj zaista pohvalnoj i korisnoj akciji.

U Zagrebu, dne 2. svibnja 1963. Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

Okružnica

POVODOM SMRTI PAPE IVANA XXIII.

Draga braćo svećenici, dragi vjernici!

U ovom kratkom pontifikatu pape Ivana XXIII. koji se danas završio, izvanredno se jasno ostvarila stara istina da su planovi Božji različiti od ljudskih planova. Kad je 28. listopada 1958. patrijarha Venecije kardinal Anđelo Roncalli, kojemu je tada upravo išla kraju 77. godina života, izabran za namjesnika Kristova i nasljednika sv. Petra, svi su govorili da će to biti »prelazni papa«. I zaista, visoke godine novoga Pape kao da su pružale temelja takvom mišljenju. Nakon 19-godišnjeg pontifikata Pija XII. bogatog po zahvatima u crkveni život i snažnog po ugledu širom svijeta, ovaj je novi pontifikat očevidno morao biti mnogo kraći, bez velikih poteza, više kao prijelazno doba prema skorom novom pontifikatu koji će doći iza njega.

I nije sve bilo krivo u tim predviđanjima jer — eto — vladanje Ivana XXIII. zaista je bilo kratko, manje od pet godina. Od svih papa u XX. stoljeću Ivan XXIII. je najkraće vladao. Kao jedan kratak *prolaz*, kao neki svojevrstan *prijelaz!* Ali kakav prolaz i kakav prijelaz! Kad danas pogledamo na tih kratkih pet godina unatrag, moramo uskliknuti: Velik si, o Bože, i nedokučiv u svojim planovima! Čudesno si vodio slugu svoga Ivana, protiv svih ljudskih predviđanja i strahova, kao da si nam svima htio pokazati da si zapravo Ti onaj koji uvijek nevidljivo vodiš i upravljaš svojom Crkvom!

Ivan XXIII. kad je stupio na papinski prijesto, vjerojatno je znao da ga drže »prelaznim papom«. I kao da je htio da svim tim prorocima dade pravo. Kad je primio na sebe da predstavlja Isusa Krista na zemlji koji je na način kratkog prolaska — u nepune tri godine — izvršio svoje javno poslanje, Ivan XXIII. htio je da ovaj njegov papinski prolazak bude što više sličan Isusovu prolaženju po Palestini. A Isus je prolazio svuda čineći dobro (Dj 10, 38). Novi je papa odmah počeo hodati okolo da tješi, hrabri, podiže, razveseljuje. Išao je u bolnice, u zatvore, u crkvene zavode, u periferijske župe. Kao Isus htio je Ivan XXIII. što manje suditi, a što više opraštati; ne vikati jakim glasom i služiti se velikim i prodornim riječima, već

priprosto i jednostavno, pun žarke i tople ljubavi, pozivati sve u kuću Očevu, na svadbu koju je Otac pripravio svome Sinu. Kao Isus, tako je i Ivan XXIII. — ako smijemo tako reći — imao neku »slabost« prema grešnicima. Osjetio je da njegova prva zadaća nije da se bavi samo oko pravednika, već da je poslan da pozove grešnike na pokoru. Htio je da se preko njegovih ustiju, bez oklijevanja i što prije, glas Isusova poziva čuje u svakom kutiću zemlje. Da svi osjete da su baš oni pozvani, da je baš njima upravljen taj glas i da baš s njima Bog u ovaj čas računa, zove ih i hoće ih kod svoga djela! Kao one sluge iz Evanđelja, tako je i Ivan XXIII. osjetio dužnost, da mora što brže pokupiti sve s ulica i raskršća — zle i dobre — i povezati ih s Isusom, jedinim Spasiteljem. Znao je naime da nema te zloće ni toga bezakonja koje ne bi bila kadra očistiti ona presveta i predragocjena Krv Isusa, neoskvrnjenog Jaganjca, koju je Ivan XXIII. sve tamo od kolijevke i od srca svoje matere u malom seocu Sotto il Monte s posebnim strahopočitanjem osjećao na sebi, te je zato i htio da to neizrecivo štovanje spasiteljske Krvi Kristove iz svoga srca prelije u sva kršćanska srca po svijetu.

Kao ljubljeni učenik Ivan apostol, koji je imao pravo nasloniti glavu na Spasiteljevo srce, tako je i ovaj Ivan do dna bića osjetio potrebu da propovijeda ljubav među ljudima, da poziva na ljubav, da ljubav Isusovu iz svoga bića na svakom koraku razasipa. Mora da je negdje i njemu — na duhovan način — Krist dao da se nasloni na njegova prsa i da osjeti kako kuca božansko Srce, kako ono vapi za dušama, kako želi da bi svijet pošao putem ljubavi, pravde i istine, i da bi prestale mržnje, himbe i nadmetanja, te da bi iznad svih zemaljskih oluja nastao mir! Mir u zemlji tj. na zemlji, što ga je Krist donio i dao svojima u baštinu i u zadatak!

Ivan XXIII. nastojao je bez oklijevanja upotrijebiti sva sredstva, koja su danas moguća, da bi se njegov glas — blag i umilan — čuo u svakom srcu. I moramo reći, da je Bog primio njegovu »poniznu službu« — kako je volio reći — i da je glas pape Ivana XXIII. zaista dopro tako reći u sva srca po čitavom svijetu: toliko je pokrenuo, toliko očarao, tolike zbunio! I ona mnoštva na rimskim ulicama, koja su htjela da uhvate koju njegovu riječ, da vide koji jednostavan gest, da se ohrabre na njegovu optimizmu, da se osjete jačima pobravši smiješak s njegova uvijek vedrog lica! I one premnoge, nebrojene širom svijeta koji su ga slušali na radiju i gledali na televiziji. I one koji su čitali njegova velika pisma vjernicima — i svima ljudima dobre volje.

Nastup ovoga »poniznog službenika svete Majke Crkve«, kako je sam sebe nazvao kratko vrijeme pred smrt, bio je takav da je nužno morao osvajati ljudska srca. Kad je za vrijeme vatikanskog Koncila primio izaslanike nekatoličkih kršćanskih vjerskih zajednica, nije se smjestio — kako je običaj kod primanja u Vatikanu — na pripravljeni papinski prijesto, nego na naslonjač u neposrednoj blizini svojih gostiju, i tako je u tren oka bila uspostavljena najprisnija veza srdaca.

Nije to bila samo neka prirodna vlastitost njegove osobe, neka naravna dobrota koja bi išla sama od sebe! Zar nije već u prvoj propovijedi, na dan krunidbe, molio sve pobožne duše da se mole za njega da bude blag i ponizan srcem? Svi koji su imali uvida u njegova fizička trpljenja, osobito u ovo posljednje vrijeme, a ipak svakodnevno gledali neiscrpivu dobrotu što je sjala s lica i s kojom se svakoj osobi približavao, znadu da nikakva prirođena dobrota ne bi tu dostajala! Ne, to je bila duša iškolana u školi Isusovoj. Bog je već davno nešto bio usadio u tu osobu, neku poniznu otvorenost prema svemu dobrom, neku spremnost da uvijek bude u službi dobra. Mi nećemo ovdje sada iznositi čitav njegov život, od onoga dana kad se 25. XI. 1881. rodio u selu Sotto il Monte, biskupije Bergamo, pa onda svršio škole i postao svećenikom 10. VIII. 1904., potom vršio prve svećeničke službe i bio blizim suradnikom biskupa bergamskog mons. G. Radini-Tedeschia.

I tada, kao i poslije kad je 19. III. 1925. posvećen za biskupa te pošao u diplomatsku službu Sv. Stolice u Bugarskoj, Grčkoj, Turskoj, Francuskoj, pa i onda kad je 15. I. 1953. poslan na stolicu patrijarha u Veneciju i postao kardinalom: uvijek i svuda je on sačuvao kršćansku jednostavnost i srdačnost, a to mu je približilo ogromno mnoštvo najrazličitijih ljudi. Uvijek se nastojao držati svoje biskupske lozinke: »Poslušnost i mir!« Poslušnost Bogu i mir sa svima ljudima!

Tako je stekao silno poznavanje ljudi, njihovih raznolikih težnja i potreba, njihovih slabosti i njihovih osjetljivosti, njihovih navezanosti na svoje običaje i svoja shvaćanja, kao i njihove intimne želje za razumijevanjem i ohrabrenjem u onom možda malom dobru što ga čine ili posjeduju. Ovo ogromno iskustvo s ljudima različitih narodnosti, nazora, tradicija i mnogostrukih navezanosti koje nisu sami stvorili i kojih ne mogu naprečac raskinuti ili izmijeniti, proizvelo je u poniznoj duši Ivana XXIII. vođenoj milošću Kristovom, duboko osvjedočenje, da ljudi više puta nego što mislimo »ne znaju

što čine«, jer je ljudska narav slaba. I da zato ljudima treba iskazati povjerenje, pristupiti im s razumijevanjem, pozvati ih na suradnju s optimizmom i nadom koja podiže i krijepi. Spoznao je da su problemi, koji pritištu suvremenog čovjeka i opasnosti koje prijete čovječanstvu, zapletene i mnogostruke, ali da se tu ne da mnogo pomoći kukanjem i pesimizmom, osudama i nalozima, već da treba po milosti Kristovoj svega sebe dati i sve ljude pozvati na suradnju, da se ti problemi počnu rješavati i te opasnosti otklanjati.

S tim je uvjerenjima Ivan XXIII. započeo svoj kratak pontifikat, koji je tekao tako naglo i stalno bio obogaćivan novim iznenadnim pothvatima što su zbunjivali, pobuđivali, pokretali ne samo katolike, već čitav svijet.

Odmah po nastupu na papinsku Stolicu popunjava kardinalski kolegij na širokoj osnovi, naglo uspostavlja crkvenu hijerarhiju po mnogim krajevima svijeta, žuri se da sve narode i rase proglasi punoljetnima u Crkvi Božjoj. Misleći na Kristovu zapovijed ljubavi, teško osjeća što su toliki kršćani odijeljeni i što postoje tolika cijepanja među onima koji se ponose imenom Kristovim. Krist je pred svoju smrt, na Posljednjoj večeri, tako žarko molio i želio »da svi budu jedno«, riječ koja se papi Ivanu XXIII. duboko u srce usjekla tako da će je on u svojim posljednjim časovima ponovno i ponovno opetovati. S tim osjećajima Ivan XXIII. iznenađuje svijet 25. I. 1959., odlukom, da sazove ekumenski sabor koji će ujedno biti kao neki poticaj svima kršćanima za sjedinjenje.

Ekumenski sabor, koji treba da postavi temelje rješavanja najbitnijih duhovnih problema suvremenog čovječanstva na širokoj osnovi, postaje centralna ideja Ivana XXIII., njegova najživlja želja, njegova najvažnija briga, koja iscrpljuje njegove sile i pospješuje nagli suton njegova života. Kao što se sam držao Kristova načela da nije došao na papinski prijesto da mu drugi služe, nego da on izvrši svoju »poniznu, malu službu« Kristu, Crkvi, čovječanstvu, tako je htio da to isto što spremnije i što odanije učine svi biskupi, teolozi, svećenici, cijela Crkva. Da ona u ovom čovječanstvu bude do skrajnjih mogućih granica slika i živo ostvarenje Krista Spasitelja, koji služi svima, da dođu do spoznanja istine, do postignuća ljubavi, do spasenja. Biskupi, a pogotovo mi koji smo od početka sudjelovali u pripravnim komisijama, znamo kako je Ivan XXIII. gorio za Koncil, kako je služio Koncilu i kako je svojim neutrudivim primjerom i svojom neodoljivom riječju sve nas vukao i gonio u službu toga velikog pothvata koji treba da posluži čovječanstvu.

On je toliko zalagao sve svoje sile za Koncil, da smo mi sami bili primorani prošle jeseni pred čitavim Koncilom, u ime svega episkopata cijele Crkve, sinovski zamoliti sv. Oca — dakako indirektnim načinom — da se malo više štedi, te smo se odrekli zadovoljstva, koje nam je sv. Otac svakako želio iskazati, da pojedine grupe biskupa, a među njima i naš episkopat, primi u posebnu audijenciju. Njegovo je zdravlje tada već od podmukle bolesti i silnog napora bilo jako razrovano.

Kad je postao papom, Ivan XXIII. odmah je zapazio u kakvom se teškom pastoralnom položaju nalazi njegova rimska biskupija koja naglo raste a dušobrižništvo toga velikog grada je veoma teško i komplicirano. Po istom svome načelu — pozvati sve u službu za djelo Božje — Ivan XXIII. saziva i u siječnju 1960. drži Prvu dijecezansku sinodu rimske biskupije.

Pored toga objelodanjuje svoja velika okružna pisma, među kojima naročito mjesto zauzimaju dvije fundamentalne poslanice, koje su doživjele ogroman odjek po čitavu svijetu, također među ljudima koji ili nisu katolici ili čak nemaju nikakve vjere. To su: okružnica o socijalnom pitanju koja nosi naslov »Mater et Magistra«, te posljednja okružnica »Pacem in terris«, posljednji poziv Pape čovjekoljupca na mir, poštovanje, razumijevanje, ljubav među ljudima i među narodima.

Već dosta dugo Ivan XXIII. teško pati od raka, ali on ne ograničuje svoju djelatnost, ne odmara se, ne štedi sebe. Hoće da »ovaj ponizni nasljednik Petrov« do kraja i što vjernije izvrši svoju »malu službu« u korist duša u cijelom čovječanstvu. Svoja trpljenja on u sebi skriva, u potaji papinskih odaja on trpi i boluje, a vani — u nedjeljnim pohodima periferijskih rimskih župa, u tjednim audijencijama, u drugim mnogobrojnim svečanim i drugim javnim prigodama, on ima samo vedrinu, smiješak, šalu, poziv na optimizam i vjeru u milost i snagu našega Gospodina. Hoće da iskoristi ovaj svoj prolazak na papinskoj Stolici do skrajnjih mogućnosti: da bude svima sve.

Rekli su: prelazni papa. I zaista, Ivan XXIII. ostvario je u svomu pontifikatu jedan prijelaz, ali drukčiji nego što je itko od ljudi mogao misliti na početku.

Bog se njime poslužio da izvede prijelaz svoje Crkve iz starog, dosadašnjeg svijeta u *novi svijet* koji nastaje pun problema, latentnih opasnosti i za koji još ne znamo kakav će zapravo biti. Naročito po ekumenskom koncilu Ivan XXIII. započinje novu epohu crkvene

povijesti, u kojoj će se sve više očitovati da Crkva nije zapadna i evropska, već čitavoga svijeta. Crkva je uvijek bila određena za sve ljude, ali je činjenica da je dosada uglavnom bila historijski vezana uz Evropu i Ameriku. Razumije se da su i dosadašnji pape pripremali kroz mnoge godine, smišljeno i dosljedno, taj prijelaz Crkve iz zapadne kulturne sredine u sve širi svjetski okvir i u izgradnju sve više duhovno-kulturne sinteze na temelju Kristova evanđelja a za sav svijet. No Ivan XXIII. sazivanjem ekumenskog Koncila stavio je taj veliki prijelaz u gibanje. Prijelaz s kojim se po značenju u crkvenoj povijesti može usporediti jedino prijelaz Crkve od židovstva u grčko-rimski kulturni krug, koji je započeo Apostolskim saborom u Jeruzalemu, a završio Sedmim općim saborom u Niceji g. 787.

Ivan XXIII. uspio je da riječ Kristova odjekne i nađe odziva u čitavu suvremenom svijetu; također — čini se — u srcima za koja su mnogi mislili da je uzalud svako pokušavanje. On je uspio, jer je dobrota i ljubav Kristova zračila iz njegova bića. Koliko je njegov lik duboko dirnuo srca suvremenika, moglo se posebno osjetiti ovih dana i noći za vrijeme njegovih posljednjih časova, kad je čitav svijet zabrinut pratio njegove posljednje kucaje srca. Posebno ovdje u Rimu, na Trgu sv. Petra, gdje je ogromno mnoštvo bdjelo kroz dugačke noći, dok se borio sa smrću zajednički otac Ivan XXIII. — »tako dobri«!

Dok su iz svih krajeva svijeta počevši od državnika do jednostavnih kućanica, dolazile poruke, upiti, dobre želje, stiglo je i pismo ovog sadržaja: »Ukoliko je bezvjerac sposoban da moli, ja se molim za skoro ozdravljenje Vaše Svetosti« (»Osserv. Rom.« 1. VI. 1963).

Bog je primio život i životnu službu Ivana XXIII. Potvrdio je to davši mu milost da je imao tako lijepu i pobudnu smrt pred licem svega svijeta. Papa — prvi pred svim ljudima — ostaje do kraja ponizni sluga Božji i sluga sviju, koji moli oproštenje od svih — tamo od ranog djetinjstva do svoje 82. godine, skromno zahvaljuje za suradnju i pomoć koju su mu iskazali, spremno predaje svoj život u ruke Božje, želi biti žrtva za Koncil, za sjedinjenje, za Crkvu, za mir!

Dok su naša srca izranjena i skamenjena od boli, jer je umro dobri Otac koji je nosio u svome srcu snage i nade i optimizma za sve, mi smo duboko dirnuti nad čudesnim djelom što ga je Bog izveo preko ovoga svoga sluge, i zahvaljujemo za sve što je po papi Ivanu XXIII. Bog učinio svojoj Crkvi u ove dane! Jer Ivan XXIII.

zaista je pred svim ljudima posvjedočio, kao nekoć Ivan apostol: »Bog je ljubav, i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje i Bog u njemu« (1 Iv 4, 16).

U svom govoru u vatikanskoj bazilici dne 17. veljače 1960. povodom smrti našega kardinala Alojzija Stepinca, Ivan je XXIII. na njega primijenio riječi liturgije Velike subote: »Recessit pastor bonus, fons aquae vivae: Otišao je od nas dobar pastir, izvor žive vode«. Ove riječi, kojima je Ivan XXIII. počastio natpastira naše nadbiskupije, mi danas istim osjećajima prenosimo na njegovu osobu.

Molimo da Gospodin što prije proslavi slugu svoga Ivana slavom koja je pripravljena vjernim sinovima Božjim od početka u nebeskom kraljevstvu, a ovdje na zemlji da blagoslovi, pospješi, očuva i privede uspješnom svršetku sve velike pothvate, što ih je Ivan XXIII. pod njegovim nebeskim nadahnućem započeo!

Šaljem svima, svećenicima i vjernicima, svoj natpastirski blagoslov!

Dano u Rimu, dne 3. lipnja 1963.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

Pismo

VJERNICIMA ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE

Dragi vjernici!

1. Pišem vam ovo iz Rima, na sam dan početka II. zasjedanja Općeg vatikanskog crkvenog sabora. Zadnjih su dana neprestano stizavali u Vječni grad, na kolodvor Termini i na aerodrom Fiumicino, koncilski oci iz svih pet kontinenata. Svi su oni došli na poziv sv. oca Pavla VI. da nastave rad koji je započet historijskom odredbom pokojnoga pape Ivana XXIII. Skupljeni oko groba prvaka apostola sv. Petra, u zajednici sa živim nasljednikom sv. Petra, uzdajući se u vodstvo Duha Svetoga, raspravljat će zbor apostolskih nasljednika — biskupa katoličke Crkve, o pitanjima koja su od velike važnosti ne samo za našu Crkvu, nego i za čitavo čovječanstvo.

2. Nama koncilskim ocima ostat će u nezaboravnom sjećanju današnje prijepodne kada je svečano otvoreno II. zasjedanje. Ulazak Sv. Oca bio je svečano pozdravljen od koncilskih otaca, predstavnika drugih kršćanskih vjeroispovijesti, diplomata i drugih službenih predstavnika. Na početku je otpjevan zaziv Duha Svetoga a tada je slijedila pontifikalna sv. misa koju je služio dekan kardinalskoga zbora kardinal Tisserant. — Dva su momenta izazvala ganuće prisutnih. Prvo, kad je Papa pred svima polagao ispovijest vjere, napose kad je na kraju tradicionalne formule izjavio da prihvaća i ispovijeda ono što su prijašnji crkveni sabori utvrdili o prvenstvu (primatu) i neprevarljivom učiteljstvu rimskoga biskupa. Sva se naša vjera oslanja na Božju objavu, pa eto i Papa pobuđuje čin vjere u svoju vlastitu neprevarljivost u stvarima vjere! — Drugo, kad se je Papa obratio predstavnicima drugih kršćanskih vjeroispovijesti. Uzbuđenje i ganuće kojim je Papa govorio, tonom punim ljubavi, otvorenosti i poniznosti, zahvatilo je sve prisutne. Nismo se mogli oteti dojmu: divan je čovjek Pavao VI.!

3. Papa Pavao VI. odredio je da II. zasjedanje Sabora započne na blagdan sv. Arkanđela Mihaela, zaštitnika Crkve. Dne 30. rujna započinju redovite zajedničke sjednice, tzv. generalne kongregacije. Kao prva točka dnevnoga reda određena je rasprava novopripravljene koncilske sheme »O Crkvi«. Već se danas može reći da je Crkva zapravo glavna i središnja tema ovoga Sabora. To je danas naglasio i Papa prigodom otvaranja II. zasjedanja. U jednom saborskom dokumentu stavljen je kao zajednički naziv za sve predmete koji će se raspravljati: »Kristova Crkva — svjetlo narodima«. Na I. vatikanskom saboru, u prošlom stoljeću, bila je svečano definirana i proglašena nauka o prvenstvu (primatu) i neprevarljivosti nasljednika sv. Petra, kao temelj i jamstvo čvrstoga jedinstva Crkve. Drugi je vatikanski sabor uzeo sebi kao zadatak da nastavi djelo započeto na I. vatikanskom saboru te da opredijeli mjesto i ulogu biskupa, svećenika, redovničkih zajednica i običnih vjernika. Naročito je važno pitanje svjetovnjaka, laika.

4. Pitat ćete možda, zašto sam naglasio da je baš posebno važno pitanje svjetovnjaka u Crkvi. Pitanje je važno ne samo zbog toga što svjetovnjaci brojčano sačinjavaju pretežni dio članova Kristove Crkve, pa se o njima mora voditi računa. Ono što Sabor želi jest da svjetovnjaci dođu do svijesti da oni nisu u Crkvi bezlična, bezimena i pasivna masa; da oni nisu samo objekt nad kojim hijerar-

hijski predstavnici Crkve razvijaju svoju djelatnost propovijedanjem, dijeljenjem sv. sakramenata i uopće pastirskom službom. Svi smo mi, i biskupi i svećenici i redovnici i obični svjetovnjaci članovi iste žive zajednice u Kristu. Svaki od nas imade dužnost da prema svojoj službi, prema svojemu mjestu u Crkvi, prema svojim sposobnostima aktivno učestvuje u poslanju koje Krist po svojoj Crkvi provodi.

5. Mi smo biskupi sada prostorno udaljeni od svojih svećenika i vjernika, ali smo duhom, svojim molitvama i svojim brigama stalno uz vas. Posebno na svetim mjestima i kod sv. mise preporučujemo Bogu vas i vaše potrebe.

Mi smo biskupi uvjereni da ste i vi uz nas, da naš rad pratite svojim molitvama i zanimanjem. Kao i prošle godine, moći ćete i sada pratiti rad Koncila putem tjednog lista »Glas s Koncila«. Čitajte ga i dajte ga čitati članovima svojih obitelji i svojim znancima. Veliki događaji koji se zbivaju u Rimu moraju nužno biti predmet vašeg zanimanja.

6. U pismu koje je papa Pavao VI. na blagdan Uzvišenja sv. Križa uputio svima biskupima svijeta poziva sve vjernike da molitvom i pokorom potpomognu rad koncilskih otaca i da se sami tako priprave na plodove koje Koncil ima donijeti za život Crkve. Papa veli: »Svečano izjavljujemo, časna braćo, da nadu u obilnu žetvu, koja mora proizaći od Koncila, treba prvenstveno staviti u ovo nastojanje i natjecanje u molitvi i kršćanskoj pokori, i to stoga što je to u prvom redu djelo Duha Svetoga«.

Ponajprije Papa potiče na molitvu, privatnu i javnu, da Bog prosvijetli pameti onih koji rade na Koncilu. Papa veli: »Ovaj način pomoći pristupačan je svima vjernicima, vrlo je lagan i uspješan, stoga ga od svih zahtijevamo«. Preporučuje da se moli molitva Ivana XXIII. za Koncil. U prvom redu neka se tu istaknu svećenici, svećenički pripravnici, redovničke zajednice, a s njima neka se natječu svjetovnjaci. Molitva će biti to uspješnija ako bude proizlazila iz srca koje je čisto od grijeha i puno iskrene ljubavi.

7. S molitvom treba da su združeni pokora i djela kršćanske ljubavi. Kad je riječ o pokori, mnogi pomišljaju na teška ili neobična pokornička djela. Ima i takvih odricanja koja su tako reći svakomu na dohvat. Npr. koji dobrovoljni post ili nemrs. Ili da se netko odrekne kojega polaska u kino ili kazalište, tim više što su predstave često puta takve da se teško mogu spojiti s kršćanskim moralom.

Papa poziva na kršćansko praštanje nepravde, na pomirljivost i izbjegavanje svađa. Poziva također na djelotvornu ljubav, na pomaganje siromašnih. Koji nemaju materijalnih sredstava, neka pomažu bližnje molitvama, utješnim riječima, dobrim primjerom, različitim uslugama. Na kraju svoga pisma Sv. Otac se posebno obraća svima koji trpe tjelesne ili duševne patnje. Potiče ih da svoje patnje prikažu na nakane Koncila.

Sv. Otac izriče uvjerenje da će »njegovi predragi sinovi u Kristu, kolikogod ih ima po čitavom svijetu, rado se odazvati« ovom njegovom pozivu.

8. Evo, predragi vjernici, prenio sam vam kucanje srca našeg zajedničkog Oca, njegove brige i njegove želje. Nemojte se oglušiti. Pregnite, svaki prema svojim mogućnostima i prema svojoj velikodušnosti, molite se, prikazujte sitna odricanja, činite dobra djela, da Bog blagoslovi ovo veliko djelo na kojemu mi biskupi u zajednici s Papom radimo.

Blagoslovu koji daje Sv. Otac svima, osobito onima koji će molitvama i pokorom pomoći uspjehu Koncila, pridružujem i ja svoj natpastirski blagoslov.

Neka vas blagoslovi svemogući Bog, Otac i Sin i Duh Sveti. Amen.

Dano u Rimu, na blagdan sv. Mihaela Arkanđela, 29. IX. 1963.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup zagrebački

Okružnica

ČASNOM KLERU I VJERNICIMA ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE

IZABRAN JE NOVI PAPA PAVAO VI.

1. Prije nepuna tri tjedna, na Duhovski ponedjeljak, uputio sam vam iz Rima gdje sam boravio zbog poslova u vezi s II. vatikanskim koncilom, okružnicu povodom smrti sv. oca Ivana XXIII. koja je bolno odjeknula u dušama stotina milijuna kršćana i nekršćana širom svih kontinenata.

Danas vam javljam radosnu vijest: Habemus Papam, imamo Papu, imamo novoga Papu.

Kako vam je poznato, nakon smrti pape Ivana XXIII. počeli su stizavati u Rim kardinali kojima pripada isključivo pravo izbora pape. Kardinali su svakog dana održavali vijećanja, a u vatikanskoj su se palači užurbano izvodili radovi da se urede prostorije za konklave, tj. zatvoreni prostor u kojemu će do izbora novoga pape boraviti kardinali i ostalo pomoćno osoblje.

Dne 19. VI. popodne ušli su kardinali, njih 80 na broju (dvojica su odsutni), u konklave. Još nikada u povijesti nije kardinalski zbor, okupljen za izbor pape, brojio toliko članova. God. 1958., kad je izabran Ivan XXIII., bio je u konklavu 51 kardinal.

Ujutro 20. VI. pristupili su kardinali-izbornici prvi put glasovanju. Četiri glasovanja koja su taj prvi dan obavljena ostala su bez rezultata, tj. ni jedan nije dobio potrebne dvije trećine glasova.

U petak 21. VI. na blagdan Srca Isusova i Sv. Alojzija, u 11,20 pokazao se iz dimnjaka koji strši iz mjesta izbora, iz Sikstinske kapele, tradicionalni bijeli dim, znak da je papa izabran. Antene radio-stanica odmah su počele slati širom svijeta radosnu vijest. Deseci i stotine tisuća ljudi nagrnule su na Trg sv. Petra da čuju ime novoga pape i da prime njegov prvi blagoslov.

U 12 sati i 12 minuta pojavio se na balkonu bazilike sv. Petra kardinal protođakon Alfredo Ottaviani i tronutim glasom izgovorio latinsku formulu, posvećenu stoljetnom tradicijom:

JAVLJAM VAM VELIKU RADOST
IMAMO PAPU
UZORITOG I PREČASNOG GOSPODINA
IVANA KRSTITELJA
SVETE RIMSKE CRKVE KARDINALA MONTINI
KOJI JE SEBI UZEO IME
PAVAO VI.

Prolomio se urnebesni pljesak, glazbe su zasvirale, srca su jače kucala, lica su se sjala od radosti. Nakon toga pojavio se i novi Papa na istom balkonu bazilike sv. Petra, u bijeloj odjeći Petrovih nasljednika, i podijelio svoj prvi blagoslov »Urbi et Orbi«: Gradu Rimu i svemu svijetu. Malo iza toga zazvonilo je i veliko zvono naše katedrale i zvona sa zvonika ostalih naših crkvi javljajući radosnu novost.

2. Ivan Krstitelj Montini rođen je 26. IX. 1897. u mjestu Concesio u biskupiji Brescia (čit. Breša) u sjevernoj Italiji. Za vrijeme

gimnazijskih studija imao je đak Montini poteškoća sa zdravljem, pa je neke razrede svršio kao privatista. Nakon mature god. 1916. slušao je predavanja iz bogoslovskih nauka u biskupijskom sjemeništu u Bresciji, gdje je 29. svibnja 1920. zaređen za svećenika. Mladog svećenika poslao je njegov biskup u Rim da na papinskom sveučilištu »Gregoriana« završi svoje studije.

God 1923. službovao je nekoliko mjeseci kao ataše apostolske nuncijature u Varšavi.

God. 1924. prima mjesto u jednom od najvažnijih ureda Svete Stolice, u Državnom tajništvu Njegove Svetosti gdje će ostati skoro tri desetljeća. Tu ga je papa Pio XII. god. 1937. unaprijedio na važnu službu sa skromnim nazivom »zamjenika« (Sostituto) za redovite poslove, a god. 1952. za pro-sekretara.

Iste godine htio ga je Pio XII. imenovati kardinalom, ali je mons. Montini ovo imenovanje ponizno odbio, što je Papa posebno istaknuo u konsistoriju 12. I. 1953.

Za vrijeme službovanja u rimskoj kuriji mons. Montini nije želio biti samo činovnikom u administraciji Crkve, nego se u slobodno vrijeme intenzivno bavio dušobrižničkim radom, osobito kod studenata.

Na Svisvete 1954. imenovan je mons. Montini nadbiskupom u Milanu te je 12. XII. iste godine primio biskupsko posvećenje u bazilici sv. Petra. Nasljednika sv. Ambrozija i sv. Karla Boromejskoga na stolici milanskih nadbiskupa čekao je težak zadatak. Milano spada među najveće biskupije svijeta: broji malne 4 milijuna vjernika i nešto manje od tisuću župa. Sam velegrad Milano je industrijski grad, a u njemu je i sjedište katoličkog sveučilišta Presv. Srca. Tu je mons. Montini kroz devet godina razvijao svoju mnogostruku pastoralnu djelatnost.

Papa Ivan XXIII. imenovao je nadbiskupa Montinija u svom prvom konsistoriju 15. XII. 1958. kardinalom, i to na prvom mjestu (»prima creatura«). — Kardinal Montini bio je članom Centralne pripravne komisije za II. vatikanski koncil, a za vrijeme prvog zasjedanja Koncila postao je članom Sekretarijata za izvanredne poslove Koncila.

3. Papa Pavao VI. ima iza sebe veliko životno iskustvo i u crkvenoj upravi i u dušobrižničkom radu. Kako je sam izrazio pred kardinalima u svom prvom govoru koji je radio prenio dne 22. lipnja, uvijek je imao razumijevanja i zanimanja za »dramatske probleme

svijeta«. Papa će nastaviti veliko djelo započeto po Ivanu XXIII.: II. vatikanski koncil. U duhu svoga predšasnika radit će na tomu da čovječanstvom zavlada atmosfera mira osnovanoga na pravednosti i ljubavi.

4. Da Gospodinu zahvalimo za sretan izbor novoga Pape i da Sv. Ocu isprosimo potrebne milosti u njegovoj teškoj i odgovornoj službi, određuje se za područje zagrebačke nadbiskupije:

a) na dan Papine krunidbe, u nedjelju dne 30. lipnja obavit će se u svima crkvama svečana zahvalnica. U svim misama dodaje se oratio pro Papa, sub unica conclusione cum oratione Misae. Vjernicima neka se pročita ova Okružnica (ispustivši ovu točku 4.). Iza glavne sv. mise neka se pjeva »Tebe Boga hvalimo« s pripadnom molitvom zahvalnicom i molitvom za Papu. Vjernike treba na Petrovo na ovo upozoriti i pozvati ih da u što većem broju pribivaju. — Ukoliko ova Okružnica ne bi pravovremeno stigla u koju župu, neka se ondje zahvalnica obavi u nedjelju 7. VII.

b) svi će svećenici, također u crkvama i oratorijima izuzetih redovnika, od dana primitka ove Okružnice pa do 31. srpnja o. g. svaki dan dodavati u sv. misi oraciju pro Papa. Ova se kolekta ispušta na nedjelje, na ostale liturgijske dane I. i II. razreda, u votivnim misama I. i II. razreda, te u svima pjevanim misama.

5. Novom Sv. Ocu obnavljamo svoje obećanje poslušnosti, djetinje odanosti i vjernosti kao Kristovu namjesniku, nasljedniku sv. Petra i središtu jedinstva Crkve. Neka mu Gospodin dade dug i plodan pontifikat i sve milosti koje zahtijeva njegova odgovorna služba!

U Zagrebu na blagdan sv. Ivana Krstitelja, 24. lipnja 1963.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup zagrebački

Pismo

ČASNOM KLERU NADBISKUPIJE ZAGREBAČKE O DRUGOJ PERIODI II. VATIKANSKOG EKUMENSKOG SABORA

1. Iz Rima gdje učestvujem u radu II. vatikanskog ekumenskog sabora u njegovoj drugoj periodi, koja je otvorena na blagdan sv. Mihaela Arkanđela 29. rujna o. g. želim vam, draga braćo svećenici, upraviti nekoliko riječi o sadašnjem stanju saborskoga rada te perspektivama i zadacima koji se pred Saborom u ovaj čas pojavljuju.

Završila je godina dana otkako je blagopokojni papa Ivan XXIII. dne 11. listopada 1962. otvorio prvo zasjedanje ovoga Koncila, koji je on po nadahnuću Božjem s velikim optimizmom započeo, kao svoju najveću brigu i najmiliji pothvat u srcu nosio te s njime na ustima umro. Gledajući sada unatrag na proteklu godinu i na sve što se u njoj dogodilo, mi vidimo da je Koncil neočekivano i snažno odjeknuo po čitavom svijetu i da je u pravom smislu riječi potresao savjest čovječanstva, naročito zbog same izvanredne ličnosti te pobudne smrti svoga velikog inicijatora — dobrog pape Ivana. Koncil je po svemu svijetu uzbudio i pokrenuo tako mnogostruko i živo duhovno i religiozno gibanje, da se to bez Koncila ne bi bilo moglo ni zamisliti, i svatko nepristran mora reći da je ovaj Koncil zaista veliki blagoslov i dar Božji svojoj Crkvi u ove dane koji su inače izgledali tako sumorni. Kao da ljudski rod kao cjelina zaista već počinje reagirati na poziv Božji, što mu ga Bog upravlja preko Crkve.

Kroz čitavu ovu godinu, od završetka prve periode Koncila, radile su koncilske komisije, da sažmu onaj ogromni materijal, koji je bio priređen za Koncil, a za koji se vidjelo da neće moći biti na Koncilu u cijelosti razrađen, pa da tako prirede nacrte koji će se raspravljati na drugom zasjedanju.

Kao plod toga ozbiljnog i užurbanog rada do sada su koncilski oci primili 14 nacrta (shemata). Na ovom II. zasjedanju dakako da će samo dio toga materijala moći biti raspravljen.

Slijedeći dan iza otvorenja Koncil je počeo s diskusijom prerađene sheme »De Ecclesia«. Paralelno s ovom diskusijom glasuje se za amandmane sheme »De sacra Liturgia« koja je bila prodiskutirana na prošlogodišnjem zasjedanju. Mehanografski aparati omo-

gućuju da se glasovanje pomoću kartica obavlja istovremeno s diskusijom o drugoj shemi i da se glasovanjem ne gubi skoro ništa vremena. U prošlogodišnjem zasjedanju bilo je svega 36 generalnih kongregacija, u ovogodišnjem bilo ih je do danas 19. Do danas završena je diskusija o prva tri poglavlja sheme »De Ecclesia« i izvršeno glasovanje za 4 poglavlja sheme »De sacra Liturgia«.

2. Kroz ovu godinu dana, otkad Koncil uzbuđuje savjesti čovječanstva, također se već prilično jasno iskristalizirala njegova fizionomija, te se već sada s dosta sigurnosti može reći što je ono najbitnije što ovaj Koncil treba izvršiti i što će on značiti za daljnju povijest Crkve. U okružnici povodom smrti pape Ivana XXIII. izraženo je to ovako: »Naročito po ekumenskom koncilu Ivan XXIII. započinje novu epohu crkvene povijesti u kojoj će se sve više očitovati da Crkva nije zapadna i evropska, već čitavog svijeta. Crkva je uvijek bila određena za sve ljude, ali je činjenica da je do sada uglavnom bila historijski vezana uz Evropu i Ameriku. Razumije se, da su i dosadašnji pape pripremali kroz mnoge godine, smišljeno i dosljedno, taj prijelaz Crkve iz zapadne kulturne sredine u sve širi svjetski okvir i u izgradnju sve više duhovno-kulturne sredine na temelju Kristova Evanđelja, a za sav svijet. No Ivan XXIII. sazivanjem ekumenskog Koncila stavio je taj veliki prijelaz u gibanje.

Prijelaz s kojim se po značenju u crkvenoj povijesti može usporediti jedino prijelaz Crkve od židovstva u grčko-rimski kulturni krug, koji je započeo apostolskim saborom u Jerusalemu, a završio jednim općim saborom u Niceji g. 787. (Služb. vjesnik, 1963, str. 49). Slična predviđanja o značaju Koncila dobila su sjajnu potvrdu u prvoj poruci svijetu novoga sv. oca Pavla VI. koji — izjavljujući da će svim marom nastaviti Koncil — ističe taj njegov svečovječanski karakter i značenje: »Najodličnija zadaća našeg pontifikata bit će, da se svom zauzetošću nastavi II. vatikanski ekumenski sabor u koji su uprte oči svih ljudi dobre volje. To će biti glavno djelo u koje ćemo utrošiti sve energije koje nam je Gospodin dao, a sve u cilju da katolička Crkva zabliješti u svijetu kao podignuta zastava svima dalekim narodima te privuče k sebi sve ljude: veličanstvom svojeg organizma, mladošću napose svojega duha, obnovljenošću svoje strukture, mnogostrukošću svojih snaga — za sve »koji k njoj dolaze iz svakog plemena, jezika, puka i naroda« (Otk 7, 9). Prva misao naše papinske službe bit će upravljena tome da se glasnije naviješta svemu svijetu da se jedino u Kristovu Evanđelju nalazi

toliko željkovano i očekivano spasenje, »jer nema drugog imena pod nebom danog ljudima u kojem bi se mogli spasiti« (Dj 4, 12). (»U ime Gospodnje«, Zagreb 1963, str. 4).

Ovim programatskim riječima kao da je sv. otac Pavao VI. htio označiti u kojem smjeru on želi da Koncil bude orijentiran i u kojem će ga smjeru on orijentirati. A čini se da je novi Prvosvećenik u vezi s tim izabrao također svoje papinsko ime »Pavao«. Nadjenuvši si ime *Apostola »gentium«*, novi Otac kršćanstva kao da je želio sve upozoriti da će glavni cilj njegova pontifikata biti da svim narodima donese i proglasi radosnu vijest spasenja u Kristu Isusu: da poput apostola Pavla bude nosilac i branitelj i ostvarivatelj ideje, da svim narodima širom svijeta treba omogućiti što lakši i što kraći put do milosti Kristove ne opterećujući ih ničim što nije nužno.

Čini se da je ta pavlovska ideja novoga Sv. Oca bila tako shvaćena također u kardinalskom kolegiju, jer je kardinal E. Tisserant na nju aludirao — iako samo općenito — u govoru kojim je novome Papi čestitao prvi njegov papinski imendan (usp. »U ime Gospodnje«, str. 6).

3. Svi se danas slažu da je glavna tema ovoga Koncila Crkva. Ovaj će ekumenski Sabor biti u budućoj povijesti — zajedno s I. vatikanskim — označen kao Koncil Crkve, i to ne samo kao teoretskog problema već također kao žive zbilje. Mi već danas vidimo da će on značiti velik korak naprijed u formuliranju nauke o Crkvi, koje je započeto na I. vatikanskom. Tamo je bila definirana papina nepogrešivost i primat, kao zalog i jamstvo čvrstog jedinstva — također izvanjskog i sociološkog. Sada se nameće zadatak da bude dobro opredijeljeno — teoretski — mjesto i uloga biskupa, svećenika, različitih historijskih formacija u Crkvi koje se zovu redovničkim zajednicama, običnih vjernika. Naročito je važno pitanje laika, koji su se već bili počeli osjećati kao puki objekt crkvenosti, a ne kao subjekt. A ipak su i oni subjekt crkvenosti, koji svaki prema svojoj mjeri i ulozi treba da aktivno učestvuje u misiji Kristovoj što je On po svojoj Crkvi izvodi. Sada treba ukazati na dubinu povezanosti sviju s Kristom, u kojem je čitava Crkva jedno tijelo, i to tijelo Kristovo, te ukazati na svestranost dužnosti i moći koje iz toga proistječu za svakog pojedinog člana Crkve. Tako će se Crkva živo osvijestiti kao jedinstvena, božansko-ljudska zajednica, predvodnica, kao faktor koji duhovno oživljuje čovječanstvo.

Sveti otac Pavao VI. govori o »obnavljanju strukture« Crkve. To nije samo teoretsko područje već se pod time misli reorganizacija

različitih organa Crkve, pomoću kojih ona posreduje svijetu Božje spasenje, te uopće novo i jače i svrsishodnije sređivanje i uravnavanje sveukupnog života i djelovanja Crkve tako da nijedna unutrašnja snaga Crkve ne bi ostala neiskorištena; nijedno dobro sakriveno i nezapaženo; nijedan član Crkve neaktivan i po strani od velikog Božjeg djela što ga Crkva ima izvesti u ovaj historijski čas. Ovaj Koncil treba da nađe načina kako će otkriti, otvoriti svijetu sve što Crkva unutra posjeduje: evanđeosku istinu u njenoj jednostavnosti, veliku zbilju Kristova živa primjera, milosno duhovne snage u misi i sakramentima, bogatstvo duhovnih iskustava stečenih tokom mnogih stoljeća na temelju božanske snage i upijanja svih pozitivnih tekovina ljudskih, misaono i kulturno bogatstvo stvoreno na tim temeljima, domete i visine, ali također opasnosti i moguće aberacije. Jednom riječju: otvoriti širom svu dubinu svoga bića u kome se objedinjuje božansko i ljudsko, i iskoristiti dvomilenijsko iskustvo na dobrobit budućeg novog svijeta koji nastaje.

4. Taj je zadatak bez sumnje složen, i nije lako reći u kolikoj će mjeri ovaj Koncil sve to uspjeti da izvede. Nastojanje da Koncil vodi računa o odijeljenim kršćanima u tom smislu da bi što više olakšao i omogućio da se što brže nađe put do pravoga sjedinjenja svih u jednoj Crkvi Kristovoj uklapa se u taj cilj, jer nekršćanski svijet ostaje često sablažnjen nad našim podjelama i našim razdorima. Zato da bi Crkva mogla »zabliještiti u svijetu kao podignuta zastava« spasenja »svima dalekim narodima« (Pavao VI.), pitanje ujedinjenja svih kršćana u Crkvi nipošto nije periferno ili takvo da bi ga ikoji katolik, ako doista ima Duha Kristova, smio potcjenjivati. Ekumenizam nipošto nije puki konformizam ili popuštanje nas katolika pred kršćanskim inovjercima, kako ponekad i gdjekoji dobronamjerni katolik znade pomisliti ili reći, iako su pod vidom ekumenizma bile kadikad izvedene također stvari koje nisu bile baš najsretnije pogođene. Dobro shvaćeni ekumenizam jest upravo imperativni zadatak svih kršćanskih srdaca u ovaj momenat, zadatak neodložan i hitan.

5. Cilj, dakle II. vatikanskog koncila, u kojem se svi ostali ciljevi stječu, jest da donese — jasno, pobudno i privlačno — Kristovo spasenje čitavom suvremenom čovječanstvu na jedan širok, prodoran, odlučan način. Koncil očevidno biva sav okrenut prema suvremenom svijetu, prema čovječanstvu kao cjelini, prema svima ljudima dobre volje. Sva ova nastojanja koja smo spomenuli da Crkva samu sebe

prouči, uzgiba i obnovi, imaju napokon taj veliki cilj, da ona zasja pred svim narodima svijeta kao prava njihova duhovna domovina, u koju će svi što prije i radosnije pohrliti, kako bi ovaj svijet što prije postigao toliko potrebno duhovno ujedinjenje.

6. No u tom smjeru nipošto nije dovoljno ako se Koncil bude bavio samo unutrašnjim pitanjima Crkve i njezina života. Da bi Crkva mogla postati poželjnom duhovnom središnjicom sviju naroda, ona mora na ovom Koncilu — bar u načelu, ali jasno i nedvojbeno i uvjerljivo — opredijeliti i definirati svoj stav prema svemu onomu što svi i različiti narodi na svijetu imaju dobro i pozitivno, ili na što su oni navezani te drže to svojom kulturnom baštinom, naslijeđenom od svojih djedova i stvorenom stvaralačkim genijem svoje rase. To je pitanje bitno, posebno u ovaj čas, kad svi narodi svijeta s ponosom ističu svoja kulturna i narodna dobra i ne žele ništa od svoga žrtvovati ili zapustiti. Poznato je da su neke azijske kulture, kao indijska i kineska, daleko starije od naše evropske kulture, i da ti narodi to nikad ne zaboravljaju niti žele zaboraviti. Poznato je također da se u posljednje godine sve više javljaju glasovi o afričkim kulturama i da mladi afrički narodi, koji su se nedavno kao ravnopravni partneri pojavili na međunarodnom popričtu, naglašavaju svoju kulturnu osobitost te s ogorčenjem odbacuju svaku pomisao o potčinjavanju ne samo političkoj, nego i kulturnoj prevlasti bijele rase. Crkva ne može preko tih pojava olako prijeći, ona ne smije, zato što je sada još u Crkvi u većini bijela rasa, lakoumno proigrati povjerenje tih tako brojnih naroda.

Krivo bi bilo smatrati da je supremat bijele rase i njezine kulture apsolutan i da je zapadna kultura tako nužno spojena s Evanđeljem Kristovim, da Kristovo Evanđelje ne bi moglo postojati ni djelovati osim u zapadnim kulturnim formama.

7. Malokad se Crkva dosada u svojoj povijesti našla na takvoj prelomnici. S time se može usporediti jedino problematika s kojom se suočila prvotna Crkva u času kad je od Židova počela prelaziti k poganima i kad je nastalo pitanje: moraju li Grci i Rimljani najprije postati Židovi da bi mogli postati kršćani? Svi znamo kako se tada sastao apostolski sabor u Jerusalemu (Dj 15, 1—29), i kako je sv. Pavao bio nosilac ideje: pogane ne treba judaizirati, da bi mogli primiti Krista; te kako je Sabor pod vodstvom sv. Petra prihvatio tu ideju za koju je kasnije sv. Pavao morao toliko toga podnijeti, ali koja je očevidno bila ideja Božja i koja je značila kamen temeljac

Crkve Kristove, kao Crkve čovječanstva. Danas se pred ovog novog Pavla, koji je ujedno novi Petar, papu Pavla VI. i njegov Koncil, postavlja slično pitanje: moraju li svi narodi svijeta ponajprije postati Zapadnjaci da bi mogli postati kršćani? Moraju li oni zabaciti svoja kulturna dobra i prihvatiti kulturu koja je izgrađena na grčko-rimskim osnovama, da bi mogli prihvatiti kršćanstvo i postati ravnopravni članovi Crkve Kristove? Moraju li ti novi »mudraci s Istoka« — kako smo se mi slikovito izrazili u jednoj emisiji na zapadnonjemačkom radiju dne 3. VI. 1963. — prodati najprije svoje istočne darove te kupiti nove — zapadnjačke — da bi tada istom smjeli pristupiti k Isusu Kristu i nadariti ga?

To je, eto, problem, koji se čini vrlo važnim u ovaj čas, i koji se kao takav nameće u ovom Koncilu. U najopćenitijem i načelnom vidu, teoretski, odgovor je na to pitanje jasan: oni ne moraju postati Evropljani da bi postali kršćani. Ne manjkaju izjave ni prijašnjih papa (npr. Pija XII.) da Crkva ne zabacuje pozitivnih elemenata ničije kulture.

I sadašnji je Papa Pavao VI. u svojoj prvoj poruci svijetu to naglasio u odnosu na odijeljene kršćane kad je rekao da će oni u Crkvi naći »svoj vlastiti očinski dom koji će novim sjajem uzvisiti i potvrditi blago njihove povijesti, njihovo kulturno nasljedstvo i njihovu duhovnu baštinu« (»U ime Gospodnje«, str. 4.). To se očevidno ima protegnuti također na nekršćanske narode, s obzirom na njihova pozitivna duhovna i kulturna dobra. Međutim, ako je to tako načelno i u najširem smislu posve jasno, kad treba da to bude ostvareno obzirom na nekršćanske narode, onda to ni izdaleka nije posve jasno, pa niti teoretski, jer je problem vrlo složen i mnogostruko zapleten.

8. Da bismo to lakše razumjeli, dobro je baciti letimičan pogled na analogno razdoblje crkvene povijesti, od apostolskog sabora do g. 787., kad je Crkva prelazila iz židovstva u grčko-rimski kulturni okvir, kao što sada počinje prelaziti iz zapadnoga u sveopći svjetski okvir. Trebalo je tada više od 7 stoljeća, te osim apostolskog sabora u Jerusalemu još 7 općih sabora, dok je Crkva službeno i definitivno usvojila i asimilirala sve pozitivne elemente grčko-rimske kulture te time utemeljila zapadnu civilizaciju. Apostoli su na saboru u Jerusalemu k problemu pristupili samo negativno: riješili su da ne treba pogane siliti na primitak židovstva. Ali je time počeo dugačak proces stapanja evanđelja s grčko-rimskom kulturnom baštinom i ti-

me pokršćanjenja te dovođenja k Bogu onoga najvrednijega što je stari svijet stvorio. Naskoro su se našli muževi kao sv. Justin, Klement Aleksandrijski, Origen, Bazilije, Augustin, i čitava plejada velikih muževa mislilaca i boraca Božjih koji su kroz 7 stoljeća radili na tome da se izvrši to »pokrštenje« grčko-rimske kulture. To nije nipošto išlo lako, bez teških borbi, velikih trzavica, mnogih sukobljavanja, znoja, trpljenja. Dosta je čitati Pavlove poslanice i Djela apostolska da uvidimo koliko je sv. Pavao imao radi toga pretrpjeti od »lažne braće«, koju je izjedala prevelika revnost za židovski Zakon i običaje, te se nisu mogli pomiriti s time da Crkva ne mora požidovljavati pogane. Unošenje različitih pozitivnih elemenata iz grčko-rimskog života i uklapanje njihovo u liturgijske obrede Crkve, koje je raslo malo-pomalo tokom prvih stoljeća, prošlo je čini se — bez većih trzavica, bar koliko danas možemo znati. No unošenje najvišeg ploda grčkoga duha — grčke filozofske misli — u kršćanstvo, da filozofske misaone tvorbe postanu izražajni oblici i izražajna sredstva za iznošenje kršćanske objavljene istine, to je bilo popraćeno dubokim i burnim sukobima koji su kroz više stoljeća teško drmali Crkvom, ali Crkva nije odstupila od toga puta, jer je on bio nuždan da bi se Kristu doveo i u kršćanstvu duboko utvrdio mediteranski svijet. Premnogo je bilo takvih, iskreno pobožnih ali nedovoljno vidovitih duša, koje su teško osuđivale svako uvođenje grčke mudrosti u jednostavan govor evanđeoski, tim više što su prvoborci za to uvođenje nerijetko zalutali i mjesto Kristove nauke uvodili i htjeli u Crkvi utvrditi nauku kojega od grčkih filozofa. Kad je g. 325 Prvi nicejski sabor službeno po prvi puta u obvezatnu vjeroispovijest uveo filozofske pojmove ousia (essentia), hypostasis, homoousios, velik je broj biskupa mislio da je baš to uvođenje filozofije krivo za sve one teške razdore, koji su uslijedili neposredno poslije sabora, pak su se oštro suprotstavili time, što se u Crkvu uvode riječi iz poganske mudrosti kojih ne poznaje Sv. pismo. S druge strane ljudi kao Origen, a naročito poslije Pavao Samosatski, pa onda Arije, Apolinar i drugi, previše su se dali zanijeti filozofijom, te je postojala opasnost da neki od njih kršćansku vjeru svedu na koji od filozofskih sistema ili da u ime filozofije posve iskvare čistu evanđeosku istinu. Šest prvih općih sabora nije zapravo bilo drugo nego traženje pravoga puta i ispravnoga smjera u stapanju kršćanske objavljene istine s grčkom misli: da se grčka misao stavi u službu kršćanske vjere a da se vjera ne deformira i ne svede na grčku filozofiju.

Na koncu je na II. nicejskom saboru g. 787. Crkva službeno i definitivno proglasila opravdanost štovanja svetih slika i kipova, te time osigurala mjesto u Crkvi grčko-rimskoj umjetnosti. Zapadni svijet je time bio utemeljen. U tim godinama već na zapadu Evrope počinje organiziranje školstva s Karlom Velikim i Alkuinom te se tako udaraju temelji skolastici i zapadnoevropskoj misli.

Ako imamo na umu sve te teškoće koje su pratile usvajanje grčko-rimskih kulturnih elemenata sa strane Crkve, bilo bi naivno i nerealno misliti, da će ovo novo otvaranje, koje počinje ovim 21. općim saborom, biti manje komplicirano i manje skopčano s teškoćama. Istina je da bi iskustvo koje je Crkva stekla u svojoj dvijetisućgodišnjoj povijesti trebalo olakšati i ubrzati ovaj novi prijelaz, ali sada se ne radi samo o jednoj više-manje homogenoj kulturi, već se Crkva hoće i mora otvoriti svim kulturama svijeta, hoće usvojiti sve mnogostruke i heterogene pozitivne elemente, da bi stvorila svijetu mogućnost jedne nove duhovne domovine i da bi svi narodi mogli sve svoje staviti u službu Bogu Ocu i Sinu i Duhu Svetomu.

Kad bi ovaj Sabor i uspio precizno i jasno postaviti teoretska načela i teoretske smjernice u toj stvari, ipak će tendencije i opasnosti, na kakve je Crkva nailazila u prvih sedam stoljeća, postojati i sada. Ne može biti sumnje da će svagda biti u Crkvi ljudi koji će u strahu pred rizikom novih širokih otvaranja uporno i tjeskobno čuvati samo ono što je Crkva dosada stekla nazrijevajući opasnost u svakom odjeljivanju onoga što je u Crkvi ljudsko i plod zapadne kulture od onoga što je Božje. Takvi ljudi neće biti kadri da shvate kako je potrebno da Crkva u mnogočemu izađe ususret opravdanim težnjama mnogih naroda, da sa Židovima bude židovska, a s Indijcima indijska, kako bi sve Kristu stekla (usp. 1 Kor, 20—23). S druge strane posve je sigurno da su i danas mogući i da ih ima koji nepromišljeno mogu pretjeravati u prihvaćanju novih kulturnih i misaonih elemenata, bez dovoljno diskrecione sposobnosti. Svagda je moguće da se pojave teške i dalekosežne zablude, a tvrdoglavosti ljudske mogu ih zaoštriti i učiniti da iz njih proizađu nedogledne loše posljedice. Oba su ta pretjeravanja moguća, ali odrediti pravi srednji put i udariti njime, nije tako lako.

9. I samo teoretsko opredjeljenje toga problema daleko je teže nego što bi tkogod možda mogao naivno zamišljati. Crkva ne može jednostavno prekrižiti dvije tisuće godina svoje dosadašnje povijesti. A to također ne bi bilo niti dobro niti korisno za njezinu spasiteljsku

ulogu, koju mora izvršiti u ovom sadašnjem svijetu. Crkva se ne može vratiti natrag na svoj početak, već mora ići naprijed u posvećivanju ljudi i svega ljudskoga do konačne paruzije Sina Božjega. Ako je Crkva od gorušičnog zrna postala ogromno stablo, kako bi se mogla natrag povratit u stanje sitnoga zrna?

Sabor može — a mi se nadamo i da hoće — svečano proklamirati, da Crkva prihvaća i usvaja sve pozitivne elemente svih kultura na svijetu te pohvaliti i osokoliti nastojanja onih koji mudro i zauzeto — u spremnoj odanosti prema Učiteljstvu Crkve — rade na tom da se povežu različte kulture s kršćanskom religioznom baštinom. No tu se već pojavljuje problem *religioznih* elemenata mnogih kultura. Poznato je, da su neke istočne kulture religiozno obojene. Što u religioznim kulturama različitih nekršćanskih naroda nije protiv naravnog moralnog zakona i što se izričito ne sukobljava s pozitivnim Božjim zakonima, može li se sve to proglasiti prihvatljivim, usvojivim i u kolikoj mjeri, te pod kakvim uvjetima?

10. Prvi korak — početni, ali bez sumnje dalekosežan u tom smjeru, već je stvarno načinjen na prvom zasjedanju sabora usvojenjem načela da se narodnom jeziku dade više mjesta u liturgiji. Problem latinskog jezika, naročito u liturgiji, jest u tom sklopu problema zapravo najlakši, bar teoretski.

Ali u stvari ni to nije sasvim lak problem. Svi će se valjda složiti da ne bi bilo dobro da se nove azijske i afričke kršćane posve odreže od latinskog jezika, jer bi ih se time ipak stvarno odijelilo od velike kršćanske duhovne baštine, jer zaista nije moguće da već sada i odmah sve duhovno bogatstvo — pohranjeno sada još na latinskom jeziku — dobiju pretočeno u svoje jezike. Osim toga, katolička Crkva raširena po čitavom svijetu, mora imati zajednički saobraćajni jezik. Bilo bi besmisleno mjesto latinskoga, koji je kroz stoljeća stekao »građansko pravo«, uvoditi npr. engleski ili esperanto. Dokle pak vezati obični tamošnji pastoralni kler na latinski jezik i da li za afričke i azijske narode mogu vrijediti u tom pitanju isti kriteriji kao za evropske nelatinske narode, to je pitanje. Slično je pitanje s davanjem mjesta u liturgiji različitim kulturnim formama tih naroda, ili posvećivanjem nekih omiljelih njihovih običaja u paraliturgijskom obliku, kao što je to Crkva učinila nekoć u Evropi kad je pokrstila nadošle nove narode u ranom Srednjem vijeku. I to je pitanje načelno i teoretski već više-manje riješeno na prvom zasjedanju Koncila.

11. No ima još jedno drugo pitanje, koje se doduše još nije postavilo u akutnoj formi na Koncilu ali koje može jednoga dana uskrsnuti a leži na doktrinarnom području: neki istočni narodi, kao Indijci i Kinezi, imaju bogatu i dugovječnu misao, filozofsku i pjesničku, imaju svoj način mišljenja, svoj misaoni svijet. A Crkva ima opet izgrađenu teološku znanost, u koju je zaodjela božansku objavu, a koja je izrađena na temelju zapadne filozofske misli. U svojoj teologiji Crkva ima više teoloških sistema, od kojih ona u posljednje stoljeće naročito preferira i u svojim školama naučava jedan, tj. sv. Tome Akvinskoga (usp. can. 1366 § 2), no svi su ti sistemi izrasli na zapadnom tlu, oni su preuzeli rječnik i pojmove grčko-rimske filozofije koje su dakako dotjerali i usavršili, ali oni očevidno nose pečat zapadnjački.

Može li u tom vidu doći do otvaranja prema istočnoj misli? Može li Crkva u tom području reći da Indijac ne mora po svojim misaonim formama postati najprije Evropljanin da bi mogao postati kršćanin? I može li se postaviti neko načelo, po kojemu bi se pozitivnim elementima istočne misli, koliko su spojivi s Kristovim Evanđeljem, otvorio pristup u kršćansku teološku zgradu?

Mogao bi netko reći: pa neka se Indijcima i drugim Istočnjacima ne propovijeda zapadna teološka znanost nego samo čisto evanđelje u onom stanju kako se propovijedalo u prvom stoljeću Grcima i Rimljanima dok još nisu bili uneseni grčki filozofski pojmovi i dok se još nije počela izgrađivati zapadna teologija. No ako u tom prijedlogu ima zrna istine, ipak odmah nastaje jedno bitno pitanje: Crkva je tokom stoljeća pomoću pojmova dobivenih iz zapadne filozofije definirala svoje bitne dogme: ona je definirala da su u Bogu tri hipostaze ili osobe, a jedna essentia ili natura; da su u Kristu dvije naturae ili essentiae, a jedna osoba ili hipostaza. I slično. Može li Crkva sada u odnosu na ove istočne narode tu dogmatizaciju posve staviti u stranu? Očevidno je da ne može. I nije dosta da oni ne bi to nijekali, već je zaista potrebno da to pozitivno prihvate i shvate. A to onda neminovno uključuje potrebu da proučavaju također zapadnu filozofiju i njezinu terminologiju.

Na kakav način onda omogućiti određeno mjesto njihovoj autohtonoj misli u odgoju njihovog klera i u propovijedi te prikazivanju kršćanske vjere kod njih kao i u kolikoj mjeri zahtijevati od sveukupnog njihovog pastoralnog klera izučavanje zapadne filozofije i teologije, te da li postaviti posve isti kriterij u toj stvari kod njih kao kod nas na Zapadu: to su pitanja koja se ne mogu naprečac

niti šablonski riješiti, niti u vidu teoretskom, niti u vidu praktičnom, ali kojima treba ozbiljno pristupiti.

Jer je neminovno potrebno da Crkva što prije dođe do toga da mogne govoriti teološkim jezikom koji će moći razumjeti svi i koji će sav svijet osjećati svojim. Neodložan je zadatak da u ovom novom svijetu koji naglo nastaje pred našim očima, Crkva može nastupiti kao mudra Majka sviju, koja će biti kadra da sve narode skupi u dom Gospodnji te — ne protežirajući ni jednoga na račun drugoga — mogne sve voditi putem Božjim do vječnoga spasenja. A budući da milost ne uništava narav nego je uzdiže i usavršuje, od bitne je važnosti da bi svi narodi u domu Gospodnjem mogli osjetiti radost, da su i oni nešto pridonijeli za gradnju Hrama Božjega i da ničije dobro nije bilo odbačeno.

12. Ovo sam vam, draga braćo svećenici, ovako malo opširnije napisao da biste svi mogli jasno uvidjeti kako su veliki problemi i dalekosežni zadaci s kojima se suočuje ovaj Koncil. Vi ćete, već prema svojoj pastoralnoj razboritosti, misli koje su ovdje iznesene, znati na prikladan način — koliko tko može nositi — protumačiti također sebi povjerenim vjernicima, osobito zrelijim polaznicima vjeronauka, da bi i oni mogli shvatiti i u svojim srcima osjetiti, kako je veliko djelo koje sada leži na ovome Saboru i na leđima sv. oca pape Pavla VI. — apostola sviju naroda. Svi možete jasno vidjeti, koliko je potrebno da cijela Crkva za uspjeh sabora žarko i usrdno moli, prinosi različite žrtve i samozataje, jer se ništa veliko ne može postići bez posta i molitve. Zato treba vjernicima stalno i neumorno o tom govoriti, na to ih poticati i pozivati. Ako budemo svi tako vapili Gospodinu za pomoć, milost i rasvjetljenje ovome Koncilu, Gospodin se neće oglušiti na molbe svoje Crkve, jer ne vara njegova riječ koju reče: »Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta«!

Koliko će već ovaj Sabor u tim pitanjima koja smo ocrtali uspjeti, to nije moguće unaprijed proreći. Ali će ovaj Sabor svakako značiti početak ozbiljnog rješavanja tih pitanja. Da se provelo ono stapanje i pokršćanjenje grčko-rimske kulture, trebalo je kako smo spomenuli — 7 stoljeća i 7 općih sabora te čitavo mnoštvo pokrajinskih, mnogo intelektualnih i moralnih naprezanja, znoja i krvi. Ipak je Crkva uspjela da pred nadiranjem barbara za vrijeme seobe naroda spasi ono najbolje iz starog svijeta te da stekne potrebnu snagu za pokršćanjenje novih nadolazećih naroda. Danas sve stvari u svijetu idu mnogo brže, pa se nadamo da će i ovaj proces ići brže, naročito

što Crkva danas već raspolaže mnoštvom iskustava, koja će joj u tom zadatku pomoći. Zato smo svi uvjereni da će Krist Gospodin, koji je snaga Crkve i koji se s njom identificira, brzo učiniti da se bogato i raskošno rascvatu duhovne energije koje Crkva posjeduje i da se pomoću tih duhovnih Božjih energija uklopi i ujedini sve plemenito i pozitivno ljudsko u jednu zajednicu Kristove ljubavi — na spasenje i ozdravljenje suvremenoga čovječanstva.

Svima vama, kao i vjernicima koji su vašoj brizi povjereni, podjeljujem svoj natpastirski blagoslov!

U Rimu, dne 24. listopada 1963.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

1964.

Dekret

O ŠIRENJU KATOLIČKE ŠTAMPE

Na drugom zasjedanju II. vatikanskog sabora izglasan je i Dekret o sredstvima društvenog saobraćaja. Iako ovaj Dekret neće donijeti toliko promjena kao Konstitucija o svetoj liturgiji, ipak i on ima svoju važnost. Njegova je svrha da potakne biskupe, svećenike i katoličke laike da još više nastoje oko iskorištavanja štampe, radija i televizije u religiozne svrhe. I dok je u pogledu liturgijskih promjena naređeno da se ne uvodi ništa novo dok se to sa službene crkvene strane ne naredi, u pogledu ovog Dekreta daje se potpuna sloboda. Dapače, samo njegovo donošenje treba da bude poticaj na još veću aktivnost na tom području.

Želim posebno naglasiti važnost katoličke štampe. Mi, hvala Bogu, imamo već lijepi broj katoličkih publikacija, a njihov se broj svakim danom povećava. Naši vjernici, dakle, imaju što čitati. Treba samo da im se katoličke publikacije dadu u ruke. Svi su pozvani da u tom pogledu dadu svoj doprinos. No sasvim je jasno, da svećenici moraju prednjačiti. O njima sve ovisi. Hoćemo li iskoristiti mogućnosti koje nam se pružaju, ovisi samo i isključivo o svećenicima u prvom redu na župama.

Ovim posebno pozivam sve svećenike i sve duhovne osobe u zagrebačkoj nadbiskupiji, da ulože sve svoje napore oko proširenja katoličke štampe. I jer se sam Koncil za tu stvar založio, nije potrebno donositi razloge ili dokaze.

Posebno neka se nastoje širiti one katoličke publikacije koje izvješćuju o Koncilu i nastoje vjernike približiti duhu Koncila. Jer je sasvim sigurno da će se vjerski život današnje i budućih generacija razvijati prema velikim smjernicama II. vatikanskog sabora. Kako

mi imamo i posebne novine koje i svojim naslovom i sadržajem nastoje pripravljati vjernike na provedbu koncilskih odredbi, sasvim je naravno da ćemo ih nastojati unijeti u svaku katoličku kuću. »Glas Koncila« je glasilo Nadbiskupskog duhovnog stola pa ga kao takvoga mora širiti i svima preporučivati svaki svećenik zagrebačke nadbiskupije. Osim toga, to su jedine naše katoličke novine koje izlaze dvaput mjesečno. Preko njih se naši vjernici ipak dosta dobro mogu upoznati sa suvremenim zbivanjima u katoličkom svijetu. Istina je, da će po kojem vjerniku skromnije naobrazbe i sposobnosti neke stvari izgledati previsoke i nerazumljive, no to ipak nije razlog da se zadovoljimo religioznim minimalizmom. Kao što svaki svećenik treba nastojati da svoje vjernike podigne na jedan viši duhovni nivo, tako i novine »Glas Koncila« nastoje svoje čitatelje pomalo uzdizati do onih širokih pogleda i shvaćanja koja provejavaju Koncilom.

U praktičnoj provedbi ovih sugestija treba tražiti načine koji će biti plod inventivnosti pojedinog svećenika. Zašto, npr. ne bi bilo zgodno da se u samoj nedjeljnoj propovijedi osvrnemo na najnoviji broj uzimajući iz njega neku misao ili primjer i upozorimo vjernike gdje si to mogu pročitati? Ima dosta svećenika, koji su uveli »samoposluživanje« — da na ulazu u crkvu na posebnom stolu stoje novine i glasnici a vjernici sami uzimaju i sami plaćaju. Povjerenje koje ovako iskazujemo svojim vjernicima kod njih redovito nailazi na odaziv. Postoji, zatim, mogućnost da svećenik pronađe povjerenike koji će se angažirati u tom poslu. A neće biti nikakvo poniženje ni za samog svećenika, ako osobno nastoji raspačati što veći broj primjeraka. Neka znade da će na taj način doći i do onih kojih nikada nema u crkvi i kojima on ne može doći. I stara baka mnogo može. Ako ona ne vidi čitati, vide njezini unuci ili djeca kojih nema u crkvu. Koliki su se vratili vjeri upravo preko katoličkih knjiga i časopisa. Suvišno je i spominjati koliko dobra u tom pravcu mogu učiniti djeca. Njima će biti pravo veselje da mogu pomoći svome župniku.

A što se tiče financijskog rizika, to mirne duše prepustimo Providnosti Božjoj. Bog neće ostaviti onoga koji ne gleda na materijalne probitke kad se radi ^ slavi Božjoj.

Uvjeren sam, draga braćo svećenici, da ćete ove moje riječi dobro shvatiti i da ćete ih nastojati i provesti.

U Zagrebu, dne 23. siječnja 1964. Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

Korizmena poslanica

O POLOŽAJU I ZADACIMA LAIKA U CRKVI

Predragi vjernici!

II. vatikanski opći crkveni sabor uzbudio je zanimanje ne samo katolika i kršćana nego i širokih masa po čitavom slvijetu. Tim je više razumljivo da katolici, djeca Crkve, žele da budu što bolje upućeni u pitanja o kojima se na Koncilu raspravlja. To je također želja sv. oca Pavla VI. kako proizlazi iz njegova govora na završetku II. zasjedanja Sabora dne 4. prosinca 1963. On je u svom govoru pozvao koncilske oce da odmah, premda Koncil još nije završen, prionu da provedu one ciljeve Koncila koji su već sada jasni i za koje ne treba čekati njegov završetak. Posebno je Sv. Otac zaželio da biskupi ponesu »svojim vjernicima riječi poticanja i ohrabrenja... laicima, pozdrav osokoljenja i povjerenja (usp. »L'Osservatore Romano«, 5. XII. 1963.).

Potaknut ovom Papinom željom odlučio sam da vam, dragi vjernici, u ovoj korizmenoj poslanici progovorim o stvari koja se vas sviju na poseban način tiče, a koja je velika tema ovoga Koncila: o položaju i zadacima laika u Crkvi. Šaljem vam ovu poslanicu iz koncilskog grada Rima stojeći pod snažnim dojmovima svega onoga što smo za vrijeme zasjedanja Koncila čuli, vidjeli i doživjeli. Budete li pažljivo pratili ono što vam ovdje iznosim, vidjet ćete da rasprave na Koncilu nisu nikakva od života daleka teorija, nego da duboko zadiru u svakodnevni život članova Crkve.

UVOD

1. Već dosta dugo mnogi katolici imaju dosta blijedu svijest o tome da su zapravo oni Crkva. Oni se nekako osjećaju više kao da su vani, izvan Crkve, kao da stvar Crkve nije njihova stvar: kao da Crkva pripada svećenstvu ili Crkva naprosto jest svećenstvo. U stvari, međutim, laici su također Crkva, oni čak predstavljaju kudikamo najveći dio Crkve. Od takvog manjkavog shvaćanja o Crkvi, koje u njoj promatra samo kler, proizašla su i proizlaze mnoga zla za kršćanstvo a i za suvremeni svijet. Zato su posljednji pape posebnom

brigom nastojali dovesti sve katoličke laike, do žive svijesti o njihovoj pripadnosti Crkvi te o njihovoj suodgovornosti za Crkvu. A to je nastojanje s osobitom odlučnošću preuzeo sada ovaj Koncil.

Mi ne kanimo sada ispitivati gdje je krivnja da je do takvog shvaćanja došlo. Želimo samo u kratkim potezima ocrtati glavne istine o položaju i dužnosti laika u Crkvi da biste vi, predragi vjernici, imali kroz ovo korizmeno vrijeme o čemu razmišljati, razgovarati i u sebi dobre odluke stvoriti tako, da naskoro u našoj nadbiskupiji ne bude više nijednog krštenog čovjeka koji ne bi postao duboko osviješten član Crkve — kraljevstva Božjega na zemlji.

2. Riječ »laik« dobila je u novije vrijeme neki loš prizvuk, tako da neki tu riječ upotrebljavaju da označe čovjeka koji nema veze s Crkvom ili je bez vjere u Boga ili da okarakteriziraju ustanove u koje vjera nema pristupa, dapače koje su protiv vjere. Međutim riječ »laik« je grčkog podrijetla, a značila je u starom kršćanstvu pripadnika Božjega naroda (LAOS) za razliku od ostalih koji još nisu ušli u Crkvu te nisu još članovi Božjega naroda. *Laik* je prema tomu isto što i *vjernik*, on je Božji *pučanin*, Božji čovjek, građanin Bogu posvećenoga i od Boga vođenoga naroda. — Oni koji su od Boga odabrani i svetim ređenjem ovlašteni i osposobljeni da u ime Božje vode Božji narod dobili su posebno ime *kler* (odatle *klerik)*, i tako je ime *laici* praktički ostalo za onu većinu Božjega naroda koji nema službene vodstvene funkcije nad drugima u narodu. Ali se razumije da Božji narod ne sačinjavaju sami vođe toga naroda, jer oni ne bi imali smisla kad ne bi imali koga voditi.

No ni sami laici bez svećenstva ne sačinjavaju čitav Božji narod, jer Božji narod nije neuređeno mnoštvo, već organički uređena zajednica, u kojoj su raspoređene uloge i dužnosti i gdje svi članovi, svaki na svoj način, pridonose k zajedničkim ciljevima cijele zajednice. U Novom zavjetu, pored toga, nema svećeništva po rođenju u krvi, kako je bilo u Starom zavjetu, nego je svaki službenik Božjega naroda najprije i sam morao biti laik, te se između laika odabire i postavlja u redove klera da onda na sasvim poseban način posveti svoj život radu za ostale.

Laici su Bogu posvećeni i od Boga prihvaćeni kao takvi, jer su po svetom krštenju iz svijeta uzeti, od grijeha oprani, na novi nebeski život preporođeni i u Božju obitelj na zemlji — među Božju posinjenu djecu — primljeni. Po krstu biva čovjek ucijepljen na Krista kao loza na čokot, po krsnom neizbrisivom biljegu dobiva Kristovu

sliku u sebe, postaje udo tijela Kristova i organ Duha Svetoga. Sakramentom svete potvrde taj se položaj vjernikov u okviru Crkve još produbljuje i usavršava, dobiva novu širinu. Ipak vjernik na temelju krsta i potvrde ne dobiva svetu vlast koju bi u ime Kristovo mogao vršiti u odnosu na druge vjernike. On dobiva milosnu vlast nad samim sobom, kakvu po samoj prirodi ne bi imao; dobiva moć i dužnost da svijetu donosi Krista, Kristovu nauku i Kristovo spasenje, koliko ga je u sebi samome prihvatio i oživotvorio. Ali ne dobiva vlast nad drugim vjernicima. To se dobiva u sakramentu svetoga reda. Onaj koji je primio sakramenat reda, nije time izgubio ono što je primio na krstu i potvrdi, ali je dobio nešto više i time je dobio specijalnu dužnost i ulogu. On i dalje mora biti vjernik koji u svojoj osobi oživljava Krista u smislu obaveze koja proizlazi iz krsta i potvrde. Ali je on dobio novu vlast i dužnost, koja ima svoju vrijednost i nezavisno od toga koliko je on u svojoj osobi ostvario obaveze krsne i potvrdne, jer je ta nova vlast i dužnost potpunoma za druge, na korist drugih. Tako se u ustrojstvu Crkve, koje potječe od samoga Krista, uspostavlja razlika između klera i laika.

Kleriku su ostale dužnosti koje je imao kao laik, ali su mu nadošle nove koje su drugačije naravi.

3. No time što su neki u Crkvi postali klerici, položaj laika nipošto nije umanjen, on ostaje u okviru čitave Crkve kao nešto temeljno. Laik nije član koji samo pasivno prima, nego je i aktivan suradnik u Crkvi. I njegova suradnja se očito ne ograničava samo na to da dade svoj materijalni, novčani prilog za potrebe Crkve, već da ugradi također samoga sebe, svoju osobu i svoje sposobnosti u okviru koji je zacrtao sam Krist Gospodin kad je Crkvu ustanovio. Stoga svaki vjernik mora razmišljati o svome položaju u Crkvi, mora poznavati svoja prava i dužnosti, svoje mogućnosti i svoje zadatke. Ima časova u životu Crkve kad je potrebno pojačati izvršavanje poslanstva Crkve. U takvim časovima je neodložno i hitno da se što veći broj članova Crkve živo osvijesti, da shvate svoj položaj, kako bi što bolje mogli odgovoriti zahtjevu koji postavlja na Crkvu stanje svijeta i čovječanstva. Takav je čas danas očevidno nastupio.

I DIO: NA ČEMU SE TEMELJI ULOGA LAIKA U CRKVI

4. Položaj laika u Crkvi izvire prvenstveno iz sakramenta krsta i potvrde. — Znamo da je *krštenje* ponovno rođenje po Duhu (Iv 3, 5—6), po kojemu čovjek postaje sasvim nov stvor u Isusu Kristu.

Neizreciva se promjena zbila u čovjeku: svrhunaravna stvarnost, u koju čovjek po krštenju uđe i koje postaje dionikom, ne može se opisati jednom riječju ni jednom slikom. Zato nam Sv. pismo i Predaja s različitih stanovišta i pomoću više slika i pojmova opisuje ono što se u nama zbilo po krštenju. Kad se danas želi pokazati koje mjesto u Crkvi zauzimaju obični vjernici ili laici, onda bogoslovi posebno ističu to da smo na krstu postali *hram Božji* i *dionici Kristove svećeničke službe*. Ta se strana učinka sv. krsta posebno naglašava zato, što je to put kako se najlakše može pokazati uska povezanost između klera i laika.

Budući da je u svijesti mnogih vjernika stvoren velik jaz između svećenstva i laikata, potrebno je taj jaz premostiti. A to se najprikladnije može učiniti, ako pokažemo kako je svaki vjernik na neki način učesnik na Kristovu svećeništvu, a ne samo biskup, župnik i ostali kler. Istina, svećeništvo klera ili hijerarhije *bitno je različito* od zajedničkog svećeništva sviju vjernika, ali su ipak i obični vjernici u nekom pravom smislu učesnici u svećeništvu Crkve, koja je opet dionica Kristova svećeništva, jer je Krist jedini svećenik Novoga i Vječnoga zavjeta u najstrožem smislu riječi.

Isus Krist kao čovjek bio je jedini pravi Boga dostojni živi hram Božji (usp. Iv 2, 19), u kojem je stanovala sva punina božanstva na tjelesan način (Kol 2, 9). U Isusovu ljudskom tijelu koje je zajedno s dušom hipostatski bilo sjedinjeno s drugom osobom Presvetog Trojstva bio je na sasvim osobit i jedinstven način Bog na zemlji prisutan, tako da su ljudi mogli k njemu pristupiti, njemu se utjecati, tako da su s njime govorili. Poslije Uskrsnuća Krist kao čovjek više nije na svijetu prisutan na fizički način, ali je zato on ustanovio Crkvu da u njoj i po njoj bude na mistički način prisutan među ljudima. U svetom krstu svaki se čovjek na posebni način pricijepljuje na Isusa, postaje udo Kristovo, kako se izrazuje sv. Pavao. Onaj isti Duh Sveti, koji je u punini bio i jest u Kristu proslavljenome, naselio se tada kao u svome stanu u svakom novokršteniku. Tim samim postalo je tijelo i duša krštenoga čovjeka — čitava njegova osoba — sveta, Bogu posvećena, priređena za boravak Duha Svetoga u njoj, hram Duha Svetoga i po tome hram čitavoga Presvetoga Trojstva. Razumije se, da je i čitava Crkva živi hram Božji u kojemu je svaki pojedini vjernik po jedan živi kamen. U svakom je pojedinom vjerniku Duh Božji prisutan kao u hramu, ali ne u svima u jednakoj mjeri i s jednakom intimnošću. Ako vjernik padne u teški grijeh, onda Duh Sveti više u njemu ne stanuje, nego je to sada poharano

i oskvrnjeno Božje svetište. Takav je vjernik još uvijek kao živi kamen u zgradi hrama Crkve, ali se njegov život već počinje gasiti i još samo malo tinja. Ako vjernik otiđe od Crkve i postane nevjernikom, on se dijeli od života Duha Svetoga, koji je u Crkvi i postaje duhovno mrtav. On je tada mrtav kamen, izbačen iz građevine; on je razvalina hrama Božjega.

I laici, dakle, bitno ulaze u Božju građevinu, oni su živo kamenje iz kojega je izgrađena Crkva — Hram Božji. Budući da je hram mjesto gdje se Bogu prikazuju žrtve, a žrtve može Bogu prikazivati samo svećenik, to je i svaki vjernik na neki način svećenik Božji, koji smije i mora u hramu svojega tijela prikazivati Bogu žrtve. Stoga i sv. Pavao usrdno moli kršćane: »Zaklinjem vas stoga, braćo, po milosrđu Božjem, da prikažete svoja tijela kao živu i svetu žrtvu koja je ugodna Bogu« (Rim 12, 1).

5. Neizbrisivi biljeg koji se dobiva kod *sakramenta svete potvrde,* upotpunjuje to svećeništvo vjernika i dodaje mu novi vid. Vjernik je već na krštenju primio Duha Svetoga, ali puninu darova Duha Svetoga, kolika odgovara vjerniku, dobiva istom po svetoj potvrdi. U sv. potvrdi Duh Sveti daje vjerniku rasvjetljenje, da može ono što vjeruje također drugima dostatno saopćiti, da može položiti račun o svojoj vjeri, braniti svoju vjeru. On tu dobiva i snagu da za istinu koju vjeruje može svjedočiti sve do smrti, a da se ne pokoleba i ne poklekne pred protivnicima Božjim. Po potvrdi postaje vjernik punopravni i odrasli pripadnik Božjega naroda. Na krstu je postao šutljivim žrtvovateljem, a na potvrdi mu je dano usavršenje da može biti također *rječitim i smionim apostolom* Krista Isusa i njegove nauke koju u sebi razmišlja, u koju vjeruje i koju proživljava.

6. Nema sumnje, dragi vjernici, da nam ova nauka i te kako jasno pokazuje kako je neizmjerno veliko dostojanstvo svakoga kršćanskog laika.

Po krštenju i sv. potvrdi svi smo mi jednaki: i vaš nadbiskup i vaš župnik i svaki od vas tamo od onog najmlađeg dječaka i djevojčice koji su jedva nedavno primili sv. potvrdu. Razlika je među nama u tome, koliko smo sve te svrhunaravne sposobnosti, koje nam je Bog dao, proveli u djelo, koliko smo s milošću Božjom sudjelovali.

Na krstu i potvrdi vjernik postaje učesnikom na Kristovu svećeništvu: to znači da on postaje za službu Bogu u svojoj nutrini određen i opredijeljen. No da bi to unutrašnje opredjeljenje moglo postati stvarnost, vjernik mora biti u životnom dodiru s Kristom Gospo-

dinom. Budući da je Krist jedini pravi veliki svećenik u strogom smislu, a svi drugi samo kao sudionici u njegovu svećeništvu, nemoguće je da vjernik vrši svećeništvo osim u zajedništvu s Kristom velikim svećenikom i njegovim žrtvovanjem na križu, gdje je on sama sebe kao jedinu Boga dostojnu žrtvu prikazao nebeskom Ocu za naše spasenje. Da bi taj dodir omogućio, Isus je odlučio da svoju žrtvu na križu na nekrvni način učini prisutnom u svojoj Crkvi kroz sve vrijeme dok ne dođe ponovno u slavi na svršetku svijeta. Zato je ustanovio *hijerarhijsko svećeništvo* te njemu dao vlast da u njegovo ime i njegovim riječima u svakoj svetoj misi oživotvoruje na nekrvni način onu istu krvavu žrtvu na križu. Odatle odmah vidimo kakva je *bitna razlika* između svećeničke službe po sv. ređenju i zajedničkog svećeništva svih vjernika po krštenju i sv. potvrdi. Samo zaređeni svećenici imadu vlast da riječju Kristovom pretvaraju kruh i vino u Tijelo i Krv Kristovu. Njima se Krist služi da uspostavi svoju stvarnu prisutnost usred svoje Crkve i da pomoću njihova svećeničkog čina poveže u jedno sve žrtvene čine svih vjernika sa svojim vlastitim.

7. Odatle se odmah vidi kako je velika važnost *aktivnog učešća vjernika u liturgiji*, napose kod sv. mise, da bi laici mogli dostojno i što uspješnije izvršavati svoju ulogu u Crkvi.

Istina je, ti si uključen u svaku svetu misu ako i nisi kod te mise aktivno nazočan, jer se svaka misa prikazuje u ime čitave Crkve. No ipak je daleko više, ako si ti sam *aktivno* prisutan kod svete žrtve, ako u sveti čin uključiš čitavo svoje biće: tjelesnu prisutnost kod oltara; razumsko sudjelovanje po razmišljanju svetoga teksta i svete stvarnosti; sudjelovanje tvoga jezika po skupnoj molitvi, pjevanju i odgovaranju; sudjelovanje tijela po ustajanju, sjedanju i klečanju te svetim znakovima (npr. znakom sv. križa); a konačno — i to najvažnije — potpuno predanje cijeloga bića u sakramentalnom sjedinjenju s Isusom u svetoj pričesti.

Vjernik koji je tako učestvovao u svetoj misi osjeća da se od oltara diže kao preporođen i nanovo oživljen, pun svježe snage i radosnog oduševljenja; on polazi na težak svakodnevni život kao čovjek koji je za momenat već nekako zagledao ispunjenje cilja za koji se bori i trpi.

8. Kako smo rekli, po sakramentu sv. potvrde vjernik postaje osposobljen da drugima daje svjedočanstvo o svojoj vjeri. Ipak to mora biti vjera Kristova, ne neka lična mješavina Kristove nauke

i svojih domišljanja ili tuđih nanosa. Da bi dakle vjernikova vjera bila stalno živa i čista, on se mora napajati na čistim izvorima *Kristove riječi,* mora stalno biti u dodiru s Kristom Učiteljem. A Kristova je Riječ prisutna u Sv. pismu i Predaji, pa čovjek može doći s njom u dodir čitajući Sv. pismo ili spise velikih Naučitelja. Krist može duši govoriti i u tišini i osami. Ali jer je Božja Riječ prvenstveno predana zajednici a ne pojedincima, zato je normalno mjesto gdje Krist uči i gdje ti redovito možeš doći u dodir s Riječju u tzv. bogoslužju riječi tj. u prvom, poučnom dijelu mise. Tamo je najnormalnije mjesto, gdje vjernik kao član zajednice čuje Evanđelje, sluša pouke apostola, upija riječ živoga učitelja svećenika koji govori u propovijedi s ovlaštenjem Crkve.

Ako sve ovo uzmete u obzir, razumjet ćete od kolike je važnosti za kršćanski život, da je ovaj Vatikanski sabor kao prvu stvar konačno odobrio i proglasio Uredbu o sv. liturgiji koja je sva usmjerena na to da vjernicima u što većoj mjeri omogući aktivno učešće u svetim činima.

II. DIO: DUŽNOSTI I ZADAĆE LAIKA

9. U svjetlu onih istina koje smo naprijed iznijeli potrebno je sada da malo pobliže razmotrimo *dužnosti i obaveze,* koje za laike proizlaze iz njihova položaja u Crkvi.

Prve su obaveze koje proizlaze *iz krsta.* One se mogu ukratko i sažeto izraziti kao *svjedočanstvo života.* Po krsnom biljegu svaki vjernik biva osposobljen i dobiva pravo na Božju milosnu pomoć, kako bi uvijek i svagda mogao svojim životom i svojim djelom svjedočiti za Krista. Laik snagom svoga krštenja može i mora biti živo evanđelje, u tijelu i krvi, činom ostvareno, a ne perom napisano i riječima izraženo evanđelje. On je živa poslanica kako se izražava apostol Pavao (2 Kor 3, 2—3). Tako laik vrši ono što je rekao Spasitelj: »Primjer sam vam dao da, kao što sam ja učinio vama, tako i vi činite« (Iv 13, 15). Život kršćanina po evanđelju je svjedočanstvo Kristu i njegovu evanđelju pred licem svijeta. Laik tako bez riječi oživotvoruje lik Isusov pred svima koji Isusa ne poznaju. Crkva ne može očarati srca ljudi samim riječima, ma kako te riječi bile lijepe, ako ih ne očara i ne osvoji ostvarivanjem svega što propovijeda. A na to su jednako vezani i klerici i laici, svaki na svome mjestu. I budući da je svećenika malo te su nužno odijeljeni od pretežnog

mnoštva ljudi, pa nikako ne mogu doći sa svima u doticaj, dužnost i uloga laika u tom pogledu postaje nezamjenljiva. Laici su s nekršćanima i onima koji su izgubili vjeru pomiješani na poslu, u kancelariji, u ljetovalištu, svuda. I svuda je tu najvažnije da ti kao laik doista budeš pred svojom okolinom oživotvoreno evanđelje. I nije potrebno da prvenstveno propovijedaš, dosta je da najprije živiš ne skrivajući kukavički svoju pripadnost Kristu.

Svima vam je poznato, dragi vjernici, da je Crkva u prva vremena najviše privlačila pogane živim primjerom svojih vjernika i mučenika. Ako danas često puta ljudi ne osjećaju privlačnost kršćanske vjere, nije li to više puta stoga što su razočarani životom kojega kršćanina ili kršćanke u svojoj blizini, ili zagušeni općom mlakošću i ustajalošću našega kršćanstva, naše nebrige za duhovne, pa i za ljudske vrednote?

I u situacijama kad je kršćanskom čovjeku možda više ili manje onemogućeno javno govoriti o svojoj vjeri i dati Kristu svjedočanstvo riječi, mogućnost svjedočanstva životom ostaje i ne smije nikada izostati. Napredak Crkve u mnogim krajevima i spasenje svijeta u budućnosti ovisno je prvenstveno o svjedočanstvu laika, i to prije svega svjedočanstvu životom. Život i djelo su činjenice: činjenice jače govore od svake riječi. One viču i pozivaju na razmišljanje, one ne mogu biti ušutkane, one prije ili kasnije pobjeđuju svu protivnu propagandu. Dva šutljiva i čovjekoljubiva sveca usred opće pokvarenosti više mogu nego stotinu veoma sposobnih propovjednika. Evo na to smo pozvani svi koji smo kršteni, to možemo svi, čak što više, to moramo svi! I ako je sveta života jedan svećenik u svom župnom dvoru, to je mnogo: ali ako sveto živi radnik kraj tvorničkog stroja, ili činovnik u svojoj kancelariji ili prodavačica u robnom magazinu i nastavnica u školi, onda je to svjedočanstvo Kristu u sadašnjem svijetu još veće i djelotvornije.

10. Druge su dužnosti koje laiku proizlaze iz *sv. potvrde*. One se ukratko mogu sažeti kao *svjedočanstvo riječi*.

Sv. potvrda osposobljava kršćanina i daje mu pravo na potrebnu pomoć Duha Svetoga da može ono što vjeruje iskazati i prenijeti drugima oko sebe. Tako laik postaje propovjednikom evanđelja u koje vjeruje i koje u srcu nosi. Postaje apostolom. — Kršćanin mora ponajprije biti spreman svakomu koji ga s iskrenom namjerom pita o njegovoj vjeri prijateljski i s ljubavlju objasniti sadržaj svoje vjere.

No sv. potvrda osposobljava kršćanina da Božju istinu ne objašnjava samo onomu koji je traži, već također da smiono i kako treba navijesti evanđelje i takvima koji još nisu tražili, ali su spremni saslušati i mogli bi ga prihvatiti da postignu spasenje. Danas je to izvanredno važno i potrebno, jer mnogi nemaju i ne znaju drugoga puta do spoznanja Kristove istine osim tebe koji s njima zajedno živiš ili radiš ili ste se slučajno sreli na putovanju ili na godišnjem odmoru. Pa ako i ti šutiš, ako ni ti ne progovoriš tu riječ blage vijesti evanđeoske na koju takav čovjek i ne znajući čeka i za kojom potajno čezne? Ako i ti prođeš mimo njega ništa ne zapažajući i ostavljajući ga u njegovu neznaju, jer si oholo i na laku ruku sudeći svoga brata zaključio da se on ne može spasiti, ili si kukavički sakrio svjetiljku pod vagan?

U toj stvari laik znade da mora biti obazriv i tolerantan, ali ne smije biti kukavica koji će iz straha i ljudskih obzira šutjeti i pustiti da duša koja bi možda napokon radosno prihvatila riječ Božju ostane u neznanju. Uzvjerovati evanđelju ne može nitko bez milosti Božje. Nikakvom silom ili lukavštinom ne može nitko biti naveden da srcem prihvati Božju istinu. Zato se kršćanin kod toga ne smije služiti nikakvim nečasnim sredstvima, ali mora biti toliko hrabar i razuman da strpljivo, s ljubavlju i s razboritim oduševljenjem iznese svetu istinu koju u srcu nosi, pred savjest svojih drugova s kojima se susreće. Ipak laik mora biti svjestan da on ne može dovršiti djelo obraćenja: njegovo je samo da pripravi dušu, a tada je mora uputiti svećeniku koji će njegovo djelo u duši dovršiti.

11. No s obzirom na to svjedočanstvo riječi, koje je laik dužan izvršavati u svakodnevnom životu, ne radi se samo o direktnom dovođenju nekog pojedinca do evanđeoske istine i do obraćenja. Još većma se radi o svakodnevnom utjecaju na opće mišljenje i shvaćanje u onoj okolini gdje pojedini laik živi i vrši svoj posao. Laik mora biti tu kao Ivan Krstitelj koji pripravlja put Kristu i Crkvi, koji se trudi da bi hrapavi putevi postali glatki i da bi se slegnula svaka gora i brijeg krivih mišljenja, predrasuda, nerazumijevanja i zapreka. S mnogo takta i zrelosti, duševne vedrine i finoće kao dobrohotan čovjek koji se ne sablažnjuje nad svakom ljudskom slabošću, već ima razumijevanja i srca za onoga koji je bez svoje krivnje ostao nepoučen ili ima kriva shvaćanja, laik mirno i prijateljski ispravlja kriva mišljenja o Kristu, o Crkvi, o papinstvu, o životu kršćana. Žalosno je da mnogi kršćanin danas nema ni toliko

hrabrosti da bi riječ progovorio kad se iznose neopravdani prigovori Kristu i Crkvi, kad se predrasude i neznanje prikazuju kao čista istina, kad se grijesi i očita kršenja Božjega zakona opravdavaju. Sigurno je da bi bilo daleko manje onih koji se usude govoriti i raditi nepromišljeno i neodgovorno protiv vjere kad bi manje bilo onih koji se boje razborito i s ljubavlju ustati na obranu vjere. Dužnost je laika katolika da bez mržnje i u duhu evanđelja raspršuje kriva mišljenja koja nalazi oko sebe, da strpljivo tumači pravu istinu i pravo stanje stvari. Razumije se da to neće moći niti će mu tko vjerovati ako njegov život i način ophođenja s ljudima bude u očitom raskoraku s onim što govori, ili ako razuman i ljudski odnos prema ljudima, prožet evanđeoskom dobrotom i blagošću, zamijeni bijesom i srditim nadmetanjem i sektašenjem.

Pogotovo ako ne zna razlučiti ljude od njihovih pogrešaka i zabluda te ako ne zna ili neće razlikovati između Kristove istine i kojekakvih ljudskih nanosa što ih kadikad i koji crkveni čovjek znade prikazivati kao da od Krista potječu, na veliku štetu duhovnog dobra ljudi koji se onda od Krista odvraćaju zbog ljudskih interesa koji se pred njih stavljaju kao da su to zahtjevi Kristovi.

12. No nije samo laikova dužnost da raspršuje i ispravlja direktne zablude o Bogu, Kristu i Crkvi u svojoj okolini, već mu je i dužnost da širi pravo shvaćanje o mnogim problemima suvremenog života te tako priprema duše da steknu duševno stanje i shvaćanje koje je prikladno za primitak kršćanske istine. Mnoga pitanja moralna, znanstvena, kulturna, općehumanitarna i druga u današnjem svijetu strastveno zanimaju najšire slojeve ljudi, o njima se diskutira i raspravlja. Ta pitanja mogu biti općega karaktera, a mogu biti i sasvim konkretne privatne naravi u danom momentu, kao što je na primjer pitanje o sklapanju ženidbe ili o krizi bračnog života u nekom konkretnom slučaju u tvojoj okolini. U svim tim pitanjima kršćanski laik mora imati svoje izgrađeno kršćansko mišljenje te ne smije u društvu biti šutljiv pristalica onoga koji je glasniji vikač, već je dužan da i sam doprinese raščišćavanju problematike i usmjeravanju rješenja u pravcu kršćanske istine.

13. Očevidno je da svi ti zahtjevi nisu maleni i da ih laik ne može postići prepušten sam sebi. Nije dosta da je samo primio krštenje i potvrdu, on mora stalno biti u kontaktu s Kristom po sakramentima i stalno mora napajati svoju misao na Riječi Božjoj. Da im to bude moguće Krist je u svojoj Crkvi postavio hijerarhijske sve-

ćenike, kojima je prvotna dužnost da se posvema posvete tome kako bi svim vjernicima služili u dijeljenju Božjih tajna i u pouci Božjom Riječi. U tom vidu laici nisu bespravni u Crkvi.

Crkveni Zakonik u kanonu 682 kaže, da vjernici *imaju* pravo da od klera primaju — u skladu s crkvenom disciplinom — duhovna dobra, a navlastito pomoći koje su potrebne za spasenje. Razumije se, dakle, da laici imaju pravo od svojih pastira tražiti i dostatnu pouku o vjerskim istinama i o njihovoj primjeni na probleme koji danas ljude muče, kao i dijeljenje sakramenata. Svećenicima, prvenstveno biskupima i župnicima je to prva dužnost i oni nemaju prava biti nemarni u dijeljenju sakramenata, dostojnom služenju svete mise, propovijedanju Riječi Božje i iscrpivoj vjerskoj pouci kakva odgovara današnjim zahtjevima.

14. Osobiti vid dobiva uloga laika u Crkvi po *sakramentu ženidbe*. Crkva je od početka, oslanjajući se na nauku Kristovu i na savjete sv. Pavla, visoko cijenila život u djevičanskoj čistoći i uzdržljivosti, budući da se osoba koja tako živi može sasvim nesmetano i cjelovito posvetiti službi Božjoj i radu za kraljevstvo Božje. Poradi toga se život u Crkvi tokom vremena tako razvio, da je kler u zapadnoj Crkvi obavezan na život u celibatu (beženstvu). Pored toga su se iz početnog života u djevičanskoj i potpunoj uzdržljivosti, koji su svagda provodili neki pojedinci, tokom vremena razvile brojne redovničke zajednice. I među onima koji žive u svijetu mnoge pojedine duše osjećaju poziv da — makar ne kane ući u samostan — žive u djevičanskoj uzdržljivosti da bi se lakše mogle posvetiti radu za neke više opće ciljeve ili radu za potrebne u duhovnom i tjelesnom pogledu, kojima inače ne bi imao tko uspješno pomoći.

15. No ipak daleko pretežna većina vjernika pozvana je da živi u *ženidbenoj zajednici*. Oženjeni pak laici dobivaju jedan novi krug dužnosti koje nisu male i koje imaju svoju izvanredno veliku crkvenu vrijednost. Razumije se da po sakramentu ženidbe dvoje laika, muško i žensko, koji stupaju u tu zajednicu života, dobivaju također nadnaravne milosne snage da novi skup dužnosti mogu u djelo provesti.

Prvotna je Crkva — kako lijepo pokazuje poslanica sv. Pavla Efežanima (Ef 5, 23—33) — u ženidbi vidjela sliku Crkve: kako se Krist odnosi prema Crkvi i Crkva prema Kristu, takav mora biti međusobni odnos muža i žene. Nije stoga čudno što su sveti Oci, kao sv. Augustin i sv. Ivan Zlatousti, govorili da je obitelj mala do-

maća Crkva, u kojoj je muž ono što je biskup u Crkvi. To je kršćansko gledanje na obiteljsku zajednicu. To će svaki katolički suprug rado čuti, ali to nije samo lijepa riječ, nije samo način kako da istaknemo da je muž glava obitelji i središte obiteljskog života, nego također da upozorimo na velike i dalekosežne njegove dužnosti. Sklapanjem braka muž preuzima odgovornost i za tjelesno i za duhovno dobro svoje žene: njegova je sveta dužnost da u braku tako živi da njegova žena kraj njega i njegovom pomoću dnevice postaje bolja, svetija i Bogu milija. Naravna ženidbena zajednica ovdje je postala nadnaravnom, a da ništa nije izgubila od svoje naravne ljepote. Ipak mora izgubiti sve što je u naravi produkt zla i grijeha. To znači da i u onim najintimnijim bračnim odnosima i u svemu drugome u čemu se ispoljuje zajednica života bračnih drugova te u zajedničkoj brizi za djecu, muž mora neprekidno svijetliti ženi svojom dobrotom, svojom spremnošću da se žrtvuje za ljubljena bića, da se istroši u služenju svojoj ženi i svojoj djeci. Ne možemo sad ovdje sve to u detalje razvijati, ali nema sumnje da svaki muž, koji je doista kršćanin, može i sam — razmišljajući svaki dan o svojoj obiteljskoj situaciji — za sebe povući odgovarajuće zaključke do posljednjih konsekvencija.

Žena opet s druge strane, koja treba da igra u obitelji ulogu Crkve, koja poštuje i ljubi i žrtvuje se za Krista: mora svojom predanošću i svojom zauzetošću biti svakodnevna pomoć za izgradnju muževljeva duhovnoga života. Žena ne može reći da nije odgovorna za muža i djecu, ona ne može više da sebično traži neku drugu svoju ličnu slobodu i ne može misliti na oslobođenje od materinstva i služenja koje je s time skopčano. Sveti ju je sakramenat ženidbeni na to svezao, ali joj daje i pravo na sve pomoći Božje koje joj trebaju.

Kod sklapanja ženidbe muž i žena preuzimaju na sebe rizik brige za drugu osobu i za one koji će iz te veze, iz te ljubavi, iz toga sakramenta izrasti. Muž i žena trebali bi neprestano u svojim međusobnim dodirima i svim zajedničkim vezama osjećati da su oni dva krštena bića, dva djeteta Božja, dva buduća nebesnika, koji su preuzeli da sudjeluju s Bogom u prenošenju svete tajne života i koji ne žele da se ikada i za jedan momenat iznevjere svojoj svetoj dužnosti.

Mnogima će se bez sumnje činiti da je sve ono što smo iznijeli o ženidbi neko pusto idealiziranje, daleko od realnog života stvarnosti, nešto što je neostvarivo. Ne zaboravimo da je to *kršćansko* gledanje, osnovano na Božjoj objavi i na djelovanju milosti. Božja objava baca

posebno svjetlo na materijalnu i tjelesnu stvarnost života. Uostalom, mi govorimo ovdje kršćanskim supruzima. »Tko ima uši da čuje, neka čuje« (Mt 11, 15).

16. U obitelji dolazi osposobljenje laikovo za svjedočanstvo riječi, kakvo mu slijedi iz svete potvrde, do sasvim posebnog ostvarenja. Muž treba biti predmolitelj u svojoj obitelji kao što je biskup i župnik u crkvi pred Božjim narodom, jer žena i djeca su njegov lični dio Božjega naroda.

Otac i majka moraju biti *prvi učitelji svete vjere svojoj djeci,* oni su dužni da prenesu i presade u srca svoje djece onu vjeru koju sami nose u svojim srcima. I to je dužnost od koje ih nitko ne može osloboditi. Dok svjedočanstvo riječi drugima oko sebe moraju izvršiti ukoliko mogu i kada mogu, ovdje ovo svjedočanstvo vlastitoj djeci moraju izvesti bezuslovno i bez iznimke. Ipak, razumije se, sav duhovni i vjerski odgoj svoje djece ne mogu roditelji dovršiti niti zaokružiti. To zato što obitelj nije cijela Crkva, ona je samo rasadište Crkve u cjelini. Zato, kao što roditelji moraju svoje dijete prikazati svećeniku za krštenje da bude uklopljeno u javnu zajednicu, tako moraju dijete prikazati svećeniku da ga primi u zajednicu kao odraslog čovjeka i da ga prihvati u krug javnih učesnika u vjerskoj pouci i u sveukupnom sakramentalnom životu Crkve.

17. Tako shvaćena ženidbena zajednica ima posebno i veliko značenje u današnjem svijetu gdje brakovi i obitelji u velikom dijelu svijeta doživljavaju velike potrese, teške krize i prečesto također rasula. Ovdje ne možemo ulaziti u potanju analizu onih uzroka zbog kojih je došlo do ovoga kritičnog stanja. Ali je sigurno da je jedan od ponajglavnijih razloga taj što je u javnom mnijenju širokih slojeva ženidbenoj vezi između muža i žene oduzeta njezina duhovna strana. Pravo proživljavanje svetoga sakramenta ženidbe u kršćanskoj obitelji postaje zbog toga danas najsvježije i najočitije svjedočanstvo svetom evanđelju i Božjoj milosti, postaje svakodnevna živa propovijed koja neodoljivo djeluje na druge. Obitelj, koja tako proživljava milost svete ženidbe, jest kao svijetla točka u sadašnjoj rastrovanoj situaciji, ona je graditeljica Crkve ali i njezina apologija, njezino svjedočanstvo i njezina snaga privlačnosti.

Oženjeni su kršćanski laici osim toga već po samoj biti stvari pozvani da budu pomoćnici drugim obiteljima, da svojim kršćanskim iskustvom i svojom kršćanskom ženidbenom mudrošću učvršćuju, hrabre i jačaju svoju braću u teškoćama života.

18. Ne možemo a da ne dodamo da oženjeni laici predstavljaju naravni, a u nekom vidu i duhovni izvor svih drugih staleža u Crkvi. I svećenička i redovnička zvanja proizlaze iz obitelji: i bez dobrih obitelji redovito je nemoguće da bi Crkva dobila dovoljan broj zvanja za vršenje onih dužnosti koje u korist cijele zajednice vrše svećenici i redovničke osobe. Ako se danas ovdje-ondje osjeća pomanjkanje svećeničkih i redovničkih zvanja, možda bi prvi apel trebao biti upravljen oženjenim laicima. Očevidno je, dakle, kolika je uloga i važnost laika u Crkvi također i s toga vidika.

ZAKLJUČAK

Predragi vjernici!

Napisao sam vam ovo korizmeno pismo u duhu ciljeva i nakana općega Sabora, koji je poduzeo blage uspomene papa Ivan XXIII. a čvrsto ga nastavlja sadašnji sveti otac Pavao VI. Svima vam je poznato da je glavni cilj Sabora, kako ga je zacrtao Ivan XXIII. da se postigne duboka obnova svete Crkve. To mora biti i u obnovi svijesti i u obnovi života. Jedan od tih ciljeva jest da bi svi katolički laici shvatili i dobro k srcu uzeli koji je njihov položaj i koji su im zadaci u Crkvi da bi onda to i životom svjedočili. Kad bi sva Crkva bila tako duhovno osviještena i životno jedinstvena i žarka, onda bi zablistala pred licem sviju naroda u mladenačkoj ljepoti. Svi kršćani koji su sada odijeljeni, osjetili bi potrebu i čežnju da se sjedine s nama u jednu zajednicu ljubavi po volji i želji Kristovoj. Kad tako prestanu kršćanski razdori i sablazan koji iz njih proizlaze, i kad cijela Crkva bude blistala od Kristove ljepote, lakše će čitav svijet uvidjeti da mu je to prava duhovna domovina. Hoće li to uistinu biti, ovisi o svakom pojedinom među nama.

20. Vi ste, dragi vjernici, s velikim zanimanjem pratili rad Koncila. Ali ne smije ostati samo kod te radoznalosti i zanimanja. Da bi Koncil postigao velike ciljeve, on mora biti odmah proveden u djelo, pretvoren u život u našim srcima i u našem svakodnevnom radu. Da biste i vi to mogli što prije i što brže izvesti, zato je napisana ova poslanica. Vaše je sada da o njoj počnete odmah sada razmišljati, da o njoj razgovarate sa svojim prijateljima, da po njezinim uputama odmah i smjesta počnete živjeti. Time ćete zaista i vi nešto ozbiljno doprinijeti za duhovnu obnovu prema namjerama Koncila.

Pred modernim svijetom nije dosta kukati i proklinjati ga. Treba mu pokazati pravi živi primjer ostvarenog evanđelja, treba da u nama i u našoj svetoj Crkvi mogne prepoznati Krista Spasitelja.

Neka nad sve vas siđe milost i blagoslov svemogućega Boga Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

U Rimu, na Svijećnicu, dne 2. veljače 1964.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

Preporuka

DAN SVEĆENIČKOG POSVEĆENJA

Svećenička kongregacija Sinova Srca Isusova u Tridentu promiče svake godine, pa tako i ove, ideju da svećenici po svemu svijetu provedu blagdan Srca Isusova kao »Dan svećeničkog posvećenja«. Svrha je toga Dana da svećenici čitanjem prikladnih knjiga, meditacijom i drugim činima pobožnosti osvježe i prodube u sebi svijest da su posebno obvezani težiti za svetošću života.

U duhu Ekumenskog koncila, koji je sav pastoralno, tj. duhovnopastirski usmjeren, posebna je svrha ovogodišnjega dana: nasljedovati Isusa, koji je sam sebe nazvao Dobrim Pastirom, kako bismo i mi postali dobri pastiri onima koje nam je Bog povjerio, što vjernija slika Dobroga Pastira koji je došao na svijet da privede u jedan ovčinjak sve ovce koje su raspršene i lutaju daleko od Očeva doma.

U tu svrhu može nam vrlo korisno poslužiti slijedeći program:

1. Pripraviti se za blagdan Srca Isusova čitanjem i meditiranjem duhovnih knjiga koje posebno raspravljaju o apostolatu (kakav mora biti, koje se kreposti za nj traže . . .). Meditirati iz Evanđelja opomene koje je Isus dao apostolima i savjete koje je sv. Pavao uputio svojim učenicima Timoteju i Titu. — Ova će nas meditacija potaknuti da obavimo ispit savjesti o svojoj pastoralnoj djelatnosti, da možemo eliminirati eventualne nedostatke na ovom području.

2. Prije samoga Dana obaviti duhovnu rekolekciju, po mogućnosti zajedno s braćom svećenicima, da bolje upoznamo sliku života pravoga apostola.

3. Izvanrednom sv. ispovijedi očistiti svoju dušu, napose što se tiče pogrešaka u našem apostolskom radu.

4. Po mogućnosti prikazati sv. misu za svoje osobno posvećenje i za posvećenje ostalih svećenika, da se na nama ispuni svećenička molitva Isusova: »Posveti ih u istini. Tvoja je riječ istina« (Iv 17, 17).

5. Učinit ćemo toga dana i neku posebnu žrtvu odricanja da se osposobimo da širimo evanđelje riječju, primjerom i žrtvama.

6. Dan ćemo završiti satom klanjanja u kojemu ćemo prikazati Srcu Isusovu svoja obećanja i zamoliti ga da blagoslovi naše odluke.

Svima svećenicima zagrebačke nadbiskupije preporučujem da blagdan Srca Isusova (5. VI.) provedu u duhu navedenih sugestija.

U Zagrebu, dne 21. svibnja 1964.

Dr. Franjo Šeper, v. r.
nadbiskup

1965.

Pastirsko pismo

NAŠA OBNOVLJENA SLUŽBA BOŽJA

Dragi vjernici!

Kako ste već čuli od svojih dušobrižnika, s I. korizmenom nedjeljom bit će uvedene neke promjene u bogoslužju, napose u sv. misi. To mi daje povoda da vam uputim ovo pastirsko pismo sa svrhom da ove promjene ispravno shvatite i da se po obnovi službe Božje što više duhovno obogatite.

Svima vama, koji redovito polazite službu Božju i koji pratite našu katoličku štampu je poznato da je sv. otac Pavao VI. zajedno s II. vatikanskim općim crkvenim saborom na kraju njegova II. zasjedanja god. 1963. prihvatio te odobrio i proglasio važan dokumenat koji nosi naslov »Konstitucija (odredba) o sv. liturgiji«.

Odsada ne bi smjelo biti nijednog svjesnog katolika, makar imao i najniži stupanj naobrazbe, koji ne bi znao što znači ovaj izraz »liturgija«. Liturgija je grčka riječ (leiturgia) koja prvotno znači »javna služba«. U crkvenoj upotrebi, već od prvih stoljeća kršćanstva ovim se izrazom napose označuje *javna* služba Božja, tj. služba Božja koju u ime Crkve obavlja za tu službu određena osoba, na način i po obredima, koje je crkvena vlast propisala. Prema tomu nije liturgija ili liturgijski čin privatna jutarnja ili večernja molitva koju kršćanin za sebe obavlja, ni zajednička molitva kod stola ili molitva krunice u obiteljima. U liturgiju spada misa, dijeljenje sv. sakramenata, crkveni časoslov koji mole svećenici i redovnici, crkveni pogreb, različiti blagoslovi i još neki drugi obredi. Sve ovo nisu privatni čini pobožnosti svećenika ili vjernika, nego javni čini službe

Božje koji se obavljaju u ime Crkve kao velike zajednice djece Božje. Posebno se u istočnoj Crkvi imenom »liturgija« jednostavno naziva onaj najveći čin bogoslužja koji mi zapadnjaci zovemo »misa«.

ZAŠTO LITURGIJSKA »OBNOVA«

Kad je, prije nekoliko godina, uveden novi popodnevni i noćni obred Sv. sedmice, kad su uvedene večernje mise i kad su ublaženi propisi glede pričesnog posta, bilo je katolika koji su mrmljali zbog ovih promjena i koji su čak govorili: »Papa mijenja vjeru, svećenici mijenjaju vjeru«. Takvih će biti i sada, premda se u vjeri ništa ne mijenja i ne može mijenjati, nego se ponešto mijenjaju obredi. Zbog čega Crkva mijenja neke obrede? Da li je kod toga pobijedila težnja nekih za novotarijama? Nipošto. Čak možemo reći da su ove promjene u mnogočem zapravo povratak na staro, na iskonsko, na prvobitno.

Čemu dakle te promjene? Evo razloga. Prema riječima Sv. Pija X. liturgija, dakle crkveno javno bogoslužje, jest prvi i nenadoknadivi izvor pravog kršćanskog duha i života. Pazite na ove riječi: »*prvi i nenadoknadivi* izvor«. To znači: ne možeš kršćanski, duhovno živjeti, ako se ne povežeš s ovim izvorom. To je na prvi pogled jasno, jer liturgija u prvom redu uključuje u sebi sakramente koji su sredstva i izvori Božje milosti. Ali zar ne moramo priznati da je ovo blago premalo poznato i premalo iskorišteno? Zar ne moramo priznati da je nastao preveliki razmak, upravo veliki jaz, između oltara i vjernika? Zar se ne opaža još i danas često puta kod mise da su svećenik na oltaru i vjernici u lađi crkve kao na dva kolosjeka? Svećenik radi i moli jedno, a vjernici ne prate svećenika na oltaru, nego rade nešto drugo, mole krunicu ili, u nekim krajevima, jedan Očenaš za drugim ili se naprosto dosađuju. Ne velimo tim da vjernici koji pod misom mole krunicu ili druge molitve, ne udovoljavaju svojoj dužnosti nedjeljne mise. Velimo samo to da gube od onoga blaga koje je sadržano u misnim molitvama i koje ima u sebi snagu da oblikuje njihov duhovni život. Što bismo rekli čovjeku koji ide u kazalište, u kino ili na koncert, a za vrijeme priredbe čita neku knjigu koja s tim nema nikakve veze? A, eto, to mi činimo kod mise.

Za čim, dakle, ide obnova liturgije kojoj koncilska odredba o liturgiji daje snažan zamah? Ide za tim da ukloni taj razmak, taj jaz između svećenika i oltara s jedne i vjernika s druge strane. Vjer-

nici moraju doći do spoznaje da misa i drugi obredi nisu samo djelo svećenika kod kojega su oni samo nijemi, neaktivni gledaoci (kako se izrazio papa Pio XI.), nego da su i oni sudionici i svećenikovi suradnici. Vi vjernici niste samo gosti koji ste pozvani da prebivate službi Božjoj, da budete *pri* službi Božjoj, nego je to *vaša* služba Božja, kod koje svećenik ima glavnu, neisporedivo i nenadoknadivo važnu ulogu, ali kod koje i vi, kao Božji puk, imate svoju aktivnu ulogu. Vi niste samo gledaoci, nego na svoj način i izvođači službe Božje. To su tako važne stvari da se morate u njih zamisliti.

Već se je i prije nastojalo da se premosti ovaj razmak između vjernika i oltara na taj način da vjernici prate misu iz svoga misala ili da bude kod mise predmolitelj ili tumač. Odsada će sam svećenik uspostavljati ovu vezu između puka i oltara.

ŠTO JE PROMJENLJIVO U SLUŽBI BOŽJOJ?

Mi smo bili navikli desetke godina, možda i čitav naš život, gledati kako se misa služi i obavlja na jednak način. Prirodno je da je u nama nastalo mišljenje da su svi ti obredi nepromjenljivi i da su uvijek i svuda bili takvi. Istina jest da obrede ne može mijenjati po svojoj volji pojedini biskup ili svećenik, jer bi tako nastala anarhija u Crkvi, i to u nečemu što je za Crkvu od bitne važnosti. Ali najviša crkvena vlast može to činiti. Nemojmo zaboraviti da je i u našoj zagrebačkoj katedrali postojao, do kraja XVIII. stoljeća, za misu posebni zagrebački obred, koji se ponešto razlikovao od danas propisanog obreda. Naš današnji obred mise, tzv. rimski obred, ustaljen je i propisan u ovom obliku po papi Piju V. u XVI. stoljeću, po zaključku Općeg crkvenog sabora u Tridentu.

Crkva dakako može mijenjati samo ono što je ona odredila i što od nje potječe. Ima u sakramentima jezgra koju Crkva ne može mijenjati, jer potječe od Isusa Krista. Evo dva primjera. Da se kod mise mora upotrijebiti kruh i vino i da se moraju izgovarati one riječi koje je Isus rekao kod Posljednje večere, to ne može nijedna crkvena vlast promijeniti. Isto tako nitko ne može izmijeniti, da se kod krštenja upotrebljava voda i da se zaziva Presv. Trojstvo. To je bitna jezgra, središnji dio, u našem slučaju sakramenta euharistije i krštenja, od Isusa Krista ustanovljen i stoga nepromjenljiv. Ovu jezgru zaodjenula je Crkva u različitim vremenima i u različitim dijelovima svijeta, posebnom, da tako kažemo, odjećom, razli-

čitim sporednim i dodatnim obredima. Ti su se obredi tokom stoljeća često puta mijenjali. Stoga i činjenica da će se, po odredbi Koncila, mnogi obredi mijenjati ili pojednostavniti, nije ništa novo u Crkvi Kristovoj. Budite uvjereni da je sve ovo dobro promišljeno, godinama raspravljano i na kraju od najviših predstavnika Crkve zajednički odlučeno i određeno. Mi biskupi smatramo da smo to bili dužni učiniti za duhovno dobro baš vas, svojih vjernika.

KOJE SU GLAVNE PROMJENE KOD MISE?

Ovdje navodimo samo one promjene koje će vjernicima više upasti u oči ili koje su od posebne važnosti za vjernike:

1) Otpadaju neki dijelovi na početku i na kraju mise. Počevši od 7. III. o. g. otpada na početku svake mise kratki psalam 42. »Sudi mi, Bože«, a na kraju mise početak Evanđelja sv. Ivana, te molitve koje su dosad bile propisane iza tihe mise (3 Zdravo Marije, Zdravo Kraljice itd.). Tako će misa odsada početi, nakon znaka križa i uvodnog stiha, odmah s »Ispovijedam se«, a završiti s blagoslovom svećenika. Ovi dijelovi mise koji otpadaju ionako su bili kasniji dodaci. Psalam na početku mise i dosad se nije molio u mrtvačkim misama i u vrijeme Muke. Molitve iza mise propisao je papa Leon XIII. zbog posebnih prilika svoga vremena.

2) Na kršćanskom nauku ste čuli da se misa sastoji od dva dijela. Prvi se dio zove »predmisa«, a drugi »misa vjernih«. Danas za prvi dio više upotrebljavamo izraz »liturgija riječi«, a za drugi »liturgija žrtve«. Prvi dio se stoga zove »liturgija riječi« jer se sastoji od molitava i proglašivanja riječi Božje: čitanjem dijelova Sv. pisma i propovijeđu. To je poučni dio mise: mi slušamo Božju riječ i njezino tumačenje, primamo je u sebe da u nama oživi i da nas vodi u našem kršćanskom životu. — Drugi središnji dio mise zovemo liturgija žrtve«, jer u njemu Bogu prikazujemo žrtvu, a ta žrtva jest Isus, na tajinstveni način prisutan na oltaru; Isus koji obnavlja uskrsnu tajnu: svojom smrću ispaštava naše grijehe, a svojim uskrsnućem daje nam udio u svom životu.

Obnovljeni obred mise također na izvanjski način posebno naglašuje i razlikuje ova dva dijela mise: prvi se, poučni dio uglavnom vrši kod sjedala, gdje svećenik nastupa kao učitelj Božje riječi i kao predvodnik molitve zajednice vjernika. To je ono što ste dosada mogli vidjeti kod svečane biskupske (pontifikalne) mise. Odsada će

to biti kod svih misa koje svećenik služi za zajednicu koja aktivno sudjeluje, dakle u prvom redu na nedjelje i blagdane. — Glavni, žrtveni dio mise odvija se na oltaru ili, kako mi hrvatski lijepo kažemo: na žrtveniku. Žrtva i žrtvenik spadaju zajedno.

3) Prije Prikazanja uvodi se, osobito za nedjelje i blagdane, tzv. »zajednička molitva« ili »molitva vjernika«. To je niz zaziva ili prošnja koje se, slično kao kod litanija, mole izmjenično s pukom. Predmoli svećenik (ili đakon ili ministrant ili pjevač), a na pojedine prošnje odgovaraju svi vjernici kratkim zazivom. U prošnjama se spominju različite potrebe Crkve i vjernika.

Za mnoge od naših župa ovo nije sasvim novo, jer je »molitva vjernika« već prije bila u upotrebi. Razlika je u tomu, što su do sada te molitve molili ili pjevali vjernici naizmjence s predmoliteljem ili pjevačima za vrijeme dok je svećenik na oltaru obavljao prikazanje, dok se po novim propisima ta molitva vrši *prije* prikazanja, a predvodi je sam misnik.

Zasada imamo četiri različita načina ove »molitve vjernika« koji su od crkvenih vlasti odobreni. S vremenom će se uvesti još i drugi načini sa zazivima u vezi s crkvenom godinom ili s različitim konkretnim potrebama vjernika ili župe (npr. za pokojne, prigodom vjenčanja i slično). Upravo ova »zajednička molitva« može mnogo doprinijeti aktivnom sudjelovanju vjernika kod mise, pa stoga pozivamo sve vjernike da ta »zajednička molitva« uistinu postane zajednička, da to ne bude samo molitva školske djece ili neke »elite« vjernika; da za vrijeme te molitve ne budu nijemi prisutnici, nego da pobožno i od srca pridruže svoj glas glasu svećenika i ostalih vjernika.

4) Vrlo je značajna promjena da se kod mise, ako se služi uz aktivno sudjelovanje vjernika, uvodi djelomična upotreba živog narodnog jezika. O tomu želimo opširnije progovoriti, da rastumačimo kakav smisao ima ovaj prijelaz s latinskog jezika na živi jezik.

LATINSKI JEZIK U CRKVI

Isus se je na Posljednjoj večeri, kad su prvi put izgovorene riječi »Ovo je Tijelo moje« i »Ovo je Krv moja«, služio aramejskim jezikom koji je tada bio u upotrebi u Palestini. Možemo dakle reći da se je prva misa služila aramejskim jezikom. Tim jezikom su se služili i apostoli, također kod službe Božje. Kasnije je na području Rim-

skoga carstva, gdje se je širilo kršćanstvo, upotrebljavao grčki jezik koji je tada na tom području bio opći saobraćajni jezik. Na kršćanskom Istoku bili su kod službe Božje u upotrebi različiti narodni jezici. Među slavenskim narodima proširilo se od vremena sv. braće Ćirila i Metoda, dakle od kraja IX. stoljeća, bogoslužje na staroslavenskom ili crkvenoslavenskom jeziku. To se je bogoslužje očuvalo kao dragocjena baština kroz stoljeća do dana današnjega, pod imenom »glagoljica« ili glagoljsko bogoslužje u mnogim hrvatskim biskupijama uz Jadransko more. U Rimu, i gotovo općenito na Zapadu, pomalo se ustalio latinski jezik, i kao saobraćajni jezik i kao jezik bogoslužja. Kako se je tokom stoljeća katolička vjera iz Evrope širila na druge kontinente, širila se i upotreba latinskoga jezika kod službe Božje. Budući da istočne katoličke Crkve imadu razmjerno manji broj vjernika, to možemo reći da se danas pretežno najveći dio katolika služi latinskim jezikom u bogoslužju.

Ne zaboravimo da je nekad latinski bio na Zapadu općenito jezik školovanih ljudi. Na latinskom su bile napisane ne samo bogoslužne knjige i bogoslovska djela, nego i znanstvena djela iz astronomije, matematike i drugih znanosti. U hrvatskom Saboru bio je još u prvim desetljećima prošlog stoljeća latinski kao službeni jezik. U romanima naših književnika prošlog stoljeća naići ćete na osobe bez mnogo škola koje ponešto znadu latinski. A i danas imade mnogo struka koje traže barem neko poznavanje latinskoga, npr. medicina, farmacija, arheologija i druge. Liječnici kod nas i danas pišu dijagnoze i recepte na latinskom.

Premda je danas u mnogim dijelovima svijeta poznavanje latinskog jezika, i kod školovanih ljudi, u opadanju, ipak taj jezik u našoj Crkvi ima još uvijek svoje veliko značenje. U prvom redu kao *saobraćajni jezik* u Crkvi. Zamislite kako bismo se mi biskupi mogli sporazumijevati na Vatikanskom saboru, da nemamo zajedničkog latinskog jezika i da svaki govori svojim materinjim jezikom. Svi važniji crkveni dokumenti izdavaju se izvorno na latinskom, pa se onda prave prijevodi na različite jezike. Jedan zajednički saobraćajni jezik, već iz praktičnih razloga, mora postojati u Crkvi koja je internacionalna i nadnacionalna. Ako bismo napustili latinski, morali bismo uvesti koji drugi jezik kao zajednički saobraćajni jezik, ili koji od velikih i raširenih jezika, npr. engleski, ili umjetni jezik esperanto. Stoga će vjerojatno katolička Crkva barem još za dugo vremena ostati kod latinskog saobraćajnog jezika na kojem su napisane

naše liturgijske knjige i na kojemu su stoljećima pisali zapadni crkveni oci i drugi crkveni pisci.

Latinski jezik ima svoje značenje također *kod službe Božje,* dakle kao liturgijski jezik, premda, kako smo prije spomenuli, latinski jezik nije nipošto jedini jezik katoličkog bogoslužja. Budući da se latinski jezik upotrebljava kod službe Božje po čitavom svijetu, na svim kontinentima, kod naroda najrazličitijih kultura i tradicija, on nekako na vanjski način predočuje jedinstvo Crkve. To čovjek na posebni način osjeća kad putuje po stranom svijetu, susreće ljude nepoznatih jezika, drugih običaja, rasa i kultura, a u crkvama vidi da je sve kao u njegovoj domovini.

Svećenik u Americi, u Japanu, među Eskimima govori »Dominus vobiscum« kao i kod nas. Tako se katolik svuda po svijetu u crkvi osjeća kao kod kuće. Ta svijest da pripada vjerskoj zajednici svjetskih raspona napunja mu dušu ponosom i radošću. Stoga latinski jezik i nadalje ostaje u upotrebi kod mise; u cijelosti kad svećenik sam za sebe služi; a djelomično, kod glavnog dijela mise, kad svećenik služi za vjernike koji aktivno sudjeluju. Isto tako će se latinski upotrebljavati kod misa prigodom svečanosti međunarodnog karaktera, npr. kod međunarodnih euharistijskih kongresa i sličnih priredbi.

ZBOG ČEGA ONDA ŽIVI NARODNI JEZIK U SLUŽBI BOŽJOJ?

Premda latinski jezik imade svoje velike prednosti, ipak Crkva, na temelju zaključka II. vatikanskoga koncila, uvodi u službu Božju djelomično živi jezik. Razlog jest taj što je Crkvi naročito stalo do toga da vjernici ne samo razumiju što se na oltaru zbiva, nego da kod toga zbivanja što potpunije i djelatno sudjeluju. U današnje doba, kad je latinski jezik ne samo za široke mase, nego i za školovane ljude, sve manje poznat, to se može postići samo tako da izvjesni dijelovi mise, osobito oni koji po svojoj naravi traže sudjelovanje puka, budu na narodnom jeziku, pa da se svaki narod na svojem jeziku može pridružiti svećenikovoj molitvi kod sv. žrtve. Što aktivnije budemo sudjelovali kod sv. mise i kod ostalih liturgijskih čina, to ćemo imati više duhovne hrane i duhovne koristi. Eto, to je razlog zbog kojega je Crkva nakon ozbiljnog promišljanja, poduzela ovaj, skoro bismo mogli reći, revolucionarni korak. Sveti sakramenti jesu doduše »svete tajne«, kako ih naziva kršćanski Istok, jer se tu

po vidljivim, materijalnim znakovima dijeli nevidljiva i neopipljiva Božja milost; oni su za naš razum nedokučiva Božja stvarnost koju poznaje samo onaj koji vjeruje. Ali Crkva, naša dobra Mati, želi da to za nas, djecu Božju i sveti puk Božji, ne bude samo nerazumljivo zbivanje. Na vama je, dragi vjernici, da se okoristite ovim blagom koje vam širom otvara i velikodušno nuđa Crkva. Otvorite svoja usta, ne budite nijemi! Nek se u crkvama odsada ne čuje samo glas djece i pjevača! Neka u skladnoj harmoniji u crkvama odzvanja glas svih vjernika, čitave obitelji Božje!

Naš sv. otac Pavao VI. rekao je u jednom svom govoru, u velikoj audijenciji dne 13. siječnja o. g.: »Moramo biti svjesni da se je s Koncilom rodila nova duhovna pedagogija«. Jest, s Koncilom je započeo novi način duhovnog odgoja, nova duhovna škola. U toj školi svi mi moramo učiti. U prvom redu mi biskupi i svećenici moramo ne samo proučavati nove propise, nego nastojati da što dublje i što potpunije uđemo u njihov duh da možemo u tom duhu odgajati svoje vjernike. I ministranti moraju iznova učiti mnoge stvari. Njima vjerojatno neće biti krivo što odsada otpadaju u misi neki latinski dijelovi koje su tako teško naučili i možda, više puta, krivo izgovarali. Mnogi od njih će se morati vježbati da lijepo i razgovijetno čitaju poslanicu kod mise ili da predmole kod »molitve vjernika«. Pjevači se moraju naučiti da ubuduće pjevaju takve pjesme koje su u skladu s pojedinim dijelovima mise, a ne bilo kakve pobožne pjesme koje nemaju veze sa zbivanjem na oltaru. A i vi ostali vjernici morat ćete pod vodstvom svojih svećenika naučiti zajednički odgovarati i pjevati, zajednički ustajati ili klečati ili sjediti. A što je još važnije, morat ćete nastojati da putem slušanja propovijedi i drugih tumačenja te putem čitanja prikladnog vjerskog štiva sve više uđete u duhovno bogatstvo koje u sebi krije napose sv. misa.

ZAKLJUČAK

Obnova službe Božje ima za svrhu duhovnu obnovu i duhovno produbljenje katolika. Razumljivo je da mi ne očekujemo vidljive uspjehe od danas na sutra. Svaki odgoj traži vremena. Svaka dobra škola treba vremena. Tako će se i rezultati ove nove duhovne pedagogije Crkve pokazati možda tek nakon godina. A uspjeh ne ovisi samo o sposobnostima učitelja nego i o revnosti, marljivosti i dobroj

volji učenika. Na ovoj dobroj volji svećenika i svih naših vjernika gradi sveta Crkva duhovnu obnovu po liturgiji.

»Milost Gospodina našega Isusa Krista, ljubav Boga i zajedništvo Duha Svetoga neka bude sa svima vama. Amen« (2 Kor 13, 13).

Dano u Rimu, na blagdan Gospe Lurdske, dne 11. veljače 1965.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup zagrebački

Ovo pastirsko pismo neka dušobrižnici pročitaju kod svih misa dvije ili tri nedjelje odmah nakon primitka. Treba čitati razgovijetno, a mogu se dodati, prema potrebi, i kratka tumačenja.

Govor njegove Uzoritosti

Gospodo biskupi, braćo svećenici,
draga braćo i sestre!

Vi ste meni danas nešto priredili što moram reći da me je uzbudilo kao što me je uzbudila ona prva vijest koju sam dobio lično od Sv. Oca, da ima namjeru da me ubroji u zbor kardinala sv. rimske Crkve. Zbunjuje me, draga braćo i sestre, kod toga, jer znam da imade mnogo drugih koji su to više zaslužili nego ja. Mi ne možemo ovdje prigovarati namjerama sv. Oca Pape. Možda možemo naslućivati iz nekih njegovih vlastitih izjava kroz zadnjih mjesec dana ili iz sastava novih članova kardinalskog zbora kakve je on pri tom imao nakane.

U prvom redu Sv. Otac učinio je članovima kardinalskog zbora trojicu istočnih katoličkih patrijarha. Time je htio u duhu II. vat. koncila pokazati kakvu cijenu, kakvu vrijednost i kakvu važnost imadu u katoličkoj Crkvi katolici istočnog obreda sa svojim tradicijama, sa svojim posebnim liturgijama, sa svojom posebnom poviješću i posebnim razvojem. Drugo što nam upada u oči jest to da je Sv. Otac ubrojio u članove kardinalskog zbora tri predstavnika slavenskih naroda. Prije se znalo više puta prigovarati da slavenski narodi nisu dovoljno zastupljeni u kardinalskom zboru. Donedavno bio je samo jedan poljski kardinal — Višinski, a eto, Sv. Otac je ovom zgodom ubrojio u kardinalski zbor i mučenički lik velikoga nadbis-

kupa ukrajinskoga Slipoga i patnika nadbiskupa praškog pripadnika češkog naroda i onoga koji vama sada govori, pripadnika hrvatskog naroda.

Sv. Otac je tom prigodom istaknuo u čemu se sastoji taj čin koji je on obavio. Sv. Otac u govoru 25. veljače rekao je da je novim kardinalima dao i da im je povjerio jednu posebnu funkciju, da im je dao posebni auktoritet i da im je dao posebnu vlast a ta se sastoji u tomu, kako sam on reče, da je privukao, da je približio k sebi ove nove članove kardinalskog zbora da budu bliži njegovi suradnici, da dijele njegove brige, njegove napore oko uprave opće Crkve.

Ta služba je u katoličkoj Crkvi časna služba. To Crkva nekako i na vanjski način pokazuje i to je možda ono što nam onako površno na prvi pogled najviše upada u oči, da kardinali nose odijelo malo drugačije boje nego ostali biskupi, da imadu važnije povlastice koje im je Sv. Otac dao. Ali, draga braćo i sestre, mi moramo ići dublje, ovo je vanjština ispod koje se krije nešto drugo, a i to je Sv. Otac tako krasno istakao. Mi u hrvatskom jeziku imademo ionako zgodan izraz koji drugi narodi nemaju. Mi kažemo to je služba, a služba znači služenje i kad netko dobiva u Crkvi auktoritet, kad netko u Crkvi dobiva vlast, onda to dobiva zato, ne da gospodari nego da služi kao što je Isus rekao: »Ja nisam došao na svijet da drugi meni služe, nego da ja služim drugima.« I zbog toga eto govorim i dalje u mislima Sv. Oca: s ovom službom je spojena odgovornost. Odgovornost pred dragim Bogom koji daje vlast, koji daje službu, odgovornost pred Crkvom kojoj ta služba ima služiti, kojoj onaj koji je tu službu dobio ima da bude sluga. Evo, draga braćo i sestre, to je smisao onoga što je Sv. Otac učinio bez obzira na osobu, bez obzira na onoga koji je nosilac te službe. Ja moram reći da se nisam tome nadao, nisam očekivao, a još manje želio, a mislim da i većina onih, koji su sa mnom imenovani kardinalima, mogu to reći.

Kako sam već u svojoj radio-poruci iz Rima rekao, ja to ne smatram u tolikoj mjeri nekim ličnim, osobnim svojim odlikovanjem. To je odlikovanje, tako ja to gledam, tako ja to smatram, u prvom redu našoj starodrevnoj i prostranoj zagrebačkoj nadbiskupiji u kojoj se po broju nalazi skoro polovica katolika koji su u domovini i koja imade iza sebe skoro već 900 godina svoje povijesti.

Ja to gledam kao odlikovanje hrvatskom narodu, gledam to odlikovanje i svima katolicima u svim našim biskupijama i gledam u tomu također odgovornosti koje su s tim spojene. Evo danas u sv. misi u poslanici sv. Pavao kaže: »Braćo, opominjemo vas da ne pri-

mate uzalud Božje milosti.« Ja znam da su te riječi i meni danas na posebni način upućene. Kad nam je Sv. Otac kod obreda dao prsten, kad smo ga pobliže pogledali, vidjeli smo da se na tom prstenu nalazi preko kamena križ i trnova kruna kao neki predznak da će i ta služba donijeti svoje patnje, svoje poteškoće, nerazumijevanja i svoja trpljenja.

Draga braćo i sestre! Ja sam već prestar a da bi mogao mijenjati svoju ćud i svoj karakter. I ja sam uvjeren da mi ova časna služba koju sam primio neće pomutiti niti pamet niti srce. Ja ne zaboravljam da potječem iz siromašne radničke obitelji gdje su se otac i mati teško morali boriti često puta za svagdašnji kruh i boriti se s nezaposlenošću i koji puta živjeti od milostinje. Ali roditelji su usadili u srce svoje djece vjeru i poštivanje prema sv. vjeri. Ja sam bio sretan da sam smio postati svećenik i to me je toliko ispunilo da nisam nikada ni sanjao da bi mogao postići u Crkvi Kristovoj kakvu časnu službu. Ali eto moji su poglavari tok moga života okrenuli drugačije, drugim pravcem nego što sam ja htio. Ja se tome pokoravam i gledam u tom volju Božju i volju Providnosti.

Draga braćo i sestre! Na današnji dan ja se s poštovanjem i zahvalom sjećam svih onih mojih predšasnika koji su kroz 900 godina, a bilo ih je preko 75 upravljali zagrebačkom biskupijom. Počevši od prvoga biskupa češke narodnosti Duha kojega je osnivač zagrebačke nadbiskupije kralj Ladislav odredio za prvoga pastira, za prvoga biskupa ove naše nadbiskupije, pa Bl. Augustina Kažotića, eto jedinoga između zagrebačkih biskupa koji je službeno od Crkve dobio čast oltara, pa biskupa Borkovića, pa biskupa Draškovića i tako redom dalje. Posebno bih spomenuo dvojicu svojih zadnjih predšasnika: nadbiskupa Antuna Bauera, koji je meni lično mnogo učinio, jer me je poslao u Rim na studije i kojemu sam mogao u zadnje tri godine života služiti kao njegov lični tajnik i koji mi je iskazao svoju dobrotu, a na poseban način moga neposrednoga predšasnika kardinala Alojzija Stepinca. Kad sam već ovako s vama, da tako kažem, u intimnom razgovoru mogu vam reći da sam se s njim upoznao godine 1924. u Đakovu. Ja sam tada bio svršio maturu na donjogradskoj gimnaziji u Zagrebu, a on je iza sebe već imao maturu prije 8 godina, ratno zarobljeništvo i mnogo drugo. Onaj put kad smo se susreli već smo obojica bili usmjereni prema svećeničkom staležu. Dakako da nijedan od nas nije ni naslućivao da ćemo postati zagrebački nadbiskupi i kardinali.

Mi smo 7 godina zajedno studirali. Isti dan smo bili klečeći jedan uz drugoga zaređeni za svećenike i poslije sam imao, eto mogu reći tu čast, da sam bio u njegovoj službi kao njegov lični tajnik.

Eto Božja je Providnost tako odredila i jednomu i drugomu koji smo se tada, kako rekoh, slučajno u životu sastali, da smo jedan iza drugoga bili na čelu zagrebačke nadbiskupije i dobili časnu službu kardinala. Ja se eto danas ovdje spominjem s poštivanjem i sa zahvalnošću njegove ličnosti, sa zahvalnošću za sve ono dobro što je meni učinio i za sve ono dobro što je učinio zagrebačkoj nadbiskupiji i našemu narodu.

Draga braćo i sestre! Na kraju zahvaljujem se ovdje, a mislim da govorim iz duša i srca sviju vas, zahvaljujem sv. ocu Pavlu VI.

U pismu koje mi je uputio, a mislim da je isto pismo uputio svima onima koje je htio imenovati kardinalima, naveo je unutra da ima nakanu to učiniti da to bude znak njegove posebne dobrohotnosti. Eto, u tom smislu ja sam to i primio iz njegove ruke kao i svi moji kolege. Mi smo imali prilike tada u Rimu na posebni način osjetiti njegovu ljubav. Oni koji su iz Zagreba došli na proslave i iz nekih drugih krajeva Evrope i Amerike, mogli su i tom prigodom osjetiti posebnu ljubav našega dragoga Sv. Oca.

Evo ja ću vam kratko ispripovijedati jednu zgodu koja se baš tu zbila da vidite koliko dobrote imade u Sv. Oca. U studenome 1963. bili smo mi svi biskupi iz Jugoslavije u audijenciji kod Sv. Oca. Kao što je primao iz drugih narodnosti tako smo i mi dobili posebnu svoju zajedničku audijenciju. Kad je audijencija svršila i već smo se oblačili da odemo kući bio sam pozvan od Sv. Oca. Vodili su me kroz nekakve hodnike tamo u jednu malu sobicu i tamo je čekao Sv. Otac, pa mi je pripovijedao da je on kao milanski nadbiskup dijelio sv. potvrdu u jednoj svojoj brdskoj župi i tamo je našao jedno krasno misno odijelo i kad je pitao odakle je to, rekao mu je svećenik da je to misno odijelo za vrijeme rata ukrao jedan vojnik ovdje u Zagrebu. Od toga vojnika je ukrao jedan talijanski vojnik kojemu je onaj prvi pripovijedao odakle mu ta misnica i tako je konačno ta misnica — krasna zlatom izvezena — došla u brdsku župu. I pita me Sv. Otac: »Želite li je dobiti natrag?« Ja sam rekao: »Sv. Oče da li je sigurno da je iz Zagreba?« Kaže: »Jest«. Onda sam kazao: »Sveti Oče, s obzirom na to da ste se vi služili tom misnicom, imam interesa da ju dobijem natrag.« Od onda je prošlo skoro godinu i po — nikakva glasa. Već sam dvaput bio kod Sv. Oca, ništa ne govori o misnici. Kad smo se vraćali 25. nakon svečane funkcije

u crkvi sv. Petra i prolazili hodnikom u jednu dvoranu gdje ćemo skinuti misna odijela, najedanput je došao s druge strane Sv. Otac i kako me ugledao pristupi k meni i kaže mi: »Da znate ona misnica o kojoj smo govorili, jučer je stigla ovamo.« Kad smo sutradan imali audijenciju kod Sv. Oca bio je taj župnik prisutan koji je dobio ekspresno pismo da smjesta nosi misnicu u Rim. Tako je Sv. Otac kod te prigode nama predao tu misnicu, a meni je dao drugu misnicu sa svojim grbom da ju dam tome župniku kao nagradu što se morao odreći svoje misnice. Vidite, tu sam htio ispripovijedati ovu sitnu jednu zgodu koja je tako karakteristična za srce, za dobrotu i za ljubav našega Sv. Oca.

I eto ja danas ovdje u ime sviju vas njemu od srca zahvaljujem na ovomu daru koji je on dao.

On je sam u svom govoru spominjao da je to dar i pozivao je one koje je imenovao neka taj dar iz njegove ruke prime.

A vas, draga braćo i sestre, posebno vas vjernike, našega bijeloga grada Zagreba, molim da me pomognete i da me poduprete. S Božjom milošću sve se može, a Božju milost dobivamo posebno baš putem molitve.

Zato ja se svima vama zahvaljujem i preporučujem da me u svojim molitvama poduprete. Neprestano, trajno, stalno da se molite za svoga natpastira da izvrši ono, što Bog i sveta Crkva od njega traže. Amen.

Hvaljen Isus!

Dozvola

ZA NOŠENJE BOLESNIČKOG ULJA

Kanon 946 Crkvenog zakonika odredio je da se bolesničko ulje ima čuvati na dostojnom mjestu, ali je pritom bio izuzet svećenikov stan.

Mnogi slučajevi nagle smrti, pogotovo u prometnim nesrećama, doveli su do promjene discipline u ovoj stvari, kako se vidi iz dekreta Sv. kongregacije obreda koji objavljujemo u ovom broju »Službenog vjesnika«.

Na temelju ovoga dekreta dopuštam svima svećenicima na području zagrebačke nadbiskupije koji se voze na motornim vozilima da

Kod pape Pija XII. g. 1958, koji je Šepera imenovao nadbiskupom koadjutorom

S rektorom Hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu Đurom Kokšom i zagrebačkim svećenikom Velimirom Čapekom g. 1960. kod pape Ivana XXIIII. koji je Šepera imenovao zagrebačkim nadbiskupom i metropolitom

S osobnim tajnikom Vladimirom Stankovićem g. 1964. kod pape Pavla VI. koji je Šepera postavio za kardinala g. 1965. i za pročelnika Svete kongregacije za nauk vjere g. 1968.

Zagrebački nadbiskup Franjo Šeper bio je veoma zapažen, istaknut i aktivan sudionik Drugog vatikanskog koncila (slijedeća sl.)

TV ALIQVANDO

AELORVM ✠ TV ES

Sa skupinom hrvatskih biskupa u Zavodu sv. Jeronima za vrijeme Koncila

Šeper je bio član Komisije za sakramente i Središnje komisije za pripravu Koncila — snimljeno 7. 11. 1961. na zasjedanju Središnje komisije

S nadbiskupom Garkovićem (Zadar), Tokićem (Bar) i Alaupovićem (Sarajevo) za vrijeme Koncila na Trgu sv. Petra u Rimu

S papom Ivanom Pavlom II. s kojim ga je vezalo srdačno prijateljstvo i vjerna suradnja sve do smrti — snimljeno 24. 4. 1980. prigodom predaje Svetom Ocu zbornika »Katolička Crkva i Hrvati izvan domovine«

Dne 3. 5. 1964. nadbiskup Šeper je u zagrebačkoj katedrali konsekrirao samoborskog župnika Franju Kuharića koji će mu postati nasljednikom na stolici zagrebačkih nadbiskupa (lijevo)

Nadbiskup Šeper je od g. 1954. do g. 1968. zaredio brojne svećenike: ređenje prezbitera 29. 6. 1963. u zagrebačkoj katedrali (lijevo)

Dr. Franjo Šeper bio je poznat kao čovjek svestrane naobrazbe: dne 14. 5. 1964. upisuje se u knjigu dojmova na izložbi »Minijatura u Jugoslaviji« u Zagrebu

Po prostranoj zagrebačkoj nadbiskupiji revno je obilazio župe dijeleći sakramenat svete potvrde: sa svećenicima u župi Zagorska Sela g. 1966.

U »Godini vjere« velika vjernička mnoštva dolazila su na hodočašće u zagrebačku katedralu gdje su se okupljala oko svog natpastira: skupina hodočasnika iz župe Bebrina — pred župskom crkvom

Osnivanje novih župa, otvaranje bogoštovnih prostorija, katehetskih dvorana, gradnja crkvi, župnih stanova i samostana bila je trajna briga zagrebačkog nadbiskupa: nova župna crkva i samostan sestara Kćeri milosrđa u Marincima

uza se nose sv. bolesničko ulje. Isto dopuštam i ostalim svećenicima koji smatraju da bi bilo korisno da imadu bolesničko ulje pri ruci.

Bolesničko ulje ima biti »in tuta ac decenti custodia asservatum«. Osim toga treba voditi brigu o tome da se svake godine iza Velikog četvrtka promijeni.

U Rimu, dne 26. ožujka 1965.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup zagrebački

Okružnica

POSEBNE POBOŽNOSTI NA ZADNJI DAN SVIBNJA

Već u više navrata obraćali su se pape katoličkom svijetu u Marijinu mjesecu svibnju i preporučivali revnoj molitvi vjernika posebne velike aktuelne nakane.

Sv. otac Pavao VI. izdao je za ovaj mjesec svibanj posebnu okružnicu koja počinje riječima »MENSE MAIO INSTANTE«. Okružnica nosi datum 29. IV. o. g. a objelodanjena je u »Osservatore Romano« u broju od 1. svibnja.

Dvije su nakane koje Papa na posebni način preporučuje. Prva je nakana: Vatikanski koncil. Ove jeseni ima započeti četvrto i zadnje zasjedanje Koncila. Ali nakon Koncila čeka veliki posao: primjena koncilskih odredaba u životnu praksu. Za sve ovo Papa se uzda u pomoć one koju je proglasio »Majkom Crkve«.

Druga je nakana: mir u svijetu. O miru se mnogo govori, i svi narodi iskreno žele mir. Uza sve to, današnja je situacija u svijetu puna pogibeljnih žarišta sukoba koja ugrožavaju mir i iz kojih može svakog časa planuti katastrofa koja bi mogla značiti totalno uništavanje ljudskih i kulturnih vrednota i stajati nebrojene milijune ljudskih žrtava. Nije stoga čudo da Sv. Otac, koji se na sve moguće načine zalaže za mir u pravdi i ljubavi, poziva kršćanski puk da se utječe Kraljici Mira za mir u svijetu.

Sv. Otac preporučuje čestu molitvu sv. krunice i poziva na molitvu djecu i one koji trpe. Posebno određuje da se na zadnji dan svibnja,

na blagdan Bl. Dj. Marije Kraljice održe javne pobožnosti (publica supplicatio) na gore spomenute nakane.

Tekst okružnice Sv. Oca stigao je k nama s velikim zakašnjenjem, pa stoga nismo bili u mogućnosti upozoriti naš kler i vjernike na ove nakane Sv. Oca prije početka svibanjskih pobožnosti.

Za blagdan Bl. Dj. Marije Kraljice određuje se da se u svim crkvama i kapelama, u kojima se obavlja svibanjska pobožnost, održi klanjanje pred presv. Oltarskim Sakramentom barem kroz dva sata. Na klanjanje treba upozoriti vjernike, pozvati ih da u što većem broju prisustvuju. U propovijedi na taj dan potaknuti vjernike da se trajno mole i prikazuju žrtve na dvije spomenute nakane Papine koje su neprestano aktuelne.

U Zagrebu, dne 14. svibnja 1965.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Okružnica

O OSNIVANJU FONDA PAPE IVANA XXIII. ZA GRADNJU NOVIH CRKAVA

Obraćam se svima vama za pomoć u hitnoj potrebi. Pitanje je presudno za Crkvu u cijeloj našoj nadbiskupiji a naročito u glavnom gradu Zagrebu. Naši gradovi naglo rastu. Ljudi sa svih strana pritječu u Zagreb i druge gradove. Traže zaradu i bolje životne uvjete. Na gradskoj periferiji niču nova naselja. Ljudi rasprodaju sve što su imali na selu, da negdje pokraj grada sagrade ili kupe kakvu-takvu kućicu. Sve su to uglavnom kršćani, katolici — naša braća u Kristu Isusu. Kod kuće, na selima, bili su živi i svjesni članovi svojih župa. Ali u novim naseljima, na gradskoj periferiji oni ne nalaze crkve u kojoj bi se kao Božja obitelj okupljali, ne nalaze svećenika koji bi ih vodio Bogu i njihovu djecu odgajao u pradjedovskoj vjeri. Zagreb je god. 1910. imao oko 80.000 stanovnika, a iza I. svjetskog rata prešao je 100.000. Prema popisu stanovništva u listopadu 1946. bilo je u Zagrebu 267.000 stanovnika, a danas ih ima oko pola milijuna. Broj stanovnika u Zagrebu narastao je dakle u zadnjih dva-

deset godina na dvostruko. A kroz ovih 20 godina nije sagrađena u Zagrebu ni jedna nova crkva, otvoreno je tek nekoliko manjih kapela. I neke novoosnovane župe smještene su za nuždu u male kapele koje ni izdaleka ne zadovoljavaju potrebe vjernika. Stare gradske crkve i župe daleko su od novih naselja, obično blizu središta grada. Ako novi stanovnici grada i odlaze na misu u te udaljene crkve, ondje se ne sastaju sa susjedima, ne osjećaju se kao kod kuće među svojima. Zato se u predgrađima ne stvaraju žive, obiteljske zajednice Božjega naroda. Vjera postaje stvar pojedinca, njegove dobre volje da se u nedjelju potrudi u koju udaljenu crkvu. Život predgrađa nema kršćanski karakter, premda su svi ti ljudi uglavnom kršćani.

Toliko o hitnoj potrebi osnivanja novih župa u gradskim predgrađima, da i ne spominjem kolike su stare crkve diljem nadbiskupije u trošnom stanju i upravo vapiju za brzim popravkom.

Ne raspolažemo nikakvim novčanim sredstvima da toj potrebi zadovoljimo. Ne možemo očekivati nikakvu naročitu pomoć od vjernika iz inozemstva. Rat je davno minuo; prvih godina su vjernici iz svijeta obilno pomagali postradale zemlje, ali u normalnim prilikama od svakoga se očekuje da sam gradi svoju kuću i svoju crkvu. Mi nismo misijsko područje, nego stara i odrasla katolička nacija. U dugim stoljećima naši su djedovi, jedva se održavajući u teškoj borbi protiv Turaka i drugih neprijatelja, uz najteže žrtve i napore gradili svoje lijepe crkve. Taj duh požrtvovnosti nije u nama umro. Došao je trenutak da to pokažemo i dokažemo. Pozivam vas na veliku akciju sabiranja sredstava za gradnju novih i popravak starih crkvi. U tu svrhu osnivam »Fond pape Ivana XXIII. za podizanje novih župa u Zagrebu«. U taj fond stjecat će se svi darovi i prinosi vjernika a sredstva će se trošiti isključivo za izgradnju crkvi. Dajem fondu ime velikog pape Ivana koji je tako dirljivu brigu posvećivao kršćanima rimskog predgrađa. Govorim u prvom redu o izgradnji crkvi u glavnom gradu Zagrebu. Neka to vas, vjernike iz drugih mjesta nadbiskupije, ni najmanje ne zbunjuje. U glavnom gradu danas živi oko trećina svih naših vjernika. Vaši sinovi i kćeri, koje ste u domaćim župama dobro odgojili, dolaze svakog dana u Zagreb na školovanje i na posao. Sve što ste ulagali u njihov odgoj ostat će bez ploda ako ovdje ne nađu crkvu i svećenika. Međutim, samo se po sebi razumije da će se sredstva ovog Fonda moći upotrebljavati i za popravke drugih crkvi u nadbiskupiji.

Molim vas, braćo i sestre, da se duboko zamislite i shvatite ozbiljnost ovog poziva. Znam da ne živite u izobilju, da ćete ono što dad-

nete za izgradnju crkvi morati sebi otkinuti od ustiju. Znam da mučno slažete dinar do dinara kako biste hranili i školovali svoju djecu, kako biste uredili svoj dom i nabavili sve ono što danas čovjeku treba za dostojan život. Ali ovdje je u pitanju jedna vrlo velika, upravo tragično velika potreba.

Ne radi se sada o tome da dadnete nekoliko dinara milostinje. Radi se o tome da odvagnete koliko vam vrijedi vjera i Crkva. Kao što redovito ocjenjujete da li vam je važnije kupiti ovo ili ono, hoćete li prije kupiti jedan ili drugi predmet pokućstva — jer vam ne dostaje novaca da sve najednom kupite — tako ćete se sada možda morati i odreći nečega što bi vam inače bilo potrebno, da uzmognete dati svoj dolični prilog izgradnji novih crkvi. Kad je potreba zajednice velika, i žrtve vjernika moraju biti znatne.

Mi te žrtve, dragi vjernici, ne tražimo od vas za naše uzdržavanje ili za komfor svećenika. Radi se o izgradnji, a svi vi dobro znate koliko danas košta izgradnja i najmanje kućice.

Imam u vas, braćo i sestre, mnogo povjerenja. Vi ste svjesni da Crkva živi od vaših priloga i vi nećete odbaciti svoju odgovornost. Sabiranje za Fond pape Ivana počinje u svim crkvama u nadbiskupiji na nedjelju Presv. Trojstva 13. VI. Naknadno će biti određeno još dva dana u godini za ovo sabiranje. Sve što se toga dana sabere po crkvama cijele nadbiskupije bit će poslano u spomenuti fond. A poželjno bi bilo da svaki domaćin, svaki glavar obitelji osobno donese svoj prilog župniku, koji će mu o tome izdati potvrdu.

Cijelom ovom velikom poslu, svim svećenicima i suradnicima koji se u njemu založe kao i svima vama, dragi vjernici, — podjeljujem svoj natpastirski blagoslov.

Dano u Zagrebu, 23. V. 1965.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Poziv

O UREĐENJU MATIČNOG UREDA

U Službenom vjesniku zagreb. nadbiskupije br. I. 330/1965. bili su upravitelji župa pozvani da što prije pošalju Matičnom uredu zaostale parice matica od godine 1946.—1963. a sada već i za 1964. Kako se nisu svi odazvali spomenutom pozivu, to se ovih dana šalju pojedinačne opomene, s točnom oznakom koje se parice imaju poslati.

Ima više slučajeva. Za neke župe manjkaju samo pojedine parice, ili parice za pojedinu godinu. Upraviteljima takovih župa neće biti teško pobrinuti se da se iste prepišu i dostave Duh. stolu.

Teže će biti onima koji nisu poslali parica za više, ili možda ni za jednu godinu. Ako nisu poslali parica za one godine u kojima su se nalazili na toj župi, dužni su sami prepisati matice, odnosno pobrinuti se, da se prepišu. Približavaju se veliki školski praznici pa bi u tom poslu mogli pomoći bogoslovi ili stariji sjemeništarci. Ako je upravitelj župe napustio župu a da nije prepisao matice, sadanji će ga upravitelj pozvati da nadoknadi što je propustio — da sam prepiše ili se pobrine da se matice prepišu na njegov trošak.

Ako je zaduženi upravitelj umro, sadanji će se upravitelj pobrinuti ex caritate, da se parice napišu (da se prepisivanje eventualno namiri iz crkvene blagajne).

Ako se prepisivača ne bi moglo naći u župi, moglo bi se matice dostaviti Duhovnom stolu koji bi se pobrinuo da se prepišu na trošak župe. Za prepisivanje će se honorirati: za parice krštenih 30 Din., za vjenčane 40 Din., a umrle 20 Din. po tekućem broju prepisanih. — Tiskanice za sve parice mogu se nabaviti u Ćirilo-metodskoj knjižari, Kaptol 29.

Zapaženo je da najviše njih nije poslalo parice za god. 1948. jer onda nisu imali odakle prepisivati. Postoji opravdana nada da će se sada moći pronaći način da se i to godište prepiše.

Sve zaostale parice imadu se dostaviti Duh. stolu do konca kolovoza ove godine. Svima mora biti jasno da Matični ured sa svojim paricama ima važnu ulogu za sadašnjost kao i za budućnost. Stoga se pretpostavlja da će i uprav. župa ozbiljno shvatiti svoju dužnost i u propisanom roku udovoljiti pozivu Duhovnog stola.

Začuđuje čudna pojava da ima znatan broj inače pastoralno revnih i aktivnih svećenika koji su zanemarili ovu svoju veliku dužnost. Uvjeren sam da će ova opomena biti zadnja i da će svi dužnici u najkraćem roku urediti svoje dugovanje.

U Zagrebu, 24. V. 1965.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Pobudno pismo

MOLITVE ZA USPJEH VATIKANSKOG KONCILA

Jutros, na blagdan Uzvišenja Sv. Križa, sv. je otac Pavao VI. svečanom koncelebracijom i programatskim govorom otvorio u bazilici sv. Petra IV. i zadnje zasjedanje II. vatikanskog koncila. Danas popodne koncilski su oci sudjelovali u pokorničkoj procesiji koja je pošla iz crkve sv. Križa i završila na trgu pred Lateranskom bazilikom. Sv. je Otac u procesiji nosio relikviju Sv. Križa s kojom je na kraju procesije podijelio blagoslov svima prisutnima. Tako je u znaku Isusova Križa počelo predviđeno zadnje zasjedanje Općeg sabora. Koncilske oce čeka sad velik i naporan posao da se preostale koncilske sheme rasprave i izglasaju te da koncilski dekreti dobiju svoj konačni oblik.

Sv. Otac i koncilski oci svjesni su da uspjeh Koncila ne ovisi toliko o njihovom nastojanju koliko o djelovanju Božje milosti, pa stoga Sv. Otac ne propušta prilike da katolički svijet potakne na usrdnu i ustrajnu molitvu za rad i uspjeh Koncila. U tu svrhu izdao je Papa također dne 28. VIII. o. g. posebno pobudno pismo »Quarta sessio« (»Osservatore Romano« 29. VIII. 1965.).

Svećenici, redovnici i redovnice te katolički svjetovnjaci širom zagrebačke nadbiskupije ne smiju zaostati u ovoj molitvenoj akciji za katolicima ostalih naroda. Stoga se za područje zagrebačke nadbiskupije određuje slijedeće:

1. U misama koje se služe u crkvama i oratorijima nad području zagrebačke nadbiskupije, također egzemptnih redovnika, ima se do

završetka IV. zasjedanja Koncila dodavati kao oratio imperata, sub distincta conclusione, molitva iz votivne mise de Spiritu Sancto. — Ova se molitva ispušta na liturgijske dane I. i II. razreda, u votivnim misama I. i II. razreda, te u pjevanim misama.

2. Dušobrižnici neka češće u propovijedima i katehizaciji potiču vjernike da svojim molitvama i žrtvama podupru koncilska nastojanja. Papa u svojem pismu posebno spominje bolesnike: »omnes infirmi quos habemus carissimos et quorum vis impetrandi apud Cor divinum singulari prorsus valet ac tali, ut suppleri non possit«. Imajmo ovo na umu.

3. Sv. Otac želi »ut in singulis paroeciis et ecclesiis orbis catholici ritus poenitentialis celebretur«. Stoga neka se u svakoj crkvi naše nadbiskupije, na jednu nedjelju u mjesecu listopadu popodne održi pobožnost pokorničkog karaktera na nakane Koncila. Dan i vrijeme neka dušobrižnici i rektori crkvi odrede prema mjesnim prilikama. Najprije neka se obavi križni put. Iza toga neka se izloži presv. Sakramenat na klanjanje barem kroz 1—2 sata. Klanjanje će završiti molitvom za Koncil i blagoslovom s presv. Sakramentom. U crkvama gdje je nedjeljom uvedena večernja misa, bit će iza blagoslova. — Za vrijeme klanjanja može se moliti krunica i pjevati koja odgovarajuća pjesma. Mogu se također između molitava, uz prikladne stanke, čitati neki odlomci iz Sv. pisma koji su se čitali danas prigodom pokorničke procesije u Rimu: 1 Kor 1, 26; Gal 6, 14 i 2, 19—20; Jl 2, 12—18; Jon 2, 3—10; Dn 9, 3—18; Ez 34, 11—16; 25—31; Iz 43, 1—8, 14—21.

U Rimu, dne 14. rujna 1965.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Dekret

O POBOŽNOSTI POVODOM ZAVRŠETKA II. VATIKANSKOG SABORA

Kako je već poznato, Vatikanski crkveni sabor zaključit će svoj rad na dane 7. i 8. prosinca. Dne 7. XII. bit će u javnoj sjednici konačno po Papi odobreni i proglašeni zadnji saborski dokumenti, a na blagdan Bezgrešnog Začeća Bl. Dj. Marije bit će, nakon mise i govora Sv. Oca, pročitan dekret o završetku Koncila. Ako bude lijepo vrijeme, ova će zadnja svečanost biti na prostranom trgu pred bazilikom sv. Petra.

Povodom skorog završetka Koncila izdao je Sv. Otac dne 4. XI. apostolsko pismo koje počinje riječima »Postrema Sessio Concilii«. U ovom dokumentu Sv. Otac ponajprije ističe da su na ovom Koncilu pripremljena »salutaria instrumenta«, i to u tri pravca: 1. za pravu obnovu Crkve, 2. za promicanje jedinstva sviju kršćana i 3. za mir i za dostojnije uređenje poretka u svijetu.

Kako je razumljivo, Papa potiče na zahvalnost prema Bogu i na molitvu, »da u ovim danima čitava Crkva po svemu svijetu bude sjedinjena u žarkoj molitvi zajedno s nasljednicima sv. Petra i apostola, kako su nekada apostoli bili sjedinjeni s Marijom, Majkom Isusovom i našom, u dvorani Posljednje večere (vidi Dj 1, 14)«.

U vezi s time određuje se za područje zagrebačke nadbiskupije:

1. Pred blagdan Bezgrešnog Začeća neka se održi svečana trodnevnica u katedrali, u svima župnim crkvama, redovničkim zajednicama i drugim crkvama. U crkvama u kojima se ionako obavlja devetnica ili trodnevnica u čast Imakulate, ova će se pobožnost s njom povezati. Raspored trodnevnica prepušta se razboritosti i revnosti dušobrižnika. Bitno je da osim euharistijske pobožnosti na sva tri dana bude održana, makar kratka, propovijed u kojoj će se pokazati važnost Koncila za život Crkve i potaknuti vjernike na velikodušnu pripravnost da se obnove u duhu i da zaključke Koncila prihvate i u životu provedu. Teme za propovijedi mogle bi biti otprilike: 1. Koncil u životu Crkve, 2. Značenje II. vatik. koncila, 3. Zajednički rad biskupa, klera i vjernika na oživotvorenju koncilskih odredaba.

2. Na blagdan Bezgrešnog Začeća neka sva zvona u crkvama čitave nadbiskupije zvone od 11—12 sati (kad će otprilike u Rimu svrša-

vati Koncil) svako četvrt sata po pet minuta. U propovijedi kod glavne mise naglasiti veličinu toga časa, a na kraju mise »Tebe Boga hvalimo«.

Sv. Otac želi da se stvari tako rasporede da, »kad se bude u vatikanskoj bazilici obavljao svečani završetak Općeg sabora, da na isti dan i u isti sat čitava katolička obitelj po svijetu bude združena u žarkoj molitvi s Kristovim Zamjenikom i sa svojim duhovnim Pastirima«.

Ispunimo ovu želju Sv. Oca.

U Rimu, dne 20. studenoga 1965.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Proslava

JUBILARNE GODINE ĐAKOVAČKE KATEDRALE POVODOM 100. OBLJETNICE POČETKA NJENE GRADNJE — 1866—1966.

RIJEČ KARDINALOVA

Draga braćo i sestre!

Neobično sam radostan, što mi je dano da mogu danas ovdje prisustvovati kod ove jubilejske svečanosti stote godišnjice početka gradnje ove katedrale.

Radostan sam tim više, što sam rodom Osječanin, što sam kršten u crkvi svetog Petra i Pavla, koju je također gradio biskup Strossmayer i što sam po rođenju pripadnik ove, đakovačke biskupije. Sa mnom zajedno raduju se i svi drugi biskupi naši, koji su u tako velikom broju iz različitih dijelova naše domovine došli, da budu sudionici vaše radosti i vašega ponosa.

Ime graditelja ove katedrale biskupa Strossmayera, povezano je s našim najznačajnijim kulturnim dostignućima u drugoj polovici prošlog stoljeća. Njemu duguju svoj postanak Hrvatsko sveučilište u Zagrebu i Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti. Ali s

njegovim imenom dobrim dijelom povezana je i sva kulturna djelatnost na umjetničkom, znanstvenom i književnom polju. I to ne samo u Hrvatskoj nego i u drugim zemljama slavenskog Juga. Darovitost, pronicavi duh, širina pogleda, veze koje je imao s kulturnim svijetom, dugo biskupovanje — preko 50 godina — i financijska sredstva s kojima je raspolagao, sve mu je to dalo mogućnost da učini velika djela. I on je te mogućnosti obilno iskoristio. Od svih njegovih djela najveće je ova katedrala. Da nje nema, možda bi se Đakovo uzalud tražilo na kojoj zemljopisnoj karti. Mnoge katedrale ističu se starinom, ali ova se ističe veličinom, prostranošću, obiljem svjetla, skladnim likovima i svježinom boja, a nadasve svojom jedinstvenom zamisli. Zato danomice dolaze u ovu katedralu i vjernici i malovjernici i nevjernici da se naužiju njene ljepote. Ta ljepota potiče na razmišljanje i čovjeka čini boljim. Ali bilo bi površno zaustaviti se na samoj ljepoti katedrale. Bilo bi to daleko od zamisli njena graditelja. Mi dobro znamo da je Strossmayer svoju katedralu zamislio kao oporuku, kao svoju poruku budućim pokoljenjima. On je katedralu namijenio: slavi Božjoj, jedinstvu crkava, slozi i ljubavi naroda svojega. Te tri ideje bile su ideje vodilje svega Strossmayerova života, i on ih je ugradio u katedralu, jer je znao, da će na taj način ostati kao trajni spomenik iz kojega će buduća pokoljenja moći trajno čitati tu namjenu, te će se napajati tim mislima.

Strossmayer je katedralu namijenio u prvom redu slavi Božjoj.

Mi možemo sebi Strossmayera predstaviti kao čovjeka široke kulture, možemo ga promatrati kao promicatelja znanosti i umjetnosti, ali on je u prvom redu bio religiozan čovjek i čovjek religije. Za Strossmayera je religija najveći uspon ljudskog duha, najjači pokretač svake dobre ljudske djelatnosti. Zato je bilo sasvim razumljivo, kad je on Hrvatsko sveučilište u Zagrebu, tu najvišu znanstvenu ustanovu, otvorio s križem u ruci.

Druga Strossmayerova misao bila je *jedinstvo Crkava.*

Strossmayer je duboko osjećao riječi Isusove molitve na Posljednjoj večeri: »Oče, da svi budu jedno, kao što smo ja i ti jedno, da i oni u nama budu jedno, da spozna svijet, da si me ti poslao.« Strossmayer je shvatio svu tragiku razdora među kršćanima. Zato je nastojao sve pokrenuti, učiniti sve što je moguće, kako bi jednom došlo do jedinstva Crkava, da nestane te velike sablazni, da prestane ta teška tragedija. Zato je toliko širio štovanje slavenskih apostola svete braće Ćirila i Metodija. Zato je i ovu katedralu posvetio svetom Petru apostolu, prvaku Crkve, stijeni na kojoj je

po Isusovoj volji sagrađena Crkva. Zato je održavao tolike veze s mnogim predstavnicima pravoslavlja i u zemlji i u svijetu. Zato možemo s pravom reći da je Strossmayer bio preteča II. vatikanskog koncila, da je on sto godina prije iznosio ideje i radio za ideje koje su danas po Drugom vatikanskom koncilu dobile nov sjaj i novu snagu.

Napokon, Strossmayer je ovu crkvu posvetio *slozi i ljubavi naroda svoga.*

Moja braćo i sestre, na ovom dijelu zemljine kugle mi živimo izmiješani jedni s drugima. Izmiješani smo nacionalno i vjerski. Zato je razumljivo, ljudski je, da dolazi do napetosti, do nerazumijevanja, čak i do sukoba. Kažem, da je to ljudski razumljivo — ali to nije po Evanđelju! Jer je najveća zapovijed Evanđelja — ljubav. Zato ako hoćemo biti pravi sljedbenici Evanđelja, moramo sve poduzimati, svim silama nastojati da se uklone napetosti, da trvenja prestanu. Oko sloge i ljubavi treba nastojati zbilja iskreno.

Eto, to su bile glavne ideje za kojima se povodio biskup Strossmayer pri gradnji ove katedrale i u cijelom svom životu. Te su ideje aktualne, one su suvremene. Rekao bih da su danas suvremenije nego što su bile prije stotinu godina.

Danas kad slavimo ovu svečanost, stotu godinu od početka gradnje katedrale, mi se moramo napojiti tim idejama Strossmayerovim. Mi moramo te ideje upiti u sebe, moramo nastojati, da ih mi, svaki na svoj način, svaki u svom djelokrugu ostvari.

Još jednu riječ posebno vama Đakovčanima, osobito vama mladima iz Đakova. Vi koji živite u sjeni ove katedrale. Kojih se život neprestano vrti oko ove katedrale. Koji svaki dan, ne znam koliko puta, prolazite kraj te katedrale. Budite svjesni blaga, koje imate. Osvijestite se! Razumijte kakvo je blago ovdje u vašoj sredini. I znajte cijeniti to blago. Nemojte samo prolaziti kraj katedrale, nego što češće zalazite u katedralu. Da se ovdje napojite ovih prizora iz Svetoga pisma St. i N. zavjeta, i naših vjerskih istina, koje su prikazane u ovoj katedrali. Da se poklonite Spasitelju, koji vas ovdje čeka. Dolazite rado u svoju katedralu. Dovedite i one, koji to ne razumiju, koji stoje postrance ili daleko od toga. Dovedite i njih, tumačite i pokažite pa ćete vidjeti kako će ta vaša katedrala sa svim svojim blagom, koje se u njoj čuva, obnoviti duše onih, koji nisu dobre volje.

Draga braćo i sestre, ja ovdje u ime svoje, u ime svih naših biskupa, koji su ovdje prisutni, čestitam vašem preuzvišenom biskupu,

vašim svećenicima i svima vama, vjernicima Đakova i đakovačke biskupije ovaj jubilej!

A sada ćemo od srca zapjevati: Tebe Boga hvalimo, koje neka bude jedan vanjski izraz naše zahvale Bogu za sva ona dobra, koja je učinio ovoj katedrali kroz stotinu godina.

Đakovo, 2. listopada 1966.

GOVOR NJEGOVE UZORITOSTI KARDINALA DRA FRANJE ŠEPERA SESTRAMA MILOSRDNICAMA — 30. 1. 1966.

Drage časne sestre, kandidatice i aspirantice!

Još nam je svima u pameti dan 8. prosinca prošle godine, kad je bio svečani završetak IV. zasjedanja i uopće II. vatikanskog koncila, vani pod vedrim nebom, na trgu ispred bazilike sv. Petra u Rimu. Računa se da je bilo oko 200.000 prisutnih ljudi, koji su promatrali ovaj veliki svečani završetak Koncila, s misom sv. Oca, sa čitanjem dekreta o zaključku Koncila i sa čitanjem onih sedam poruka, koje je Koncil upravio različitim kategorijama ljudi na svijetu. Ja sam vama ovdje već govorio o Koncilu, a sada bih se htio samo kratko osvrnuti općenito na Koncil i na ovo IV. zasjedanje, a onda bih vam želio napomenuti sasvim posebno ono, što se vas redovnica posebno tiče.

Ovo IV. zasjedanje bilo je najdulje po vremenskom trajanju, to jest, ako se uzme datum početka i datum svršetka, to je bilo najdulje zasjedanje, ali je ono imalo i manji broj radnih dana. Pod radnim danima mislim na takozvane generalne kongregacije, zajedničke sastanke, na kojima se raspravljalo ili glasovalo. Isto tako bio je manji broj dana s raspravama, jer su one uglavnom bile završene u prva tri zasjedanja tako, da možemo reći za ovo zasjedanje, da je to bilo zasjedanje sakupljenih plodova. Vrlo velik broj sjednica bio je posvećen baš glasovanju ili čitanju referata o pojedinim tekstovima, koji su trebali biti izglasani i onda se glasovalo; tako je u IV. zasjedanju bilo skoro toliko glasovanja koliko u sva tri prethodna. Isto tako je IV. zasjedanje imalo i najveći broj javnih sjednica, naime pet; javne sjednice bile su one, koje su se obavljale u

prisutnosti Sv. Oca pape i one, na kojima su se obavljali kakvi koncilski akti, na primjer kad su koncilski oci polagali ispovijest vjere ili su se odobravali dekreti. Takvih sjednica bilo je u zadnjem zasjedanju pet, a u sva tri prijašnja zajedno isto tako pet. I na tri od ovih pet javnih sjednica bili su proglašivani i potvrđivani dekreti ili koncilski dokumenti.

Kad su naši biskupi, svi biskupi iz svih biskupija Jugoslavije, bili 5. prosinca primljeni od sv. Oca — svake godine nas je sv. Otac primio zajedno u audijenciju — bio je ovaj puta posebno srdačan; svi smo imali takav dojam, da nikad nije bio tako srdačan kao ovaj puta. Održao nam je jedan dugi govor, koji je djelomično čitao, a onda bi nam ono, što je pročitao još komentirao s toliko srdačnosti kao da nikakve druge brige nema nego samo nas — a bilo je već kasno u noći, preko osam sati. I onda nam je tom zgodom rekao među ostalim: vrijeme diskusija je prošlo, dakle, vrijeme kad se raspravljalo — to je prošlo; tu su sada koncilski dokumenti i njih se treba držati. Kao da je htio reći: sad se više ne pita, kakva su sve mišljenja bila iznesena, što je rekao ovaj, što je iznio drugi, treći ili deseti — ono, što je tu napisano, ono što je velikom većinom glasova izglasano i što je potvrđeno i što su svi potpisali — to sada vrijedi i toga se treba držati.

Ja bih danas htio vama posebno govoriti o tom, što Koncil govori o redovnicima i redovnicama, jer to možda vas najviše zanima. Neću ulaziti u mnoge pojedinosti, nego ću iznijeti toliko, da dobijete jednu općenitu sliku.

Za vrijeme samoga Sabora čuo sam više puta od redovnica ovakove upite, kad je bilo govora o Koncilu i redovnicama: »Hoće li Sabor promijeniti redovničko odijelo?« To je, izgleda, mnogima bila najveća briga i mislili su, da će biti najveća briga Sabora hoće li se promijeniti redovničko odijelo. Doduše, Sabor u jednom dokumentu govori o redovničkom odijelu; kaže, neka bude jednostavno, neka bude čedno, neka bude siromašno, neka bude dolično, neka odgovara higijenskim zahtjevima, prilikama mjesta i vremena i službi, koju netko vrši. Eto, to je sve, što je Sabor rekao o odijelu. Ali je Sabor rekao mnogo znatno važnijih stvari, jer ovo je bila jedna, jako, jako sporedna stvar.

I evo, što je Sabor važno i važnije rekao:

Na dva mjesta govori Sabor o redovničkom staležu. Prvi govori u onoj dogmatskoj konstituciji o Crkvi. Tamo imade jedno poglavlje, V. glava, koja govori o općem pozivu na svetost u Crkvi, dok VI.

glava govori posebno o redovnicima. Na početku je to bila jedna glava. Zapravo je bilo zamišljeno da se najprije govori općenito o Crkvi, onda se govori o crkvenoj vlasti, o hijerarhiji, onda se govori o katoličkim laicima, o svjetovnjacima, o vjernicima općenito. Zatim je trebalo također progovoriti o tome, što je zapravo svrha Crkve, radi čega je Isus osnovao Crkvu — i stoga je onda došlo do te glave, koja govori o općem pozivu na svetost. I ovdje je onda, naravno, bilo još posebno govora o redovnicima. Kasnije se odlučilo, da će se od toga napraviti dvije glave, da će se jedna ticati svih i govoriti o općem pozivu na svetost u Crkvi, a druga, posebna glava — to je sada VI. glava — govorit će posebno o redovnicima.

Što je smisao, kratki sadržaj onoga, što je tu rečeno? Evo rečeno je od prilike ovo:

Svi su kršćani pozvani na svetost, svi do jednoga; svi su pozvani, da nasljeduju Krista i da napreduju u kreposti ljubavi, u ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu — što je zapravo vrhunac svetosti i glavni sadržaj svetosti. Na to su pozvani svi kršćani i zato je naslov ove glave: o općem pozivu na svetost u Crkvi. Što je sad s redovnicima? Redovnici se na posebni način obavezuju, većinom zavjetima, a u svakom slučaju na jedan posebni način, da će vršiti ne samo zapovijedi Božje, ne samo ono, što nam je pod grijeh zapovjeđeno, nego i da će također vršiti evanđeoske savjete. Nije različita svetost, nije jedna druga svetost, jedna druga vrsta svetosti za laike, za obične kršćane, a jedna druga svetost za redovnike; ona je samo jedna. Jedno je savršenstvo, jedan je cilj za čitavu Crkvu, samo je kod redovnika posebna i veća obaveza. I to je baš Koncil htio posebno naglasiti. — I zato su u početku te dvije glave bile spojene, kako bi se naglasilo da se ne misli kao da u Crkvi ima izvjesni broj ljudi, koji nastoje oko jedne posebne, neke druge svetosti nego što je ona, koja je određena za sve druge kršćane. Svetost je jedna. Mi moramo svi već kao kršćani oko toga nastojati, svi moramo nasljedovati Krista, svi moramo napredovati u ljubavi. Razlika kod redovnika je u tome, što je to stalež — dakle, jedan stalni način života; to je način života, koji imade jednu stalnost. Ta stalnost dolazi napose po zavjetima, ili kod nekih drugih staleža savršenstva kakvim obećanjem ili prisegom ili slično. U svakom slučaju to je stalež, koji imade neku stalnost i koji imade neku posebnu i veću obavezu da napreduje u svetosti, da napreduje u ljubavi i da nasljeduje Isusa Krista.

Ako gledamo od početka Crkve, vidimo da su bila, da tako kažemo, dva posebna načina svetosti, koja je Crkva poznavala i koje je poštivala. U staro doba uz apostole u Crkvi su se napose poštivali mučenici i djevice. To dvoje se smatralo, svako na svoj način, kao neki najveći izrazi, kao vrhunci svetosti: mučenici, koji su za vjeru, za Krista dali svoj život, dakle, nisu se žacali trpjeti velike muke, pa makar i život dali, iz ljubavi prema Isusu; i oni, koji su djevičanski živjeli, koji su prikazali Bogu nekrvnu žrtvu svoga života. To dvoje je bilo od početka u kršćanskoj Crkvi i zato se u kalendarima iz prvog doba Crkve spominju apostoli, mučenici i djevice. Istom poslije došlo je do štovanja svetaca, došli su sveti biskupi, priznavaoci i drugi.

Ono što Koncil govori posebno o redovnicima, to su stvari o kojima bi redovnici i redovnice morali mnogo puta razmatrati. U nicejsko-carigradskom Vjerovanju, koje recitiramo kod mise u nedjelje i blagdane, mi kažemo: Vjerujem u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu. Svetost je jedna od četiri temeljne karakteristike, četiri temeljne odlike Kristove Crkve. I Kristova Crkva bi prestala biti ono što mora biti, kad u njoj ne bi bilo nastojanja oko svetosti i kad u njoj ne bi bilo svetih ljudi. A upravo su redovnici oni, koji na posebni način označuju ovu svetost Crkve. Ta je misao izražena baš u ovoj Konstituciji o Crkvi, tamo gdje je govor o redovnicima. Tamo je nekoliko kratkih rečenica, koje su pune sadržaja i koje su pune smisla i koje su vrlo duboke i o kojima bi trebalo vrlo često razmišljati i primjenjivati ih na sebe. Na prvom mjestu tamo stoji, da su redovnici, dakle redovnički stalež, kao neki znak. Time se hoće reći ovo: dužnost je redovnika predočiti Crkvu. Redovnici i redovnice su znak Crkve, kao simbol Crkve i zato je vaša dužnost da svojim životom zapravo predočujete Crkvu ostalim vjernicima, svim vjernicima, da i ostali budu privučeni, da budu privedeni na to, da i oni nastoje oko savršenosti i oko svetosti. To je jedna velika misao u ovom koncilskom dokumentu: redovnički stalež kao znak Crkve, kao simbol Crkve. Drugo, što se tamo ističe jest u vezi sa budućim životom, s vječnim životom. Tamo je rečeno da redovnici po svojim dužnostima i po svojim zavjetima daju svjedočanstvo za novi i vječni život, koji nam je Krist stekao svojim otkupljenjem i da prema tome navješćuju uskrsnuće i slavu nebeskog kraljevstva. Evo, ovdje je redovnički život povezan s budućim, vječnim životom. Redovnički život već ovdje na zemlji navješćuje i nekako svojim primjerom pokazuje, kakav će biti vječni život. To su vrlo velike i vrlo

važne misli i stoga velim da su stvari o kojima bi morala svaka redovnica često, vrlo često promišljati i nastojati to usvojiti. Dakle: redovništvo je s jedne strane kao znak Crkve, kao jedan simbol Crkve, kao nešto, što označuje bitnost Crkve, a s druge strane kao navještaj budućega života — da životom koji provode, naviještaju uskrsnuće i slavu nebeskog kraljevstva. To su velike i duboke misli, koje su možda prilično nove u ovako svečanom, velikom crkvenom dokumentu kao što je dokumenat ovog crkvenog sabora, gdje je to možda prvi puta na takav posebni način istaknuto.

Ovo poglavlje o redovnicima u Konstituciji o Crkvi svršava ovim riječima: Svatko, tko je pozvan na vršenje evanđeoskih savjeta, neka marljivo nastoji, ponajprije da u tom staležu ostane, da ustraje, ali ne samo to, ne samo da ostane u zvanju u koje ga je Bog pozvao, nego da u njemu sve više napreduje. Evo to je želja Crkve.

Drugi dokumenat, koji posebno govori samo o redovničkom zvanju, o redovničkom staležu, to je dekret, koji nosi naslov: Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života. Taj dokumenat nije velik i neki čak to i žale. To je nekad bio velik dokumenat, ispočetka je to bila cijela jedna knjižica; ali kako su mnoge stvari, koje je Sabor imao pred sobom, morale biti reducirane, svedene na uže granice, jer nije bilo moguće sve to prodiskutirati, sve to obraditi, tako je i ovaj dekret spao svega na nekoliko stranica. Možda je to i dobro, jer je u tih nekoliko stranica ono najbitnije, najvažnije sažeto i dovoljno jasno istaknuto. Svi ćete imati prilike to čitati — pa čitajte onda pomno i razmišljajte! To je na posebni način govor o redovničkim zavjetima i to onoj redovničkoj trilogiji — čistoća, siromaštvo, poslušnost, ono što po današnjem shvaćanju i po današnjem crkvenom pravu i po današnjim propisima nužno spada u bit redovničkog života; jedna posebna obaveza za to troje.

Govori se o kreposti čistoće na vrlo lijep način. Govori, da je to čistoća zbog kraljevstva nebeskog. To je zapravo citiranje Isusovih riječi; jer Isus govori o tome, da ima takovih, koji potpuno čisto žive zbog kraljevstva nebeskoga; dakle, da se pokaže da je to jedna naša lična odluka kad se netko odriče ženidbe, odriče obiteljskog života zbog kraljevstva nebeskog po svojoj slobodnoj, dobrovoljnoj odluci i taj dokumenat kaže, da je to izvanredan dar Božje ljubavi.

Ja neću dulje o tome govoriti, samo napominjem jednu stvar, jednu rečenicu, koja mi se čini vrlo važnom i koja je tu unutra spomenuta. Rečeno je, naime, ovo, da se čistoća mnogo lakše čuva tamo, gdje postoji u zajednici prava međusobna ljubav. Jedna misao koja

je vrlo, vrlo važna: da međusobna ljubav, koja mora vladati među članovima ili članicama jedne zajednice, jest vrlo velika pomoć za lakše i bolje i uspješnije čuvanje svete čistoće.

Dokumenat govori o siromaštvu i kaže: Neka siromaštvo ne bude samo ovisnost o poglavarima u materijalnim stvarima; jer to bi bilo nešto najmanje, kad bi netko rekao: Ja mogu od poglavara dobiti sve što sebi zaželim i sve što mi treba; dakle, onda je moje siromaštvo samo u tome, da moram tražiti dozvolu za nešto. Dokumenat kaže, da nije u tome bit siromaštva, dakle, da sam ja samo ovisan u upotrebi materijalnih dobara o svojim poglavarima, nego se naglašava duh siromaštva. To je vrlo važno. Drugo je biti siromašan, a drugo je krepost siromaštva. Istina, siromaštvo samo po sebi, naime siromaštvo u tom smislu, da netko nešto nema, nije nikakva krepost, kao što ni bogatstvo nije grijeh. Dakle, nije netko zato, što ništa nema — krepostan ili dobar, niti je netko zato što posjeduje nešto — zao ili grešan. — Drugo je stanje neimaština, a drugo je krepost siromaštva. Sasvim je druga stvar, kad se ja svojom voljom odlučim i to prihvaćam. Zato se kaže da mnogi koji su faktično siromašni — nisu duhom siromašni, ako s tim siromaštvom nisu zadovoljni. Dakle, tu se naglašuje duh siromaštva, da redovnici moraju nastojati oko toga da imaju duh siromaštva, dakle, da budu pripravni i biti bez nečega, na primjer da ne mrmljaju, ako nemaju sve ono, što bi im trebalo i kako bi im trebalo, možda s pravom kako bi trebalo. Tu je uključen i duh jednostavnosti i slično.

Istina je i to, da nije ista mjera siromaštva posvuda po svijetu. Tako na primjer kod nas, gdje je Crkva jako siromašna — ista stvar, koja bi se kod nas prikazala u jednoj crkvenoj ustanovi kao veliki luksus, to je možda u Americi ispod srednjeg stanja. Dakle, ova mjera realnog siromaštva ne može biti uvijek i za sve jednaka. To ovisi o tome u kakvom kraju netko živi i kakav je opći standard života. Male sestre Isusove, koje sve poznate, nastoje oko posvemašnjeg siromaštva već i zato, što one po svom Institutu idu za tim, da žive među najsiromašnijima; jer je sasvim jasno, da među takvima, ako ti hoćeš svjedočiti za Isusa, onda i ti moraš biti potpuno siromašan. Tako je na primjer bijelim misionarima u Africi, koji rade među muslimanima, koji ne piju vino, isto tako zabranjeno piti vino, i to ne zato, što bi bio grijeh popiti čašu vina, nego zato, što oni, ako hoće djelovati među ljudima, ipak moraju biti na nekoj razini sličnoj kao i oni. Isto tako što se tiče praktičnog siromaštva nije mjera u svakom kraju i u svakoj okolini i svakom ambijentu ista. Ali se

radi o tome, da tu bude duh siromaštva. Osim toga Crkva naglašuje u tom dokumentu — a to se i inače naglašavalo — da u redovničkom životu neka ne bude samo individualno siromaštvo, da je svaki član siromašan u tom smislu, što možda faktično na siromašan način živi i ovisan je o poglavarima, nego da i redovi također dadu svjedočanstvo kolektivnog siromaštva, dakle, da i mnogi redovi kao takovi, ako imaju većih prihoda, neka od tih prihoda pomažu možda i druge redove, koji su siromašniji, biskupije, misije itd. i neka isto tako nastoje sačuvati se prevelikog luksuza i slično, da ne bude, kako se već katkada i dogodilo, da su sami redovnici siromašni, a redovi ili samostani da imadu možda i velika bogatstva i velika imanja, koja mnogi ljudi ne mogu pravo ni razumjeti, makar da su oni sebi to sami stekli radom svojih ruku. Crkva eto želi da se i na to pazi, da redovi dadu također svjedočanstvo kolektivnog siromaštva.

Onda je govor o poslušnosti, koja je isto predmet redovničkih zavjeta, s pozivom na Kristovu poslušnost. Evo to je razlog poslušnosti. Isus u Evanđelju o tom ne govori — barem nije zabilježeno da je Isus nekom rekao: Budite poslušni — ali je Isus dao primjer poslušnosti. Sveti Pavao kaže, da je bio poslušan do smrti. Isus je sam rekao: Došao sam ne da vršim svoju volju, nego da vršim volju Oca mojega, koji je na nebesima. Dakle, poslušnost se ima provoditi za Kristovim primjerom — kao što je Krist bio poslušan tako redovnik dobrovoljno žrtvuje svoju osobnu slobodu, i slobodu odlučivanja u važnim časovima svoga života i čini se ovisnim od svojih poglavara. Ali je tamo rečena i poglavarima jedna lijepa misao: neka svoju vlast, svoju poglavarsku vlast vrše u duh služenja svojoj braći. Dakle, poglavari imaju vlast i podložnici su dužni slušati, ali neka poglavari svoju vlast vrše na taj način, da to bude u duhu službe drugima.

Ovaj dekret govori ne samo o zavjetima nego i o obnovi (kako mu kaže i naslov), o prilagođenoj obnovi ili o obnovi i prilagođivanju redovničkog života. Sad se neki mogu pitati, kako sad najednom nešto novo, da se treba prilagoditi, čemu se treba prilagoditi, i kako se treba prilagoditi i zašto bi se trebalo obnavljati? Tu riječ »prilagođivanje«, koja se često upotrebljavala na II. vatikanskom koncilu, treba jako dobro razumjeti. Ne radi se o tome, da se prilagodimo duhu svijeta, kad se govori o prilagođivanju svijetu. Sveti Pavao je rekao: nemojte se prilagođivati ovom svijetu, nego se obnovite duhom svoje pameti, da spoznate što je volja Božja. Dakle, ne radi se o prilagođivanju duhu svijeta, ne radi se o tome, da bi se

mijenjalo ono što je bitno u kršćanstvu, da bi se nekako razvodnilo kršćanstvo zato što ljudi danas drukčije misle; prilagođivanje ide za tim, da mi shvatimo svoje vrijeme, da shvatimo ljude koji nas okružuju, da shvatimo ljude među kojima živimo i na koje moramo djelovati i da se tako njima prilagodimo, da budemo sposobni na njih djelovati, da budemo sposobni njima, današnjem čovjeku, donijeti misao i ideje svetog Evanđelja. Svako doba, svako razdoblje govori svojim jezikom; mi se moramo danas tako prilagoditi, da današnjem čovjeku donesemo Kristovo Evanđelje onim jezikom, koji je njemu bliz; da upoznamo probleme današnjeg čovjeka i da mu pokažemo da Evanđelje nosi u sebi rješenja za današnjeg čovjeka. Veliki problemi ljudskog roda često se mijenjaju, nisu uvijek isti, tu se radi o prilagođivanju. Dakle, ne radi se o tome da mi ispraznimo Evanđelje, da napravimo novo, moderno Evanđelje, da od izvornog brišemo polovicu od onoga što unutra piše. O tom se ne radi, nego o tome, da to Evanđelje prevedemo na jezik današnjeg čovjeka, da ga približimo mentalitetu današnjeg čovjeka i da naš rad bude takav, da bude bliz današnjem čovjeku, pred kojim mi imademo odgovornost i pred kojim moramo svjedočiti za Evanđelje i kome moramo navješćivati Evanđelje.

Zašto je onda potrebna neka obnova i neko prilagođivanje? Svaki red je nastao u neko određeno vrijeme i u čisto određenim prilikama, jer su većinom mnoge redove izazvale potrebe jednog određenog vremena ili jednog određenog kraja. Bolnički, socijalni i školski redovi u Crkvi (stari) uglavnom su nastali u ono vrijeme, kad je sva ta briga spadala uglavnom na Crkvu, kad nije bilo javne socijalne skrbi, kad nije bilo socijalnog osiguranja i kad nije bilo javnog školstva. Onda je tu Crkva priskočila i onda su se osnivali redovi za bolnice, osnivali su se redovi za škole i slično. Dakle, čisto određene prilike i potrebe su uvjetovale nastanak mnogih redova. Danas tu brigu u mnogim zemljama sve više i više preuzima država (da li je to bolje, to je drugo pitanje, o tome sada ne govorimo, govorimo o činjenici). Dok se nekada država nije brinula za to, da otvara na primjer osnovnu školu, onda su bili redovi koji su otvarali osnovne škole i druge škole. Dok se država nije brinula za bolnice, onda su nastajali redovi koji su se time bavili, a danas tu brigu preuzima država. I stoga i položaj redovnika u tim ustanovama se s vremenom može nešto promijeniti: nije položaj redovnica koje rade kao najamna sila u javnoj bolnici, isti kao što je položaj redovnica u njihovoj vlastitoj bolnici. Tu su već neke stvari, na koje se mora misliti. U

srednjem vijeku, u XIII. stoljeću, nastali su redovi za otkup sužnjeva. Tada je bilo mnogo kršćana robova, ratnih zarobljenika u rukama muslimana, pa su mnogi čak i od vjere otpali, i u Crkvi je bila takva situacija, da je nastala potreba, da se osnuju posebni redovi, koji će se baviti time, da po Evropi skupljaju novac i da plaćaju otkupninu za te sužnjeve, osobito za one, koji su bili u pogibelji da izgube vjeru. Neki od tih redovnika, na primjer mercedarci, imali su čak obvezu, da idu mjesto koga u zarobljeništvo, da se nekoga izbavi, imali su čak i takav zavjet, četvrti zavjet, da idu mjesto nekoga u zarobljeništvo. Danas te situacije više nema: ti redovi i danas još postoje, a ova njihova glavna svrha je prestala i zato se oni sad prilagođuju današnjim prilikama. Pita se, što može taj red danas napraviti u svojem duhu, u duhu svog osnivača? Kad je bila osnovana Družba Isusova, onda je jedna od glavnih stvari bila (ne baš u namjeri sv. Ignacija, ali je praktično tako došlo) da su se borili protiv protestantizma, koji je onda bio u nastajanju. Čak u breviјaru piše, da je dragi Bog podigao sv. Ignacija protiv Lutera. Danas su već sasvim druga vremena, danas i sama katolička Crkva prema protestantima i prema drugim nekatoličkim kršćanima zauzima sasvim drugi stav, ne više stav borbe, nego jedan stav razgovora, da ih se na taj način privede: ne samo da se branimo protiv njih, nego da ih i privedemo u zajednicu Crkve. Evo danas je sv. Otac povjerio isusovačkom redu jednu novu borbu, da se bori protiv bezboštva. To je jedna moderna, današnja stvar. Mnoge stvari, koje su nekad postojale u nekim redovima i koje su od osnivača redova uvedene, danas su nemoguće. Tako je sv. Franjo Asiški zabranio svojoj braći dotaknuti se novca, uopće dotaknuti se jednog dinara. Poznat je primjer o onom bratu, koji je primio milostinju. Sv. Franjo ga je povalio na zemlju i gazio mu po ustima i rekao mu neka dobro zapamti, hoće li još ikada uzeti novac u ruke. Oni su živjeli od prosjačenja i od onoga što su u naravi dobili. Sad zamislite, kako bi to izgledalo danas, kad bi franjevci rekli, neka im ljudi donesu štofa; jedan bi donio plavi, drugi žuti, pa smeđi — kako bi se oni mogli obući? To je danas nemoguća stvar. To je u ono doba, kad je njih malo bilo i kad je bio drugi način gospodarstva nekako išlo, ali danas to nijedan red ne može provesti, da bi naime rekli da se neće doticati novca, nego neka im ljudi donesu jaja, sira, brašna, štofa, i ne znam što, pa će od toga živjeti. Ima stvari koje su bile u duhu osnivača reda i koje su bile konkretno propisane, a danas su nemoguće. Mnoge stvari isto tako ne odgovaraju današnjim prilika-

ma. Ima tako redovnika koji se zovu bosonogi. Htio bih vidjeti kako bi to izgledalo, kad bi počeli fratri i časne sestre po Zagrebu hodati bosi po cesti, bez sandala, bez čarapa, bez papuča, bez ičega. To su stvari koje u nekim određenim prilikama više ne odgovaraju. Sveti Franjo je mogao u ono doba po umbrijskim selima hodati bos, gdje su i drugi ljudi, naročito siromašni, hodali bosi; to je onda išlo, ali kad bi netko to danas činio, pa još u velikom gradu — to bi bilo čudovište. Zato nijedan red neće nešto takovo propisivati. Princip prosjačkih redova, koji su nastali u XIII. stoljeću, bio je da neće posjedovati nikakve stalne prihode, kao što su nekada one velike opatije imale svoja zemljišta, svoje šume, svoje ribolove, svoja jezera, nego da će živjeti od prosjačenja. Kod nas na primjer i u socijalističkim zemljama takovo je prosjačenje onemogućeno i vi ne možete ići od kuće do kuće i moliti milostinju za bilo koju svrhu, ako nemate dozvolu od državne vlasti. To su, dakle stvari, koje u nekim izvjesnim prilikama postanu nemoguće. — Karmelićanke su zbog klauzure imale propis, da i kad prisustvuju kod sv. mise, da na rešetkama, koja dijeli kor gdje su redovnice i oltar mora biti zastor, da ne vide svećenika, tako, da su mnoge karmelićanke vidjele svećenika, otkad su stupile u samostan, samo kad im je donio zadnju pomast, inače ga nikad nisu vidjele kod oltara. Kod sv. pričesti su velum svezale skoro do nosa, da ih nitko nije mogao vidjeti. Sad kad su došle liturgijske reforme, jasno da taj propis nije više u skladu s današnjim liturgijskim reformama, pa je i njima otac general rekao, da kada su kod svete mise neka odgrnu zastor tako da vide svećenika kod oltara, a kod pričesti neka ne spuštaju velum, tako kad svećenik kaže »Tijelo Kristovo«, da mogu pogledati to Tijelo Kristovo i tako se pričestiti, što prije nisu mogle.

Dakle, to hoću reći, da ima nekih stvari, koje se silom prilika mijenjaju. Tako je bilo redova, koji uopće nisu nikad imali pjevane mise. Evo u Zagrebu kod otaca Isusovaca prije nikad nije bilo pjevane mise, osim dva puta na godinu, na blagdan Srca Isusova i sv. Ignacija. Inače su uvijek bile samo tihe mise. Ali sad su došli liturgijski propisi koji traže, da se svi redovnici i redovnice vježbaju u koralnom pjevanju i u crkvenom pjevanju, i da budu pjevane mise i da budu svečane mise — sad će se te stvari morati mijenjati. Danas je velika potreba apostolata i katehizacije u Crkvi, zato Crkva želi, da se svi tu zalažu. I to je nešto, na što treba misliti. Svaka redovnica bi morala na to misliti i govoriti: Ja sam obvezana, ako imam mogućnosti, da se bavim apostolatom. Neka na to misle vaše

sestre, koje rade u mnogim civilnim službama i koje dolaze u doticaj s tolikim ljudima koji znadu da su to redovnice, da su to časne sestre. One moraju i svojim vladanjem to pokazati i nastojati na druge djelovati; i ja znam, da se obraćaju na njih, kad imaju kakvu duševnu ili vjersku poteškoću. Tu svijest treba uvijek imati. Ako je dragi Bog poslao danas tolike sestre da rade ovako u civilnim ustanovama, jedna svrha je bila valjda i ta, da se mogu baviti i apostolatom. Danas bi Crkva dozvolila čak i klauzurnim redovnicama rad u apostolatu; ja mislim, kad bi karmelićanke u Brezovici htjele katehizirati tamo na rešetki, da bi Sveta Stolica vrlo rado dozvolila da katehiziraju, što prije nisu nikada radile. Dakle, to sam sad htio reći, da vidite, da ima stvari, koje se s vremenom mogu i moraju mijenjati. To je »prilagođivanje« ili kako kažu Talijani »aggiornamento«, da redovi budu »ažurni«, da budu prilagođeni današnjem vremenu. Opet kažem, to nije prilagođivanje duhu vremena i nije prilagođivanje duhu svijeta, nego je to prilagođivanje današnjem čovjeku i potrebama Crkve. A što se tiče same obnove — u ovom koncilskom dokumentu, koji govori o redovnicima, vrlo su kratko i jasno postavljeni principi kojih se treba držati.

Prvi princip: Najviše pravilo jest nasljedovanje Isusa Krista po Evanđelju. To mora biti nada sve. Nažalost, često puta se u redovničkom životu i odgoju redovnika i redovnica možda i premalo to naglašava. Više su se naglašavale pojedine točke ustanova: ovo—ovo. Možda su to kojekakve sitnice — kojih se bez daljnjega treba držati, koje ne treba ukidati, ali ih ne smatrati kao najvažniju stvar. Najvažnija stvar i vrhovna zapovijed i vrhovno pravilo jest, kako se kaže u tom dokumentu, nasljedovanje Krista prema Evanđelju. Evo to je potrebno i to moraju učiteljice novakinja i učiteljice kandidatkinja naglašavati onima, koje odgajaju: da je to najveće i to je najveći zakon, u ustanovama bilo kojeg reda i kongregacije.

Drugi princip: na koji prema toj Konstituciji treba misliti kod obnove jest, da se pazi na duh utemeljitelja i na zdrave tradicije, dakle često puta ne slovo Utemeljitelja (evo kao što sam rekao malo prije govoreći o sv. Franji, ne dotaknuti se dinara — to je slovo; a duh je nešto drugo, što ima s tim puno veze, ali evo to je konkretni slučaj, koji možda danas više ne dolazi u obzir, ali se treba držati duha; tako na primjer franjevci prema ovoj Konstituciji imaju dužnost, da se baš posebno ističu duhom siromaštva.) Nadalje, treba se držati zdrave tradicije. Ne kaže — svake tradicije. Imate više puta u nekim redovima tradicije, koje nisu sasvim zdrave, koje nisu

suvremene. Treba se držati duha Utemeljitelja i zdrave tradicije. Ja bih rekao za sestre milosrdnice, da je duh vaše kongregacije izražen, kad vi kod vrlo važnih funkcija u svom životu kažete, da želite služiti Kristu u osobi siromaha. Dakle, mislim, da je to duh, koji je karakterističan za Družbu i koji mora tu biti, i zato mora u Družbi uvijek biti sestara, koje će se posebno time baviti, koje će se baviti onima koji su zapušteni, siromašni, za koje se nitko ne brine. To je duh i to mora uvijek biti.

Treći princip obnove je taj, da se upoznaju prilike današnjice i potrebe Crkve. Stvar je u tome, da s jedne strane gledamo današnju situaciju, kakav je današnji čovjek i kakav je život današnjeg čovjeka i kakvi su njegovi problemi, kakva su njegova pitanja, a s druge strane da se pitamo, koje su danas potrebe Crkve i to ili općenito potrebe Crkve ili potrebe Crkve u jednoj ili drugoj biskupiji, jednoj ili drugoj zemlji. Prema tome kakve su potrebe danas — prema tome se treba prilagoditi i u radu redovnika i redovnica.

I na koncu se tu naglašuje, da je najvažnije za obnovu, da to bude duhovna obnova; dakle, sve skupa neće vrijediti — ni ako se odijelo promijeni, niti ako se bude drugačije jelo i stanovalo i ne znam što — ako ne bude duhovne obnove. I zbog ove obnove predviđa se u dokumentu o kojem je riječ da treba način života, način molitve i način rada prilagoditi tjelesnom i duševnom stanju članova. Danas se često puta možda na to premalo misli. Danas su možda mnogi, koji stupaju u samostane i muški i ženske, u jednom drugom i duševnom i tjelesnom stanju, nego što su bili oni nekada. To su generacije, koje su proživjele jedan ili dva rata, koji su sigurno ostavili velikih posljedica, pa su oni i što se tiče tjelesnog zdravlja možda drugačiji nego što su nekada bili, a što se tiče duševnog života i shvaćanja i tako dalje — isto su tako drugačiji.

Zatim se treba prilagoditi potrebama apostolata, potrebama kulture današnjeg dana. To je ono, što sam više puta znao reći: danas ne može niti jedna redovnica imati mnogo nižu naobrazbu, niti jedna redovnica ni redovnice koje se bave možda kućnim stvarima, nego što imadu druge osobe, koje su istog zvanja ili istu službu obavljaju vani u svijetu. Mi, dakle, moramo na to paziti, da mi ne budemo zaostali prema drugima, nego kao što su redovnici uvijek išli naprijed i u kulturnom pogledu, tako moraju biti i danas.

Zatim se treba prilagoditi socijalnim prilikama, prema tome među kojim se ljudima živi, među kojima se radi i djeluje, tako se mora prilagoditi. Tako danas u mnogim velegradovima vani u svijetu,

gdje svećenici imaju potpunu slobodu djelovanja, gdje svećenici rade u sirotinjskim četvrtima, među najvećom sirotinjom, jasno je, da i oni moraju i prema vani pokazati najveće siromaštvo i u odijelu i u uređenju stana i u načinu ishrane itd. Dakle, moraju se prilagoditi i socijalnim prilikama onih s kojima rade. I zato će svakako doći do revizije molitvenika; one družbe, koje imaju svoje različite ceremonije i tako dalje — moći će, a neke će možda i morati mnogo stvari promijeniti, da se ovim uvjetima udovolji.

Evo, to je ono, što sam htio reći, da dobijete barem jedan mali pogled na to što zapravo Crkva hoće. Dakle, kako vidite, ne ide se za tim, nipošto se ne ide za tim, da sad ili redovnička disciplina sestara postane slabija ili da olabavi, ili da se od čovjeka manje traži nego što se prije tražilo, ne ide se za tim, nije Koncil išao za tim, on možda traži čak još i više. Dakle, nije posao Koncila, da sad na jednom učini labavim cijelu crkvenu disciplinu, i da nekako razvodni sve ono što u Crkvi već postoji, nego naprotiv. Sveti Otac se na to osvrnuo u svom govoru kardinalima i članovima rimske kurije, dan prije Badnjaka, kad su mu došli čestitati Božić. Onda je rekao da je Koncil htio uspostaviti, započeti jedno razdoblje još veće revnosti, još većeg zajedništva, jedne veće zajedničke kohezije, još jednog većeg kulturnog produbljivanja, još veće vjernosti Evanđelju i veće pastoralne ljubavi. Evo, to je Koncil htio. Ne ide se za tim da bude lakše, nego za tim, da danas odgovaramo onome, što današnje prilike od nas traže i što konačno Bog od nas u današnjim prilikama traži.

Novi doprinos

ZA ODSJEK ZA NEMOĆNE SVEĆENIKE (ONS)

Oduvijek su Ordinariji ove velike nadbiskupije ispunjavali svoju obavezu koju su prema svojim svećenicima preuzeli u času njihova ređenja da im osiguraju sredstva za život bilo dok su aktivni bilo u njihovoj starosti.

Toj je obavezi udovoljavao Ordinarij preko ustanove Mirovinskog zavoda svećenika, a kad je taj bio god. 1961. ukinut, čini to on danas preko odsjeka za nemoćne svećenike (ONS) kod Duhovnog stola. Svi aktivni svećenici dužni su zajednički i solidarno doprinositi da se

obezbijede nemoćni i stari svećenici, jer će se time svi aktivni osigurati i za svoju vlastitu starost.

ONS je nastojao našim umirovljenicima pružati najpotrebniji minimum egzistencije, koliko su dotjecali svećenički i vjernički doprinosi. Što se dosad prema visini prihoda ONS-a davalo nikako nije dostajalo. Osim toga su zadnjih mjeseci životni troškovi vrlo porasli. Stoga ONS mora bezuvjetno povisiti mirovine i potpore, a to može samo, ako se povise i prihodi, dotično uplate aktivnih svećenika. Dosadanji *osobni doprinos* svećenika bio je malen i nedovoljan, a osim toga bio je jednak za sve, pa i za najimućnije župe. Broj svećeničkih umirovljenika kreće se stalno između 50—54, dok broj aktivnih, koji su dužni doprinositi ne dostiže niti 360.

Vjernički doprinos određivao se prema broju duša u župi, no taj broj u mnogim župama na selu konstantno opada zbog odlaska seljaka u gradove i industrijska mjesta da se tamo zaposle, zato se niti za vjernički doprinos ne može određivati stalna norma.

U zadnjih pet godina prilike u svijetu su se sve više pogoršale, a osim toga je uvođenjem privredne reforme i devalvacije novca u našoj državi nastala potreba da se i u stvari naših umirovljenika uvedu korjenite izmjene. Osim toga vrijeme je da se vodi računa i o osnutku jednog svećeničkog nemoćišta.

Stoga određujemo da se od 1. siječnja 1966. postavi izdržavanje nemoćnih svećenika na jednu pravedniju i realniju osnovu:

I. SVEĆENIČKI DOPRINOS

1. Svaki će svećenik sa službom u nadbiskupiji bilo da je inkardiniran ili ne, doprinositi za ONS razmjerno prema sredstvima koja dobiva od svog beneficija ili službe. Tu se uzima u obzir na prvom mjestu veličina župe, tj. broj duša jer je to najpravedniji temelj i štolarine, trećini milostinje i ostalim prigodnim berivima (blagoslov kuća). Uzima se u obzir i prihod od intencija, i lukno (gdje još ono postoji). Nadarbinsko zemljište koje je nekada bilo mjerilo visine doprinosa, danas u većini slučajeva nije osobiti izvor prihoda, osim tu i tamo (npr. novi vinograd, plodan voćnjak itd.) jer je radna snaga na selu veoma skupa.

2. Dužnost doprinosa tereti onoga koji vrši određenu službu i taj propis u našoj nadbiskupiji veže svećenika *u savjesti*. Ne može dakle

biti nikakvoga razloga da netko uskrati svoju dužnost prema umirovljenicima npr. zato jer je on već s druge strane materijalno ili socijalno osiguran.

3. Pojedinim župnicima ustanovljena je visina doprinosa u usmenom sporazumu s dekanima. Svaki će svećenik uvidjeti da je njegov doprinos razmjerno malen prema ukupnom njegovom prihodu, a pogotovo je neznatan ako se usporedi sa socijalnim doprinosima civilnih službenika koji iznose čak 45% od plaće.

Svećenički osobni doprinos iznosi između 8 i 30 000 godišnje. Svakome će biti u siječnju poslana visina doprinosa. Isti doprinos treba unaprijed uplaćivati barem svakoga polugodišta (siječanj i srpanj).

II. VJERNIČKI DOPRINOS

1. Taksa prigodom sprovoda za ONS je st. din 200, a prigodom vjenčanja st. din 300. Razumije se po sebi, ako siromašna stranka bude oproštena od štolarine, oproštena je od te takse. Gdje postoji »štolarinsko lukno«, treba ubirati iste takse od stranke, premda se štolarina ne naplaćuje.

Ubrani novac se ima barem koncem polugodišta poslati bez zatezanja ONS-u.

2. Osim tih taksa svaka će župna crkva dodati godišnje dio milostinje, a taj je određen prema približnom broju duša (između 1—8 000 st. din. godišnje). Za zagrebačke je župe posebno određeno da daju 5% milostinje. Tu taksu trebaju slati i župe kojima upravljaju redovnici.

O brizi za stare i nemoćne svećenike govori koncilski dekret »De presbyterorum ministerio et vita«, prihvaćen 7. XII. 1965.: »Habeantur . . . instituta diocesana . . . quibus, sub ductu Hierarchiae, satis provideatur tum congruae praecaventiae et adsistentiae sanitariae . . . tum debitae sustentationi presbyterorum qui infirmitate, invaliditate aut senectute laborant. Sacerdotes vero instituto erecto opem ferant, moti spiritu solidarietatis erga fratres sous, communicantes tribulationibus eorum, simul considerantes se ita, sine anxietate de sorte futura, alacriore sensu evangelico paupertatem colere atyue animarum saluti penitus se tradere posse«.

U Zagrebu, dne 5. siječnja 1966. Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Priprava

OLTARI VERSUS POPULUM

Nakon početka provođenja liturgijske reforme bilo je dosta slučajeva da su se u crkvama postavljali pokretni oltari ili stolovi s oltarnim kamenom za služenje mise versus populum. Često puta se to učinilo bez dovoljne priprave vjernika ili na neprikladan i neukusan način. Nije stoga čudo da na mnogim mjestima vjernici prigovaraju i šalju žalbe na Duhovni stol. Upozorava se dušobrižni kler da je za svaki slučaj postavljanja oltara versus populum potrebna pismena dozvola Nadbiskupskog duhovnog stola. Molbi za takvu dozvolu treba priložiti nacrte oltara i navesti ostale potrebne podatke (npr. gdje će oltar biti smješten, veličina svetišta).

Navodimo ovdje izvadak iz pisma kard. Lercara, predsjednika Vijeća za provedbu liturg. konstitucije, upućenog dne 30. VI. 1965. predsjednicima Bisk. konferencija: »Iza 7. III. nastao je opći pokret da se celebrira versus populum; ustanovilo se da je to najzgodniji način s pastoralnoga gledišta. Ali je takva želja, dobra u sebi, katkad proizvela neukusna, nelogična i forsirana rješenja. Na svaki način želimo podvući da celebriranje čitave mise prema puku nije nikako neophodno potrebno za uspješno pastoralno djelovanje. Čitava liturgija riječi, u kojoj se opsežno realizira aktivno sudjelovanje vjernika pomoću dijaloga i pjevanja, odvija se prema puku . . . Svakako se može željeti da se i euharistijska liturgija celebrira versus populum i da vjernici mogu izravno slijediti čitav obred, i time više svjesno sudjelovati. Ali to ne smije dovesti do prenaglog i katkad malo promišljenog preokretanja postojećih crkvi i oltara, na više ili manje nepopravljivu štetu drugih vrednota koje također treba respektirati. — Poželjna je dakle izgradnja oltara versus populum u novim crkvama; u drugim slučajevima moći će se postepeno doći do toga ozbiljno proučenim adaptacijama i poštujući sve vrednote.

Ako se smatra korisnim da se privremeno dopusti podizanje prenosnih oltara (portatilia) koji će omogućiti celebriranje prema puku, neka se brižno bdije nad dostojanstvom i ljepotom koja dolikuje oltaru, stolu žrtve i žrtvene gozbe Božje obitelji«.

Vijeće za provedbu liturgijske konstitucije dalo je slijedeću uputu za slučaj da se pred već postojeći oltar stavlja altare portatile za celebriranje prema puku (»Notitiae« 1965. br. 5 pg 138): između oba

oltara neka bude »spatium vere notabile«, a osim toga je poželjno da se altare portatile postavi izvan svetišta, i to tako da »circa se habeat spatium sufficiens ad modum presbyterii, ab aula ecclesiae opportune distinctum«.

A glede čuvanja presv. Sakramenta na glavnom oltaru, ako se služi misa na prenosnom oltaru pred njim, pa svećenik nužno okreće leđa tabernakulu, stavljen je ovaj uvjet (»Notitiae« ibid.): tabernakul na glavnom oltaru »sit in tali altitudine collocatum, ut caput celebrantis, qui stat ad pedes altaris intermedii, superet«.

Sve ove elemente treba imati pred očima, ako se želi postavljati prenosni oltar za celebriranje versus populum.

Bez pismene dozvole Duhovnoga stola nije dopušteno premiještati tabernakul s glavnog oltara na pokrajni ili na koje drugo mjesto. I zbog takvih slučajeva vjernici su se tužili, jer smatraju da se na taj način umanjuje štovanje presv. Sakramenta.

Sve ovo nismo rekli zbog toga što bismo bili protivni služenju mise versus populum, nego da se izbjegnu »neukusna, nelogična i forsirana rješenja«.

Liturgijska reforma, kao i svaka druga solidna reforma, treba vremena. Da se ne postignu nepoželjne posljedice, potrebno je da se vjernici za te reforme najprije dobro priprave, da razumiju njihov smisao. Ovoj pripravi neka dušobrižnici posvete najveću pažnju.

U Zagrebu, dne 5. siječnja 1966.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Koncilski jubilej 1966.

Po propisu Mojsijeva zakona (Lev 25, 10) slavila se u Starom zavjetu svaka pedeseta godina kao »jubilarna« godina koja je imala ne samo religiozno, nego i veliko socijalno značenje.

Papa Bonifacije VIII. proglasio je godinu 1300. sigurno inspiriran po Bibliji, jubilarnom godinom. To je bio prvi jubilej u povijesti Crkve. Tokom te godine mnoge su tisuće hodočasnika nagrnule u Rim. Za tadanju Italiju, podijeljenu na mnogo državica i rascjep-

kanu strančarskim borbama, taj je jubilej imao veliko duhovno značenje. I veliki pjesnik Dante Alighieri — prošle se godine slavila 700. godišnjica njegova rođenja — hodočastio je te godine u Rim. Događaje opisane u »Divina commedia« Dante smješta u ovu jubilarnu godinu.

Bonifacije VIII. odredio je da se jubilej slavi svake stote godine. Kasnije je određeno da se slavi svake 50. godine po uzoru biblijske jubilarne godine. U XV. stoljeću odredio je papa Pavao II. svaku dvadesetpetu kao jubilarnu ili »svetu« godinu što je do danas ostalo u crkvenoj praksi. Budući da taj jubilej dolazi redovito u određenom vremenskom razmaku, zove se »redoviti« jubilej. Takav jubilej traje čitavu godinu.

Za posebne važne prigode Papa proglašuje i izvanredne jubileje, bilo za čitavu Crkvu bilo za koji kraj, s različitim trajanjem. Tako je npr. godina 1933. bila izvanredna jubilarna godina u spomen 1900. godišnjice Isusove smrti. Takav je izvanredni jubilej i ovaj koji je papa Pavao VI. proglasio na kraju II. vatikanskog sabora dne 7. XII. 1965. Apostolskom konstitucijom »Mirificus eventus«. Ovaj jubilej traje od 1. I. 1966. do Duhova (29. svibnja 1966).

U svojoj biti jubilej je svečano potpuno oproštenje kojim se po vlasti pape ne samo pred Crkvom, nego i pred Bogom oprašta sva vremenita kazna za grijehe koji su oprošteni u sakramentu pokore (vidi can. 911). U tridentinskoj ispovijesti vjere izjavljujemo da je »Krist u Crkvi ostavio vlast podjeljivanja oproštenja i da je njihova upotreba u najvećoj mjeri spasonosna kršćanskom puku.«

Jubilej godine 1966. je koncilski jubilej, to je kao neki odjek Koncila i njegovo ižarivanje. Prema Papinoj zamisli jubilej ima biti velika javna zahvala Bogu za tolika dobra koja je Crkvi dao s Koncilom te posebna prilika da se od Gospodina izmole milosti za plodove Koncila. Koncil će svima kršćanima dobre volje dati prigodu za duhovnu obnovu života pojedinaca, kao i za obnovu obiteljskog, javnog i socijalnog života, što je bila svrha Koncila. Sv. je Otac u svom govoru kardinalima i članovima rimske Kurije, prigodom božićnog čestitanja 23. prosinca 1965. naglasio da je odredio taj jubilej »baš zbog toga da se u čitavu katoličku Crkvu ulije oživljujući kvasac Koncila«.

Kako je poznato, centralni je dokument Koncila Dogmatska konstitucija o Crkvi koja doduše nije proglasila ni jedne nove dogme, ali je u mnogim vidovima produbila nauku o Crkvi i njezinoj strukturi. Stoga je razumljivo da je Papa htio da kao prirodno sijelo ili

središte jubileja bude u svakoj biskupiji stolna crkva i da se tako jubilej odvija na neki način oko biskupa, »Oca i Pastira ovaca koje su mu povjerene«. Tako će za vrijeme jubileja svaka katedrala biti hodočasnička crkva.

Osnovni uvjeti za svako potpuno oproštenje vrijede i za jubilarno: ispovijed, sv. pričest i molitva na nakane Sv. Oca.

Prema dekretu Sv. penitencijarije od 20. IX. 1933. udovoljava se uvjetu molitve na nakane Sv. Oca ako se jednom recitira Očenaš, Zdravo Marijo i Slava Ocu na ove nakane. Prema can. 934 § 1 može netko izabrati i koju drugu molitvu po volji; u svakom slučaju mora biti usmena molitva: mentalis tantum oratio non sufficit.

Uz ove osnovne uvjete mogu vjernici zadobiti jubilarno oproštenje u ovim slučajevima (vidi Const, Apost. »Mirificus eventus« i objašnjenje Sv. penitencijarije od 5. I. 1966.):

1. kolikogod puta prisustvuju barem trima poukama ili propovijedima o dekretima II. vatik. koncila *u bilo kojoj crkvi* ili za to prikladnom mjestu;

2. kolikogod puta *u bilo kojoj crkvi* pobožno prisustvuju barem trima misijskim propovijedima;

3. kolikogod puta pobožno pribivaju misi koju bilo koji biskup služi s nekom svečanosti *u katedrali* ili u drugoj po Ordinariju mjesta za to određenoj crkvi;

4. samo jednom za vrijeme trajanja jubileja, ako pobožno posjete katedralu ili drugu od Ordinarija određenu crkvu i ondje po bilo kojoj formuli obnove ispovijest vjere (npr. da recitiraju Vjerovanje);

5. ako prime papinski blagoslov koji će prigodom glavne svečanosti podijeliti mjesni biskup ili pomoćni ili drugi ovlašteni biskup.

Za vrijeme jubileja mogu svi svećenici, koji imaju jurisdikciju za ispovijedanje, odrješivati penitente od nekih crkvenih cenzura i komutirati privatne zavjete. Slučajevi su navedeni u apost. konst. »Mirificus eventus« pa ih stoga ovdje ne ponavljamo.

Osim toga mogu svi ispovjednici, u smislu can. 935, komutirati djela koja su propisana za stjecanje jubilarnog oproštenja, vjernicima koji su zakonito spriječeni da ih obave (npr. bolesnicima, starcima koji ne mogu posjetiti crkvu).

Papina Konstitucija predviđa da će vjernici ne samo pojedinačno nego i u grupama dolaziti u katedralu da zadobiju jubilarno oproštenje. Stoga će od veljače do Duhova naša katedrala biti centar ho-

dočašća iz čitave nadbiskupije. Kojim će redom župe dolaziti, određeno je posebnim programom koji će se postepeno dostavljati župnim uredima. Poželjno je da se pridržavamo, koliko je god moguće, ovog programa da se sve može u redu odvijati. Za hodočašće neka dušobrižnici priprave svoje vjernike i prema mogućnosti neka ih prate. Prigodom hodočašća koncelebrirat će u katedrali nadbiskup ili koji od pomoćnih biskupa sa svećenicima koji su dopratili svoje vjernike. Poželjno bi bilo da se što veći broj hodočasnika ispovjedi već kod kuće.

Dušobrižnici neka svoje vjernike upoznaju s apost. konstitucijom koju donosimo u ovom broju »Služb. vjesnika« i s ovom okružnicom. Osim toga neka nastoje da vjernici putem propovijedi i katehizacije što bolje upoznaju odredbe Koncila. Prijevodi koncilskih dokumenata se pripravljaju pod auktoritetom Biskupske konferencije i bit će izdani štampom.

Uspjeh Koncila i ovog jubileja u prvom redu ovisi o revnosti i zauzetosti našega klera kojemu s punim povjerenjem predajemo ovaj zadatak.

U Zagrebu, dne 13. siječnja 1966.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Kratak komentar

APOST. KONSTITUCIJE »PAENITEMINI«

1. Post i nemrs ne promatraju se izolirano, odvojeno, nego se stavljaju u širi okvir pokore i pokorničkih djela uopće. Uredba govori o »crkvenoj disciplini pokore«. Pokora pretpostavlja svijest o Božjoj svetosti i o grešnosti čovjeka. Duh pokore traži od čovjeka grešnika da promijeni svoj život, da se odvrati od svega što je zlo i da se obrati i vrati k Bogu. Duh pokore potiče čovjeka da Bogu dade zadovoljštinu za grijehe, svoje i tuđe. Krepost pokore je prvenstveno nutarnji stav čovjeka, ali se nužno očituje i u vanjskim djelima. — Kakvu važnost imade duh pokore baš danas, kad se svim silama na-

stoji izbrisati iz svijesti i sam pojam grijeha, nije teško uočiti. Apost. uredba kaže: »Svi su vjernici po Božjem zakonu obvezani da čine pokoru«.

Prema kršćanskoj tradiciji tri su poglavita načina pokore: molitva, djela kršćanske ljubavi i odricanje, posebno odricanje u pogledu hrane (nemrs i post). Prema prilikama ljudi i vremena sad se više naglašuje jedan, sad opet drugi oblik pokore.

Ako sve ovo imamo pred očima, razumjet ćemo zašto Crkva ni danas ne napušta sasvim propise o nemrsu i postu, a ipak s druge strane, ublažujući te propise, posebno naglašuje vršenje kršćanske ljubavi prema bližnjemu.

2. Crkva je dala posebni pokornički karakter ovim djelima i danima crkvene godine koji imadu posebnu vezu s uskrsnim Kristovim misterijem, s tajnom Muke i Uskrsnuća. Stoga čitava Korizma, kao priprava za uskrsni misterij, ima značaj pokore. Obvezatni pokornički dani za čitavu Crkvu jesu: svaki petak u godini, kao spomen-dan Isusove Muke, i Pepelnica (Čista srijeda).

3. Katolici su *dužni* obdržavati nemrs na sve petke u godini, osim ako koji zapovijedani blagdan padne na petak; a post i nemrs na Pepelnicu i Veliki petak. — Ukinuta je dakle obveza posta i nemrsa na Badnjak i uoči Bezgrešnog Začeća. Razumije se da svatko može i nadalje *dobrovoljno* postiti na te dane kao i na druge dane na koje je prije bila obveza posta (npr. na Kvatre).

4. Nemrs zabranjuje uživanje mesa, ali ne zabranjuje uživanje jaja, mliječnih proizvoda i bilo kakvih začina, također od životinjske masti. U novom propisu ispuštena je prijašnja zabrana juhe od mesa na dane nemrsa.

5. Zakon posta propisuje da bude samo jedan potpuni obrok, ali ne brani da se nešto založi ujutro i uveče.

6. *Bitno* obdržavanje propisanih pokorničkih dana obvezuje pod težak grijeh (»eorum *substantialis* observantia graviter tenet«). Ova je odredba nova i vrlo važna. Ovi crkveni zakoni o pokori vežu u savjesti pred Bogom, dakle nisu samo savjet. Ipak se ne smatra teškim grijehom svaki pojedini prekršaj zakona, nego »bitno«, drugim riječima, češće ili redovito kršenje zakona. Kako se vidi, ovdje se više naglašuje osobna odgovornost svakog vjernika pred Bogom da vrši ove čine pokore u duhu iskrenosti i ozbiljnosti. Prema tomu, što ozbiljnija i iskrenija će biti volja da vjernik pravi pokoru na dane

Papa Pavao VI. je u konzistoriju od 22. 2. 1965. zagrebačkog nadbiskupa Franju Šepera imenovao kardinalom svete rimske Crkve

S novoimenovanim kardinalom u audijenciji kod Svetog Oca

Kardinal Šeper dobio je kao svoju titularnu crkvu monumentalnu crkvu otaca konventualaca sv. Petra i Pavla u novom dijelu Rima — u EUR-u

Zagrepčani su 7. 3. 1965. svom kardinalu priredili veličanstven doček

Za vrijeme zagrebačkog nadbiskupa Franje Šepera uspostavljeni su diplomatski odnosi između Svete Stolice i SFR Jugoslavije: na proslavi 900. obljetnice grada Šibenika 29. 9. 1966. kardinal Šeper razgovara s gradišćanskim biskupom Stefanom Lászlom i izaslanikom vlade SFRJ pri Svetoj Stolici prof. Vjekoslavom Cvrlje

Poslije šibenske proslave g. 1966. kard. Šeper s drugim biskupima posjećuje franjevački novicijat na Visovcu

U svibnju g. 1968. kardinal Šeper s članovima Izvršnog komiteta »Caritas Internationalis« posjećuje novu zagrebačku župu u Kozari Boku: na slici župnik Bernardin Šulj, dr. Miklos Frank i Jelena Brajša, voditeljica podružnice spomenutog Caritasa pri BKJ koja je te godine osnovana

God. 1967. kardinal Šeper predvodi hrvatsko nacionalno hodočašće u Svetu Zemlju: odmor na brodu Liburnija

God. 1968. predvodi hrvatsko nacionalno hodočašće u Fatimu i Lurd: na slici sa splitskim nadbiskupom Franićem i hvarskim biskupom te mjesnim biskupom u Fatimi

Nakon imenovanja za pročelnika Svete kongregacije za nauk vjere (8. 1. 1968.), kardinal se pomalo opraštao sa Zagrebom i domovinom: dne 31. 3. priredio je u nadbiskupskom dvoru oproštajni objed za svoje kolege iz gimnazijskih dana

Kod sestara milosrdnica prigodom oproštaja od rodnog Osijeka 26. 4. 1968.

Kao pročelnik najvažnije vatikanske kongregacije naš je kardinal vjerno služio Crkvi čuvajući čistoću Kristove nauke: na otvorenju kapele Krista Kralja u Mihalić Selu župe Cerovac g. 1973.

Za vrijeme povremenih dolazaka u domovinu rado je s nadbiskupom Kuharićem obilazio župe, a osobito one koje su se rađale u velikim teškoćama; u posjetu župi Botinec g. 1973.

Poslije veličanstvene proslave svoje Zlatne mise u zagrebačkoj katedrali posjetio je 9. 9. 1980. u Brezovici sestre karmelićanke s kojima je još od osnutka samostana uvijek bio u posebno srdačnim odnosima

Iako je tijelom bio u papinskom Rimu, srce mu je uvijek bilo u Hrvatskoj i u Zagrebu i zato je uvijek rado primao hodočasnike i posjetioce iz domovine: na Trgu sv. Petra sa skupinom zagrebačkih hodočasnika 5. 10. 1977.

i na način koji je Crkva odredila, to manje teškom će se smatrati djelomična povreda tih odredaba. Veći razlog koji ispričava čini manje teškim neodržavanje propisa; zbog razmjerno velikog razloga može uopće ne biti grijeh (bolest, ako se obroci uzimaju u menzi; ako se na putu ne može birati hrana itd.). Prema novim propisima zakon nemrsa veže od navršene 14. godine života, a ne od navršene 7. godine, kako je bilo dosad.

Crkva ipak želi da se i malodobnoj djeci ucijepi u dušu osjećaj za pokoru. Tu dužnost imadu ne samo dušobrižnici, nego na posebni način i roditelji. Zakon posta obvezuje, kao i dosada, od navršene 21. do započete 60. godine života.

7. Nacionalne Biskupske konferencije, koje su po II. vatik. koncilu dobile veću kompetenciju nego što su je dosada imale, mogu također prenijeti pokorničke dane (ali uvijek imajući posebni obzir na Korizmu) te mjesto posta i nemrsa određivati za svoje područje druge oblike pokore, osobito djela kršćanske ljubavi i pobožnosti.

U Zagrebu, dne 28. veljače 1966.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Tisućgodišnjica pokrštenja Poljaka

Kako je poznato, bratski poljski narod slavi ove godine tisućgodišnjicu otkako je knez Mječislav (Mieszko) primio sveto krštenje. To je ujedno i tisućgodišnjica osnutką poljske države. Poljski se katolici već devet godina pripravljaju na proslavu ovog vjerskog i narodnog jubileja. Tokom ove jubilarne godine bit će u raznim mjestima Poljske velike svečanosti, a glavna će svečanost biti dne 3. svibnja u prošteništu Čenstohovi (Jasna Gora) gdje se kroz stoljeća poštuje slika Marije, Kraljice Poljske, pod čiju posebnu zaštitu su poljski biskupi postavili ovaj jubilej.

Povodom ovog značajnog jubileja poljski je episkopat uputio posebno pismo našem episkopatu u kojem izražava želju da se i u na-

šim biskupijama odredi *dan molitve za Poljsku,* po mogućnosti na isti dan kad poljski katolici budu slavili ovaj svoj narodni blagdan.

S time u vezi određuje se za područje zagrebačke nadbiskupije slijedeće:

U svim crkvama u kojima se obavlja svibanjska pobožnost neka se na dan 3. V. ova pobožnost prikaže za poljski narod. Kod ove pobožnosti neka se održi prigodna propovijed u kojoj će se komemorirati ovaj veliki jubilej. Prije blagoslova s Presvetim neka se pjeva »Tebe Boga hvalimo«, da se na taj način pridružimo zahvalnici poljskih katolika.

U crkvama u kojima se ne obavlja svibanjska pobožnost svakog dana, neka se prigodna propovijed i »Tebe Boga hvalimo« održi kod glavne mise ili kod večernje pobožnosti u nedjelju 8. V.

Ovoj se Okružnici prilažu historijski podaci u vezi s jubilejem u kojima svećenici mogu naći materijala za prigodnu propovijed.

U Zagrebu, dne 25. ožujka 1966.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Svjetski molitveni dan za zvanja

Jedan od najvažnijih uvjeta za uspješno širenje kraljevstva Božjega na zemlji, svete Crkve, i njezine stabilizacije po svim krajevima svijeta je dostatan broj svećenika i redovnika. Crkva je duboko uvjerena da Gospodin u svojoj Crkvi u svako doba, pa i u naše, poziva dovoljan broj pojedinaca u svoju službu, kako svećeničku tako i redovničku. No činjenica je da se relativno mali broj pozvanih odaziva tom Božjem pozivu. Klica se zvanja uguši već u ranoj dobi ili kasnije uslijed utjecaja vanjskih faktora, napose uslijed duhovne atmosfere našeg suvremenog života koji je previše usmjeren prema ovozemnim vrednotama. Zato je sveta Crkva prožeta brigom kako da suzbije negativne utjecaje te da probudi i sačuva svećenička i redovnička zvanja. Mnogo će tome pridonijeti, ako se stvori takva duhovna atmosfera u kojoj će se visoko cijeniti poziv za svećeništvo i uopće za duhovna zvanja.

Papa Pavao VI. prožet tom pastoralnom brigom istakao je u svom apostolskom pismu »Summi Dei Verbum«, što ga je upravio episkopatu čitavog svijeta 4. XI. 1963. prigodom četiristogodišnjice kako su po Tridentinskom koncilu ustanovljena sjemeništa, ove misli (vidi AAS 1963. pg. 985—986):

Da bi se u srcima dječaka i mladića probudilo i razvilo štovanje i sveto oduševljenje za svećenički život, potrebno je stvoriti pogodni duhovni ambijent, napose u obitelji. Premda je malo kršćana pozvano u svećeništvo ili u redovnički stalež, ipak su svi dužni živjeti i misliti po svrhunaravnom duhu vjere, i stoga pokazati visoko poštovanje prema osobama koje sav svoj život posvećuju vlastitom posvećenju, duhovnim interesima čovječanstva i na veću slavu Božju.

Samo tako će se među kršćanskim pukom raširiti »sensus Christi« i olakšati da se rascvatu svećenička zvanja. Prva je dakle dužnost svih kršćana, s obzirom na svećenička zvanja, da se mole, prema zapovijedi Gospodnjoj: »Žetva je, istina, velika, ali je poslenika malo. Molite, dakle, Gospodara žetve da pošalje poslenike u žetvu svoju« (Mt 9, 37—38).

Nadahnut tim mislima papa je Papao VI. ustanovio god. 1964. »Svjetski molitveni dan za zvanja« i odredio da se taj dan ima slaviti svake godine na drugu nedjelju po Uskrsu koju karakterizira u rimskoj liturgiji blagi lik Dobrog Pastira. Ovaj se dan već slavio po čitavom katoličkom svijetu dva puta 1964. i 1965. Ove se godine i mi priključujemo toj molitvenoj akciji, po želji i naredbi Svetog Oca.

Zbog toga određujem:

Neka se već na Bijelu nedjelju vjernici upozore na značenje i svrhu »Svjetskog molitvenog dana za zvanja« i pozovu da iduće nedjelje napose umnože svoje molitve za svećenička i redovnička zvanja.

Na nedjelju Dobrog Pastira 24. IV. o. g. neka vjernici u što većem broju pristupe svetim sakramentima i neka se mole prema nakani Svetog Oca posebno za vrijeme svete mise.

U homiliji posebno rastumačiti potrebu trajne i ustrajne molitve za svećenička i redovnička zvanja i upoznati vjernike s gorućim potrebama Crkve s obzirom na crkvena zvanja, posebno u našoj nadbiskupiji. Vjernicima treba naglasiti ono što je rečeno u koncilskom dekretu »O svećeničkoj formaciji« (n. 2): »Dužnost njegovanja zvanja spada na čitavu kršćansku zajednicu, koja tu dužnost mora u prvom redu vršiti potpunim kršćanskim životom; u tom pravcu naj-

više utječu obitelji koje — prožete duhom vjere, ljubavi i pobožnosti — postaju na neki način prvo sjemenište, zatim župe kojih intenzivni život proživljava mladež«».

Neka se toga dana, gdje je moguće, obavi i sat klanjanja pred Presvetim uz što brojnije učešće vjernika, napose mladića.

O provedbi gornjega župnici će poslati iscrpni izvještaj Nadb. duhovnom stolu.

U Zagrebu, dne 27. ožujka 1966.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Novi propisi

O INDEKSU ZABRANJENIH KNJIGA

»Osservatore Romano« od 15. VI. o. g. donosi Obavijest (Notificatio) Sv. kongregacije pro doctrina fidei koju donosimo u cijelosti. Ovaj značajni dokumenat sadrži nove odredbe ili bolje reći nove poglede na Indeks zabranjenih knjiga.

Crkveno učiteljstvo, kojemu je Krist povjerio da čuva čistoću njegove nauke, nužno se već od početka borilo protiv krivih vjerskih nauka, napose onih koje su nastajale u samom krilu kršćanstva. Pronalaskom štampe postale su pogibelji širenja krivih nauka sve veće. Tako s vremenom nastaje »Indeks«, katalog knjiga koje je Crkva proglasila štetnima za vjeru ili moral. I u Crkvenom zakoniku ima čitav niz odredaba »de prohibitione librorum« (can. 1395—1405). Dozvolu za čitanje zabranjenih knjiga davala je redovito, iz opravdanog razloga, Kongregacija sv. oficija, u pojedinim slučajevima Ordinariji (can. 1402). Izdavanje i čitanje nekih pojedinih zabranjenih knjiga bilo je kažnjavano strogom crkvenom cenzurom (can. 2318).

Mnogo je razloga zbog kojih Crkva današnjice donekle modificira svoj stav u pitanju zabrane knjiga. Indeks sadrži množinu knjiga koje danas nisu više aktuelne. Literarna produkcija zauzela je tolike razmjere, da je već nemoguće s jednog centralnog mjesta sve kontrolirati i o svemu izreći sud. Crkva također sve više računa sa zrelošću savjesti kršćana i s njihovom vlastitom sviješću odgovornosti.

Bilo bi netočno reći da je Indeks »ukinut«. Dokumenat Sv. kongregacije pro doctrina fidei mijenja samo njegov značaj. Indeks nema više *juridičke* vrijednosti *crkvenog* zakona s dodanim kaznenim sankcijama, ali u cijelosti ostaje njegovo *moralno* značenje (suum vigorem moralem servat): Indeks upozorava savjest kršćanina da izbjegava one knjige koje mogu biti štetne po vjeru ili moralni život (na to nas obvezuje već sam prirodni moralni zakon); pokazuje također koje bi knjige mogle biti štetne. Indeks dakle ubuduće obvezuje koliko obvezuje prirodni moralni zakon i moralni propisi o grešnoj prigodi. Raditi protiv ove dužnosti savjesti je grijeh.

Crkva se dakako ne odriče svoga prava da i ubuduće izriče svoj sud o pojedinim publikacijama, za koje smatra da su u suprotnosti s principima vjere i morala i da ih javno osudi. Dokumenat na posebni način nalaže biskupima i biskupskim konferencijama da bdiju nad štampom i po potrebi upozoravaju svoje vjernike na ono što bi im moglo biti od štete.

Okružnica

MOLITVA ZA MIR

Draga braćo svećenici i dragi vjernici!

»Kristovoj Majci kroz mjesec listopad kršćanski puk je navikao plesti duhovne vijence molitvom krunice. I Mi po uzoru Naših Predšasnika živo odobravamo taj običaj i ove godine pozivamo sve sinove Crkve, da Preblaženoj Djevici iskažu osobite dokaze pobožnosti.«

Tim riječima počima najnovija enciklika sv. oca Pavla VI. »CHRISTI MATRI« koju je uputio 15. rujna o. g. iz Rima cijeloj Crkvi.

On s najvišeg mjesta svoje službe gleda s dubokom zabrinutošću kako se nad čovječanstvo nadvija poput crnog oblaka prijetnja najstrašnijeg rata. Teški i žalosni rat u istočnoj Aziji nanosi već neizrecive patnje mnogim ljudskim bićima. Situacija u svijetu puna je velikih opasnosti.

U takvim okolnostima Sv. Otac smatra svojom najvećom dužnošću, koja mu je od Providnosti namijenjena, da ponovno i ponovno pokuša učiniti sve, »koliko je u njegovoj moći«, da se spasi mir. U miru se mogu liječiti sva zla. U ratu se razaraju sva dobra.

Stoga Papa poziva »jakim glasom i suzama« (Heb 5,7) sve poglavare država, da sva svoja nastojanja usmjere u pravcu očuvanja mira. »Neka znaju oni u čije je ruke položena sudbina čovječanske obitelji, da su u ovom času vezani najtežom obvezom savjesti. Neka ispituju i pitaju tu svoju savjest misleći na svoje narode, na cijeli svijet, na Boga, na povijest; neka misle na to, da će im biti blagoslovljena imena u budućem naraštaju, ako se budu s mudrošću odazvali Našem pozivu. U ime Gospodina vičemo: Zaustavite se!« Ali da se ostvari trajni mir »utemeljen na pravdi i slobodi ljudi, u kojem su uzeta u obzir prava osoba i zajednica«, nisu dosta ljudska nastojanja.

Mir je neprocjenjivi dar Neba. Stoga nas Sv. Otac poziva sve na usrdnu molitvu. Piše u svojoj enciklici, koja je sva jedan veliki poziv i vapaj njegovog očinskog srca: »Dok se tjeskobnom i uzbuđenom dušom sjećamo tih stvari (opasnosti rata), osjećamo se potaknuti najvišom pastirskom brigom, da zazivamo pomoć s Neba; mir se zaista mora izmoliti od Kneza mira (Iz 9,6).«

Pritisnut strahovanjem za sudbinu ljudske obitelji Kristov namjesnik sve svoje pouzdanje stavlja ponovno i ponovno u Majku Crkve. »Stoga u časovima neizvjesnosti i strepnje Crkva se utječe najsnažnijem zagovoru One koja je Majka . . .«

»Zato, piše Sv. Otac, kad rastu opasnosti, potrebno je da se poveća i pobožnost Božjeg naroda. Časna braćo, da vašim primjerom, da vašim poticanjem, vašom pobudom preblaga Majka Gospodinova bude većom ustrajnošću zazivana kroz mjesec listopad pobožnim moljenjem krunice . . . Ta plodna molitva nije samo izvanredno uspješna da zapriječi zla i udalji nesreće, kako to jasno dokazuje povijest Crkve, nego i veoma obilno hrani kršćanski život te na prvom mjestu uzdržava katoličku vjeru koja se lako obnavlja u korisnom razmatranju božanskih tajna i uzdiže duh k objavljenim istinama«.

Dragi vjernici, u ovom sudbonosnom trenutku povijesti nipošto ne možemo ostati hladni na ovako usrdni poziv Kristovog namjesnika. Stoga vas molim da doista većim žarom i ustrajnošću kroz cijeli mjesec listopad molite krunicu.

Okupljajte se u svojim crkvama oko svojih duhovnih pastira u što većem broju na listopadske pobožnosti, i molite za obraćenje grešnika i za pravedni mir među narodima. Okupljajte se u svojim seoskim kapelicama i molite u svojim obiteljima.

A na dan sv. Franje Asiškoga, tj. 4. listopada, na godišnjicu mirotvornog puta Sv. Oca u sjedište UN, ujedinimo se sa Sv. Ocem na poseban nači u molitvi i žrtvi za mir. On želi da to bude na osobiti način dan molitve i vapaja Božjeg naroda po čitavom svijetu, da Božje milosrđe poštedi čovječanstvo od najveće katastrofe rata.

Papa će toga dana u Rimu u bazilici sv. Petra okupiti na pobožnost rimski puk, a mi ćemo se pridružiti u svojim crkvama.

Stoga određujem da se u svim župnim i samostanskim crkvama u utorak 4. listopada obavi slijedeće:

1. Prije podne neka se odsluži misa na nakanu Sv. Oca za mir. Svećenik može uzeti nagradu za intenciju iz crkvene blagajne. Neka se vjernici pozovu da prisustvuju u što većem broju misi i da prime sv. pričest. Osobito organizirati djecu!

2. Navečer u svim spomenutim crkvama neka se uz redovitu listopadsku pobožnost — koja se ima obavljati svake večeri — obavi sat klanjanja pred izloženim presv. Otajstvom.

3, U prvu nedjelju mjeseca listopada neka se održe propovijedi o nastojanjima Sv. Oca za mir (»Glas Koncila«), o vrijednosti mira, te o tome kakvi moramo biti u životu da bismo bili dostojni tog predragocjenog Božjeg dara.

Time će se vjernici potaknuti, da ozbiljno shvate potrebu obraćenja i molitve za mir, te da sudjeluju u listopadskim pobožnostima po želji Sv. Oca.

Svake večeri za vrijeme listopadskih pobožnosti neka se moli slijedeća molitva sastavljena od sv. oca pape Pavla VI.:

»Preblažena Djevice, pogledaj materinskom blagošću na svu svoju djecu. Pogledaj zabrinutost svetih Pastira, koji strahuju da strašni vihor zala ne rasprši povjerena im stada; pogledaj tjeskobe tolikih ljudi, očeva i majki obitelji, koji su, uznemireni radi sudbine svoje i svoje djece, mučeni teškim brigama. Ublaži duhove onih koji ratuju i nadahni im 'misli mira'! Učini da Bog, osvetnik svake nepravde, bude milosrdan i da uspostavivši među narodima željeni mir, privede ih dugotrajnom i pravom napretku.«

U Zagrebu, 23. rujna 1966.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Fond pape Ivana XXIII.

Dragi vjernici!

Svojim pismom od 23. svibnja prošle godine obratio sam se na vas s usrdnom molbom da nam pomognete svojim darovima, kako bismo mogli na periferiji našega glavnog grada Zagreba i u drugim našim većim mjestima otvarati duhovne centre gradnjom novih crkvi ili kupnjom kuća za tu svrhu. S tom nakanom osnovao sam Fond pape Ivana XXIII. i nedjelja Presv. Trojstva prošle godine bila je dan sakupljanja u cijeloj našoj nadbiskupiji za taj Fond.

Pokucao sam na vaša srca da budu velikodušna, da dokažu svoju ljubav prema Isusu Kristu koji nas je otkupio svojom skupocjenom krvlju (1 Pt 1,19). Pritisnut u duši i savjesti upravo »tragično velikom potrebom« da im podignemo Božji stan među njima gdje će se okupljati kao Božja obitelj oko duhovnog ognjišta, da ih rasvijetli Božja istina i jača Kristova milost.

Moje prošlogodišnje pismo koje sam vam uputio s punim povjerenjem, nije ostalo bez ploda. Ovom prigodom zahvaljujem mnogoj braći — svećenicima i vjernicima — na punom razumijevanju. Bilo je upravo dirljivih dokaza velikodušnosti i među svećenicima i među vjernicima. Mnogi su shvatili moj poziv kao Kristov poziv i moj vapaj kao svoju brigu. Hvala vam od srca za sve što ste učinili za svoju braću.

Sredstvima koja smo tada sakupili počeli smo rješavati barem djelomično veliki problem duhovne pastve u novim naseljima. Fond pape Ivana XXIII. omogućio je osnivanje župe sv. Pavla u Retkovcu (između Dubrave i Sesveta). Iz toga Fonda djelomično je isplaćena kuća za osnovanu župu Predragocjene Krvi u Kozari Boku (jugoistočna periferija Zagreba). Kupljena je također kuća i osnovana župa Presv. Trojstva u Španskom (zapadna periferija Zagreba). Iz Fonda (Ivana XXIII.) kupljena je i adaptirana kuća u Savskom Gaju (jugozapadna periferija), kupljena je i adaptirana za kapelu bl. Augustina Kažotića kuća na Volovčici. Iz toga Fonda gradi se župna crkva u Rudešu i dana je pripomoć za gradnju novih crkvi u Marincima i Budinščini. Iz tog Fonda dodijeljen je i zajam za popravak nekih crkvenih objekata.

Dragi vjernici, da vam je vidjeti kako se u tim svojim malim župnim crkvama i kapelama naše periferije sakupljaju i odrasli i mladež

i djeca i kako su sretni što se i oni mogu sakupiti kao Božji narod u svom duhovnom domu, osjetili biste kako ste za veliko djelo darovali. Znajte da ste dionici svih duhovnih plodova koji se u tim duhovnim zajednicama ostvaruju. Dobročinitelji su spominjani u misama, njih se preporuča u pričestima, njih se sjeća u molitvama i njihove nakane i potrebe uključene su u pobožnostima koje se vrše u tim novim duhovnim centrima!

Zahvalnost vjernika koji se okupljaju u novim župama, bit će sigurno zalog osobitog Božjeg blagoslova za vaš vremeniti i vječni život.

Ali, dragi vjernici, to što je učinjeno, samo je djelomično i privremeno. Da smo i to mogli ostvariti, moram sa dubokom zahvalnošću izjaviti, da su nam obilno pomogli i prinosi naših prijatelja iz drugih naših dijeceza i inozemstva. Bez njihove pomoći ne bismo bili mogli učiniti sve ono što smo učinili. No rješavanje problema je tek načeto i zato je djelomično, jer još mnoga naselja nemaju ništa. Dosadašnja rješenja su privremena, jer mi se ipak čvrsto nadamo da će nam biti omogućeno u smislu ljudskih prava i sloboda graditi prikladne crkve u novim dijelovima gradova.

Međutim, za nastavak te pastoralne akcije, koja mora biti briga cijele Crkve, te žive zajednice Božjega naroda, potrebna su nam nova materijalna sredstva. Fond je iscrpljen.

Stoga sam, dragi vjernici, ponovno prisiljen apelirati na vašu ljubav. U prošlogodišnjem pismu sam najavio, da će se u svim crkvama i kapelama cijele nadbiskupije sakupljati darovi za Fond pape Ivana XXIII.

Odlučio sam da ta dva dana budu: *blagdan Svih svetih i Nova godina*. Blagdan Svih svetih doziva nam u pamet našu pripadnost velikoj zajednici općinstva svetih, koju sačinjavaju sveti na nebu, vjernici na zemlji i duše u čistilištu. Općinstvo svetih je zajednica ljubavi. Nije li osobito prikladno da baš na taj blagdan dadnemo svjedočanstvo ljubavi svojim darom na čast svetih, za pokoj duša naših pokojnika i na korist i posvećenje naše braće na zemlji?! Prva Crkva si je bila svjesna toga zajedništva djelotvorne ljubavi, kako nam svjedoči sv. Pavao u svojoj Drugoj poslanici Korinćanima, kad piše divnu pohvalu za macedonske vjernike: »A javljamo vam, braćo, milost Božju, koja je dana crkvama macedonskim, da su se veoma radovale, iako su često iskušane nevoljama, da su u golemom siromaštvu obilno i bogato darivale. Ja svjedočim za njih, da su prema snazi i preko mogućstva dragovoljno davali. *I s mnogim mole-*

njem molili nas za milost, da i oni smiju pomagati svete« (tj. siromašnu braću — 2 Kor 8, 1—4.).

Tim duhom moramo biti prožeti i mi Crkva dvadesetog vijeka. Djelotvorna ljubav koja se očituje u djelima duhovnog i tjelesnog milosrđa, mora zračiti iz svakog člana naroda Božjega. »Blaženi milosrdni, jer će oni milosrđe postići!« (Mt 5,7).

Dar što ga budete opet darovali na Novu godinu, bit će sigurno zalog Božjega blagoslova i milosti u slijedećoj godini.

Znam da će neke župe kojima je milostinja tih dana potrebna i za njihove potrebe, osjetiti teže tu žrtvu, ali neka se sjete da mnogi nemaju ono što oni imaju i da je siromaštvo samo većom žrtvom i pojedinaca i zajednica.

Iako je moje prošlogodišnje pismo u mnogim župama i u mnogim dušama otvorilo izvore dobrote, ipak vam sa nekom žalošću moram priznati da je priličan broj župa u našoj nadbiskupiji ostao bez ikakvog odgovora na moj poziv. Možda to nije bilo nerazumijevanje ili nemar, nego razlozi njihovih većih potreba. Ovog puta apeliram na sve i nadam se općenitom odazivu svih — i svećenika i vjernika. Neka sudjeluju i najsiromašniji, pa makar samo udovičkim darom.

Dragi vjernici, smatram da nije potrebno da vam mnogo govorim. Znate svrhu Fonda pape Ivana XXIII., poznati su vam i njegovi prvi plodovi. Moja zahvalnost za ono što ste dosada učinili neka vas sve potakne da ustrajno i velikodušno sudjelujete i nadalje u velikom Božjem djelu, kako bi se Isusovo Otkupljenje otvorilo mnogim dušama.

Blagdan Svih svetih i Novu godinu ovime trajno proglašujem u nadbiskupiji danima Fonda pape Ivana XXIII.

Častite Boga iskrenim dobročinstvima. Završavam riječima sv. Pavla: »A pamtite ovo: tko malo sije, malo će i žeti, a koji sije obilato, obilato će i žeti. Svaki kako je odlučio u srcu, a ne sa žalošću ili od nevolje, jer Bog ljubi vesela darivatelja. A Bog vam može udijeliti obilato svaku milost, da u svemu svagda svega dovoljno imajući obilujete za svako dobro djelo; kao što je pisano: 'razdijeli, dade siromasima, pravda njegova ostaje dovijeka'« (2 Kor 9, 6—9).

Neka vas uvijek i svuda prati blagoslov Trojedinog Boga: Oca i Sina i Duha Svetoga! Amen.

U Zagrebu, 23. rujna 1966.

Franjo kard. Šeper
nadbiskup

Zahvala

ZA DAROVE — FOND PAPE IVANA XXIII.

Draga braćo svećenici i dragi vjernici!

Ponovno vam svima upućujem nekoliko riječi u vezi sa svojim pismom od 23. rujna o. g. Ovo moje pismo ima samo tri kratke točke: želim vam izraziti svoju zahvalnost, želim vam uputiti novi poticaj i konačno želim vam čestitati svete božićne blagdane.

1. Duh Sveti govori u Sv. pismu: »Kad činiš dobro, znaj kome ga činiš i požet ćeš hvalu za dobrotu svoju« (Sir 12,1). Kada ste na moj poziv na blagdan Svih svetih davali svoje doprinose za gradnju novih crkvi i osnivanje duhovnih centara u novim naseljima oko naših gradova, činili ste to iz ljubavi prema Bogu i prema svojoj braći. Bog će vam za to dobročinstvo uzvratiti sigurno obiljem milosti, »jer milostinja izbavlja od smrti, uništava grijeh i čini da se nađe milosrđe i život vječni« (Tob 12,9).

»Požet ćete hvalu za dobrotu svoju« i od svih onih duša kojima će po novim centrima biti omogućeno da uđu u »kraljevstvo istine i života, kraljevstvo svetosti i milosti, kraljevstvo pravde, ljubavi i mira« (Predsl. Krista Kralja).

Duboki osjećaj zahvalnosti prožima i mene kao vašeg Pastira, kad primam ponovne dokaze velikodušnosti i razumijevanja, pa srdačno zahvaljujem svim darovateljima, a posebnim ganućem onim malima i siromašnima koji su više osjetili žrtvu svoga odricanja.

2. Želim vam uputiti novi poticaj za sabiranje za Novu godinu, koja je također određena kao dan Fonda Ivana XXIII. Baš adventsko vrijeme i radosni božićni blagdani proslavom dolaska Sina Božjega među nas moraju u nama stvoriti produbljeno raspoloženje da shvatimo osnivanje novih duhovnih ognjišta po našim periferijama kao obvezu svoje vlastite savjesti.

To je i velika misao Koncila da svaki sam postaje toliko vrijedan otkupljenja koliko sudjeluje u spasavanju svoje braće.

Gospodin je već sišao na našu zemlju i ušao u našu povijest »uzevši bît sluge« (Fil 2,7), ali ima duša koje to još nisu doznale. Mnogo ih ima koje su to zaboravile. A kolike za njegov dolazak neće ni doznati?

Kad je Sin Božji postao čovjekom, ušao je u naše uvjete vremena i prostora i traži našu suradnju da pripremimo putove njegovog do-

laska k braći ljudima koji još žive svoj advenat čekanja i iz noći grijeha i neznanja vapiju tjeskobnom dušom: »Rosite, nebesa, s visine; oblaci, daždite Pravednika! Neka se otvori zemlja i neka iz nje nikne Spasitelj« (Ulaz IV. nedj. adv.).

Kad se trebao roditi u Betlehemu od Presv. Djevice Marije, kaže nam Evanđelje, da nije bilo mjesta u gostionici (Lk 2,7). A u našim predgrađima bez crkvi možemo također reći, i Spasitelj bi se mogao potužiti, da za njega nema mjesta gdje da zakloni glavu (Mt 8,20). On očekuje od nas da mu sagradimo stanove, jer silno želi prebivati među djecom ljudskom da ih učini djecom Božjom.

U tom smislu također molimo s Crkvom na drugu adventsku nedjelju: »Potakni, Gospodine, naša srca, da pripreme putove Jedinorođencu tvomu«.

3. U približavanju svetih božićnih blagdana smatram svojom dragom dužnošću, da svima vama, draga braćo i svećenici i dragi vjernici, zaželim u najpotpunijem smislu sretan Božić i blagoslovljenu Novu godinu 1967.

Molim Gospodina da svi što snažnije doživite veličinu Božje ljubavi prema nama, koja nam je objavljena utjelovljenjem Sina Božjega. Želim da svi što dublje doživite očišćenim srcem radost Crkve, koja pjeva na Božić:

»Danas zasja nad nama svjetlo, jer nam se rodio Gospodin. Ime mu je Divni, Bog, Knez mira, Otac budućega vijeka; njegovu kraljevstvu neće biti kraja« (Ulaz božićne zornice).

Njegov je dolazak božanski poziv upućen našem razumu, našoj volji i našem srcu. Naš odaziv, naš odgovor Spasitelju neka bude priprava u skrušenosti srca, da duša bude čisti stan za euharistijskog Krista.

»Slava Bogu na visini, i na zemlji mir ljudima dobre volje« (Lk 2,14)! Neka nas ovih dana sa Sv. Ocem i sa cijelom Crkvom, kao i sa svima ljudima dobre volje, ujedini velika nakana i molitva da Isus Krist doista postane Knez mira za svaku savjest, za svaku obitelj i za sve narode svijeta.

S Isusom Kristom neka vam budu blagoslovljena vremena i radosna vječnost!

Za zalog Božjih milosti blagoslivljem vas sve u Ime Oca i Sina i Duha Svetoga! Amen

U Zagrebu, na blagdan Bezgrešnog Začeća Blažene Djevice Marije, 8. prosinca 1966.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Fond pape Ivana XXIII.

Draga braćo svećenici!

Uspjeh sabirne akcije za Fond Ivana XXIII. mnogo ovisi o načinu sakupljanja. Prije nego vam rečem neke napomene, citirat ću vam neke misli iz pisma jedne skromne i iskrene duše kojega sam primio ovih dana.

»Zašto u svakoj zagrebačkoj crkvi i kapelici ne stoji žara s natpisom: 'Vi, kojima je crkva blizu, pomozite izgradnju crkava na periferiji da i vaši sugrađani mogu prisustvovati sv. misi'«.

»Zašto se vjernicima ne omogućuje da svoj doprinos za izgradnju dadu bez muke, truda, gubitka vremena i poniženja?! (potcrtano u pismu).«

»Tokom godine osjetila sam nekoliko puta želju da dadem doprinos i to na smrtne dane, rođendane i imendane najbližih pokojnika — ali kako to ostvariti?!«

»Vi ste, preuzvišeni, u svojoj okružnici istakli, da su i mali darovi dobro došli, pa ste naveli kao primjer dar siromašne udovice u jeruzalemskom hramu. No pregledali ste važnu činjenicu: naime, da se ona žara nalazila u samom jeruzalemskom hramu. Pitanje je da li bi se ta uboga žena sa svojim bijednim novčićem otputila na drugi kraj Jeruzalema da tamo u nekoj kancelariji preda svoj prilog?«

»... Koliko je život skup i kako su neke penzije strahovito malene. A ipak bi i netko s malom penzijom rado nešto pridonio. Ja bih npr. bila vrlo rado nekoliko puta dala 200—300 st. dinara«.

»Ali izvolite računati: svaka novčana uputnica od 1—10.000.— st. din. stoji 150 st. din. Ako dakle na »Glas Koncila« ili Duhovni stol želim poslati 200.— Din, otpada 150.— na ček, a za izgradnju ostaje smiješna svota od ciglih 50 st. din . . .«

»A bilo bi mi vrlo nelagodno i ponižavajuće, da se u GK pojavim s darom malim«.

Iz toga pisma se vidi, kako ta osoba ima mnogo razumijevanja za stvar i želi surađivati, samo želi da joj se to omogući. Sigurno bi se takvih vjernika našlo mnogo više, samo nisu napisali što misle, kao što je to učinila ta osoba.

Stoga neka se uvaže slijedeća upozorenja:

1. U gradu Zagrebu i većim mjestima neka se postave na prikladno mjesto škrabice s odgovarajućim natpisom. Škrabice se mogu dati načiniti na račun Fonda, tj. neka se odbije cijena od sakupljene svote.

2. Na dane sakupljanja za Fond (blagdan Svih svetih i Nova godina) neka se ne ostane samo kod toga da ministrant prođe kroz crkvu s milostinjarom. Neka se postavi stolić na izlazu iz crkve, ili neka se pronađe koji drugi zgodan način, da vjernici mogu što jednostavnije i lakše učiniti svoju dužnost.

3. Sve što se na dane sabiranja sakupi ide za Fond kao što ide za Fond i ono što se nađe tokom godine u škrabici postavljenoj za tu svrhu.

4. Svećenici neka od vremena do vremena govore o tome da vjernici što bolje shvate potrebu te akcije i njezinu veliku korist za dobro duša.

U Zagrebu, na blagdan Bezgrešnog Začeća Blažene Djevice Marije, 8. prosinca 1966.

Franjo kard. Šeper, v. r
nadbiskup

Korizmena poslanica

VJERNOST KONCILU

Draga braćo svećenici!

Draga braćo i sestre!

(1) Bilo je veliko iznenađenje za čitav svijet i prava senzacija kad je papa Ivan XXIII. tek nekoliko mjeseci nakon stupanja na Stolicu sv. Petra, na blagdan Obraćenja sv. Pavla, 25. siječnja 1959. u benediktinskom samostanu sv. Pavla »izvan zidina«, prisutnim kardinalima saopćio, uz ostale svoje velike planove, da kani sazvati opći crkveni Sabor. Senzacija je bila to veća što je tada bilo nepoznato da su se već njegovi predšasnici, Pio XI. i Pio XII. bavili tom mišlju, ali je nisu uspjeli provesti.

Kroz četiri godine Koncil je držao u napetosti svu svjetsku javnost, i katolike i nekatoličke kršćane, i nekršćane i nevjernike. Neko se vrijeme činilo da je Koncil došao u ćor-sokak: tek na kraju drugog zasjedanja, u prosincu 1963. izglasana su prva dva koncilska dokumenta, među njima Konstitucija o sv. liturgiji. Koncil je ipak sigurnim koracima išao naprijed. Treće zasjedanje 1964. iznijelo je tri nova dokumenta, dok je do kraja četvrtog i zadnjeg zasjedanja 1965. prihvaćeno ukupno 16 dokumenata koji znače novu epohu u povijesti Kristove Crkve.

ŠTA JE KONCIL ZNAČIO ZA CRKVU?

(2) Za vrijeme Koncila često se je puta upotrebljavao talijanski izraz »aggiornamento« (čit. ađornamento), što znači: prilagođivanje današnjim prilikama, današnjim vremenima. Neki su naši za ovo skovali izraz »podanašnjenje«. Ovo nastojanje Koncila da Crkvu prilagodi današnjim vremenima mnogi su na različite načine tumačili. Mi smo imali prilike čitati i ovakve misli: Crkva se je osjetila ugroženom pa se prilagođuje da očuva svoje pozicije.

Koncil je dakle kao neki pokušaj da se organizacija koja se zove Crkva spasi od propasti. — Na ovo odgovaramo: Crkva je Kristova, ako pravo hoćemo, uvijek bila i jest »ugrožena«. Kristovo evanđelje i Božja milost samo se teško probijaju kroz ljudske duše i kroz ljudsku povijest. Povijest spasenja često puta ide krivudavim putevima. Prihvatiti ili odbiti Boga, evanđelje i milost, to je stvar slobodnog opredjeljenja svakog pojedinog čovjeka. Zar nije već kod prikazanja u Hramu starac Simeon rekao za Isusa: »Ovaj je određen za propast i uskrsnuće mnogih u Izraelu i za znak kojemu će se protiviti« (Lk 2, 34)? Zar nije u Knjizi Otkrivenja sv. Ivana opisana borba koju će puk Božji do sudnjega dana voditi sa silama grijeha i tmine? — Za Koncil možemo reći da je bio *veliko, kolektivno ispitivanje savjesti Crkve.* Kad mi sebi ispitujemo savjest, mi onda gledamo svoj život i svoja djela u svjetlu Božjih zapovijedi, gledamo da li su naša djela bila u skladu s Isusovim evanđeljem ili su se možda udaljila od njega i na kraju stvaramo odluku da ćemo svoj život bolje uskladiti sa zahtjevima koje Bog na nas stavlja. — Tako je Crkva na Koncilu po svojim predstavnicima nastojala da sebe i svoju ulogu vidi u svjetlu evanđelja i čitave Božje objave, nastojala je otvorenim očima iskreno otkriti svoje nedostatke, trudila se da pro-

nađe načine kako će ove nedostatke otkloniti da što vjernije odgovara svojem pozivu. A budući da je uvjerena da je po Kristovoj zamisli određena da svima služi, da je njezina misija za sva vremena i za sve narode, Crkva je tražila metode kako da Kristovo evanđelje prenese današnjem čovjeku, s njegovim problemima, s njegovim načinom mišljenja, s njegovom konkretnom situacijom, i to jezikom koji je njemu razumljiv i pristupačan. — Evo, u tomu se sastoji »prilagođivanje« Crkve današnjem vremenu.

KONCIL POČINJE SADA

(3) Koncil je, kako znate, službeno završen 8. prosinca 1965. Da li je on uistinu završen? Odmah nakon svršetka Koncila napisao je poznati koncilski teolog P. Bernard Häring knjigu pod naslovom »Koncil počinje sada«.

U svom govoru u bazilici sv. Petra, na prvu godišnjicu zaključka Koncila, rekao je sv. otac Pavao VI.: »Koncil ne možemo svrstati među prošle stvari, jer nas Koncil na svakom koraku slijedi, potiče, prosvjetljuje, obvezuje«. I prijašnji su koncili vršili svoj utjecaj na buduća stoljeća. Mi još danas molimo u misi Vjerovanje koje je sastavljeno na I. nicejskom (325.) i I. carigradskom (381.) koncilu. I danas još vrijedi crkvena zapovijed o uskrsnoj pričesti, a to je odredba IV. lateranskog koncila (1215.). I danas još postoje u crkvenom pravu mnoge odredbe Tridentinskog koncila iz XVI. stoljeća. Tako ima i II. vatikanski koncil vršiti svoj utjecaj na buduća pokoljenja.

KONCILSKA JUBILEJSKA GODINA

(4) Da Koncil ostane što življe utisnut u duše vjernika, odredio je Sv. Otac za god. 1966. koncilski jubilej. Vi se još dobro sjećate jubilarnih hodočašća u našu katedralu. Kroz 14 nedjelja, od veljače do Duhova, obredalo se po svojim predstavnicima preko 400 župa zagrebačke nadbiskupije u našoj prvostolnici. Prema podacima koje smo dobili bilo je oko 135.000 hodočasnika s 382 svećenika, a podijeljeno je oko 72.000 sv. pričesti. — Osim katedrale bila je dana ovlast u Požegi, Našicama i Virovitici, pa su i te crkve bile središta koncilske obnove. — U predvečerje završetka ove jubilarne godine, 7. prosinca 1966. bilo je u katedrali jubilarno hodočašće naših re-

dovnica koje su se u velikom broju okupile oko nadbiskupa da steknu jubilejski oprost. To su bili nezaboravni dani za nas biskupe, za svećenike i za sve hodočasnike. Tu smo osjetili međusobnu povezanost, povezanost sa Sv. Ocem i povezanost s koncilom. Široki slojevi naših vjernika doživljavali su Koncil. — Da se koncilske misli sve više prošire, održavamo od prošle godine jednom mjesečno u katedrali po jedno predavanje o koncilskim temama iza kojega prisutnici mogu sudjelovati u diskusiji.

NAŠA VJERNOST KONCILU

(5) U svom govoru na prvu godišnjicu završetka Koncila rekao je Sv. Otac: »Naša je dužnost: *vjernost Koncilu.* Koncil nas obvezuje. Moramo ga razumjeti, moramo ga slijediti« (Osserv. Rom. 9—10. XII. 1966.).

Na dva se načina može pogriješiti protiv vjernosti Koncilu.

Prvo: *ako ostanemo nepokretni,* ako se ne pomaknemo naprijed, ako nismo dovoljno dinamični, ukratko ako mislimo da je Koncil završio svoju ulogu 8. prosinca 1965. i da sada sve može ostati »po starom«. To bi bilo fatalno nerazumijevanje i neoprostiva pogreška. Sv. je Otac rekao: »Koncil nas obvezuje«. Koncil obvezuje sve nas: Papu, biskupe, svećenike, redovnike i redovnice, sve vjernike. Koncil je svima dao zadatke koji se moraju ispuniti. Ne ispunjavati te zadatke, značilo bi iznevjeriti se Koncilu. Koncil je ponovno oživio mnoge velike, možda zaboravljene ili zanemarene misli kršćanske starine; Koncil je Crkvi XX. stoljeća dao mnoge nove smjernice, također takve koje doduše ne diraju suštinu kršćanske nauke, ali se razlikuju od dosada ustaljene prakse. To sve treba otvorena srca prihvatiti i provoditi u djelo.

Drugo: protiv vjernosti Koncilu može se pogriješiti, ako netko iskrivljuje koncilske ideje; ako netko u namjeri da bude »progresista«, naprednjak *ide preko onoga što je Koncil odobrio ili odredio;* ako netko misli da je Koncil dao slobodu da svaki katolik može vjerovati i raditi kako on osobno smatra za najbolje, kao da nema više nikakvih članaka vjere ili Božjih i crkvenih zapovijedi. — Istina jest da je Koncil unio kod mnogih neki nemir. To nije nikakvo čudo. Mi smo Koncil usporedili s velikim ispitivanjem savjesti Crkve. I kad mi sebi ispitujemo savjest, mora se u nama poroditi nemir kad

vidimo da nismo kakvi bismo morali biti. Stoga je normalno da se i poslije Koncila osjeća neka uznemirenost. Ali se ta ne smije izroditi u anarhiju.

Sv. je Otac pri završetku IV. zasjedanja Sabora rekao u audijenciji biskupima iz Jugoslavije: »Vrijeme diskusija je prošlo. Obvezuje ono što je Koncil zaključio i što je odobreno«, a ne ono što je možda jedan ili drugi koncilski otac prigodom rasprave izjavio. — Poslije Sabora bilo je i nekih bogoslova koji su iznijeli misli koje nisu potpuno u skladu s katoličkom naukom. No mi ne smijemo zaboraviti da to nije nauka Crkve. Nisu pojedini vjerski pisci, pa ni profesori teologije, autentični tumači vjere, nego biskupi u zajednici s Papom.

Mnogu su pomutnju u tom pogledu izazvali štampa i radio, često puta zbog površnog poznavanja predmeta, a često puta samo zbog publicističke senzacije. Čitamo npr. u jednim našim novinama (»Vjesnik« 12. II. 1967.) članak pod senzacionalnim naslovom »Kritično o djevičanstvu Kristove majke«. Čovjek bi očekivao neke bogoslovske senzacije o Bl. Dj. Mariji, kad tamo dugački članak od dva novinska stupca govori opširno o mnogim stvarima, a o djevičanstvu Bl. Dj. Marije ima tek malo više riječi nego ih ima u ovom zvučnom naslovu. Ali — naslov privlači i može nekoga zbuniti. Uostalom katolici ne trebaju tražiti pouke o vjerskim stvarima u dnevnim novinama i ilustriranim listovima niti se trebaju pobojavati da su se vjerske istine, dogme, izmijenile.

KONCILSKA REFORMA

(6) Koncil je izazvao, potaknuo i započeo mnoge *reforme,* a isto tako i nove strukture u upravi Crkve. Da spomenemo neke. Nacionalne su biskupske konferencije dobile veće značenje; u crkvenoj se upravi uvodi decentralizacija time što su biskupi i redovnički poglavari dobili veće ovlasti; u rujnu ove godine prvi put će se sastati u Rimu Sinoda biskupa; u pojedinim se biskupijama uvode Vijeća svećenika i Pastoralna vijeća. — Tri su velike reforme u toku: daljnja reforma liturgije, reforma centralne crkvene uprave (Rimske kurije) i reforma Crkvenog zakonika. To su zamašite reforme za koje treba dulje vremena. Tu i tamo se i u katoličkoj štampi čuju glasovi koji odaju nestrpljivost što te reforme još nisu provedene. Mi biskupi koji poznajemo zamašitost i kompliciranost ovih predmeta dobro znademo da to ne može ići od danas do sutra.

NAŠA KONCILSKA REFORMA

(7) Spomenute reforme imaju uglavnom doći odozgo, od crkvene vlasti, dakako uz najširu suradnju stručnjaka. Međutim ima jedna reforma u duhu Koncila koja mora doći odozdo, od nas samih, i to bez odlaganja, odmah. Nemojmo smetnuti s uma da je reforma Crkve prvenstveno reforma nas samih i naših obitelji. Ovdje bih vam želio staviti na srce nekoliko stvari u duhu evanđelja i Koncila oko kojih moramo svi nastojati.

1. *Aktivno sudjelovanje kod sv. mise i sakramenata.* — Nastojanje je Koncila išlo za tim da se svi vjernici što više približe izvorima milosti u misi i sakramentima. Vjernici moraju biti svjesni da nisu samo prisutni kod sv. obreda kao gledaoci i slušatelji, nego da su sudionici i suradnici. Da se to omogući, Koncil je dozvolio upotrebu narodnog jezika u većem dijelu mise i kod dijeljenja sakramenata, tamo gdje to dosad nije bilo. Međutim smatram da s onim što je u našoj nadbiskupiji dosad učinjeno, ne možemo biti zadovoljni. Čini se čak da je u mnogo slučajeva došlo do nekog zastoja, jer se smatra kao da je sve svršeno tim što kod nekih misa dio vjernika zajednički odgovara. U mnogim se crkvama još uvijek pod misom pjevaju pjesme koje nemaju nikakve veze s pojedinim dijelovima mise ili s blagdanom (npr. da se na »Svet« pjeva »Zdravo Djevo«, ili da se prije Podizanja pjeva euharistijska pjesma i slično). To su stvari koje se ne bi smjele događati. — Osobito se u gradovima primjećuje kako premnogi prisustvuju misi bez molitvenika u kojem su misni tekstovi pa vjernici ne prate ono što pjevači pjevaju.

U mnogim crkvama teško ide i zajedničko odgovaranje čitave zajednice, pa je to prepušteno manje-više školskoj djeci. Za koji mjesec će izići iz štampe novi potpuni misal za svaki dan, pa bi ga svaka obitelj morala nabaviti i njim se služiti.

Braću svećenike molim da stalno tumače vjernicima dijelove mise i misne tekstove. Treba ići u dubinu, a ne zadržati se samo na tome da župska zajednica jednostavno »recitira«. Ima u misi mnogo tekstova koji su teški (npr. mnoge poslanice), pa vjernici imaju malo koristiti od toga što se ti tekstovi čitaju hrvatski, a ne latinski. Možda bi se moglo prije mise kratko, a s par riječi, dati tumačenje za lakše razumijevanje. Samo tako će liturgijska obnova dublje prodrijeti u duše. Osim toga treba paziti da ne dođe do jednoličnosti koja će na kraju dosaditi. Stoga treba sudjelovanje vjernika obliko-

vati na različite načine (npr. dijelovi koji se pjevaju i koji se recitiraju, ne uvijek ista molitva vjernika, mijenjati »uloge«) da ne bude svake nedjelje isto.

2. *Čitanje Sv. pisma.* Sva se naša vjera osniva na Božjoj objavi, a izvor objave je Sv. pismo. Stoga je zbog oživljavanja vjere potrebno vraćati se na ove izvore. Kod svake se mise doduše čitaju po dva odlomka Sv. pisma, ali to su uvijek isti odlomci i nisu međusobno povezani, te sačinjavaju malen dio Sv. pisma. Treba se privikavati na *čitanje* Sv. pisma, a ne samo na slušanje. Dakako da je važno da izdanje sv. knjiga ima i dobar tumač. Novi je zavjet napisan prije 1900 godina, a Stari prije nekoliko tisuća godina, i to u kulturnom ambijentu koji je sasvim različit od našega. Mi danas ni Gundulićeva »Osmana« ni »Smrt Smail-age« ne čitamo bez tumačenja. — Još se može nabaviti »Evanđelje« o. Bonaventure Duda, ovih je dana izišlo novo izdanje čitavog Novog zavjeta, a vjerojatno će još ove godine izići i čitava Biblija u najboljem hrvatskom prijevodu. Barem bez jedne od tih knjiga ne bi smjela biti ni jedna kuća.

Molim naše dušobrižno svećenstvo i redovnike neka promisle ne bi li mogli u svojim crkvama uvesti redovito čitanje Sv. pisma, svaki tjedan u zgodan sat, možda mjesto koje druge pobožnosti. Trebalo bi čitati *redom* koju knjigu (koje Evanđelje, Djela apostolska ili koju poslanicu) uz zgodan komentar i primjenu na kršćanski život vjernika, i diskutirati o onome što je čitano u formi dijaloga s vjernicima koji će stavljati svoja pitanja i svoje prijedloge. Smatram da bi to bilo od velike duhovne koristi.

3. *Napredovati u ljubavi.* Koncilska Uredba o Crkvi veli: »Svi vjernici bilo kojeg staleža pozvani su na puninu kršćanskog života i na savršenstvo ljubavi« (n. 40). Te riječi nisu ništa drugo nego odjek Isusovih riječi: »Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom pameti svojom. To je najveća i prva zapovijed. Druga je ovoj slična: Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe« (Mt 22, 37—39). — Mi bismo ovdje željeli posebno naglasiti u današnje doba važnost djelotvorne ljubavi prema bratu čovjeku, prema bližnjemu. Kod Posljednje večere Isus je rekao: »Ovo je moja zapovijed: ljubite jedan drugoga, kao što sam ja vas ljubio!« (Iv 15, 12). Ogledajmo se oko sebe: koliko ima takvih koji su željni naše ljubavi, našeg suosjećanja, naše dobre riječi, srdačne geste, utjehe, savjeta, djelotvorne pomoći. Članovi naše obitelji, susjedi, članovi župske zajednice i radnog kolektiva, toliki bolesnici, zapušteni star-

ci i starice, duhovno i tjelesno zanemarena djeca i mladež, svima njima dužni smo ljubav u ime Kristovo. Prava ljubav ne pozna granica socijalnog položaja, narodnosti, rase, vjere. Tu je široko polje rada za svakoga od nas. Zamislimo se ozbiljno u ovu svoju dužnost!

4. *Apostolat.* Navodimo ponovno riječi Uredbe o Crkvi (n. 33): »Svjetovnjaci koji sačinjavaju Božji puk i koji su uvršteni u jedno Tijelo Kristovo pod jednom Glavom, bili oni tko mu drago, pozvani su da kao živi udovi doprinesu sve svoje sile, koje su primili dobrotom Stvoritelja i milošću Otkupitelja, za porast Crkve i za njezino neprestano posvećenje... Svjetovnjaci su prije svega pozvani da po njima Crkva bude prisutna i djelatna na onim mjestima i u onim prilikama u kojima Crkva samo po njima može postati sol zemlji.« Ovo su ozbiljne riječi: Tim su duhom bile nadahnute prve kršćanske generacije. Ne samo biskupi, svećenici i đakoni, nego i kršćanski vojnici i trgovci i ostali »obični« kršćani raznosili su po svijetu blagu vijest Kristovu. Taj duh mora i nas voditi. Za apostolat nije nužno potrebna ni katolička akcija ni katoličke organizacije. Nemojte čekati da vas tko organizira za apostolat. Tko ima apostolskoga duha i sam će pronaći načine kako da postane instrumenat širenja evanđelja. Najvažnije je da svojim životom dajemo svjedočanstvo za Krista. Isus je rekao apostolima na dan Uzašašća: »Vi ćete mi biti svjedoci« (Dj, 1,8). I onaj koji je svojim životom i radom šutljivi svjedok za Krista u svojoj kući, na ulici, u školi, u tvornici, u uredu i bilo gdje, taj vrši djelo apostolata.

Na III. zasjedanju Vatikanskog sabora, prigodom diskusije o shemi »O laičkom apostolatu« (98. Congreg. gen. — 9. X. 1964.), stavili smo u koncilskoj dvorani prijedlog da bi se u svakoj župi obavezno svaki tjedan morao održati sastanak odraslih članova župske zajednice na kojem bi svećenik držao vjersku pouku prilagođenu odraslima s diskusijom o vjerskim pitanjima i usto bi se dala također apostolska formacija svjetovnjacima. — Zaista je velik nedostatak našeg dušobrižničkog rada, što upravo svu pažnju posvećujemo kršćanskom odgoju djece, a formiranje odraslih zanemarujemo. Od kolike bi npr. važnosti bilo da majke poučavamo kako će dati prvi religiozni odgoj svojoj djeci. — Znam da su naša braća svećenici u vrlo mnogo slučajeva preopterećeni pastoralnim dužnostima, ali ih ipak molim da razmisle i da se sa svojim župljanima dogovore da li bi bilo moguće provesti ovakve tjedne ili barem mjesečne sastanke u crkvi, sakristiji ili katehetskoj dvorani. Bilo bi to od neprocjenjive vrijednosti za vjersku obnovu župe.

Draga braćo svećenici! Dragi vjernici!

Evo sam vam iznio što sam smatrao da mi moja pastirska dužnost nalaže da Koncil u našoj nadbiskupiji i u našim dušama ne ostane mrtvo slovo nego duh i život. »Milost Gospodina Isusa Krista, ljubav Boga (Oca) i zajedništvo Duha Svetoga neka budu s vama svima« (2 Kor, 13,13).

U Zagrebu, na I. korizmenu nedjelju, dne 12. veljače 1967.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Dekret

MJEŠOVITE ŽENIDBE IZMEĐU KATOLIKA I NEKATOLIČKIH KRŠĆANA ISTOČNIH OBREDA

Ovaj je dekret Sv. kongregacije za istočnu Crkvu novi korak oko nastojanja katoličke Crkve u pravcu ekumenizma. U samom je dekretu kao jedan od razloga navedeno da je to učinjeno »ad magis magisque fovendam caritatem inter fideles catholicos et fideles orientales non catholicos«.

Već je koncilski dekret »De Ecclesiis Orientalibus catholicis« (nr. 18.) priznao valjanost (validitet) ženidbe sklopljene između katolika *istočnog* obreda s kršćanskim nekatolikom istočnog obreda ako je ta ženidba i sklopljena pred nekatoličkim dušobrižnikom istočnog obreda. Kanonska forma (pred katoličkim župnikom i dva svjedoka je samo ad liceitatem, što dakako znači da veže pod grijeh. Prema tomu takva bi ženidba bila valjana, ali nedozvoljena.

Ovaj dekret proširuje to i na katolike *latinskog obreda* ubique terrarum. — Dekret je stupio na snagu 25. III. 1967. Prema tomu ženidba koju bi od toga dana katolička stranka sklopila npr. sa strankom pravoslavne vjere, pred pravoslavnim dušobrižnikom, servatis servandis, smatra se valjanom, premda nedozvoljenom, ako je sklopljena bez dozvole nadležnog Ordinarija. Ordinarijima mjesta dana je ovlast da iz ozbiljnih razloga, uz dispenzaciju super mixta religi-

one, podijele također dispenzaciju ad obligatione servandi formam canonicam ad liceitatem pa je u tom slučaju takva ženidba i valjana i dozvoljena.

Dušobrižnici su pozvani da takve ženidbe ubilježe u svoje matice.

U Zagrebu, dne 18. travnja 1967.

Franjo kard. Šeper, v. r
nadbiskup

Novi propisi o oprostima

Pod datumom 1. siječnja 1967. izdao je sv. otac Pavao VI. važnu apostolsku konstituciju koja počinje riječima »Indulgentiarum doctrina«, a koja donosi nove propise o oprostima.

Već za vrijeme IV. zasjedanja II. vatik. koncila bile su pozvane pojedine nacionalne Biskupske konferencije da rasprave pojedina pitanja u vezi s naukom i disciplinom oprosta, a u vidu pojednostavljenja dosadanje prakse. Rezultati tih rasprava trebali su biti izneseni 11. XI. 1965. na posebnom sastanku svih predsjednika Biskupskih konferencija. Međutim je Sv. Otac odredio da se predmet, izvan određenog dnevnog reda, stavi na generalnu kongregaciju Koncila. Nakon uvodnog referata koji je na 156. generalnoj kongregaciji (9. XI.) održao kardinal Cento, iznijeli su na narednim sjednicama pojedini patrijarhe stanovište svojih sinoda, a predsjednici Biskupskih konferencija stanovišta svojih konferencija. Neke su konferencije svoje prijedloge predale samo pismenim putem. Kako izričito veli Sv. Otac u apost. konstituciji (V, 12), te su primjedbe uzete u obzir kod formuliranja novih odredaba.

Konstitucija ima dva dijela. — Prvi je dio dogmatski te iznosi *teološku nauku o oprostima.* Na tomu su insistirali mnogi koncilski oci smatrajući da bi bio manjkav dokumenat koji bi sadržavao samo disciplinske promjene a ne bi preispitao teološke osnovice nauke o oprostima. Ovaj dio Konstitucije neka svećenici temeljito prouče, pa neka danom zgodom o tomu govore vjernicima u propovijedi i katehizaciji. Time će se postići da vjernici ispravno shvate pravu bit oprosta, pa će se njima s više duhovne koristi služiti.

Drugi dio Konstitucije donosi *praktične norme* koje u mnogočemu mijenjaju dosadanju praksu oprosta. Ovdje upozoravamo samo na neke važnije točke.

1. Za *djelomične (nepotpune) oproste* ne određuju se više brojčane, »matematičke« mjere (oprost od 300 dana ili 7 godina...) nego se jednostavno označuju kao »djelomični oprost«. Ipak djelomični oprost nije nešto neodređeno, nego Crkva daje vjerniku, koji u stanju milosti obavi djelo obdareno oprostom, oproštenje tolike vremenite kazne koliko je dobio samim tim svojim činom. Ova je odredba u duhovnom pogledu vrlo važna, jer će vjernik znati da mjera oprosta ovisi o njegovim duševnim dispozicijama, o revnosti i ljubavi s kojom je to djelo obavio.

2. *Potpuni* se *oprost* može dobiti samo jednom u danu (osim oprosta na času smrti koji se može postići ako je vjernik taj dan već primio drugi potpuni oprost). Prema tome ne postoje više potpuni oprosti »toties quoties« (npr. na Dušni dan, na »Porcijunkulu«). — Kakogod će ova odredba pobuditi negodovanje ili žalost mnogih vjernika, ona će dovesti do toga da vjernici više cijene potpune oproste kad budu vidjeli da ih nije tako lako postići. »Malo se cijeni ono što se obilnije pruža« (Const. V, 12). Uvjeti za potpuni oprost ostali su kao dosad: ispovijed, pričest i molitva na nakane Sv. Oca. Ali je posebno naglašeno da je za postizavanje potpunog oprosta potrebno da u duši vjernika mora biti isključena svaka sklonost prema bilo kojem, makar i lakom grijehu. Ovo je u teologiji bilo uvijek poznato, ali možda premalo naglašavano ili zaboravljeno. Tko to ima na umu, lako će vidjeti da nije tako lako de facto postići potpuni oprost.

3. Ukida se dosadanja *terminologija*« »indulgentiae reales« (za oproste koji su bili vezani uz pobožnu upotrebu nekih predmeta, npr. križa, krunice) i »indulgentiae locales« (za oproste koji su bili vezani uz posjet nekih mjesta, npr. pojedinih crkvi). Ti oprosti dakako ostaju, ali se ukidanjem ovih izraza želi jasnije istaći da se oprosti daju djelima vjernika a ne mjestima ili predmetima; mjesta i predmeti su samo prigoda za stjecanje oprosta.

4. Svaki svećenik ima pravo blagoslivljati »pietatis obiecta« (križeve, medalje, krunice, škapulare). To vrijedi i za križeve kojima oni koji su spriječeni obaviti križni put u crkvi (npr. bolesnici) mogu dobiti oproste križnog puta. Ti se predmeti blagoslivljaju po obredu koji je propisan po Rimskom obredniku; ako nije propisana nikakva

posebna formula, onda znakom križa (uz riječi: »U ime Oca i Sina i Duha Svetoga«). Svaki vjernik koji se tim blagoslovljenim predmetom služi »pia mente« dobiva djelomični oprost.

Ako je takve predmete blagoslovio papa ili bilo koji biskup, može se osim toga postići potpuni oprost na sv. Petra i Pavla, uz uvjet da se još po bilo kojoj formuli (npr. Vjerovanje apostolsko) doda ispovijest vjere.

5. Po smislu br. 20 Konstitucije ukida se u buduće *»privilegium altaris«* (vidi can. 916 i 918) kao posebni privilegij podijeljen samo nekim oltarima, jer se taj privilegij zapravo proteže na sve mise koje se služe za pokojnike na bilo kojem oltaru.

Ovdje smo naveli samo neke karakteristične nove odredbe o oprostima. Glede ostalih pojedinosti upućujemo na sam tekst Konstitucije koji treba više put pročitati.

U Konstituciji je navedeno da nove norme stupaju na snagu tri mjeseca iza kako bude objelodanjena u Acta Apostolicae Sedis. Konstitucija je promulgirana u Acta od 30. I. 1967., pa prema tome ove norme *stupaju na snagu 1. svibnja o. g.*

U Zagrebu, dne 17. IV. 1967.

Franjo kard. Šeper, v. r
nadbiskup

Jubilej

1900-GODIŠNJICE SMRTI SV. PETRA I PAVLA

U broju VI/1967. našeg »Službenog vjesnika« donijeli smo u cijelosti tekst apostolske ekshortacije Sv. Oca povodom 1900-godišnjice mučeništva apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla. Vrijeme od Petrova 1967. do Petrova 1968. proglašeno je »GODINOM VJERE«.

U ovom broju donosimo kolektivnu »Pastirsku poruku katoličkih biskupa Jugoslavije« s nedavno održane Biskupske konferencije u vezi s istim jubilejem. Ovu će poruku dušobrižnici pročitati svojim vjernicima u nedjelju 25. VI. Ukoliko do te nedjelje ne prime »Službenog vjesnika«, neka je pročitaju u nedjelju 9. VII.

Iz ekshortacije Sv. Oca vidi se da on posebno insistira na tomu da se kroz ovu godinu naglasi i propagira molitva Vjerovanja kao vanjski izraz kod propovijedanja i katehizacije. Upućivati vjernike da Vjerovanje redovito mole kao zajedničku obiteljsku molitvu. Vjerovanje bi trebalo s vjernicima moliti i kod funkcija u crkvi npr. možda kod blagoslova ili drugih pobožnosti. Samo treba paziti da to ne bude mehaničko recitiranje, nego polagano, s naglaskom, da bude prava ispovijed vjere. Isto s polaznicima vjeronauka na kraju sata mjesto druge molitve. Dušobrižnici koji shvate ovu Papinu ideju naći će načina koji su najprikladniji.

Kad bude štampan tekst Vjerovanja koji je najavljen u poruci biskupa, treba nastojati da dođe u svaku kršćansku kuću gdje će ukućane podsjećati na ovu ispovijed vjere.

Na Biskupskoj konferenciji je također dogovoreno da se u rujnu ove godine povede veliko nacionalno hodočašće u Rim gdje ćemo biti primljeni u posebnu audijenciju kod Sv. Oca.

Svakako će trebati nastojati da to bude uistinu reprezentativno hodočašće. Župnici koji će davati preporuke za sudjelovanje kod ovog hodočašća ili slati prijave neka paze na to da se ne prijavljuju i ne preporučuju oni koji žele ići u Rim samo zbog turizma, nego da to budu pravi hodočasnici koji polaze na taj put iz vjerskih pobuda.

U Zagrebu, dne 18. lipnja 1967.

Franjo kard. Šeper, v. r
nadbiskup

Instrukcija

O KULTU PRESVETE EUHARISTIJE

Sv. kongregacija obreda u zajednici sa Savjetom za provedbu Konstitucije o sv. liturgiji izdala je pod datumom 25. V. 1967. opsežnu Instrukciju koja nosi naslov »Instructio de cultu mysterii Eucharistici«, a koja *stupa na snagu 15. kolovoza o. g.* Prijevod Instrukcije prilaže se ovom broju našeg »Službenog vjesnika« kao njegov sastavni dio.

Instrukcija sadrži doktrinalni dio s uputama za katehizaciju o presv. euharistiji te konkretne odredbe o sv. misi, sv. pričesti i općenito o kultu presv. Sakramenta.

Ova bi Instrukcija imala biti svima svećenicima predmet trajnog i neprestanog razmišljanja. Iz ovog će razmišljanja crpsti dublju spoznaju svih dimenzija euharistijskog misterija koju će tada prenositi na svoje vjernike. Tako će euharistija uistinu svima biti izvor i kulminacija kršćanskog života.

Ovdje želimo posebno upozoriti na neke odredbe Instrukcije.

1. Pod br. 17 određeno je da ne budu u istoj crkvi dvije istovremeno liturgijske funkcije koje bi smetale jedna drugoj. Ova odredba mora definitivno učiniti kraj praksi koja je tu i tamo postojala, npr. da se na jednom oltaru služi misa, a na drugom istovremeno obavlja blagoslov ili vjenčanje. — Isto tako dok se na nedjelje i blagdane služi pučka misa uz aktivno učešće vjernika, neka ne budu mise na drugim oltarima. Na druge dane se to samo preporučuje: quantum fieri potest. Neke su novinske vijesti unijele zabunu kao da je uopće zabranjeno da se bilo kada služe mise na više oltara.

To iz Instrukcije ne proizlazi, tim više što je pod br. 47 rečeno: »integra manente cuique sacerdoti facultate Missam singularem celebrandi«. Instrukcija je ipak više sklona da bude koncelebracija kad više svećenika želi istovremeno celebrirati.

2. Br. 26. određuje, ako u mjestu uz župnu crkvu ima još koja druga crkva ili kapela, da se služba Božja vremenski uskladi sa službom Božjom u župnoj crkvi koja ima prednost. Čak se preporučuje, ako u župi postoje male zajednice redovnica, da te na nedjelje sudjeluju kod mise u župnoj crkvi.

3. U br. 32. proširen je broj slučajeva, prema prijašnjim odredbama, u kojima se može dijeliti *sv. pričest sub utraque specie*. Budući da Instrukcija spominje da to ima biti »de iudicio Episcoporum«, to ovim dajem općenitu dozvolu da se na području naše nadbiskupije dijeli sv. pričest pod obje prilike u prigodama koje su ondje navedene. Dakako da se kod toga ima postupiti s pastoralnom razboritošću i uz potrebnu pripravu (»debita catechesi praemissa«). — Sv. pričest pod obje prilike može se dijeliti na različite načine: da pričesnici piju sv. Krv izravno iz kaleža (tako većinom svećenici kod koncelebracije ili asistencija kod svečane mise) ili na cjevčicu (per calamum) ili s posebnom žličicom (cum cochleari). Ili da daje sv.

pričest *per intinctionem;* taj će način možda biti najzgodniji za redovite slučajeve kad vjernici mogu primiti sv. pričest pod obje prilike: celebrant preda kalež sa sv. Krvi đakonu ili drugom svećeniku, a sam uzme patenu ili ciborij sa sv. hostijama. Vjernici se u ovom slučaju pričešćuju stojeći i držeći pričesnu patenu. Celebrant umoči djelomično sv. hostiju u kalež i podigne je govoreći »Tijelo i Krv Kristova« i pričesti. Ukoliko nema drugog svećenika ili đakona, može se postaviti stolić s korporalom i na nj staviti kalež.

4. U br. 33 govor je o *pričesti izvan mise.* Ovim dajem općenitu dozvolu da se u zagrebačkoj nadbiskupiji može dijeliti sv. pričest izvan mise i u *popodnevne sate,* ako i kada za to postoji opravdani pastoralni razlog.

5. Br. 47 govori o *koncelebraciji* i ističe njezine prednosti. Preporučuje se koncelebracija u svećeničkim zajednicama (in communitatibus sacerdotum) i u zgodama kad se okuplja veći broj svećenika (in coetibus qui statutis temporibus congregantur). Takve su zgode duhovne vježbe, dekanatske korone, svećenički sastanci i slično. Preporučuje se koncelebracija kod glavne mise i u sjemeništima i samostanima. — Za sve takve zgode dajem općenitu dozvolu za jednu koncelebraciju u crkvi. Ukoliko bi kod takve izvanredne zgode bilo potrebno da bude u istoj crkvi više koncelebracija, treba se obratiti na Nadbiskupski duhovni stol.

6. *Zabranjene su* sve mise coram Sanctissimo (br. 61), i to također bez obzira na eventualne posebne indulte ili tradicije. Prema tomu je zabranjena također misa coram Sanctissimo na dan klečanja za koju je naša nadbiskupija imala poseban indult Sv. kongregacije obreda (vidi »Službeni vjesnik« br. II/1961. str. 11—12). Prema tome se na dan klečanja presv. Sakramenat prije mise koja se služi in altari expositionis ima pohraniti u tabernakul i poslije mise opet izložiti. Br. 66 donosi ovu odredbu: »Expositio, quae unice fiat ad benedictionem post Missam impertiendam, prohibetur«. Time se ukida običaj »kratkog« blagoslova poslije poldanje ili večernje mise koji je kod nas postojao u nekim župama ili samostanima.

7. U br. 60—66. govor je o *pobožnostima pred presv. Sakramentom* (De Ss. mae Eucharistiae expositione). Naglašuje se da ove pobožnosti imaju svrhu da »ad meliorem aestimationem mysterii eucharistici inducant« (br. 62). Ističe se da se kod tih zgoda mora neko vrijeme posvetiti intimnom, tihom klanjanju: »expedit ut aptis mo-

mentis sacrum silentium habeatur« (br. 62); »congruum tempus tribuatur... orationi aliquamdiu in silentio protractae« (br. 66). Ova okolnost kao i druge sugestije koje se nalaze u ovom dijelu Instrukcije potiču nas na razmišljanje: da li način kako se kod nas obavljaju »blagoslovi« odgovara zahtjevima ispravno shvaćene euharistijske pobožnosti? Nije li kod nas izlaganje presv. Sakramenta samo kao neki ukras, ljepši okvir i davanje svečanije note molitvi litanija? — Smatramo da bi bilo korisno da naš kler o tomu raspravlja na svojim koronama, u duhu smjernica ove Instrukcije i podnese svoje prijedloge Nadbiskupskom duhovnom stolu.

U Zagrebu, dne 6. kolovoza 1967.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Upute

O POSTUPKU KOD DIJELJENJA SV. SAKRAMENATA KRŠTENJA, SV. POTVRDE I VJENČANJA

Dušobrižno svećenstvo sa raznih strana postavilo je pitanja kako da se ravna u današnjim prilikama kod dijeljenja sv. sakramenata, napose kod krštenja, vjenčanja i sv. potvrde.

Nakon zrelog promišljanja i savjetovanja sa pastoralnim klerom, a da se uvede u cijeloj dijecezi jednoliko postupanje u tim stvarima, određuje se slijedeće:

I. O KUMOVIMA

Kako neki župnici dozvoljavaju da kumuju kod krštenja i krizme takovi koji su crkveno nevjenčani, a katkada i nekatolici, upozoravaju se župnici na slijedeće:

Uz ostale osobe, koje prema kan. 766, t. 2. i prema Sinodi str. 126. t. 9. ne mogu kumovati, spadaju i oni koji žive u braku, a crkveno nisu vjenčani. To vrijedi i za krštenje i za sv. potvrdu.

Dušobrižnici imaju svoje župljane češće upozoravati kod propovijedi i zaručničkih pouka da prije nego odaberu kumove za krštenje ili potvrdu, obavezno se upitaju kod župnika. Kumovi izvan župe treba da redovito donesu potvrdu svog župnika o vjenčanju ili svoj vjenčani list i ličnu legitimaciju.

Što se tiče kumovanja kod krštenja sa strane nekatoličkih kršćana, sada vrijede propisi »Ekumenskog direktorija« od 14. V. 1967.: iz opravdana razloga može se pripustiti da pripadnik istočne Crkve kumuje *zajedno* s katoličkim kumom (ili katoličkom kumom).

Ako se radi o ostalim nekatoličkim kršćanima (npr. protestantima), može se iz opravdana razloga (srodstvo, prijateljstvo i slično) dopustiti da pripadnik te Crkve bude uz katoličkog kuma *svjedok* (ne kum!) kod krštenja. Vidi »Ekumenski direktorij« br. 48 i 57.

II. O PRISTUPANJU DJECE K SAKRAMENTIMA

Djeca trebaju redovito polaziti vjeronauk 2 godine da ih se pripusti k sv. pričesti, a osim toga redovito još dvije godine da mogu primiti sv. potvrdu (dakle na koncu 4. razreda osn. škole). A u svakom slučaju barem još jednu godinu iza prve pričesti. To vrijedi za Zagreb, i okolne župe koje šalju djecu u Zagreb na sv. potvrdu.

U provinciji, gdje je sv. potvrda svake 5. godine, prepušta se razboritosti župnika. Kod toga treba ići na ruku starijoj mladeži i ljudima koji su u radnom odnosu, i kod poučavanja prilagoditi se njihovoj mogućnosti.

Budući da se nerijetko događa da nesavjesni roditelji koji svoju djecu nisu redovito slali na vjeronauk za prvu sv. pričest i za sv. potvrdu, upućuju svoju djecu u druge župe (čak i na Nadb. duh. stol s kojekakvim izgovorima) da tako »kratkim postupkom« prime sv. sakramente, to se određuje da dušobrižnici u slučajevima kad im dolaze djeca iz drugih župa da prime ove sv. sakramente zatraže mišljenje nadležnog župnika.

III. O ZARUČNIČKOJ POUCI

Ženidbena se pouka mora svim zaručnicima u svakom slučaju iscrpivo održati. Kod toga će pouka biti drugačija prema dobro poučenim vjernicima, od onih koji vrlo malo što znadu o vjeri i zapovijedima.

IV. O KRŠTENJU DJECE CRKVENO NEVJENČANIH RODITELJA

Kod roditelja koji nisu crkveno vjenčani (premda za to nema zapreke!), a žele krstiti dijete, neka župnik poduzme sve da ih skloni na vjenčanje prije krštenja djeteta, a u sporazumu s njima može odgoditi krštenje, dok se sve pripravi na vjenčanje. Ako pak župnik takove ne može skloniti, *tada treba da krsti dijete* ako ima neku garanciju da će dijete u obitelji biti kršćanski odgojeno.

V. O UPISIVANJU U MATICE KRŠTENIH

Ovime određujemo da se djeca — makar bila rođena u građanskom braku — koja su krštena nakon crkvenog vjenčanja roditelja, odmah bez daljnjega upisuju u matice krštenih kao zakonita. (can. 1116 i 1117). To su naime matice krštenih, a ne rođenih.

VI. O KRŠTENJU DJECE U TUĐOJ ŽUPI

Ako roditelji, koji su crkveno vjenčani, zatraže da im se dijete krsti u drugoj župi radi prijateljskih veza sa župnikom ili jer su se tamo vjenčali ili zbog drugih opravdanih razloga, nema zapreke da u drugoj župi obave krštenje.

Ako pak dođu u drugu župu da krste oni koji nisu crkveno vjenčani, treba ih ispitati za razlog, zašto mimoilaze nadležnoga župnika, pa ako se ustanovi da izbjegavaju nadležnog župnika radi toga što nisu crkveno vjenčani, treba ih uputiti nadležnom župniku (vidi IV) da tamo krste ili da donesu popratno pismo od vlastitog župnika.

VII. O VJENČANJIMA U TUĐOJ ŽUPI

Župnici — kao i dosad — redovito ne smiju vjenčati zaručnike iz druge župe bez otpusnice i krsnog i slobodnog lista nadležnog župnika.

To vrijedi i za gradske župnike kao i seoske. Ako pak u izvanrednim slučajevima radi posebnih prilika vjenča župnik zaručnike iz

tuđe župe bez otpusnice, treba prije od Duhovnog stola zatražiti oprost od donošenja otpusnice, a za nadležnog župnika ubrati štolarinu i poslati mu je na shodni način (ne navodeći imena).

VIII. O EVIDENCIJI KRŠTENJA

Župnici iz provincije se tuže da ih gradski župnici koji su krstili djecu (njihove župljane), uopće ne obavještavaju da je dijete kršteno, što pravi smutnju za župnika koji ne zna koja su djeca krštena a koja nisu, a i za ostale župljane.

Stoga se određuje da župnik koji krsti dijete iz tuđe župe, izda potvrdu o krštenju (ili krsni list) i preda je kumovima ili roditeljima djece u ruke da ih pošalju svom župniku, ako bude potrebno.

U Zagrebu, 19. rujna 1967.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Zahvala

ZA DAROVE — FOND PAPE IVANA XXIII.

Draga braćo svećenici i dragi vjernici!

1. SVEĆENICIMA, REDOVNIČKIM ZAJEDNICAMA, VJERNICIMA, CIJELOJ DUHOVNOJ OBITELJI NAŠE ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE ČESTITAM SVETE BOŽIĆNE BLAGDANE. U misi božićne noći Božji narod okupljen oko oltara moli: »Neka se raduje nebo, i neka kliče zemlja pred licem Gospodnjim: jer je došao!« (Ps 95, 11 i 13, prikazna pjesma).

Svima vam želim čistu radost duše i srca, jer Bog nas je toliko ljubio, da je poslao Sina svoga na svijet, da se svijet po njemu spasi (Iv 3, 16 i 17).

Sin Božji je postao Sinom čovječjim, rođen od Djevice »radi nas ljudi i radi našeg spasenja«. U toj istini objavljuje nam se Bog kao

neizmjerna dobrota. Ta istina je događaj koji osvjetljuje cijelu povijest. Neka proslava Isusovog rođenja učini sve nas velikodušnima i prema Bogu i prema braći ljudima. Velikodušnost prema Bogu je poslušnost Božjim zakonima, koji su temelj ljepote i dostojanstva našeg života. Pravednim životom smo graditelji mira i svoje sreće. Velikodušnost prema braći ljudima je dužnost koja izvire iz naše vjere da ljubimo svoga bližnjega kao same sebe. Ta ljubav mora biti djelotvorna. Činiti dobro, pomagati one koji trpe bilo kakvu nevolju znači živjeti evanđelje kako nam ga je objavio Isus Krist. Svima onima koji su Isusa Krista obukli u onima koji su bez odijela, koji su ga nahranili u gladnima, posjetili u bolesnima i utješili u žalosnima, kao vaš Natpastir od srca zahvaljujem.

Dragi božićni blagdani neka za naš budući život stvore i učine trajnim u našim dušama ono raspoloženje za koje molimo u božićnoj molitvi: »Obasjani novom svjetlošću utjelovljene tvoje Riječi, molimo, svemogući Bože, daj nam, da u našim djelima odsijeva ona svjetlost, koja nam po vjeri sja u duši«.

2. Želim vam svima također obilje Božjeg blagoslova u Novoj godini 1968. Neka vas prati Božja zaštita i pomoć u svim vašim djelima i nastojanjima. Osobito vam stavljam na srce kao program života riječi sv. Pavla: »Bdijte, stojte u vjeri, držite se muževno, utvrđujte se. Sve vaše djelovanje neka bude u ljubavi« (1 Kor 16, 13).

Ovom prigodom vam izrazujem osobitu zahvalnost za vaše doprinose za FOND IVANA XXIII. i preporučam vašoj dobroti svrhu toga fonda i na Novu godinu. Poznata vam je namjena za koju će biti upotrijebljeni vaši darovi kao što vam je poznato i to da na tu namjenu sakupljamo dvaput godišnje: na blagdan Svih svetih i na Novu godinu. Obraćam se na vas ponovno s pouzdanjem. Znam da mnogi nemaju materijalnih mogućnosti da pomognu Božju stvar kako bi željeli, ali ipak sve vjernike nadbiskupije molim da sudjeluju makar i skromnim darom u otvaranju novih duhovnih središta u našim gradovima. Unaprijed vam svima najtoplije zahvaljujem. Radostan sam da sam na blagdan Bezgrešnog Začeća Bl. Dj. Marije mogao blagosloviti crkvu Sv. Ane u Rudešu, prvu crkvu u Zagrebu sagrađenu nakon rata. Sagrađena je uglavnom sredstvima fonda!

3. Draga braćo svećenici i dragi vjernici, uz svoju čestitku upućujem vam i jedan poziv. Svi se još dobro sjećate koncilskog jubilejskog hodočašća svih župa zagrebačke nadbiskupije u našu katedralu u god. 1966. Ta hodočašća nisu bila bez velikih duhovnih plodova.

Mnogi su se ispovjedili, mnogi pričestili i svi su doživjeli radost zajednice Božjeg naroda.

Poznato vam je, da je vrijeme od Petrova 1967. do Petrova 1968. Papa Pavao VI. potaknut osobitim razlozima proglasio »Godinom vjere«.

Povod za to jest proslava 1900-godišnjice mučeničke smrti sv. Petra i Pavla.

Hrvatskim narodnim hodočašćem u Rim htjeli smo na poseban način iskazati čast svetim apostolima, pozdraviti Sv. Oca i dati svjedočanstvo naše vjere u Božju riječ, koja nam je predana po Crkvi!

Bio je mali broj onih koji su mogli hodočastiti u Rim. Želim da Godina vjere za sve naše vjernike bude doista blagoslovljena prigoda, da ožive, prodube i produhove svoju vjeru. Stoga sam, savjetovavši se sa svojim suradnicima, odlučio opet sve župe s njihovim duhovnim pastirima pozvati na hodočašće u našu zagrebačku katedralu. Vrijeme hodočašća bit će od Bijele nedjelje, tj. od 21. travnja do blagdana sv. Petra i Pavla. Raspored hodočašća za pojedine župe kroz te nedjelje bit će vam naknadno objavljen. Ovime vam samo najavljujem vrijeme i upućujem poziv da u njemu učestvujete sa što većom duhovnom korišću. Želim da ponovno svi doživimo istinu izrečenu u Sv. pismu:

»Gle, kako je lijepo i kako ugodno, kad braća u miru stanuju zajedno« (Ps 132, 1).

Radujem se ponovnom susretu s vama. Nakana hodočašća, za koju već sada molimo, neka bude: »Gospodine, umnoži nam vjeru«, jer je pisano: »A pravednik moj živjet će od vjere« (Heb 10, 38).

Sve vas blagoslivljem u ime Oca i Sina i Duha Svetoga!

U Zagrebu, na dan sv. Lucije, 13. prosinca 1967.

Franjo kard. Šeper, v. r
nadbiskup

Okružnica

DAN MIRA — NOVA GODINA

Dragi vjernici!

Poznato vam je iz katoličke štampe, a čuli ste i na radiju, da je sv. otac Pavao VI. dan Nove godine — 1. siječanj 1968. proglasio Danom mira! Njegova je velika želja kao Vrhovnog Pastira da se proslavi prvog dana godine dade ozbiljan i dragocjen sadržaj. O tome je izdao dokumenat na blagdan Bezgrešnog Začeća Bl. Dj. Marije i u njemu piše: »Željeli bismo da se na početku kalendara, kojim se mjeri i označuje put ljudskog života u vremenu, obnovi svake godine ta proslava kao želja i obećanje da mir svojom pravednom i blagotvornom ravnotežom upravlja razvoj buduće povijesti«.

Taj poziv je upućen ne samo Crkvi nego svim ljudima dobre volje. S punim razumijevanjem razloga i motiva koji su poglavara Crkve nadahnuli i potaknuli, da na Novu godinu misli svih ljudi dobre volje usmjeri na razmišljanje o neprocjenjivoj vrijednosti mira, mi se odazivamo tom pozivu i slavit ćemo 1. siječanj 1968. godine kao Dan mira. Proglašujem to za cijelu nadbiskupiju. *Odsada trajno svake godine Nova godina bit će Dan mira.*

Mi razumijemo kako stvar mira leži na srcu Vrhovnog Svećenika kao velika odgovornost. Mi to prihvaćamo i kao svoju ličnu i kršćansku odgovornost. Mi smo generacija prve polovice dvadesetog vijeka i ušli smo u drugu. A u tom razdoblju povijesti ratovi su tako strašno i univerzalno prisutni. Živimo pod stalnom prijetnjom sveopće nesreće!

Dan mira ima svrhu da nas uvede u što dublje razmatranje te vrednote. Što je mir? Koji su njegovi uvjeti? Odakle on izvire?

Mir ne znači samo šutnju oružja. Nije pravi mir, kojeg čuva samo ravnoteža naoružane jakosti.

U svom dokumentu Sv. Otac govori: »O miru se ne može s pravom govoriti ondje gdje se ne poštuju solidni temelji mira. To su iskrenost, tj. pravednost i ljubav u odnosima među državama i svake pojedine nacije, među samim građanima i u njihovu odnosu s predstavnicima vlasti. Gdje se ne priznaje i ne poštuje sloboda pojedinaca i naroda u svim njihovim građanskim, kulturnim, moralnim i vjerskim izražajima, ne može biti mira, iako pritisak može stvoriti vanjski privid reda i zakonitosti.«

Za nas dakle mir znači nešto neizmjerno veliko, vrijedno, bogato i plodno. Za nas mir znači pravdu, ljubav i slobodu u kojoj je ljudska osoba savršeno poštivana. Za nas mir znači danu mogućnost svakoj osobi da razvije svoju ličnost i da bogatstvom uma i srca sudjeluje u gradnji boljeg svijeta za dobro svih ljudi, svoje braće. Za nas mir znači slogu i slobodu svih naroda. Za nas mir znači odsutnost svakog nasilja, svake diskriminacije bilo idejne, bilo rasne. Za nas mir znači pomirenu ljudsku obitelj u kojoj neće biti gladnih, ni onih bez odijela, ni onih bez krova nad glavom, ni poniženih, ni progonjenih radi pravde! Svemu tome je papa Pavao VI. dao ime napredak kao novi naziv mira (Populorum progressio br. 76).

U enciklici Populorum progressio Papa je rekao: »Mir se gradi iz dana u dan težeći za redom koji je Bog htio, koji podrazumijeva sve potpuniju pravdu među ljudima« (Br. 76).

Mi znamo da je za ostvarenje pravog mira, građenog po riječima pape Ivana XXIII. na istini, pravdi, slobodi i ljubavi (Pacem in terris) neizrecivo važna duhovna i vječna dimenzija.

Božje zapovijedi su savršeni poredak prava, dužnosti i vrednota, koji odgovara najunutarnijim težnjama čovjeka i one su temelj i uvjet mira. To je Božji ustav na kojem bi se morali nadahnjivati svi ustavi svijeta. Božje zapovijedi nisu teorija koja bi kao preživjela spadala u prošlost. One su uvjeti života svakog pojedinca i cijele ljudske obitelji.

Mir se ne može nametnuti izvana, ako ne raste iz nas samih. On se mora graditi u nutrini bića. On je disanje čistih duša i poštenih srdaca, koje ljube dobro i odbacuju svako zlo.

U svom dokumentu Sv. Otac govori: »Mir može stvarno proizaći jedino iz evanđelja ... Mi koji vjerujemo u evanđelje možemo u ovu proslavu Dana mira unijeti čudesno blago jakih i izvornih misli. Misao o nepovredivom i sveopćem bratstvu svih ljudi koje proizlazi iz vrhovnog i dobrog Božjeg očinstva, iz zajednice koja nas stvarno ili u nadi sve ujedinjuje u Kristu...« Ali evanđelje moramo naviještati i živjeti da bismo bili autentični graditelji mira.

Osim toga, piše Sv. Otac, »mi iznad svega imamo jedinstveno oružje za mir, a to je molitva s njezinim izvanrednim energijama moralnog jačanja i učvršćivanja nadnaravnih božanskih činilaca duhovne i političke obnove. Molitva svakom daje mogućnost da se iskreno ispita o uzrocima nezadovoljstva i nasilja koji se možda mogu naći u svačijem srcu«.

Za nas dakle Dan mira, bit će dan molitve i dan ispita savjesti. To je prava pedagogija istinskih mirotvoraca. Isusovo rođenje anđeli su slavili pjesmom: »Slava Bogu na visini, a na zemlji mir ljudima dobre volje!« (Lk 2, 14). Prorok Izaija nazvao ga je Knezom mira (Iz 9, 6), a on je mirotvorcima dao veliko obećanje i naslov: »Blaženi mirotvorci jer će se sinovi Božji zvati« (Mt 5, 9).

Molimo za mir, živimo u sebi mir Božji i tako izvršimo svoju kršćansku dužnost za mir svijeta.

S imenom Isusovim po uzoru Majke Božje živimo evanđelje mira (Ef 6, 15) i »Božji mir koji nadilazi svaki um, neka čuva vaša srca i vaše misli u našem Gospodinu Isusu Kristu« (Fil 3, 7). U Novoj godini 1968. i uvijek pratio vas blagoslov mira!

U Zagrebu, 19. prosinca 1967.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Ova Okružnica neka se pročita u nedjelju prije Nove godine, a na Novu godinu neka se propovijeda u tom smislu.

U svim crkvama na Novu godinu neka se služi misa za mir. Misa je prema obrascu blagdana.

Župnici i upravitelji župa toga dana neka za biniranu misu ne uzmu privatne nakane, nego neka jednu služe pro populo kao redovito, a drugu za mir na nakanu Sv. Oca. Misa za mir neka bude misa kojoj prisustvuje veći broj vjernika.

Vjernicima osobito treba preporučiti da u svoje obiteljske molitve uključe trajno tu nakanu. Preporučiti je osobito bolesnicima i djeci!

1968.

Imenovanje našega kardinala

PROČELNIKOM SV. KONGREGACIJE ZA NAUK VJERE

Draga braćo svećenici i dragi vjernici!

NJEGOVA UZORITOST FRANJO KARDINAL ŠEPER NADBISKUP ZAGREBAČKI IMENOVAN JE OD SV. OCA PAPE PAVLA VI. PROČELNIKOM KONGREGACIJE ZA NAUKU VJERE!

U povijesti naše nadbiskupije ta će vijest biti zapisana kao jedan od najvećih događaja. Provodeći reformu rimske Kurije dosljedno duhu II. vatikanskog sabora sv. otac Pavao VI. svjestan ozbiljnosti toga pothvata pred Bogom je razmišljao o važnosti položaja i prikladnosti osoba koje će odabrati za svoje najbliže suradnike u vrhovnoj upravi univerzalne Crkve. U ovo postkoncilsko doba puno nada i previranja, uspjeha i opasnosti, smionih traženja i dubokih promjena Kongregacija za nauku vjere prema novim zamislima postaje životno središte Crkve iz kojeg će strujiti svjetlo i usmjerenje velike postkoncilske obnove.

Na to nadasve odgovorno mjesto mogla je doći samo osoba izvanrednog Papinog povjerenja. Odluka za taj izbor sigurno je sazrijevala u dugoj šutnji i molitvi Sv. Oca.

Nisu li u životu Crkve odluke pastira vidljivo ostvarenje vječnih i tajnih Božjih odluka? »Kako su nedokučivi sudovi njegovi i neistraženi putovi njegovi. Jer tko je upoznao misao Gospodnju? Ili tko mu je bio savjetnik?« (Rim 11, 33—34)

Duhu Božjem nitko ne može biti savjetnikom, ali velikim odlukama ljudi za dobro Crkve i svijeta on je uvijek Duh savjeta.

I misao pape Pavla VI. nadahnuće Duha vodilo je u Zagreb.

U subotu 16. prosinca apostolski delegat je telefonirao Kardinalu da ga Sv. Otac zove što prije (quam primum) u Rim. Nitko nije znao svrhu tog poziva, ali smo slutili da mora biti važan razlog. U utorak 19. prosinca Kardinal putuje avionom u Rim. U četvrtak 21. XII. primljen je od državnog tajnika kardinala Cicognani. Ovaj ga je dočekao odmah riječima: »Sv. Otac želi da dođete u Rim, Eminenza!« — »Evo tu sam!« — odgovori Kardinal. »Ali za stalno, Eminenza« — nastavi državni tajnik. I sada je Nadbiskup doznao razlog tako hitnog poziva. Iza toga bio je primljen kod Sv. Oca. Izložio je Sv. Ocu svoje poteškoće ali izrazio i poslušnost. Papa je rekao: »Razmislit ćemo i molit ćemo!«

U petak 22. XII. Uzoriti se vratio avionom iz Rima i šutio je o razlozima svoga puta. Ali 5. siječnja dobiva pismo od kardinala državnog tajnika o odluci Sv. Oca. 8. siječnja dolazi brzojav da će toga dana poslije podne imenovanje biti (publici juris) objavljeno. I vijest je odjeknula svijetom! Sada znamo tko je odabran za pročelnika Kongregacije za nauku vjere! Kroz nju će u razmjerima svijeta ostvarivati svoje geslo: »Veritatem facientes in caritate!« Zagrebački nadbiskup i hrvatski metropolita dar su hrvatskog naroda i naše nadbiskupije univerzalnoj Crkvi.

To je čast, povjerenje, odlikovanje, velika pažnja. Ima toliko svjetla u tom imenovanju i za osobu našeg Nadbiskupa i za našu povijest i za dobro malog nam naroda. Ali ipak duhovna obitelj zagrebačke nadbiskupije doživljava to imenovanje potresena, zabrinuta i žalosna. Ono znači, makar i privremeni, rastanak s natpastirom, čija prisutnost u našoj sredini znači nenadoknadivo mnogo. Ličnost svjetskog ugleda, staloženo vodstvo dijeceze, sigurnost stanovišta i čvrsta zaštita, sve je to za nas značila Kardinalova osoba. Njegov odlazak iz sredine duhovne obitelji smatramo gubitkom koji nas napunja zabrinutošću i tjeskobom.

Za život domaće Crkve to je suviše bolna promjena i još ne možemo pravo sagledati njezin doseg. To su razumjeli i oni koji su čestitali ovom prigodom univerzalnoj Crkvi ali su izražavali saučešće domaćoj Crkvi. U našim prilikama kad nam je Kardinalova prisutnost tako dragocjeno potrebna, naš dar znači i veliku žrtvu. Molimo ustrajno i ponizno da obilni Božji blagoslov prati dragog nam Natpastira u njegovoj novoj i odgovornoj službi za njegovo lično dobro i dobro Crkve Božje. To neka bude trajno svjedočanstvo naše zahvalnosti za sve dobro što smo od njega primili i što ćemo još primiti!

Molimo žarko i revno da Duh savjeta nadahne Sv. Oca da ostavi i dalje neraskinutu duhovnu vezu Pastira i stada.

Neka nad Pastirom i vjernicima beskrajnom dobrotom bdije božanska Providnost i neka nas zagovara Bezgrešna Bogorodica, Majka Crkve!

U Zagrebu, dne 17. siječnja 1968.

Franjo Kuharić
generalni vikar

Apostolat umirućih

Draga braćo svećenici i dragi vjernici!

Cijelo sedmo poglavlje koncilske Konstitucije o Crkvi — Lumen gentium — govori o Crkvi kao Božjem narodu koji kroz vrijeme putuje, hodočasti u susret punini ljubavi i života u vječnosti. Narod Božji jest Ecclesia peregrinans!

»... Jaki u vjeri čekamo blaženu nadu i dolazak slave velikoga Boga i Spasitelja našega, Isusa Krista« (Tit 2, 13), »koji će preobraziti naše poniženo tijelo, da bude jednako slavnom tijelu njegovu« (Fil 3, 21) i koji će doći »da se proslavi u svojim svetima i da bude divan u svima koji su vjerovali« (2 Sol 1, 10) (LG br. 48).

U Isusu Kristu i po Isusu Kristu na tu »blaženu nadu« pozvani su svi ljudi, cijela čovječanska obitelj, jer Bog hoće da se svi ljudi spase (1 Tim 2, 4).

Svaki je čovjek stvaranjem a onda i otkupljenjem pozvan k vječnoj baštini i u zemaljskom životu kroz promjenljivost i prolaznost vremena nužno se približava vratima smrti kao ulazu vječnosti. Objava Božja nas uči da je konačna stvarnost vječnoga života dvostruka prema tome, da li je čovjek umro u stanju grijeha ili u stanju milosti. »Et ibunt hi in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam — I ovi će otići u vječnu muku, a pravednici u život vječni« (Mt 25, 46).

To je jedna od glavnih istina našega vjerovanja. Sadrži u sebi zanosnu nadu za one koji Boga ljube (1 Kor 2, 9), ali isto tako navije-

šta potresnom ozbiljnošću neizrecivu nesreću onima koji odlaze iz svijeta s pobunom grijeha u duši.

Cijelim se svojim životom čovjek zapravo usmjeruje prema blaženstvu ili prokletstvu čineći dobro ili zlo. Kada slobodnom i svjesnom odlukom čini zlo, svojom voljom koraca putovima pakla, »ali Bog koji je bogat milosrđem radi velike svoje ljubavi, kojom nas ljubi« (Ef 2, 4), daje grešniku milosti i vremena da se skruši i dobije oproštenje. Još u času smrti čovjek se može pomiriti s Bogom, ako se odazove milosti. Još ima malo vremena da se odluči za spasenje ili propast. Poslije smrti nema više promjene.

Zadnja odluka može smrt učiniti vratima neba ili vratima pakla. Skrušeni je razbojnik na času smrti čuo riječi: »Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju« (Lk 23, 43).

Što dublje ulazimo u teologiju smrti i u misterij vječnosti to snažnije doživljavamo sudbonosnu važnost posljednjih časova putovanja, koje zovemo umiranjem. Tada je još Isus Krist prisutan uz čovjeka kao Spasitelj sa željom da spasi dušu koja je plaćena velikom cijenom njegove krvi (1 Pt 1, 19). »Evo stojim pred vratima i kucam. Ako tko čuje moj glas i otvori vrata, ući ću k njemu i večerat ću s njim, i on sa mnom« (Otk 3, 20). Ako se duša i tada istrgne iz Božje ljubavi, poslije prelaza iz vremena u vječnost susreće se samo sa Sucem i neopozivom odlukom tone u apsolutnu nesreću svoje egzistencije.

A svakog dana oko 200.000 ljudskih bića ostavlja svijet i poput velike rijeke kroz vrata smrti utječe u vječnost. Svakog dana oko 200.000 članova ljudske obitelji proživljava svoju agoniju i u posljednjoj borbi, u kojoj je Bog još uvijek blizu, ali ni Sotona nije daleko, opredjeljuje se zauvijek. Sigurno su mnogi od njih pripravljeni pokorom u duljem ili kraćem bolovanju, sakramentima i ljubavlju, pa smireno i vedro idu u susret ostvarenju svoje »blažene nade«.

Mnogi se životom vjere i poslušnosti spremaju za neizrecivo radosni susret licem u lice s Bogom. Njegova nedokučiva ljepota bit će njihova vječna svjetlost. Njegova ljubav bit će njihova uvijek nova radost. Makar mnogi morali proći i kroz čistilište, ipak im je osiguran konačni posjed nebeskog Jeruzalema.

Ali koliki se također nađu pred vratima smrti nepripravni. Nagla smrt i razne nesreće kose tolike živote svakog dana. Koliki opet ne shvaćaju bolesti kao prigodu očišćenja i uporno odbijaju pomirenje! Svi se takvi umirući nalaze u najvećoj opasnosti da uđu u

posjed vječnosti koja će za njih biti vječni rastanak s Bogom. A to znači vječno piti tugu bez mjere i očaj bez nade. Utopljeni u mržnju škripaju zubima vječno kovitlani olujom srdžbe, zatvoreni u tamni mrak (2 Pt 2, 17).

Tolika opasnost u kojoj se nalaze umirući, mora u nama probuditi najdublje sažaljenje i strepnju nad njihovom sudbinom. Čujmo neprestani S.O.S. što nam sa granica vječnosti viče svakog sata veliko mnoštvo umirućih ljudi, naše braće!

U jedinstvu s Isusom Kristom, koji nas je ljubio i predao se za nas (Gal 2, 20), svojom molitvom i žrtvom možemo sudjelovati u spasavanju umirućih da im izmolimo snažnu milost da se u zadnjim trenucima u njihovoj duši izvojuje pobjeda Božja! Tek na drugom svijetu bit će nam otkrivene tajne i vidjet ćemo kolike su duše u zadnjem času ekonomijom milosti, zasluga i zagovora bile spašene za život vječni.

Ta kratka meditacija neka nas uvjeri da je potrebno razvijati snažniji *apostolat umirućih,* jer su oni u perspektivi vječnosti najpotrebniji milosne pomoći. Možda je ta dimenzija apostolata prilično zanemarena? Sada se u Crkvi razvija pokret za duhovnu pomoć umirućima. Taj apostolat pokreće s blagoslovom Sv. Oca Pape kongregacija kontemplativnih redovnica Agonije Isusovog Srca. Kuća matica im je u Bruxelles-u.

Dekret Sv. penitencijarije (AAS 1961. str. 56, od 21. X. 1960. — naveden u pismu spomenute Kongregacije od 2. I. 1967.) upozorava sve vjernike na mogućnost da svim ljudima primjenjuju neizmjerne zasluge žrtve Križa, koja se bez prestanka obnavlja na oltarima svijeta, i tako im osiguraju vječnost »Božjeg djeteta«. U tom Dekretu saopćuje se da je papa Ivan XXIII. podijelio djelomični oprost, tko pobožno prisustvuje sv. misi i prikaže je za umiruće. Jedanput mjesečno potpuni oprost uz obične uvjete, ako se to čini svaki dan kroz mjesec dana. U nakani toga apostolata okupljaju se prijatelji Djela za spas umirućih.

Već je oko 150 kardinala, nadbiskupa i biskupa iz 45 zemalja sa pet kontinenata usvojilo u svojim dijecezama taj apostolat. *Mjesec veljača je proglašen mjesecom umirućih.* Na početku toga mjeseca, na Svijećnicu, blagoslivljaju se svijeće koje obično vjernici čuvaju dirljivom pažnjom da ih stave u ruku umirućih! Kako je s osobitom brigom blagopokojni kardinal Stepinac opominjao da mu stave u ruku tu blagoslovljenu svijeću kao simbol vjere i nade!

Nagovori vjernicima i zajedničke molitve za umiruće kroz taj mjesec imaju posebnu svrhu i smisao da u vjernicima stvore raspoloženje, kako bi se trajno oduševili za apostolat umirućih. Sv. otac Pavao VI. u jednoj audijenciji u mjesecu listopadu 1965. rekao je predsjedniku kanadskog Komiteta za pomoć umirućima: »Svakodnevna molitva za umiruće neka se smatra osobnom dužnošću... Uobičajeno prikazivanje zasluga mise može osigurati spasenje mnogih duša« (Versle Père).

Smatram veoma potrebnim i korisnim da se i u našoj nadbiskupiji svećenici i vjernici priključe tom djelu velike duhovne pomoći. *Stoga u našoj dijecezi proglašujem mjesec veljaču sada i ubuduće mjesecom posvećenim apostolatu umirućih!*

Taj apostolat dobiva svoje puno opravdanje i poticaj duhom Koncila koji nas sve poziva na suradnju s Isusom Kristom u spasavanju braće ljudi. Preporučajmo umiruće osobito Isusovom Srcu, kroz koje je prošla sva tjeskoba naše smrti. Preporučajmo ih Majci Božjoj. Ona je bila prisutna kod smrti svoga Sina, neka bude prisutna i kod umiruće svoje djece kao najmoćnija Zagovornica i Majka.

Sudjelovanje u tom velikom djelu obogatit će i nas mnogim milostima za čas naše smrti. Ne znamo da li je blizu ili daleko, ali Spasitelj nas sve upozorava: »Bdijte, dakle, jer ne znate u koji će dan doći vaš Gospodin« (Mt 24, 42).

Sve vas blagoslivljem u Ime Oca i Sina i Duha Svetoga! Amen.

U Zagrebu, 18. siječnja 1968.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Dekret

O USTANOVLJENJU CENTRA ZA KONCILSKA ISTRAŽIVANJA, DOKUMENTACIJU I INFORMACIJE »KRŠĆANSKA SADAŠNJOST«

Organska i djelotvorna provedba koncilske obnove kod nas ovisi o dubljem i širem poznavanju koncilske misli, nastojanja i gibanja. Da bi se taj cilj što bolje postigao, korisno je da se posebno povedu napori oko istraživanja i dokumentacije koncilske misli i problematike te da se stvori što šira mogućnost informacija u tom pogledu.

Vodeći računa o tim potrebama i uzevši u obzir iskustva koja su dosad postignuta djelatnošću Uredništva »Svesci — kršćanska sadašnjost«, ovime

u s t a n o v l j u j e m

crkvenu ustanovu za izvršivanje tih zadataka pod naslovom

KRŠĆANSKA SADAŠNJOST

CENTAR ZA KONCILSKA ISTRAŽIVANJA, DOKUMENTACIJU I INFORMACIJE

I. Centar razvija svoju djelatnost u prostorijama Uredništva časopisa »Svesci — kršćanska sadašnjost«, koje time postaju prostorije samoga Centra, a časopisi i ostale dosadašnje djelatnosti Uredništva postaju dio djelatnosti Centra. Time se u stvari proširuje djelatnost Uredništva »Svezaka«.

II. Posebnim dekretom imenujem Pročelnika Centra koji će uz pomoć i suradnju postojećeg Uredništva razviti potrebnu djelatnost te u toku od tri godine, naročito putem iskustava koja će se steći, provesti unutrašnju strukturiranost Centra i načiniti Statut koji će tada predložiti na odobrenje ovoj duhovnoj oblasti.

III. U zadatke Centra, uz izdavanje časopisa »Svesci-kršćanska sadašnjost« i biblioteke »Dokumenti«, idu slijedeće djelatnosti:

Pokretanje i izdavanje časopisa i biltena i drugih povremenih ili prigodnih tiskanih ili umnoženih stvari dokumentacionog, informativnog, ilustrativnog, istraživalačkog ili stvaralačkog i informativnog karaktera u okviru koncilske obnove i zadataka što ih Koncil stavlja

pred suvremene kršćane, naročito u cilju ostvarenja pravog i iskrenog dijaloga među kršćanima samima i sa suvremenim svijetom i kulturom.

Izdavanje većih ili manjih spisa i djela i drugih publikacija koje služe istome cilju.

Organiziranje predavanja, konferencija, simpozija, tečajeva, diskusija, i drugih priredbi koje idu u okvir suvremene kršćanske tematike, u svojim prostorijama ili također na drugim odgovarajućim mjestima.

Stavljanje na uvid zainteresiranima, u vlastitim prostorijama, knjiga, časopisa, novina i drugog materijala koji može poslužiti ciljevima o kojima je riječ u uvodnom dijelu ovoga dekreta.

Briga oko toga da se spomenuti ciljevi ostvaruju također putem ostalih sredstava komunikacija.

IV. Centar se može, s obzirom na ekonomsku stranu svoga djelovanja, u pojedinim svojim edicijama ili djelatnostima ili priredbama vezati uz različite nakladnike ili različite ustanove, slično kao što je u pogledu časopisa »Svesci — kršćanska sadašnjost« i biblioteke »Dokumenti« vezan uz »Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda«, a može se kao crkvena kulturna ustanova također autofinancirati.

V. Centar stoji pod nadzorom Ordinarija zagrebačke nadbiskupije kojemu će Pročelnik Centra krajem svake kalendarske godine podnijeti opširan izvještaj o radu u proteklog godini.

VI. Ustanovljenjem Centra »Kršćanska sadašnjost« želi se uspostaviti temelj za promicanje svih spomenutih djelatnosti ne isključujući nipošto drugih inicijativa ili pothvata s drugih strana u istom smislu i prema istom cilju.

U Zagrebu, 22. veljače 1968.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Dekret

O OSNUTKU SVEĆENIČKOG VIJEĆA ZA ZAGREBAČKU NADBISKUPIJU

Na temelju motuproprija »Ecclesiae Sanctae« od 6. VIII. 1966. (I, 15), a u vezi s koncilskim dekretom »Presbyterorum ordinis« (br. 7) izdajem ovaj

DEKRET

Čl. 1. Osniva se Svećeničko vijeće (Consilium presbyterale) za zagrebačku nadbiskupiju, kao stalna ustanova nadbiskupije.

Čl. 2. Vijeće ima svrhu da uspješno pomaže nadbiskupu u upravi nadbiskupije u svemu što se tiče pastoralnog rada i dobra dijeceze (cfr. »Ecclesiae Sanctae« I, 15. § 1).

Čl. 3. Vijeće ima samo savjetodavni glas (»Ecclesiae Sanctae« I, 15 § 3).

Čl. 4. U slučaju sedisvakancije Svećeničko vijeće prestaje, ukoliko ga kapitularni vikar ili apost. administrator, uz odobrenje Sv. Stolice (S. Congreg. de Clericis) ne potvrdi. — Novoimenovani nadbiskup postavlja novo Vijeće (cfr. »Ecclesiae Sanctae« I, 15, § 4).

Čl. 5. Vijeće saziva nadbiskup te mu osobno ili po svom delegatu predsjeda.

Čl. 6. Članovi su ili po službi ili birani.

Čl. 7. Članovi po službi jesu:

a) pomoćni biskupi, dotično generalni vikari
b) nadbiskupski kancelar,
c) predstojnik Centralnog ureda

Čl. 8. Birani članovi jesu:

a) jedan predstavnik Prvost. kaptola,
b) jedan predstavnik Bogosl. sjemeništa,
c) jedan predstavnik Dječ. sjemeništa,
d) jedan predstavnik Bogosl. fakulteta,
e) predstavnici aktivnog dijecezanskog pastoralnog klera (dekani, župnici, upravitelji župa i subsidijari) birani prema odredbi čl. 13.

f) jedan predstavnik umirovljenika,
g) jedan predstavnik kapelana,
h) dva predstavnika redovnika koji rade u duhovnoj pastvi. Oba predstavnika ne mogu pripadati istom redu.

Čl. 9. Uz svakog člana Vijeća bira se i jedan zamjenik.

Čl. 10. Mandat biranih članova i njihovih zamjenika traje 4 godine, s time da mogu ponovno biti birani.

Čl. 11. Aktivno i pasivno pravo glasa imaju svi svećenici zagrebačke nadbiskupije (aktivni i umirovljenici); redovnici koji su po Nadbisk. duhovnom stolu namješteni u pastoralnoj službi; svećenici inkardinirani u drugim dijecezama koji dekretom Nadbisk. duhovnog stola vrše pastoralnu službu u nadbiskupiji.

Čl. 12. Predstavnika Prvost. kaptola bira Kaptol na svojoj sjednici; predstavnika Bogosl. sjemeništa poglavari između sebe; predstavnika Dječ. sjemeništa, sjemenišni poglavari zajedno s profesorima-svećenicima Interdijec. vjerske škole; predstavnika Bogosl. fakulteta bira Fakultetsko vijeće.

Čl. 13. Predstavnici aktivnog dijecezanskog klera biraju se prema ovom ključu:

a) pastoralni kler proarhiđakonata grada Zagreba (izuzev kapelane) zajedno s Prebendarskim zborom *bira tri* člana;
b) arhiđakonati koji imadu više od 25 župa: katedralni (osim proarhiđakonata grada Zagreba), zagorski, guščanski, komarnički, čazmanski, gorički, kalnički i turopoljski biraju svaki po *dva* člana;
c) arhiđakonati koji imadu do 25 župa: gorski, svetačji, bekšinski, dubički, vrbovečki, varaždinski (zajedno s Čazmanskim zbornim kaptolom) i vaškanski biraju svaki po *jednog* člana.

Čl. 14. Svaki koji ima pravo glasa može birati samo pripadnika svoga arhiđakonata dotične grupe (umirovljenici, kapelani, redovnici).

Čl. 15. Način biranja članova Vijeća ustanovit će se posebnom odredbom.

Čl. 16. Na prvoj sjednici Vijeća izabrat će se tajnim glasovanjem Poslovni odbor koji se sastoji od sedam članova i tajnika. — Poslovni

odbor saziva nadbiskup ili njegov delegat. Jedna od glavnih zadaća Poslovnog odbora bit će priređivanje materijala za plenarnu sjednicu.

Čl. 17. Svećeničko vijeće saziva nadbiskup prema potrebi, a najmanje jednom godišnje. — Poslovni će se odbor sastati barem dvaput godišnje.

Čl. 18. Svećeničko vijeće i Poslovni odbor donose zaključke apsolutnom većinom glasova. U slučaju jednake podijeljenosti glasova odlučuje glas predsjedatelja.

Čl. 19. Kod svake sjednice vijeća odredit će se, dogovorom ili biranjem, član koji će voditi zapisnik sjednice. Zapisnik potpisan po predsjedatelju i zapisničaru pohranit će se u arhivu Nadb. duhovnog stola.

U Zagrebu, na Cvjetnu nedjelju, dne 7. travnja 1968.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

Dekret

O OSNUTKU PASTORALNOG VIJEĆA ZA ZAGREBAČKU NADBISKUPIJU

Na temelju motuproprija »Ecclesiae Sanctae« od 6. 8. 1966. (I, 16), a u vezi s koncilskim dekretom »Christus Dominus« (br. 27, al. 5) izdajem ovaj

DEKRET

Čl. 1. Osniva se Pastoralno vijeće (Consilium pastorale) za zagrebačku nadbiskupiju, kao stalna ustanova nadbiskupije.

Čl. 2. Svrha je Pastoralnog vijeća studirati i istraživati sve što je u vezi s pastoralnom djelatnošću te donositi praktične smjernice, tako da se život i djelatnost Božjeg puka sve više uskladi s evanđeljem (cfr. »Ecclesiae Sanctae« br. 16 § 1).

Cijela Crkva u Hrvata bila je ponosna na kardinala Šepera i smatrala ga je svojim pa je zato često bio pozivan na razne svečanosti diljem domovine: pred šibenskom katedralom s biskupom Arnerićem prigodom proslave 900. obljetnice grada Šibenika 29. 9. 1966.

Skupa s drugim biskupima, klerom i bogoslovima na proslavi đakovačke katedrale-bazilike 2. 10. 1966.

Porečko-pulski biskup Dragutin Nežić pozdravlja kardinala za euharistijskog kongresa u Puli 28. 5. 1967.

Kao učitelj vjere kard. Šeper predavao je na Međunarodnom mariološkom kongresu u Zagrebu g. 1971.

Kao osobni izaslanik pape Pavla VI. predvodio je slavlje XIII. međunarodnog marijanskog kongresa u Mariji Bistrici g. 1971.

Papu Pavla VI. naš je kardinal zastupao i na jubilarnom slavlju u Solinu na spomen 13 stoljeća kršćanstva u Hrvata g. 1976. Na kraju svečane procesije biskupa s likom Gospe velikog hrvatskog zavjeta idu bečki nadbiskup König, pariški nadbiskup Marty i iza Gospina lika kardinal Šeper

Veličanstveni skup od oko tri stotine tisuća vjernika na brežuljku Grguru kod Nina na proslavi »Branimirove godine« g. 1979. predvodio je osobni predstavnik Svetog Oca Ivana Pavla II. pročelnik Svete kongregacije za nauk vjere: za vrijeme misnog prikazanja kardinalu Šeperu donose darove

Još kao zagrebački nadbiskup kardinal Šeper je često bio pozivan na razne svečanosti u inozemstvu: prigodom posjeta gradu Bariju u južnoj Italiji razgledao je i glasovitu špilju Castellana — 27. 11. 1965.

U travnju g. 1966. kardinal Šeper prvi put dolazi u Sjedinjene Američke Države. Pozvao ga je nekadašnji predstavnik Svete Stolice u Beogradu Patric Hurley a poslije nadbiskup u St. Augustine da u tom gradu posveti novu crkvu. Slika prikazuje kako se nadbiskup Hurley pozdravlja na uzletištu s rođakinjom kard. Šepera Štefanijom Jacob iz New Havena.

Na uzletištu John Kennedy njujorški kardinal Spellman dočekuje i pozdravlja kolegu iz Hrvatske

Naš kardinal je 7. 5. 1966. posjetio tada najuglednijeg hrvatskog svećenika u SAD msgra Ivana Stipanovića i njegova kasnijeg nasljednika Branka Radetića u hrvatskoj župi u Youngstownu.

Kardinal Šeper je obilazio i hrvatske župe i misije u inozemstvu pa je i pola godine prije svoje smrti posjetio hrvatske misije u Stuttgartu i Aalenu u Njemačkoj i župe u Torontu, Vancouveru i Calgaryju u Kanadi. Na slici s torontskim župnikom Josipom Đuranom na dan posvete nove župne crkve hrvatskih mučenika 6. 7. 1980. u Mississaugi.

Kardinal Franjo Šeper je cijelog svog života bio osjetljiva zdravlja. Neumorno je radio, mnogo čitao i malo se odmarao. No, posljednjih godina rado je u ljetu odlazio na odmor u jedno lječilište u Dürrnbergu kraj Salzburga odakle je u rujnu g. 1981. došao u domovinu da u Stražemanu posveti obnovljenu crkvu i da se oprosti od hrvatske domovine predosjećajući da se u nju više nikada živ neće vratiti.

Čl. 3. Vijeće ima samo savjetodavni glas (»Ecclesiae Sanctae« br. 16. § 2).

Čl. 4. Članove Vijeća imenuje Ordinarij na četiri godine, s tim da pojedini članovi mogu biti ponovno imenovani.

Čl. 5. Članstvo Vijeća sačinjavaju dijecezanski svećenici, redovnici, redovnice te katolički laici (muški i ženske).

Čl. 6. Vijeće saziva Ordinarij kadgod bude smatrao potrebnim (»Ecclesiae Sanctae« br. 16, § 2).

Čl. 7. Sjednicama Vijeća predsjeda Ordinarij ili njegov delegat.

Čl. 8. Na prvoj sjednici Vijeća izabrat će se između članova tajnim glasovanjem tajnik Vijeća i Poslovni odbor koji se sastoji od sedam članova. — U poslovnom odboru moraju biti zastupani i laici. Tajnik Poslovnog odbora ne mora biti svećenik.

Čl. 9. Poslovnom odboru predsjeda Ordinarij ili njegov delegat.

Čl. 10. Glavna zadaća Poslovnog odbora jest priređivanje materijala za sjednice Vijeća.

Čl. 11. Vijeće i Poslovni odbor donose zaključke apsolutnom većinom glasova. U slučaju jednake podijeljenosti glasova odlučuje glas predsjednika.

Čl. 12. Tajnik Vijeća vodi zapisnik sjednica Vijeća i Poslovnog odbora. Zapisnik, potpisan po predsjedatelju i tajniku, pohranjuje se u arhivu Nadb. duhovnog stola. U slučaju spriječenosti ili odsutnosti tajnika, članovi određuju tko će voditi zapisnik.

U Zagrebu, na blagdan Velike Gospe, dne 15. 8. 1968.

Franjo kard. Šeper, v. r.
nadbiskup

NEKE VAŽNIJE PROPOVIJEDI

Hrvatsko narodno hodočašće u Rimu u godini vjere 1967.

Evo pred licem Vaše Svetosti sinova i kćeri hrvatskog naroda, koje je u Rim privukla Godina vjere. U ovoj jubilarnoj godini u kojoj se slavi 1900. godišnjica mučeništva apostolskih prvaka, dolazimo s gorućom željom da počastimo trofeje Sv. Petra u Vatikanu i Sv. Pavla na Ostijskoj cesti. Dolazimo također, sigurno ne s manjom željom, »vidjeti Petra«, živog Petra, nasljednika onoga koji je od Krista Gospodina zavrijedio čuti: »Na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju«.

Veze između Petrove Stolice i hrvatskog naroda imaju početak već u VII. stoljeću, tj. odmah nakon što su naši pređi došli u današnju domovinu. Mi se time kao prvi među slavenskim narodima ponosimo.

Papa Ivan IV. Dalmatinac poslao je sredinom VII. stoljeća u Dalmaciju opata Martina da otkupi moći svetih mučenika koji su za vrijeme Dioklecijanova progonstva podnijeli mučeništvo u Saloni. Još i danas stoji vječni spomen na to u mozaiku u Lateranskoj krstionici. Konstantin VII. Porfirogenet u djelu »De administrando imperio« izričito tvrdi da su Hrvati primili kršćansku vjeru preko svećenika i đakona iz Rima. Papa Ivan VIII. u godini 879. pisao je hrvatskom knezu Branimiru: »Na dan Uzašašća Gospodnjega za vrijeme Mise na oltaru sv. Petra apostola uzdignutim rukama blagoslovili smo Tebe, sav Tvoj narod i svu Tvoju zemlju.«

Također u najtežim danima naše povijesti, u kojima smo — zbog turskih ratova svedeni na »ostatke ostataka nekad slavnog hrvatskog kraljevstva« — prinosili neizmjerne žrtve za kršćansku kulturu i evropsku zajednicu, rimski biskupi su naš narod ne samo počastili naslovom »predziđe kršćanstva« nego su nas na svaki način pomagali u toj borbi »za krst časni i slobodu zlatnu«. Toj očinskoj ljubavi rimskih biskupa naš je narod odgovarao sinovskom odanošću. Ta odanost hrvatskog naroda prema Petrovoj Stolici nije samo stvar prošlosti, nego još uvijek živi. Dokaz tome je i ovo mnoštvo pobožnih hodočasnika.

Srce našeg Svetog Oca je u zadnje vrijeme bilo nemalo tjeskobno zbog zastranjivanja među samim sinovima Crkve, zbog omalovažavanja crkvenog učiteljstva i crkvenog autoriteta. Neka znade »Sveti

Otac Papa« — kako naš narod običava reći — da u hrvatskim svećenicima i vjernicima ima najodanije sinove, koji Kristu, Crkvi Kristovoj, Petrovim nasljednicima i crkvenom učiteljstvu žele biti vjerni do posljednjeg daha života.

Jutros smo u bazilici sv. Petra prikazali koncelebriranu misu za Vašu Svetost da bi Vas Gospodin sačuvao i što prije Vam vratio puno zdravlje. Na kraju molimo Vašu Svetost da — kako je to učinio papa Ivan VIII. i toliki drugi pape — uzdigavši gore ruke blagoslovi nas prisutne, cijeli naš narod i cijelu našu zemlju.

Franjo kard. Šeper
nadbiskup zagrebački

Iz kardinalova govora

ZAGREBAČKA KATEDRALA, 7. III. 1965.

Gospodo biskupi, braćo svećenici, draga braćo i sestre!

Vi ste mi danas nešto priredili za što moram reći da me zbunjuje, kao što me je zbunila ona prva vijest koju sam dobio lično od Svetoga Oca da ima namjeru ubrojiti me u zbor kardinala svete rimske Crkve. Zbunjuju me jer znam da imade mnogo drugih koji su to više zaslužili nego ja. Mi ne možemo ovdje prigovarati namjerama Svetoga Oca Pape. Možda možemo naslućivati iz nekih njegovih vlastitih izjava kroz posljednjih mjesec dana i iz sastava novih članova kardinalskog zbora kakve je on pri tom imao nakane. U prvom redu Sveti Otac učinio je članovima kardinalskog zbora trojicu istočnih katoličkih patrijarha. Time je htio u duhu II. vatikanskog koncila pokazati koliku cijenu, vrijednost i važnost uživaju u katoličkoj Crkvi katolici istočnih obreda sa svojim tradicijama, sa svojim posebnim liturgijama, sa svojom posebnom poviješću i posebnim razvojem. Drugo što uočujem jest to da je Sveti Otac ubrojio među članove kardinalskog zbora tri predstavnika slavenskih naroda. Prije se znalo više puta prigovarati da slavenski narodi nisu dovoljno zastupljeni u kardinalskom zboru. Donedavna je bio samo jedan — poljski kardi-

nal Višinski. A eto, Sveti Otac je ovom zgodom ubrojio u kardinalski zbor i mučenički lik velikoga nadbiskupa ukrajinskoga Slipoga i patnika nadbiskupa praškoga, pripadnika češkoga naroda i onoga koji vama sada govori, pripadnika hrvatskoga naroda. Sveti Otac je tom prigodom istakao u čemu se sastoji taj čin koji je obavio. On je u govoru 25. veljače rekao da je novim kardinalima povjerio posebnu funkciju, autoritet i vlast, a ta se sastoji u tome da je približio sebi ove nove članove kardinalskog zbora da budu bliži njegovi suradnici, da dijele njegove brige, njegove napore u upravi opće Crkve.

Mi u hrvatskom jeziku imamo zgodan izraz kakav — koliko znadem — drugi narodi nemaju; mi kažemo: to je služba. A služba znači služenje. I kad netko dobiva u Crkvi autoritet, kad u Crkvi dobiva vlast, onda to ne dobiva zato da gospodari, nego da služi, kao što je Isus rekao: »Ja nisam došao na svijet da drugi meni služe nego da ja služim drugima.« I zbog toga govorim dalje u mislima Svetoga Oca: s tom službom spojena je odgovornost... odgovornost pred Bogom, odgovornost pred Crkvom...

To je smisao onoga što je Sveti Otac učinio — bez obzira na osobu, bez obzira na onoga koji je nosilac te službe.

Moram reći da se nisam tome nadao, a još manje želio... Ja to ne smatram nekim osobnim svojim odlikovanjem. To je odlikovanje u prvom redu našoj starodrevnoj i prostranoj zagrebačkoj nadbiskupiji... Ja to gledam kao odlikovanje hrvatskom narodu i kao odlikovanje svima katolicima u svim našim biskupijama, a gledam u tome i odgovornosti koje su s tim povezane. Kad smo pobliže pogledali prsten što ga je Sveti Otac kod obreda dao nama, novim kardinalima, vidjeli smo na tom prstenu preko kamena križ, a naokolo trnova kruna — kao neki predznak da će i ta služba donijeti svoje teškoće i patnje.

Ja sam već prestar a da bih mogao mijenjati svoju ćud i svoj karakter. I ja sam uvjeren da mi ova časna služba koju sam primio neće pomutiti pamet ni srce. Ne zaboravljam da potječem iz siromašne radničke obitelji gdje su se otac i mati teško morali boriti za svagdašnji kruh, boriti se i s nezaposlenošću i koji puta živjeti od milostinje... ali bili su to roditelji koji su usadili u srca svoje djece vjeru i poštivanje prema svetoj Crkvi. Bio sam sretan da sam smio postati svećenik i to me je toliko ispunilo da nisam nikada ni sanjao da bih mogao postići u Crkvi Kristovoj kakvu časnu službu. Ali, eto, moji poglavari su tok moga života okrenuli drugačije, drugim prav-

cem nego što sam ja htio. Ja se tome pokoravam i gledam u tomu volju Božju...

Vas, draga braćo i sestre, posebno vas, vjernike našega bijeloga dragoga grada Zagreba molim da me pomognete i da me poduprete. S Božjom milošću sve se može. Neprestano, stalno i trajno molite za svakoga natpastira da izvrši ono što Bog i sveta Crkva od njega traži.

Iz govora kardinala Šepera u katedrali, 12. VIII. 1971.

PRILIKOM OTVARANJA XIII. MARIJANSKOG KONGRESA

Upravo ja završen VI. međunarodni mariološki kongres na kojem su teolozi iz različitih dijelova svijeta i različitih kršćanskih vjeroispovijesti raspravljali o štovanju Marijinom u vremenu od 6. do 11. stoljeća. Na VI. kongresu u Fatimi raspravljalo se o temi »Marija u Sv. pismu«, na slijedećem kongresu o štovanju Marijinom između 1. i 5. stoljeća. Tako sva ova tri kongresa čine cjelinu. Od 1950. kad je održan I. mariološki kongres, uveden je običaj da se uz mariološki, uz znanstveni, održi također i marijanski namijenjen širokom krugu vjernika, kongres koji bi među vjernike, morao prenijeti ono što se spoznalo na naučnom kongresu.

Mi otvaramo danas XIII. marijanski kongres. Lani u svibnju Sv. Otac odredio je Zagreb i Mariju Bistricu sjedištem ovoga kongresa, čemu smo se svi toliko radovali na čelu sa Sv. Ocem.

Ova naša katedrala odiše na poseban način marijanskom atmosferom. To ne osjećamo od danas, već od početka kada je bila posvećena Mariji na nebo uzetoj i kralju sv. Stjepanu. Marija je njen titular — zaštitnica. Još prije 700 godina kad je biskup Timotej obnavljao katedralu koju su Tatari razorili, on je već tada u južnoj pokrajnoj lađi posvetio jedan oltar Majci Božjoj. Godine 1272. u ovoj katedrali donosi se odluka da se svako jutro drži pjevana sv. misa na čast Majci Božjoj. Ova katedrala posjeduje još jednu baroknu monstrancu, koja nosi na podnožju sliku Blažene Djevice na nebo uznesene u emajlu,

s natpisom: Blažena Djevica Marija, slava crkve zagrebačke. To je ta Marijina atmosfera stara 700 godina. Tu atmosferu pojačavaju grbovi onih biskupa i nadbiskupa, štovatelja Marijinih, koji su bili pokopani u ovoj našoj katedrali, kao npr. spomenik Martina Borkovića koji je dao tražiti zazidani kip M. Božje na Bistrici, koji je učinio mnogo toga za poljepšanje marijanskih svetišta u Lepoglavi i Remetama; zatim Juraj Franjuk, koji je dotadanju crkvu sv. Petra i Pavla na Bistrici posvetio na ime M. B. Snježne, pa nadbiskup kardinal Mihalović, koji je posvetio novi oltar na M. Bistrici, pa nadbiskup Bauer koji je okrunio zlatnom krunom kip M. Božje na Bistrici i na koncu naš kardinal Alojzije Stepinac, veliki štovatelj Majke Božje, veliki bistrički romar, koji je išao pješice na Bistricu, u Remete moliti za potrebe svoje biskupije. Upravo on se zalagao i materijalno da M. Bistrica ne postane mjesto turizma već mjesto pobožnih hodočasnika. I umro je pod slikom Majke Božje. Štovanje Marije je staro kao i Crkva, jer je Marija nedjeljivo vezana s Isusom Kristom, po Božjem planu. Prva štovateljica Marijina je ona anonimna žena iz Lukina Evanđelja, koja, kad je čula Isusa propovijedati, hvali njegovu Majku: Blago tijelu koje te je nosilo i prsima koje si sisao. Štovanje Majke Božje provlači se kao crvena nit kroz Crkvu kroz vjekove. I tu se natječe kršćanski Istok s kršćanskim Zapadom i ne zna se koji je napredniji. Ipak je Istok nekako išao pred Zapadom u srcu, osjećaju, poeziji — a možemo reći da je i po nauci Istok napredniji od nas Zapadnjaka.

Na II. vatikanskom koncilu izglasano je posebno poglavlje o Mariji, i to je prvi dokumenat jednog koncila gdje je nauka o Mariji prikazana kao zaokružena cjelina. Pitamo se danas nakon Koncila: zar ne izgleda da na nekim dijelovima svijeta doživljavamo neku krizu štovanja Marijina. U nekim krajevima, tako na Zapadu, čovjek bi rekao na »Divljem Zapadu« imade nekih nazovi-teologa koji kao s nekim užitkom žele da dokažu da Marija nije kao Djevica začela Isusa, poput neke degradacije Marije iza koje slijedi degradacija Isusa Krista, da nije bio Bog, već u prenesenom smislu Sin Božji. Osjeća se i propaganda protiv krunice. Staromodnost treba zamijeniti reformiranjem krunice. Neki teolozi naglašavaju pesimističnost krunice koja je suprotna pashalnom oduševljenju, a ne uviđaju da je potrebno i jedno i drugo.

Da li je naše doba suton kulta Majke Božje? Što očekujemo od ovog Kongresa? Ne mistično čudo, magične učinke, već produbljenje prave vjere prema Mariji Majci Božjoj.

Propovijed papinskog izaslanika kardinala Franje Šepera

U MARIJI BISTRICI, 15. VIII. 1971.

Hvaljen Isus i Marija!

Dragi štovatelji Marijini! Na današnji dan, prije deset godina, papa Ivan XXIII, papa Ivan Dobri, završavao je svoje godišnje duhovne vježbe, i navečer toga dana napisao je u svoj dnevnik ovo: »Evo vam opet jednoga od najsvečanijih i jednoga od najdražih spomendana u religioznoj godini. I ja danas, kada završavam svoje duhovne vježbe, ne bih mogao bolje sažeti glavnu misao koja me obuzimala ovih dana, nego onim vrlo poznatim i vrlo važnim riječima: *Ad Jesum per Mariam* — k Isusu po Mariji. Evo, meni se približava suton života (papa je bio u 80. godini), i ne mogu ništa drugo na završetku svoga života nego prigrliti Isusa, sina Marijina, koji mi se pruža po njezinim rukama«. To je zapisao papa Ivan XXIII. ravno prije 10 godina. Draga moja braćo i sestre! Mi danas ovdje završavamo XIII. međunarodni marijanski kongres. Naša Gospa skupila je u ovom ubavom kutiću našega Hrvatskog Zagorja ovo nepregledno mnoštvo (tko bi ga brojio!) iz svih krajeva naše domovine; spomenimo posebno one koji su došli u naročito velikim grupama: naši Istrani, braća Slovenci, Vojvođani, Dalmatinci; a ne zamjerite ako spomenem i svoj rodni kraj, Osijek; evo ih ovdje pred tribinom stoje i imadu svoje predstavnike. Ali nismo samo mi ovdje, ovdje su i predstavnici mnogih drugih naroda: među crkvenim dostojanstvenicima kardinalima i biskupima, među svećenicima i ostalima koji su prisustvovali dotično sudjelovali aktivno na ova dva Kongresa ima ih ovdje iz Amerike, i naše braće Hrvata i Amerikanaca, ima ih iz Belgije, Italije, Španjolske, Austrije, a na poseban način htio bih spomenuti braću gradišćanske Hrvate. Spominjem ovdje također sa zahvalom i radošću predstavnike pravoslavne Crkve, visoku preosveštenu gospodu Andreja i Emilijana. Istočna i Zapadna Crkva jedno su u štovanju Marijinu; ima među nama razlika, ali jedna je stvar u kojoj nema razlike, a to je štovanje Blažene Gospe. I eto, mi smo se ovdje skupili na ovom posvećenom tlu oko Gospe kojoj kip ovdje poštuju već od XVI. stoljeća, koja je doživjela različitu sudbinu, sa-

krivana bila pred Turcima, zazidavana, opet otkrivena i na kraju zlatnom krunom okrunjena. Ovaj marijanski kongres uzeo je sebi kao lozinku jednu riječ koja je također zapisana u našem marijanskom svetištu na Trškom vrhu, jedna riječ bremenita sadržaja: MARIA MUNDI MELIORIS ORIGO — Marija začetnica, početak boljega svijeta! Onaj tko je taj natpis postavio na Trškom vrhu, duboko je razmišljao o ulozi Marijinoj u tajni otkupljenja. O ulozi Marijinoj u Utjelovljenju Riječi Božje, o ulozi koju je Marija po Božjem promislu odigrala da bi Sin Božji postao čovjekom. On, pobjednik smrti i grijeha, on začetnik novoga poretka, začetnik nove ere u povijesti ljudskoga roda, začetnik novoga svijeta. I s pravom se Marija naziva također začetnicom novoga svijeta, jer nam je ona dala toga Spasitelja. Ali naš je Kongres ovu misao malo proširio i postavio si kao geslo: »Marija i današnji svijet«, dakle s posebnim obzirom na današnjicu pitamo se: dobro, što ima Marija reći nama danas, već nekako pri koncu XX. stoljeća? Ima li ona kakvu poruku danas za nas, za naš život, za naš svagdašnji konkretni život. Neki će možda reći: ona je previsoki uzor, mi znamo po vjeri da je ona začeta bez istočnog grijeha, mi znamo da ona nije nikada počinila nikakvoga osobnoga grijeha, to nam se čini kao neki daleki uzor, nedostiživ uzor; to je istina, taj je uzor nedostiživ, ali mi baš takove uzore trebamo. Onaj koji je ravan meni, taj meni ne može biti uzor, uzorom mi može biti samo netko tko je viši od mene. Drugi će opet reći: dobro, Marija je živjela u jedno sasvim drugo vrijeme povijesti ljudskoga roda, prije skoro 2000 godina, kad su kulturne i socijalne prilike bile sasvim drugačije, za vrijeme robovlasničkog sistema, za vrijeme kad žena još nije bila emancipirana. Kako može jedna takova žena nama biti uzor? Jest, moja braćo i sestre! Prošlo je skoro 2000 godina odonda, i svijet se u mnogočemu promijenio. Ali jedna stvar uvijek ostaje jednako nepromijenjena, a to je čovjek u svom odnosu prema Bogu. I eto, Marija je tu u svim pokoljenjima, i u našem današnjem pokoljenju, velik i aktivan uzor. U čemu ćemo uzeti sebi Mariju za uzor? U prvom redu, Marija je nama uzor vjere. Čuli ste malo prije u Evanđelju one riječi Elizabetine kod pohođenja: »Blago tebi što si povjerovala da će se na tebi ispuniti ono što ti je kazao Gospodin«. Marija kod navještenja, njezino cijelo držanje — to je bio velik čin vjere; vjera je temelj našega kršćanskoga života.

Sv. Pavao kaže da pravednik živi od vjere, a što znači vjerovati? Vjerovati znači oslanjati se na riječ Božju, oslanjati se bez rezerve, potpuno, svim srcem na istinitost i istinoljubivost Božju. Evo, Bog

nam progovara, Bog stupa u dodir s čovjekom, Bog se povjerava čovjeku, Bog se priopćuje čovjeku, Bog se ukazuje čovjeku; ako čovjek na ovu Božju riječ pozitivno odgovori, to znači vjeru. I, vidite, u takvoj vjeri, potpunoj, slijepoj vjeri, u našoj jakoj vjeri, Marija je za nas veliki uzor. Kad joj je anđeo navijestio da će začeti sina ona koja je sama rekla »Ja ne poznam muža«, i kad je anđeo rekao da će taj biti velik i da će se zvati Sin Božji, to su bile tako velike stvari da nije bilo lako vjerovati u to. Pa ipak Marija na tu riječ Božju, na tu objavu Božju, odgovara: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi tvojoj«. Evo velike Marijine vjere, evo uzora nama. Moja braćo i sestre, i nama se Bog objavio. Ne na način kako se objavio Mariji, izravno po anđelu, on nam se objavio po prorocima, objavio nam se po svome Sinu Isusu Kristu. I ta objava je došla do nas po Sv. pismu i po crkvenoj predaji. Ta objava je došla do nas, i tu objavu propovijeda živo crkveno učiteljstvo. I od nas se očekuje da i mi na ovu poruku Božju, da i mi na ovu riječ Božju kažemo: jest. Moja draga braćo i sestre, vi znate svi jako dobro da mi u današnjici proživljavamo neku krizu vjere, i to ne proživljavaju samo oni koji su poslije krize otišli, proživljavaju je ne samo oni koji žive nekako na rubu Crkve, nego i mnogi dobri praktični katolici osjećaju u sebi tu krizu vjere. Jer se danas počelo u sve sumnjati. Nema tako reći nijedne vjerske nauke, nema tako reći ni jedne moralne zasade kojom se ne drma, koja se ne stavlja u sumnju. I mnogi se pitaju: što je onda istina? Mnogi se pitaju što moramo na koncu vjerovati? Je li istina ono što se kroz stoljeća vjerovalo u katoličkoj Crkvi, ili je to sve bila neka obmana.

Moja braćo i sestre, mi imamo kratak odgovor na to što treba vjerovati. Na kraju drugoga stoljeća, sv. Irenej, biskup u Lionu, u Francuskoj, i mučenik, napisao je jednu knjigu protiv krivovjeraca, gnostika. Pobijao je te krivovjerce po crkvenoj predaji, po predaji u glavnijim, pogotovo apostolskim Crkvama koje su osnovali apostoli. I kaže u toj knjizi, govoreći o rimskoj Crkvi, da bi se s ovom Crkvom, radi njezinoga posebnoga prvenstva, morale složiti sve ostale Crkve, tj. svi vjernici i posvuda po svijetu. Evo, moja draga braćo i sestre, mi znamo tko je taj koji tu vjeru naučava i ne treba ništa drugo nego da se njega držimo.

Još bi se moglo mnogo toga reći u čemu ćemo nasljedovati Majku Božju. Ja bih, draga braćo i sestre, jednu stvar samo još rekao. O zadnjem prizoru u Evanđelju koji nam prikazuje Mariju. To je Ma-

rija pod križem. Marija nije padala u nesvijest pod križem, kako su često puta slikari znali prikazivati, niti je bježala od križa, nego kako kaže Evanđelje, stabat iuxta crucem. Stajala je uz križ Isusov.

Moja braćo i sestre! Isus nam je rekao: »Tko hoće mene slijediti, neka se odreče svega, neka uzme svoj križ na sebe i neka me slijedi.« Eto, to je jedna evanđeoska istina koja stoji i danas. Moramo iskreno priznati da smo svi mi više skloni bježati od križa. Svima nama je teško trpjeti, ali ne smijemo zaboraviti da je križ sastavni dio Isusova života. I da je isto tako križ sastavni dio života svakoga kršćanina. Nažalost, mi danas opažamo jedan veliki bijeg od križa. Nažalost, ja moram ovdje reći, i mnogi svećenici bježe od križa, i mnogi redovnici i redovnice bježe od križa, jer ostavljaju svoja svečana obećanja. Mnogi mladići i mlade djevojke bježe od križa, jer im je teško nositi križ. Mi, ako hoćemo biti pravi sljedbenici Kristovi i ako hoćemo biti prava djeca Marijina, moramo zajedno s Marijom stajati pod križem i ustrajati. Draga braćo, nadbiskup zagrebački rekao je za ovaj Kongres da je to Marijin pohod našoj zemlji. Jest, to je Kristov i Marijin pohod. I kada su upitali mnoge, što očekuju od tog Kongresa, odmah su rekli: svečanu duhovnu obnovu našega naroda. Jest, to je želja sviju nas. Ali, draga braćo i sestre, zapamtimo da to ovisi o nama. Ja ne vjerujem u neku magičnu moć nikakvih Kongresa i nikakvih procesija i nikakvih svečanosti, ali vjerujem u nesavladivu moć milosti Božje i vjerujem u veliku majčinsku ljubav Marijinu. No i ta milost i ta ljubav Marijina pobijedit će tek ako mi s njom sudjelujemo. Hoće li ovaj Kongres donijeti ploda i koliko će ga donijeti, ovisi o nama. Božje milosti i ljubavi Majčine neće uzmanjkati.

Da završim: počeo sam s papom Ivanom XXIII! Htio bih završiti s Pavlom VI. Bio sam prije deset dana kod Sv. Oca. I kad sam mu ponovno rekao da se prenose glasovi da će doći u Zagreb, on je odgovorio: Bit ću ondje srcem. Mi bismo voljeli da je on osobno ovdje. On je imao svojih razloga zbog kojih nije mogao doći. On je dao 31.000 dolara, to znači otprilike oko 45 milijuna starih dinara. I da nije bilo toga njegova dara, ne bi danas ova zgrada ovdje bila takova kakva ona jest. Sveti mi je Otac ovom prilikom, kako sam rekao, poklonio još jedan dar za Mariju Bistricu, spomen-dar na ove Kongrese, jedan kalež od suhoga zlata, a na podnožju toga kaleža urezana je Posljednja večera Isusova. Tim će se kaležom danas ovdje služiti sv. misa. Još nešto. Kako smo saznali, mi ćemo danas još čuti riječ Papinu. Na kraju ove sv. mise, preko radija će Sv. Otac i nama progovoriti, da tako bude još bliže nama ovdje. Ali ova barem duhovna

prisutnost Papina i nas na nešto obvezuje. Meni je tada rekao Sv. Otac neka posebno preporučim svima koji će doći ovamo na Bistricu da se posebno mole za njega i da se mole za Crkvu. A i u ovom pismu koje mi je poslao povodom ovih Kongresa isto tako je napisao neka se svi koji stupe preko praga ovoga svetišta mole za njega, neka se mole da po njegovoj službi Božja riječ teče i da se proslavljuje i da Crkvi nakon oluja sinu vedri dani. Evo, moja braćo i sestre, to ćemo mi danas Svetom Ocu obećati, zar ne? Vi znadete, Sv. Otac ima velikih poteškoća. Nekada, kad se govorilo o Papi, onda su uvijek svečano citirali iz Evanđelja sv. Mateja, 16. poglavlje: »Ti si Petar i na toj stijeni sazidat ću Crkvu svoju«, a danas? Danas se citira jedna riječ iz Poslanice sv. Pavla Galaćanima, gdje sv. Pavao kaže: »U lice sam mu se odupro«, sv. Petru, naime, u Antiohiji kad se sv. Petar iz obzira prema Židovima nije htio pridružiti, malo se distancirao od pokrštavanja pogana, onda mu je Pavao u lice rekao da ne valja što radi. A danas svi to citiraju kad se govori o Papi, ne više »Ti si Petar«, nego »Ja sam mu u lice rekao svoje«. To smo čitali u jednoj knjizi na hrvatskom jeziku pred nekoliko mjeseci, iste te riječi i u toj verziji smo čitali. Danas svatko misli, ne samo papini suradnici, ne samo kardinali i biskupi, nego svak misli da smije u svemu kritizirati papu; što god papa napravi sve se kritizira, ili ga kritizira desnica ili ga kritizira ljevica. Kad je izdao onaj veliki dokumenat o mješovitim ženidbama na temelju onoga što je Sinoda biskupa zaključila i poslao je svim biskupima da stave svoje primjedbe, ni to nije bilo dobro. Što god Papa napravi, ništa nije dobro. Svak misli da ima njega pravo kritizirati. Šta ćemo mi, draga braćo? Kratko ću vam reći i završiti. Prvih dana kad sam stigao u Zagreb dobio sam jedan telegram, zadnje riječi u tom telegramu su »mi smo s Papom«. Moja braćo i sestre, mi ćemo na kraju zahvaliti Bogu dragome za ovo što smo primili, ovaj prizor tu pred nama; mi bismo htjeli da se vrijeme zaustavi, da ga možemo uživati što dulje, nikada ga Bistrica nije doživjela i valjda neće. Bogu i Gospi hvala za ovaj današnji dan, i Bogu i Gospi hvala za ono što se ovih dana zbivalo u Zagrebu i ovdje na Bistrici. Dao Bog da to sve donese obilna ploda!

Hvaljen Isus i Marija! Amen!

Govor papina legata kardinala Franje Šepera

NA GLAVNOJ SVEČANOSTI 12. RUJNA 1976. U SOLINU

NA MEĐI PROŠLOSTI I BUDUĆNOSTI

Draga moja braćo i sestre, dragi štovatelji Marijini koji ste iz različitih krajeva danas došli ovamo na ovo sveto i veliko mjesto da počastite našu Gospu. Ovo je dan koji učini Gospodin, kličimo i radujmo se u njemu! Ovaj poziv na radost u Gospodinu, koji ponavljamo kroz cijelo uskrsno vrijeme, mislim da na poseban način pristaje za ovu zgodu koja nas je danas ovdje skupila. Mi danas ne neki način uronjavamo u davnu povijest hrvatskoga naroda, u davne događaje koji su se zbili ovdje na ovom povijesnom tlu, natopljenom krvlju kršćanskih mučenika za vrijeme rimskih careva, na području odabranom prije tisuću godina po bogoljubnoj kraljici Jeleni, da na njemu sagradi svoju zadužbinu, crkvu Svete Marije od Otoka. Što želimo? Ovim uronjavanjem u našu staru povijest želimo pronaći neke stalne niti koje se kroz tu povijest provlače, neke konstante, neke misli vodilje koje se provlače kroz religioznu povijest hrvatskoga naroda. A budući da je povijest učiteljica života — barem bi morala biti — ove nam misli vodilje mogu dati smjernice za našu budućnost, za naš kršćanski život u budućnosti.

Svi znamo, prvi povod za hrvatsku Marijinu godinu dala je tisućgodišnjica crkve Svete Marije od Otoka. Naši su biskupi s ovim jubilejem htjeli povezati jedan drugi: onaj koji smo trebali slaviti 1941. godine, ali su ratni događaji omeli potpuno ostvarenje te godine. To jest 1300 godina, otkako su Hrvati, naselivši se u svojoj novoj domovini ovdje na obali Jadrana, tada još pogani, došli prvi put u dodir s Petrovom katedrom u Rimu. Ti su se događaji zbili u 7. st. za vrijeme pape Ivana IV. koji je rodom bio Dalmatinac. Njegov izaslanik otkupio je ratne zarobljenike, i relikvije solinskih mučenika bile su, barem djelomično, odnesene u Rim. To je prvi dodir hrvatskog naroda s predstavnicima rimske Crkve. Dakako da to još nije bilo pokrštenje Hrvata, ali sigurno možemo reći da je taj događaj otvorio vrata i to tokom dugog niza godina dovelo do toga da su

Hrvati prihvatili kršćanstvo. Nema sumnje, prihvaćanje kršćanstva bila je historijska prekretnica u životu Hrvata. Kršćanstvo je udarilo svoj pečat na javni i privatni život naroda.

Što smo mi primili od kršćanstva? U prvom redu kršćanstvo je našim precima mjesto mitoloških predodžbi dalo vjeru u jednoga, pravoga, živoga, milosrdnoga Boga. Kršćanstvo nam je donijelo radosnu vijest, Evanđelje o Isusu Kristu Sinu Božjemu i Spasitelju našemu. Po krštenju mi smo bili u neku ruku nacijepljeni kao nova loza na trs koji je Isus Krist i od kojega struji neprestano život milosti i život svetosti u sve one koji se njega drže. Kršćanstvo nam je dalo odgovor na egzistencijalna pitanja života, o smislu života, o svrsi života, o smislu patnje, tom velikom problemu za svakoga čovjeka. Osim toga, mi smo po kršćanstvu stupili u kršćansku zajednicu naroda i na taj način smo se i kulturno obogatili. Nemojmo zaboraviti da tek od vremena kad smo stupili u ovu kršćansku zajednicu naroda posjedujemo naše prve pismene povijesne spomenike. Stoga eto današnji dan mora biti velik dan zahvale. Zahvale Bogu dragom za sve ono što je hrvatski narod u svojoj cjelini i što su svi pripadnici toga naroda kroz toliki niz stoljeća primili od kršćanske vjere. Ta je kršćanska vjera prelazila od koljena do koljena do današnjih dana, i mi smo sretni i mi smo ponosni da taj pečat kršćanstva ostaje na nama do današenjega dana i da smo ostali vjerni Kristu i njegovoj Crkvi.

Ali, moja draga braćo i sestre, dozvolite mi da postavim još jedno *pitanje* s tim u vezi. Mislim da si danas moramo postaviti jedno ozbiljno pitanje. U kolikoj smo mjeri mi u našoj prošlosti *ostvarili* Isusovo Evanđelje? U kolikoj mjeri ga mi danas ostvarujemo? Mi znamo iz povijesti da se Isusovo Evanđelje i Isusova nauka teško i mučno probija kroz povijest ljudskoga roda jer nalazi zapreke u samomu čovjeku, u našem neznanju, u našim slabostima, u našim strastima. A Evanđelje traži slobodnu odluku, i traži potpuno predanje svakog pojedinca. Zato mislim da se ni jedan narod ne može pohvaliti da je stopostotno proveo u svom životu Kristovo Evanđelje. Pitajmo se kako ga mi danas, potkraj 20. stoljeća, ostvarujemo. Mislim da bi trebalo obaviti jedan veliki ispit savjesti. Naveo bih samo neke stvari o kojima se možemo pitati. Najjednostavnija, najelementarnija stvar u vjerskom životu je molitva. Ona je odraz svijesti da priznajemo Božje veličanstvo i da smo ovisni i da smo povezani s njim. Kako je nekada bilo lijepo kad je čovjek navečer prolazio kroz naša sela, pa se iz jedne kuće, pa druge, pa treće čula molitva. Ima li danas još mnogo obiteljske molitve u hrvatskim kućama? Koliko ima, naža-

Ocima nadbiskupima i biskupima, braći svećenicima, svim redovničkim zajednicama i vjernicima, te svim prijateljima i znancima javljamo žalosnu vijest zbog rastanka na zemlji, ali punu krsćanske nade zbog susreta u Nebu, da se je odlukom božanske Providnosti

UZORITI GOSPODIN

FRANJO KARDINAL ŠEPER

Pročelnik Svete kongregacije za nauku vjere, prije toga nadbiskup i metropolita zagrebački, od 1960. do 1969. predsjednik BKJ, preselio u vječnu Domovinu, na predposljednji dan godine Gospodnje 1981., u tri sata ujutro, u Rimu, okrijepljen svetim otajstvima Otkupljenja.

Premda smo svi molili za njegovo ozdravljenje tijekom njegove teške bolesti, koju je on proživio kao pripravu za odlazak svome Gospodinu, smireno se podlažemo Božjoj volji.

Blagopokojni Kardinal rodio se 2. listopada 1905. U Osijeku. Za svećenika je zaredjen 26. listopada 1930. u Rimu. Biskupsko je posvećenje primio 21. rujna 1954. u Zagrebu. Nakon smrti svete uspomene Kardinala Alojzija Stepinca imenovan je 5. ožujka 1960. zagrebačkim nadbiskupom i metropolitom.Papa Pavao VI. imenovao ga je kardinalom -presbiterom 22. veljače 1965., a za pročelnika Svete kongregacije za nauku vjere izabrao ga je 8. siječnja 1968.

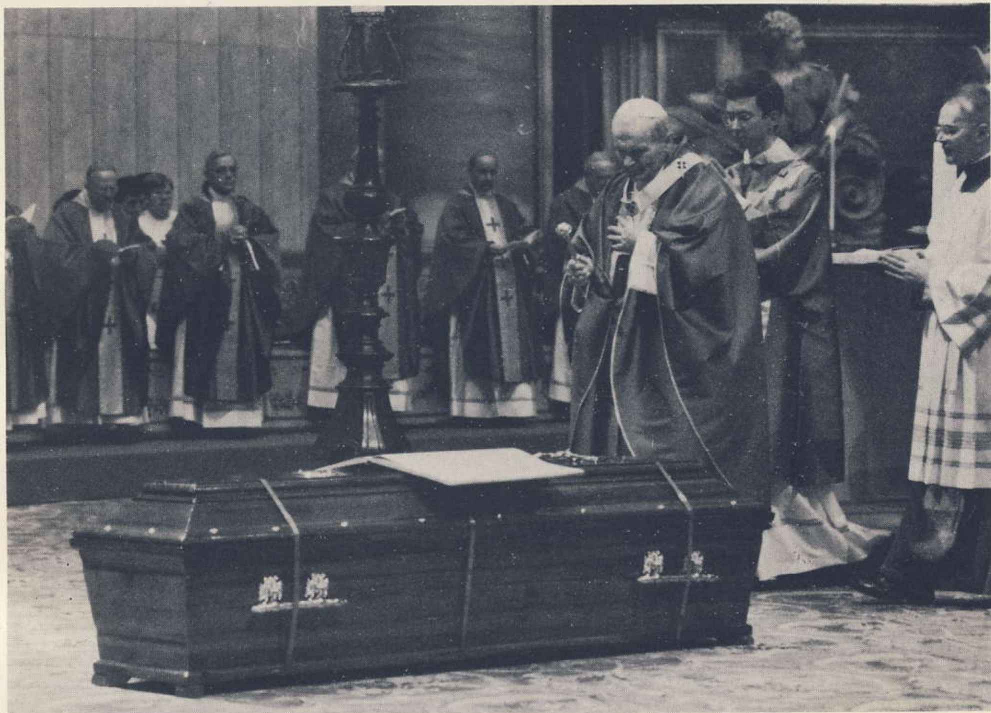
Tijelo blagopokojnog Kardinala bit će položeno za iščekivanje uskrsnuća u zagrebačkoj katedrali, uz svečani Requiem, u utorak, dne 5. siječnja u 16 sati.Prva Misa zadušnica bit će u zagrebačkoj katedrali već u subotu, 2. siječnja 1982. u 17,30.

»Znamo doista : ako se naš zemaljski dom, šator taj, razruši, imamo zgradu od Boga, dom nerukotvoren, vječan na nebesima« (2 Kor 5,1).

Blagi Isuse, udijeli mu MIR u nebeskoj Crkvi !

U Zagrebu, 30. prosinca 1981.

Prvostolni Kaptol zagrebački
Nadbiskup zagrebački i pomoćni biskupi

Papa Ivan Pavao II. poslije svete mise zadušnice u bazilici sv. Petra u Rimu 2. 1. 1982. daje zadnje odrešenje svom vjernom suradniku i prijatelju

Tri dana vjernici su iz cijele naše domovine dolazili do odra dragog kardinala u zagrebačkoj katedrali, a 5. 1. 1982. veliko mnoštvo ispunilo je katedralu i trg ispred nje prisustvujući sprovodu velikog sina Crkve i Hrvatske

Sprovodne obrede predvodio je osobni izaslanik Svetog Oca kardinal Paolo Bertoli uz asistenciju novog pročelnika Svete kongregacije za nauk vjere kardinala Josepha Ratzingera, nadbiskupa Marseillea kard. Rogera Etchegarayja, nadbiskupa Esztergoma kard. Lászla Lékaia i primasa Germaniae nadbiskupa Salzburga Karla Berga

Sprovodu je prisustvovao i apostolski pronuncij iz Beograda nadbiskup Michele Cecchini i sav katolički episkopat Jugoslavije te mnogi svećenici i redovnice

Velikom pokojniku odali su čast i predstavnici Srpske pravoslavne Crkve i Islamske vjerske zajednice. Bili su nazočni predstavnici saveznih i republičkih državnih vlasti

Naši svećenici, iseljenici i radnici na privremenom radu u inozemstvu poslali su na odar svog prijatelja i zaštitnika vijenac u obliku hrvatskog grba s natpisom na trobojnici »Dragom svome kardinalu — Hrvati izvan domovine«

lost, to znaju svi dušobrižnici — ovdje ih ima mnogo. A koliko se danas može naći djece već zrele za školu koja nisu od svojih roditelja uopće čula ni za kakvu molitvu ni naučila nikakvu molitvu. To je jedno veliko naše pitanje: poznavanje vjere. Kako je žalosno kad čovjek gleda, osobito u našim gradovima, kako mali postotak omladine dolazi na kršćanski nauk. Mnogi se roditelji boje, mnogi su nehajni, i tko zna kakve razloge imaju te zanemaruju ovu bitnu veliku dužnost. Kakav je to kršćanin koji ne poznaje svoje vjere?

Dozvolite da spomenem još jednu stvar, mučnu i bolnu. Nekad su naš narod uništavali stoljetni ratovi. Možda nema velikih bojišta po Evropi gdje nisu hrvatski vojnici ostavljali svoje kosti. Uništavale su nas bolesti, kuga, različite pošasti. Danas, na žalost, sami sebe uništavamo. Znate na što mislim: bijela kuga i pobačaj. Žalosno je bilo, nedavno sam čitao u jednim zagrebačkim novinama da je samo u Hrvatskoj u jednoj godini bilo 42.000 legalnih pobačaja, tj. takvih koje zakon ne kažnjava. Među njima velik broj učenica srednjih škola. Usporedimo to sa zahtjevima koje kršćanstvo na nas stavlja. Gdje smo mi? Neću spominjati opširno jednu drugu našu žalosnu odliku — psovku. Zato kažem, ako sve to ozbiljno promislimo, onda si moramo postaviti pitanje koliki je postotak našega naroda ozbiljno shvatio Evanđelje i obveze koje proizlaze iz krštenja. Krštenje je najveća naša životna obveza. To nije formalnost. Moramo shvatiti krutu stvarnost i ozbiljnost naše sadašnje kršćanske situacije. I stoga, ako je današnji dan — dan zahvale Bogu, on mora biti i dan kajanja. Barem mi koji smo se ovdje skupili, koji shvaćamo te stvari, da se iskreno pokajemo i za ono što smo mi učinili osobno i za ono što su počinili drugi pripadnici našega naroda.

Ovo je Marijina godina: tisuću godina otkad je na ovom području sagrađena Jelenina crkva; tisuću godina povijesno zajamčenog javnog štovanja Blažene Djevice Marije u hrvatskom narodu. I uistinu možemo reći da se to štovanje provlači kao jedna crvena nit kroz cijelu našu religioznu povijest. Čuli smo u čitanju danas kako je Marija bila prisutna u prvoj kršćanskoj zajednici nakon Isusova uzašašća. Zato isto možemo s ponosom reći da je Marija prisutna u životu Crkve među Hrvatima tokom stoljeća. Poput nekih drugih kršćanskih naroda, i mi nju nazivamo svojom kraljicom, kraljicom Hrvata. Na jednoj pokaznici u zagrebačkoj katedrali vidio sam napis: Slava zagrebačke Crkve Blažena Djevica Marija. To isto možemo reći da je ona slava splitske Crkve, da je slava zadarske Crkve, da je slava đakovačke Crkve, da je svih naših biskupija ve-

lika slava Blažena Djevica Marija. Štovanje Blažene Gospe ima svoj temelj u ulozi koju Marija igra i u ulozi koju je Mariji dosudio Bog u planu spasenja. U jednoj lijepoj himni na dan uzašašća Marijina, Marija se uspoređuje s ljestvama. Ljestve po kojima Bog silazi na zemlju, Svevišnji silazi na zemlju — utjelovljenje — i ljestve kojima se opet mi uspinjemo k Bogu. Evo, to je uloga Marijina i to je razlog zašto mi nju poštujemo. Danas u nekim dijelovima katoličke Crkve postoji neka tendencija, neka težnja koja ide za tim da se nekako smanji štovanje Marijino. Neki su čak govorili da je poslije Drugog vatikanskog koncila nastao suton štovanja Marijina. Braćo moja, ja vas pitam: ovo danas što mi gledamo ovdje i ono što se vidjelo kroz cijelu ovu godinu, je li to znak sutona, je li to znak zalaska sunca Marijina štovanja? Ja mislim obratno, da je to znak nove zore štovanja Marijina! Štovanje Gospe ne trebamo smanjiti, ali ga moramo pročistiti i produbiti. Treba ga u prvom redu svesti na njegove temelje u Svetom pismu, razmatrati mjesta u Evanđelju koja govore o Mariji, da bolje upoznamo njezinu duhovnu veličinu. Tada ćemo upoznati njezino bezgranično pouzdanje u volju Božju, njezinu vjeru, njezinu poniznost, njezinu čistoću, njezinu majčinsku ljubav. I tako ćemo onda doći do toga da je nasljedujemo, a to je najbolji način štovanja Marijina. Ne bi bilo ispravno kad bi se štovanje Marijino zaustavilo kod nje, a zanemarilo se Isusa. Po Mariji k Isusu.

Ova naša Marijina godina i današnja završna svečanost odvela nas je u daleku našu prošlost, i pronašli smo u toj prošlosti dvije karakteristične crte koje se kroz čitavu našu povijest provlače do današnjega dana: nepokolebljiva vjernost Kristu i njegovoj Crkvi, dakako uza sve naše nedostatke, sve naše grijehe i propuste; a druga: nježna ljubav prema Mariji. Ovo dvoje, draga moja braćo i sestre, neka nam bude putokaz za budućnost. Ostati vjeran Kristu i njegovoj Crkvi. Danas se često puta može čuti kako neki kažu: »Isus da, ali Crkva ne!« Krist se ne može odijeliti od Crkve, Krist je jedno s Crkvom, Krist je glava Crkve, a mi drugi smo udovi, i zato moramo prihvatiti tu Crkvu onakvu kakvu je Isus naredio, utemeljenu na apostolima, s apostolom Petrom kao glavom, i njihovim nasljednicima. Apostolskoj Crkvi nasljednika svetog Petra, s kojom su naši preci prije 1300 godina stupili u dodir i od koje smo primili kršćanstvo, želimo i nadalje ostati vjerni. Mi se danas rastajemo s Marijinom godinom, ali se ne rastajemo s Marijom. Nadam se da će ova

Marijina godina još više učvrstiti našu duhovnu vezu s Majkom Isusovom.

Draga braćo i sestre, da završim. Točno danas prije mjesec dana, 12. kolovoza, bio sam kod Svetog Oca Pavla VI. Dakako da se čitav razgovor uglavnom vodio o Solinu. Ja nisam u stanju da iskažem ono što sam osjećao i da reproduciram sve one riječi koje je Sveti Otac rekao: da je on s nama, da želi biti bliz nama baš kod te svečanosti, i poslao je svoj pozdrav i rekao neka to izručim: i njegov pozdrav i njegov blagoslov. Kako ste čuli od metropolite splitskoga, Sveti Otac je poklonio kalež kojim će se danas služiti sveta misa: jedan umjetnički kalež i jedan umjetnički ciborij, kao svoj dar crkvi Gospe od Otoka, za uspomenu na ovu tisućgodišnjicu. I stoga eto mi danas obnavljamo svoju vjernost Svetomu Ocu i preporučujemo se našoj dragoj Gospi da nas ona koja je bila uz naš narod kroz tolika stoljeća vodi također u sretnu budućnost.

Hvaljen Isus i Marija!

Govor kardinala Franje Šepera

NA GLAVNOJ SVEČANOSTI U HERCEG-NOVOM 1. SVIBNJA 1977.

TRI PORUKE OCA LEOPOLDA

Dragi vjernici iz župe Herceg-Novi i iz čitave Boke Kotorske koji ste ovdje, i svi dragi hodočasnici koji ste se skupili također iz najudaljenijih krajeva naše lijepe domovine i došli ovamo da proslavimo našega novog blaženika oca Bogdana Leopolda Mandića! Još mi je pred očima onaj veličanstveni prizor koji smo doživjeli 2. svibnja prošle godine kad je sv. Otac Pavao VI. proveo svečano proglašenje blaženim o. Leopolda. Ima sigurno i među vama onih koji su prisustvovali tom činu. Onaj neizmjerno veliki Trg svetoga Petra, jedan od najljepših i najvećih trgova na svijetu, deseci tisuća ljudi, veliki broj kardinala, biskupa, diplomatski zbor kod Svete Stolice:

sve je to okupljeno da prisustvuje činu kada Crkva daje službeno priznanje svetosti ovom poniznom redovniku. Svetog Oca okružuju kod oltara naši metropolite, nadbiskup Kuharić, Franić i Pavlišić, vaš apostolski administrator mons. Ivanović, biskup iz Padove i general kapucinskog reda, kojemu je blaženik pripadao. Pod svetom misom Papa je divnim i oduševljenim riječima ocrtao lik blaženog Leopolda. Sv. misa je bila na latinskom, ali smo čuli na hrvatskom jeziku prvo čitanje, prvi zaziv u molitvi vjernika, za vrijeme svete pričesti pjevala se naša pjesma »Uzmite, jedite, ovo je Tijelo moje«. Knjižica u kojoj su bili opisani obredi imala je ilustracije hrvatskih slikara Dulčića i Ivana Lackovića.

Premda je o. Leopold najveći dio svoga života proveo izvan domovine, on je naše gore list. On je sam rekao: »Krv nije voda, ne može se izdati krv.« Podrijetlo o. Leopolda istaknuo je i biskup iz Padove u svom službenom nagovještaju, a Sv. Otac je izjavio: »Uvijek je sačuvao vjernu ljubav prema svojoj zemlji.«

Evo i mi smo se tu skupili u njegovom rodnom mjestu, za koje se kaže da je »grad sunca i cvijeća«, skupili smo se na godišnjicu beatifikacije iz svih naših biskupija. Skupili smo se u ovoj crkvi sv. Jeronima u kojoj je mali Bogdan Mandić primio milost sv. krštenja god. 1866.

Ovu svečanost ja sebi zamišljam kao neko osluškivanje poruke koju nam daje život i rad o. Leopolda. Zapravo je svaki svetački lik za nas kršćane kao neki izazov, neki poziv, neka poruka.

VJERAN KRŠĆANIN, REDOVNIK I SVEĆENIK

Prvu poruku oca Leopolda nalazim na činjenici da smo se okupili na mjestu gdje je počeo kršćanski život maloga Bogdana činom svetoga krštenja.

O, kad bismo mi svi bili svjesni što se događa s nama u trenutku kad primamo sveto krštenje. Naša duša dolazi u milosni dodir s Presvetim Trojstvom, koje se na poseban način nastanilo u nama. Mi smo »nakalemljeni« na Isusa Krista kao loza na trs, sasvim tijesno sjedinjeni s njim. Krštenje je preporod, novi život. Bog nam je to ponudio i dao svoju milost. Tu ponudu mi moramo prihvatiti i s njom cijelog života surađivati. Krštenje je poziv Božji nama da se vladamo kao djeca Božja.

O. Leopold je taj Božji poziv, tu Božju ponudu prihvatio i ostao vjeran sve do onog časa kad je uništen od bolesti raka predao svoju dušu Bogu.

Možda su mnogi od vas i vidjeli, kraj krstionice u crkvi nalazi se mramorna ploča koja je bila postavljena na stotu godišnjicu njegova krštenja, a latinski natpis kaže ovo: »Ovdje je Leopold Bogdan Mandić primio u krštenju milost svetosti koju je sačuvao sve do svoje smrti.«

I on nam danas, s ovog mjesta poručuje: Shvatite ozbiljno svoje krštenje, ostanite vjerni Bogu koji vas zove k sebi, izgrađujte u sebi ono što je Isus označio kao prvu i glavnu zapovijed: ljubav prema Bogu i prema bližnjemu i širite tu ljubav oko sebe. Čuvajte dar vjere. Ostanite vjerni svojoj Crkvi, jer se Krist ne da od nje odijeliti. I otac Leopold nam danas svima poručuje ono što čitamo na kraju 2. poslanice sv. Petra apostola: »Rastite u milosti i pravoj spoznaji našega Gospodina Spasitelja Isusa Krista« (2 Pt 3, 18).

Osim ovoga općeg poziva što Bog upućuje svakome u krštenju, Bog mnoge duše poziva na poseban način i za posebne zadatke. U 1. knjizi Mojsijevoj čitamo kako je Bog pozvao Abrahama (Post 12,1): »Iziđi iz svoje zemlje i iz svog roda i iz kuće svoga oca, i dođi u zemlju koju ću ti pokazati.« Abraham ide u nepoznato s vjerom u Boga, i zato ga zovemo praocem naše vjere. A u Knjizi proroka Izaije čitamo onu divnu viziju. Izaija vidi u hramu Boga, oko njega serafini pjevaju: Svet, svet, svet Gospodin nad vojskama. I on čuje glas: Koga da pošaljemo, tko će nam ići? I on odgovara: Evo mene, zovi mene.

I Bogdana Mandića je Bog jednoga dana ovako slično pozvao. Na koji način je on čuo taj poziv i kako se taj poziv razvijao, što se sve odigravalo u njegovoj duši, o tomu nam njegovi životopisci znaju malo što kazati. Znamo samo toliko da je kao 16-godišnji mladić poslao molbu kapucinskom provincijalu u Veneciju. I tako je došao u malo sjemenište reda u Udine. I on je poput Abrahama otišao iz svoje zemlje i iz svoga roda takoreći u nepoznato, ali oslanjajući se na ruku Božju. Bogdan Mandić je znao za Isusovu riječ: »Nijedan koji stavi svoju ruku na plug te se obazire natrag nije prikladan za kraljevstvo Božje« (Lk 9, 62). I on je ostao vjeran svom pozivu, i redovničkom i svećeničkom, do kraja, sretan da ga je Bog pozvao. Taj ga je poziv svega ispunjao, činio ga je sretnim i dao mu snage da se sav preda Bogu i dušama. Nemojte misliti da je sve uvi-

jek išlo bez teškoća.... Trebalo se svladavati i odricati... Ali Bogdan Mandić je jednom stvorenu odluku shvaćao ozbiljno.

Obraćam se vama, braćo svećenici i redovnici i sestre redovnice. Želio bih da me čuju sve Bogu posvećene duše u našoj domovini. Zadnjih desetak godina i više proživljavamo u mnogim dijelovima svijeta ozbiljnu i tešku krizu svećeništva i redovništva. Ne samo da se sjemeništa i novicijati sve više prazne. Mnogi koji su se posvetili službi Božjoj i bližnjega u svećeničkom ili redovničkom zvanju izgubili su početno oduševljenje, počeli su praviti kompromise s onim čega su se odrekli; pošto su stavili ruku na plug, počeli su se obazirati natrag. Mnogi proživljavaju krizu identiteta, ne shvaćaju više sadržaj i smisao svoga zvanja i ne vide više svoj položaj u današnjem svijetu. Neki proživljavaju krizu u afektivnoj atmosferi, drugi se kolebaju u vjeri. Mnogi i mnogi su postali umorni, žele se otkinuti od križa Isusova, napuštaju molitvu i svladavanje, silaze s oltara i gube se u anonimnom mnoštvu tražeći i ne nalazeći rješenja svoje krize. Nažalost, to njihovo vladanje dovodi mnoge vjernike do nesigurnosti i kolebanja.

Braćo i sestre! Pogledajmo ovoga »siromašnog malog fratra«, kako je o. Leopolda nazvao Sv. Otac. On nije bolovao od krize identiteta. On se nije umorio tražeći duše i žrtvujući se za njih. On je strpljivo nosio teret svoga križa. On nam dovikuje riječi sv. Pavla: »Zaklinjem vas, braćo, milosrđem Božjim da prinesete sebe kao žrtvu živu, svetu i ugodnu Bogu... Nemojte se prilagođivati ovome svijetu, nego se preobrazite obnovom duha da možete ispitati što je volja Božja« (Rim 12, 1—2).

REVAN ISPOVJEDNIK

Druga poruka oca Leopolda. U svom govoru na dan beatifikacije rekao je Sveti Otac Pavao VI. da je o. Leopold proglašenje blaženim prvenstveno zaslužio u službi sakramenata pomirenja — u službi ispovijedanja. Otac Leopold i ispovijedanje su dva nerazdvojiva pojma. On je tu tešku i odgovornu službu vršio dan na dan, takoreći po čitave dane, kroz otprilike 40 godina. Dosta je reći samo to da je zadnji dan svoga života, već potpuno slab i skroz iscrpljen od raka, ispovjedio pedesetak svećenika. Još oko ponoći došao mu je jedan od subraće i zamolio ga da ga ispovjedi. Drugo jutro oko 7 sati, pripremajući se da služi sv. misu, bio je mrtav. Zadnje su mu riječi bile: »O blaga, o mila, o slatka Djevice Marijo!«

Mislim da su mnogi od vas bili u Padovi pa ste vidjeli: taj samostan u kojem je on živio bio je bombardiran za vrijeme rata, a samo je njegova ćelija u kojoj je ispovijedao ostala čitava i stoji još i danas. Kao da je Bog htio pokazati kako je važnu službu vršio taj mali siromašni fratar.

Kako se mi odnosimo prema ovom sakramentu? Sakramenat pomirenja s Bogom je uskrsni dar Isusov. Na sam dan Uskrsa Isus govori apostolima: »Kojima oprostite grijehe...« To je genijalni pronalazak Isusov da nađemo nakon grijeha sigurnost pomirenja s Bogom, mir duše. To je s naše strane čin priznanja grešnosti, svijest naše slabosti, znak poniznosti. Tu je izvor snage za kršćansku životnu borbu, za borbu protiv zlih sklonosti koje žive u nama. Dobro obavljene ispovijedi su škola kršćanskog života. U takvom je svjetlu ovaj sakramenat gledao o. Leopold. Da li ga i mi tako gledamo? Danas doživljavamo čudan fenomen: sve se manje ljudi ispovijeda, a sve ih se više pričešćuje. Da li iz toga slijedi da mi danas manje griješimo? O tome vrlo dvojim. Nešto drugo je po srijedi. Mi živimo kako hoćemo i nismo ni svjesni grijeha. Preko mnogih grijeha se olako prelazi. Kod mnogih je pričešćivanje postalo kao neki običaj, a ne kao važan čin kojemu se pristupa sa strahopoštovanjem i s pripravom. Već je sv. Pavao morao ozbiljno opomenuti vjernike u Korintu: »Tko god nedostojno jede ovaj kruh ili nedostojno pije ovaj kalež, bit će odgovoran za tijelo i krv Gospodnju. Neka svatko ispita sam sebe te onda jede od kruha i pije iz kaleža« (1 Kor 11, 27—28).

I zato mi moramo revalorizirati ispovijed. Vratiti sakramentu pokore onu pravu vrijednost njegovu. Onu vrijednost koju mu je dao Isus i onu vrijednost koju je i te kako poznavao naš otac Leopold. Baš zbog toga što je bio veliki specijalista za sakramenat pomirenja, o. Leopold je danas vrlo aktualan svetac. On nam svima poručuje: ispovijedajte se rado i dobro. Čuvajte se šablonskih ispovijedi. Svaka ispovijed neka bude iskren čin poniznosti pred Bogom i neka bude ozbiljan korak naprijed.

Ali otac Leopold ima osobitu poruku za vas, braćo svećenici, kojima je Bog povjerio ovu službu pomirenja. Nemojte izbjegavati ispovijedanje. Nažalost, danas ima u svijetu svećenika koji imaju smisla za sve moguće druge više ili manje pastoralne djelatnosti, a nerado se ili vrlo površno posvećuju ispovijedanju. Ne daj Bože da to bude i kod nas! Budite uistinu učitelji, savjetnici, liječnici. Ako to ne naučimo od blaženog Leopolda, nismo ništa naučili.

EKUMENIST ŽRTVE I MOLITVE

Treća poruka. O bl. Leopoldu govore kao o svecu ekumenizma. Što je ekumenizam? Ekumenizam je suvremeno nastojanje kršćanskih Crkvi, koje muči činjenica da su kršćani razdvojeni, i želi da dođe do potpunog sjedinjenja. Činjenica da su kršćani, koji se svi pozivaju na istoga Isusa i na isto Evanđelje, rascijepani, podvojeni, u protimbi je s Isusovom molitvom »Da svi budu jedno«, to je velika sablazan za nekršćane i velika zapreka za misijski rad. Kršćani postaju sve više svjesni da je ta situacija nenormalna i traže putove do jedinstva. Dakako da je to težak i složen posao. Ne može se ono što su stoljeća napravila izmijeniti preko noći! Drugi vatikanski sabor donio je poseban dokumenat o ekumenizmu. Stoga tko želi raditi u duhu Koncila, mora imati ekumenskog duha. Dakako da su u ime neispravno shvaćenog ekumenizma učinjene i mnoge pogreške koje svakako treba izbjegavati.

Ekumenski se rad razvija na raznim razinama. Tu su bogoslovski stručnjaci koji vode razgovore o spornim točkama i traže zajednički jezik. Dakako da će konačne odluke ovisiti uvijek o vrhovnim crkvenim poglavarima. Prepustimo sve to onima na koje to spada. Naša je dužnost u prvom redu moliti da Bog pospješi jedinstvo svih kršćana. Naša je dužnost da u svojoj sredini promičemo međusobno razumijevanje među pripadnicima različitih vjera i međusobnu ljubav. To je sitni, svagdašnji ekumenizam, ali ne bez velike važnosti. Mi u našoj domovini živimo pomiješani s pripadnicima drugih vjera. Tu imamo velik prostor i povijesnu odgovornost da širimo razumijevanje i ljubav. Otac Leopold je svoju mladost proveo baš na ovom dijelu domovine gdje vjerska podvojenost dolazi posebno do izražaja. I to je bila njegova velika duševna muka cijeli život. To je raspalilo u njemu želju da se sav posveti vjerskom jedinstvu, pogotovo slavenskih naroda. Njegovu dušu u tom pogledu otkriva jedna Gospina sličica na koju je napisao ove riječi: »Na svečanu uspomenu 1887. do 1937. 18. lipnja ove godine pada pedeseta obljetnica otkako sam prvi put osjetio glas Božji koji me je pozvao na molitvu i stjecanje zasluga za povratak odijeljenih Istočnjaka u katoličko jedinstvo.« Spomenutog dana 18. lipnja 1887. otac Leopold još nije bio svećenik, bio je mlad student bogoslovije u Padovi. Mora da se radilo o nekom unutarnjem, mističnom doživljaju, koji je čuvao kao neku svetu tajnu, ali koji je dao novi sadržaj njegovoj duhovnosti. Njegova želja da mogne otići na Istok i ondje raditi na djelu sjedi-

njenja nikad se nije ispunila. Redovnička je poslušnost od njega tražila i ovu žrtvu. I tako se njegov apostolat za kršćanski Istok sastoji u molitvi, u žrtvama, u »zarobljeništvu« ispovjedaonice i u posveti čitavog života.

To su tri poruke bl. Leopolda. Prihvatimo ih. Otvorimo za njih svoje srce, neka ne budu »glas vapijućega u pustinji«. Ponesimo to svojim kućama!

Nekoliko dana prije nego što sam došao u domovinu, bio sam kod Sv. Oca kojeg sam izvijestio kamo idem i po kakvom poslu, i on mi je rekao neka kažem svim vjernicima koji budu ovdje okupljeni da vam podjeljuje svoj apostolski blagoslov.

Govor papina legata kardinala Franje Šepera

NA GLAVNOM MISNOM SLAVLJU U NINU 2. RUJNA 1979.

NISMO SILOM POKRŠTENI

Hvaljen Isus i Marija!

Draga braćo i sestre! Dragi hodočasnici koji ste iz svih krajeva naše lijepe domovine došli na ovo historijsko tlo na završnu proslavu Branimirove godine.

Vatikanski arhiv stoljećima ljubomorno čuva nekoliko listova pergamene na kojima čitamo ime hrvatskog kneza BRANIMIRA. To su prijepisi pisama koja je u IX. stoljeću papa Ivan VIII. uputio knezu Branimiru te svećenstvu i narodu u Hrvatskoj.

Nadgrobna ploča kraljice Jelene, koja je do danas došla razbijena u 90 komadića i sastavljena trudom don Frane Bulića i njegovih suradnika, dala je povoda za velebnu proslavu u Splitu i Solinu godine 1976. koje se svi još rado sjećamo. A ovi listovi pergamene iz Vatikanskog arhiva koji se odnose na važni odsjek hrvatske nacionalne i crkvene povijesti, dali su poticaja za proslavu Branimirove godine.

Prenesimo se duhom 11 stoljeća unatrag u IX. stoljeće kad su se zbili, i to na ovom tlu na kojem se sada nalazimo, događaji kojih se sjećamo i koje s pravom slavimo.

Možemo reći da su *Hrvati tada kao narod bili pokršteni* i tako postali članovi Kristove velike crkvene zajednice.

U Srednjem vijeku su se više puta događale malo čudne stvari u vezi s krštenjem poganskih naroda koje je veliki pokret seobe naroda doveo u vezu s kršćanskim narodima Evrope. Norveški kralj Olaf u XI. stoljeću pokrstio se kao 19-godišnjak. Kad je postao kraljem, kažnjavao je svoje sunarodnjake koji se nisu htjeli krstiti. — Za švedskoga kralja Eriha IX. u XII. stoljeću predaja kaže da je poveo križarsku vojnu protiv Finske da obrati njezine stanovnike na kršćanstvo. — Kad se je litvanski knez Jagielo u XIV. stoljeću trebao oženiti s Jadvigom, unukom bosanskog vladara Stjepana Kotromanića, ugovorom se je obvezao da će primiti kršćanstvo on i njegov narod.

O pokrštenju Hrvata nemamo mnogo značajnih podataka. Mi ne znamo npr. koji je prvi među hrvatskim knezovima primio kršćanstvo. Ali znamo da nitko nije trebao voditi križarske vojne da Hrvate prisili na kršćanstvo. Isto tako ni jedan hrvatski vladar nije kaznama trebao siliti svoje podanike da prihvate kršćansku vjeru.

Izgleda da su Hrvati kao razuman i miroljubiv narod mirnim i normalnim putem primali kršćansku vjeru kroz veze koje su imali s kršćanima na području koje su naselili i kroz veze koje su imali s misionarima koji su im dolazili.

E, sada dolazimo u IX. stoljeće o kojem je zapravo riječ. Hrvatska se država nalazi između dvije velesile: na Istoku je Istočno rimsko carstvo, Bizant, Carigrad koji je još za dugo vremena, čak i za kralja Tomislava, imao vrhovnu vlast nad dalmatinskim gradovima (Zadar, Trogir, Split, Dubrovnik i Kotor) i otocima (Krk, Osor, Rab). Na Zapadu je pak moćno franačko carstvo koje je postiglo vrhunac moći za Karla Velikoga. Međutim, u drugoj polovici stoljeća dolazi do ozbiljnih poteškoća crkvene naravi između Rima i Carigrada koje konačno dovode do istočnog raskola kojega posljedice traju i danas. A i na Zapadu iza smrti Karla Velikoga franačko carstvo sve više slabi i cijepa se.

U Hrvatskoj vladaju dvije dinastije, od kojih se jedna oslanja više na Franke, druga više na Bizant. I tako dolazi do dinastičkih borbi.

Važan događaj je bio *osnutak biskupije u Ninu* u IX. stoljeću. Pod tu je biskupiju potpadala kopnena Hrvatska.

Nije uzalud IX. stoljeće nazvano »prijelomnim stoljećem u hrvatskoj povijesti, jer su se u njemu zbili događaji koji su bili presudni za buduću našu povijest.

Sin kneza Trpimira *Zdeslav* (878—879) utječe se bizantskom caru Vasiliju I, te s njegovom pomoću preuzima vlast u Hrvatskoj, ali potpuno prihvaća bizantsko vrhovništvo ne samo u državnopravnom smislu, nego i u crkvenom. Dakle i Crkva u Hrvatskoj došla bi pod carigradskog patrijarha, koji se baš tada nalazi u sukobu s Rimom. To je u hrvatskoj povijesti prvi i zadnji poznati prekid ili, možemo reći, zapravo pokušaj prekida sa Zapadom i papinstvom.

Ovaj čin kneza Zdeslava izaziva razumljiv otpor. Dolazi do narodnog ustanka pod vodstvom *Branimira*. Naš povjesničar Klaić piše (I, 97): »Tko je bio taj Branimir, da li je bio potomak Trpimirov, nije poznato.« — U ovoj pobuni nestaje Zdeslava, a vlast preuzima Branimir (879—892).

Branimir prekida svaku vezu s Bizantom, ali ne obnavlja ovisnost o franačkoj državi.

Knez Branimir i đakon Teodozije, novoimenovani, još neposvećeni biskup ninski, obraćaju se pismom preko apostolskog legata prezbitera Ivana papi Ivanu VIII. Izriču vjernost sv. Petru i njegovu nasljedniku te mole apostolski blagoslov, za sebe, za svoju državu i narod. Papinstvo je u ono vrijeme bilo najveći autoritet u kršćanskom svijetu: od pape su carevi i kraljevi primali krunu i kraljevstva.

Na ovo pismo odgovara papa Ivan VIII. prekrasnim pismom upućenim knezu Branimiru. To smo pismo ove godine nebrojeno puta čitali i čuli i nikad nam nije bilo dosta čitati ga. Papa prima svoga »predragoga sina« Branimira »koji se vraća u krilo Svete Apostolske Stolice«. Onda slijede riječi (ja ne znam je li koji papa kojemu vladaru ikada nešto slično napisao): »Na dan Uzašašća Gospodinova, za vrijeme svečane mise, koju smo služili nad svetim oltarom blaženoga Petra apostola, uzdignutih ruku blagoslovili smo tebe i sav narod tvoj i svu tvoju zemlju.« Pismo nosi datum 7. lipnja 879. Ivan VIII. poslao je još posebno pismo hrvatskom kleru i narodu i novoizabranom ninskom biskupu Teodoziju.

Iz ove izmjene pisama između kneza Branimira i Ivana VIII. slijedi dvoje:

1) Crkva u Hrvatskoj *definitivno* se povezuje s rimskom Crkvom i priznaje vrhovnu crkvenu vlast pape. Time su se Hrvati ujedno opredijelili za zapadnu kulturu i ušli u krug zapadnih kulturnih naroda. I to je opredjeljenje bilo definitivno. Otada doista Crkva u Hrvata nikada, pa ni u vrijeme najtežih kriza, nije se odvojila od rimske Crkve (npr. za vrijeme protestantizma).

2) Papa se obraća izravno na Branimira, blagoslivlje njega, njegovu zemlju i njegov narod i time priznaje Branimira kao samostalnog vladara i njegovu državu kao posebnu, samostalnu državu. Ta je činjenica dakako učvrstila politički i međunarodni položaj Hrvatske.

Zastanimo sada jedan časak pa se iz prošlosti vratimo u sadašnjost. Ono što je učinio papa Ivan VIII. na Spasovo 879. godine, ponovio je njegov nasljednik Ivan Pavao II. na dan 30. travnja 1979. Taj bi dan morao ostati naročiti spomen-dan u našoj crkvenoj povijesti. Sam Papa nazvao je tu zgodu »povijesnim časom« (momento storico). Možemo čak reći da je ono što je učinio Ivan Pavao II. bilo mnogo veće od onoga što se zbilo za Ivana VIII:

— Ivan Pavao II. je služio sv. misu i održao propovijed na hrvatskom jeziku,

— ova je služba Božja bila u prisutnosti nekoliko tisuća hrvatskih hodočasnika iz domovine i inozemstva.

Za veliku ljubav i naklonost koju nam je tom zgodom iskazao sv. Otac želim s ovoga mjesta i u ime svega hrvatskog naroda izraziti zahvalu, posebnu veliku zahvalu.

Kad su naši biskupi odredili da se ova godina slavi u znaku kneza Branimira, namjera je bila ta da *iz povijesti crpimo pobude za svoju vjeru* i za život u duhu vjere; želja je bila da ove svečanosti koje prolaze ostave traga u našem životu. Oživljavanje prošlosti kao putokaz budućnosti.

I ako se pitamo koja je *središnja ideja* koja ovdje iskače kao sadržaj onoga što je učinio Branimir i koja se kao crvena nit provlači kroz čitavu ovogodišnju proslavu, onda nije teško otkriti da ta ideja glasi: *vjernost.*

a) U pismu koje Ivan VIII. upućuje svećenicima i narodu u Hrvatskoj: »Budite vjerni Bogu i sv. Petru.«

b) U pozdravnom govoru nadbiskupa Kuharića pred sv. Ocem u bazilici sv. Petra 30. IV. 1979.: »Dolazimo k vama s prokušanom vjernošću Crkve u Hrvata koja živi već 13 stoljeća. . . Održali smo vjernost sv. Petru i njegovim nasljednicima. . . Potvrđujemo pradjedovski i svoj zavjet vjernosti, u sadašnjosti za budućnost.«

c) U svojoj propovijedi Ivan Pavao II. govori o trostrukoj vjernosti Hrvata: Isusu Kristu — rimskoj Crkvi — Majci Božjoj — i naglašuje: »Budite vjerni, budite postojani, budite ponosni na svoje kršćansko ime . . . Molimo vas: budite vjerni Bogu i sv. Petru.«

d) U pismu koje nasljednik Ivana VIII. papa Ivan Pavao II. upućuje 15. V. 1979. našim biskupima, svećenicima i svemu katoličkom

puku stoje ove riječi: »Budite isti kakvi ste bili od one slavne godine 879... jednom dušom, jednom voljom vjerni u savezu s Kristom, vjerni u savezu koji ste sklopili s rimskom katoličkom Crkvom.

Kako vidite, kroz sve se to provlači misao vjernosti. To je vjernost Bogu Trojedinomu, vjernost Isusu Kristu, vjernost Kristovu Evanđelju.

Obećanje vjernosti izjavili su pred Ivanom Pavlom II. najkvalificiraniji članovi našeg episkopata. To obećanje nije prazna formula. To obećanje nosi sa sobom veliku, ozbiljnu obavezu u prvom redu za naš episkopat, za naše biskupe koje je Duh Sveti postavio da vode ovaj dio sveopće Crkve. Njihova je dužnost da bdiju nad tim da ništa ne pomuti i ne poremeti ovu vjernost Bogu i sv. Petru. Stoga je njihova prva dužnost da bdiju nad čistoćom vjere i nad kršćanskim životom. Danas se u raznim dijelovima katoličkog svijeta zapaža tzv. »antirimski afekt«: štogod dođe iz Rima, bio to propis crkvene discipline, bile to smjernice na području crkvene nauke, to se već unaprijed ne prihvaća, jer dolazi iz Rima, nego se kritizira i kontestira, ukoliko ne bude jednostavno prešućeno. O tome je jedan čuveni moderni teolog (Urs v. Balthasar) napisao čitavu knjigu. Ako bi kod nas došlo do te pojave, s pravom bismo se mogli pitati gdje je tu »vjernost sv. Petru« koju smo svečano obećali.

No bilo bi malo kad bi ta obveza vjernosti bila samo na našim biskupima. Svaki svjesni pripadnik naše crkvene zajednice morao bi ovo obećanje vjernosti osjećati kao svoju osobnu obavezu.

Draga moja braćo! Danas kad vas tolike ovdje gledam pod tim žarkim suncem, koji ste došli iz svih dijelova naše domovine; koliki ste pješačili sate i sate; ima vas i odraslih i starijih i mnogo mladih, ima vas iz svih staleža, ima vas radnika, zemljoradnika, intelektualaca, domaćica. To mi daje nadu da će uistinu biti toliko svjesnih pripadnika naše crkvene zajednice koji će ovo obećanje vjernosti uzeti na sebe kao svoju osobnu obavezu.

Osim ove osnovne vjernosti »Bogu i sv. Petru« koja nas čini katolicima, ovdje bih htio navesti neke posebne oblike vjernosti koje danas moramo osobito naglasiti. U svojoj prvoj enciklici »Otkupitelj čovjeka« (Redemptor hominis) papa Ivan Pavao II. posebno naglašuje *vjernost prema zvanju, prema* životnom pozivu koji si je netko dobrovoljno izabrao; i tu se posebno obraća na tri kategorije vjernika: na oženjene, na svećenike i na redovnike i redovnice.

Prvo je *bračna vjernost* između muža i žene koja se osniva na sakramentu ženidbe. Nije nikakva tajna da je danas obitelj u postepe-

nom raspadanju. Iz svih krajeva svijeta donose se alarmantne statistike o sve većem broju rastava. Ženidba se više ne smatra kao doživotna zajednica koja se mora pod svaku cijenu sačuvati. Stoga treba učiniti sve što je moguće da se učvrsti kršćansko shvaćanje ženidbene vjernosti. Bez čvrste obitelji nema ni narodne ni vjerske sretne budućnosti.

Branimirova je godina zamišljena i kao godina kršćanske obitelji; obitelji u kojoj vlada ljubav i sloga; obitelji u kojoj se čuje glas molitve: obitelji koja svetkuje dan Gospodnji.

Svećenička vjernost. Danas, kad ima svećenika koji napuštaju svoje zvanje, sv. Otac naglašuje u pismu svećenicima za Veliki četvrtak, da obveze koje smo primili obvezuju ne samo snagom crkvenog zakona, nego i snagom osobne odgovornosti. Radi se o tomu da se održi zadana riječ Kristu i Crkvi. Ostati kod zadane riječi je dužnost, a ujedno je dokaz svećenikove unutarnje zrelosti i izraz osobnog dostojanstva. Sveti Otac dodaje: »Naša braća i sestre vezani ženidbenim vezom imaju pravo da očekuju od nas svećenika i pastira dobar primjer i svjedočanstvo vjernosti svome zvanju sve do smrti; vjernosti zvanju koje mi izabiremo putem sakramenta reda kao što ga oni biraju putem sakramenta ženidbe.«

Redovnička vjernost. Tu se radi o vjernosti zavjetima, o vjernosti svečanim obećanjima koja je čovjek dobrovoljno dao samomu Bogu i pod grijeh se obvezao da će se toga držati. Crkva doduše ima vlast odrješivati od obveze zavjeta iz teških i ozbiljnih razloga, ali i tu dolazi pitanje vjernosti. Netko si može umiriti savjest tim da je stvar pred Crkvom uredio, pred crkvenom organizacijom, ali u mnogo slučajeva nevjera će uvijek ostati nevjera.

Braćo svećenici, ostanimo uvijek vjerni svojim obećanjima pred Bogom i Crkvom.

Braćo redovnici i sestre redovnice, nemojte se iznevjeriti svojim svečanim obećanjima.

Prigodom nedavnog boravka Sv. Oca u Poljskoj mogli su se na mnogim mjestima vidjeti natpisi na latinskom jeziku: Polonia semper fidelis.

Neka se u Branimirovoj godini za nas može reći: Croatia semper fidelis. Hrvatska uvijek vjerna Bogu, vjerna Mariji, vjerna sv. Petru.

Tako neka bude. Amen!

FRANJO KARDINAL ŠEPER
(1905—1981)

Erzbischof von Zagreb und Präfekt der Kongregation für die Glaubenslehre Franjo Kardinal Šeper wurde in Osijek am 02. Oktober 1905 in einer Arbeiterfamilie von Eltern Vjekoslav und Marija geboren. Er war das erste von vier Kindern. Die Familie Šeper zog Anfang des Jahres 1910 nach Zagreb um. Der kleine Franjo besuchte die Volksschule am Kaptol. Das Abitur absolvierte er am Unterstädtischen Gymnasium im Jahr 1924. Während der Gymnasiumszeit nahm er an den Bewegungen der katholischen Jugend teil, zugleich wurde er zum Mitglied der Marianischen Kongregation. Sowohl dies als auch insbesondere die Bekanntschaft mit Dr. Ivan Merz hatte auf ihn einen Einfluß ausgeübt, so daß er sich nach dem Abitur für den Priesterberuf entschloß. Während des ersten Semesters seines Studiums an der Katholisch Theologischen Fakultät in Zagreb wurde er bereits in November 1924 vom damaligen Erzbischof von Zagreb Antun Bauer zum Weiterstudium nach Rom geschickt.

Als Zögling des Germanicums besuchte er die Vorlesungen an der päpstlichen Universität Gregoriana, wo er 1927 in der Philosophie und 1931 in der Theologie promovierte. Am 26. Oktober 1930 wurde er zum Priester in Rom geweiht, die Primiz aber feierte er anschießend am Tag Aller Heiligen in der Basilika des hl. Paulus (außerhalb der Stadtmauer Roms). Franjo Šeper studierte und wurde zusammen mit Alojzije Stepinac, dem er als Erzbischof von Zagreb nachfolgte, geweiht.

Der junge Prister Franjo kehrte im Jahr 1931 nach Zagreb zurück und wurde bereits im September zum Professor für Religion am Zagreber Mädchengymnasium ernannt, wo er bis Ende des Schuljahres 1934/35 blieb. Danach wurde er vom Erzbischof Bauer zum erzbischöflichen Sekretär ernannt und blieb in diesem Dienst bis 1941. Im Herbst dieses Jahres wurde Franjo vom Erzbischof Stepinac zum Regens des erzbischöflichen Seminars in Zagreb ernannt, wo er diesen Dienst durch 10 schwere Jahre innehatte. 1951 wurde er gezwungen das Seminar zu verlassen und übernahm das Amt des Pfarrers in der Pfarrei »Christus der König« in Zagreber Stadtviertel Trnje. Als erzbischöflicher Sekretär und als Regens des Seminars katechisierte Šeper die Schuljungend insbesondere in der Zagreber Pfarrein der hl. Maria und des hl. Joseph, wobei er diese Jugendlichen im liturgischen Geiste zu erziehen versuchte. Nach dem vierjährigen Pfarrerdienst wurde Dr. Franjo Šeper vom Papst Pius XII. am 22. Juli 1954 zum Titularbischof von Filippopoli, sowie zum Koadjutor des Erzbischofs Stepinac »sedi datus« ernannt. Die bischöfliche Konsekration empfing er in Zagreber Dom am 21. September 1954. Als Konse-

krator fungierte der Erzbischof von Beograd Josip Ujčić, als Konsekratoren waren die Weihbischöfe von Zagreb Franjo Salis und Josip Lach.

Der neue Erzbischof Koadjutor regierte das Zagreber Erzbistum im Einverständnis mit dem Ordinarius Alojzije Stepinac, seinen Suggestionen entsprechend. Der Erzbischof Stepinac befand sich in dieser Zeit im Hausarrest in seiner Geburtspfarrei Krašić. Als der Kardinal Stepinac am 10. Februar 1960 gestorben war, wurde der Erzbischof Koadjutor Šeper kraft des Dekrets von der Heiligen Konsistorialkongregation vom 24. März 1958 zum apostolischen Administrator des Zagreber Erzbistums »ad nutum Sanctae Sedis«. Am 05. März desselben Jahres wurdeŠeper vom Papst Johannes XXIII. zum residenzialen Erzbischof Metropolit ernannt. Im demselben Jahr setzte sich Šeper besonders für die liturgische Erneuerung ein, aufgrund dessen er zum Vorsitzenden des Interdiözesanen liturgischen Ausschußes gewählt wurde. Nachher wurde er zum Vorsitzenden der Jugoslawischen Bischofskonferenz gewählt. Vom Šeper ging die Initiative aus, daß die Katholisch Theologische Fakultät in Zagreb im Jahr 1963 jährliche Pastoraltheologische Tagung für Priester einführte. An derselben Fakultät gründete Šeper im Jahr 1963 zuerst das Katechetische Institut, anschließend das Institut für die Kirchenmusik. Als Erzbischof von Zagreb gründete er 21 neue Pfarreien und rief ins Leben die »Caritas« als eine Filiale der »Caritas Internationalis« sowie den Fond des Papstes Johannes XXIII. für die Einrichtung von neuen Kirchen.

Aufgrund seines Vorschlags wurde der Pfarrer von Samobor Franjo Kuharić vom Papst Paul VI. zum Weihbischof ernannt und am 03. Mai 1964 vom Šeper konsekriert. Am 16. Juli 1970 wurde Kuharić zum Erzbischof von Zagreb - als Nachfolger Šepers.

Šeper unterstützte insbesondere die katholische Presse, indem er eine ausgesprochene Unterstützung der kroatischen literarischen 'Gesellschaft des hl. Kyrills und des hl. Methodius' (des hl. Hyeronimus) gab. Außerdem gründete er 1963 zweiwöchentliche katholische Zeitung »Glas Koncila« (Stimme des Konzils) und 1966 die Monatsschrift »Mali koncil« (»Kleines Konzil«) und 1968 »Kršćanska sadašnjost« (»Christliche Gegenwart«). Gegen das Ende seiner Amtszeit verordnete er als Erzbischof von Zagreb die Dekrete für die Einrichtung des Priester- und Pastoralrates in Zagreber Erzdiözese. Im Jahre 1968 kam er zu einer Begegnung mit dem Patriarch der Serbisch Orthodoxen Kirche German in Srijemski Karlovci zusammen. Während Šepers Amtszeit wurden 1966 die diplomatischen Beziehungen zw. der SFR Jugoslawiens und dem Hl. Stuhl wiederhergestellt.

Vom Anfang an nahm Šeper an den Vorbereitungen des II. Vatikanischen Konzils aktiv teil. Zuerst wurde er zum Mitglied der Kommission für die Sakramente ernannt, danach überging er in die Zentralkommission für die Vorbereitung des Konzils. Während des Konzils wurde er zum Mitglied der Theologischen Hauptkommission des Konzils gewählt. Am Konzil setzte er sich ein für die Einführung des Diakonats, der Volkssprache in die Liturgie, Kommunionempfang unter beiden Gestalten anläßlich besonderer Gelegenheiten und für die Konzelebration. Weiterhin

setzte er sich ein für die Glaubensfreiheit, für das Laienapostolat, für das Recht auf Immigration und Emmigration. Mit neuen Aktzentuirungen sprach er über den zeitgenössischen massenhaften Atheismus. Da er einer der sehr angesehenen Konzilväter gewesen war, ist es nicht zu wundern, daß er vom Papst Paul VI. im Konsistorium vom 22. Februar 1965, zum Kardinal ernannt wurde. Als Kardinal wurde ihm die römische Kirche der hl. Petrus und Paulus in EUR zugeteilt.

Als Kardinal wurde Šeper in kurzer Zeit zur ersten Persönlichkeit der Kirche unter den Kroaten. Er führte große katholische Feier in Sinj, Šibenik, Đakovo, Tekije, Pula, Trsat, im Ausland, aber zugleich führte er 1967 eine Wallfahrt in das Heilige Land und 1968 nach Lourdes und Fatima. Im Jahr 1968 ging Šeper zum ersten mal nach Amerika. Danach folgten noch einige Besuche nach Amerika und Canada sowie nach BR Deutschland und Österreich, wo er unsere Arbeiter, die zeitweilig in diesen Staaten leben, besuchte. Am ersten Bischofssynode in Rom 1967 wurde Šeper zum Vorsitzenden der Doktrinärkommission. Im demselben »Glaubensjahr« führte er eine bemerkenswerte Wallfahrt nach Rom.

Am 08. Januar 1968 wurde Kardinal Šeper vom Papst Paul VI. zum Präfekt der Kongregation für die Glaubenslehre ernannt. Die Kroaten waren vor 13 Jahrhunderten getauft worden, und dadurch gingen sie in den Schoß der katholischen Kirche ein. Aber Šeper war der erste Kroate, der in der Geschichte der kroatischen Kirche so hohe Position in der hierarchischen Struktur der Kirche einnahm. Zugleich war Šeper Mitglied einiger römischen Dikasterien: des Rates für außergewöhnliche Angelegenheiten der Kirche, der Kongregation für die Bischöfe, der Kongregation für die Sakramente und Liturgie, der Kongregation für die katholische Erziehung. Außerdem war er Vorsitzende der Internationalen theologischen Kommission sowie der päpstlichen Bibelkommission, dazu auch Mitglied der päpstlichen Kommission für die Revision des Kirchenrechtes. Seine hohe Funktion übte er bis zum 25. November 1981 aus, kurz bevor er am 30. Dezember 1981 in Rom starb.

Das Requiem für den verstorbenen Kardinal feierte vor seinem Leichnahm am 02. Januar 1982 selbst der Papst Johannes Paul II. in der Basilika des hl. Petrus in Rom. Danach wurde der verstorbene Kardinal in die kroatische Kirche des hl. Hyeronimus überführt, in der die kroatische römische Kolonie eine Messe mit dem Erzbischof Franjo Kuharić feierte. Danach wurde der Sarg im Leichenwagen nach Zagreb überführt, wo dem verstorbenen Kardinal am Sonntag, dem 03. Januar vor dem Zagreber Dom ein großartiger Empfang bereitet wurde. Unzählige Menge von Gläubigen ging am verstorbenen Kardinal in Dom vorbei. Am 05. Januar 1982 wurde der Kardinal in Zagreber Dom beigesetzt. Die Beerdigung führte der persönliche Gesandte des Papstes Kardinal Paulo Bertoli, dem Pronuntius Michele Cecchini sowohl mehrere Kardinäle und Bischöfe aus verschiedenen europäischen Ländern als auch das gesamte katholische Episkopat Jugoslawiens assistierten. Der verstorbene Kardinal Franjo Šeper wurde in die Gruft der Zagreber Erzbischöfe neben dem Sarg des Kardinals Stepinac beigesetzt, wo er auf die Auferstehung hofft.

Dieser Band der Beiträge zur Biographie des Kardinals Šeper umfaßt die wichtigsten pastoralen Leitlinien, die von ihm an die Priester und Gläubigen seiner Diözese in der Zeitperiode vom 1954 bis 1968 versandt wurden.

In nächsten Band werden Kardinals Beiträge zum II. Vatikanischen Konzil, weswegen er als angesehener Konzilsvater galt, veröffentlicht. Außerdem werden veröffentlicht auch die Dokumenten der Kongregation für die Glaubenslehre, die in seiner Amtsperiode zustande kamen.

Wir hoffen, daß die Kirche unter den Kroaten aufgrund des zugänglichen Materials den dritten Band mit einer umfasenderen Biographie über eine so wichtige Persönlichkeit im Leben sowohl der Gesamtkirche als auch in der Kirche unter den Kroaten vorbereiten wird.

CARDINAL FRANJO ŠEPER
(1905—1981)

Cardinal Franjo Šeper, firstly Archbishop of Zagreb and later Prefect of the Sacred Congregation for the Doctrine of the Faith, was born at Osijek on 2nd October 1905. His parents, Vjekoslav and Marija Šeper, were tailors by profession.

Franjo was the eldest of four children. The family moved to Zagreb early in 1910. Franjo graduated at the high school in Zagreb in 1924. During his years of study he took part in Catholic youth movements and was a member of the Congregation of Mary. The fact of having frequented these associations, and above all the contacts with famous catholic layman dr. Ivan Merz, influenced his decision for the priesthood.

From the beginning of his studies in the theological faculty of Zagreb in November 1924 the archbishop Msgr. Antun Bauer decided to send the young Šeper to study in Rome. As a student of the Pontifical College Germanicum-Hungaricum he attended the Pontifical University Gregoriana where in 1927 he was awarded a degree in philosophy and in 1931 another in theology.

His ordination took place in Rome on 26th October 1930. His first Mass was in Basilica of St. Paul's Without the Walls on All Saints' Day. With him studied and was ordained priest Alojzije Stepinac whose successor as Archbishop he was later to be in the archdiocese of Zagreb.

The young priest returned to Zagreb in July 1931. In September he became teacher of religion at the high school for girls in the city, a post he was to hold until the end of the academic year 1934/35 when Archbishop Bauer called upon him to be his personal secretary.

In 1941 he was appointed rector of Zagreb's major seminary by the new Archbishop Stepinac. He held this post for ten years, that is to say through the particularly difficult times of war and the post-war period. In October 1951 the parish of Christ the King in Zagreb was entrusted

to him. Pastoral activity had, in fact, always been carried out by him even as secretary to the archbishops Bauer and Stepinac and rector of the seminary. In those years it was his joy to be among the student youth of Zagreb, particularly in the parishes of St. Mary and St. Joseph, where he took advantage to instruct the young people in religion and especially in liturgical spirit.

After four years of parochial activity on 22nd July 1954, Franjo Šeper was nominated by Pope Pius XII titular archbishop of Filippopoli with the post of coadjutor »sedi datus« of the Archbishop of Zagreb. He was consecrated in the cathedral of Zagreb on 21st September 1954. The consecrating bishop was the Archbishop of Belgrade Josip Ujčić with assistant bishops Franjo Salis and Josip Lach, auxiliary bishops of Zagreb.

The new archbishop coadjutor ruled the archdiocese of Zagreb in agreement with Cardinal Stepinac who was in custody at his birth-place Krašić. When on 10th February 1960 Cardinal Stepinac died, Šeper, in accordance with the decree of the Consistorial Congregation of 24th March 1958, became administrator of the archdiocese of Zagreb »ad nutum Sanctae Sedis«, but already on 5th March 1960 was appointed residential Archbishop metropolitan of Zagreb by Pope John XXIII.

Šeper was particularly commited to the cause of liturgical renewal. For this reason he was elected by Yugoslav bishops President of the Inter-diocesan Liturgical Commission and then Chairman of Bishops' Conference of Yugoslavia. It was his desire that the Zagreb's Theological Faculty began a regular annual theological-pastoral course for the clergy. In 1963, in the same faculty, founded the Institute for the Catechetical studies and the Institute for Sacred Music. While in charge of Archbishop of Zagreb he instituted twenty one parishes, founded the Caritas as a branch of Caritas Internationalis, and the Pope's John Fund for the building of new churches.

At his proposal Paul VI nominated as his auxiliary bishop the parish priest of Samobor Franjo Kuharić, who was consecrated by Šeper himself on 3rd May 1964 and was to succeed him as Archbishop of Zagreb on 16th June 1970.

Šeper particularly encouraged the Catholic press, supporting the Croatian Literary Society of SS Cyril and Methodius (St. Jerome), founding in 1963 the Catholic fortnightly »Glas Koncila« (The Voice of the Council), the monthly »Mali koncil« (The Little Council) in 1966 and in 1968 »Kršćanska sadašnjost« (Christian Actuality).

Shortly before leaving his post as Archbishop of Zagreb he published the decree instituting the Pastoral and Priests' Councils in the diocese of Zagreb. In 1968 at Srijemski Karlovci he met the Patriarch of the Serbian Orthodox Church German. It was during his period as Archbishop of Zagreb in 1966 that diplomatic relations were re-established between Yugoslavia and the Holy See.

Šeper took an active part in preparation for the II Vatican Council. First he was nominated member of the Commission for the Sacraments,

then to the preparatory Central Commission and finally elected member of the Theological Commission of the Council. During the Council sessions he intervened in favour of the permanent deaconate, the use of the national tongue in liturgy, of Communion under the two species on certain occasions and of concelebration. He was, moreover, committed to religious freedom, the lay apostolate, the right to immigration and emigration and spoke in new terms of contemporary and mass atheism.

He was one of the most illustrious figures of the Council and it is hardly to be wondered at if, in the Consistory of 22nd February 1965, Paul VI made him a cardinal assigning to him titular church of SS Peter and Paul at EUR, Rome.

As a cardinal, Šeper soon became a figure of great standing in the Croatian Church. He presided over great religious celebrations at Sinj, Šibenik, Đakovo, Tekije, Pula and Trsat. In 1967 he led a national pilgrimage to the Holy Land, then to Lourdes and then Fatima.

In 1966 for the first time he visited the United States to meet Croatian emigrants, a visit he was later to repeat travelling also to Canada, Germany and Austria to meet his fellow-countrymen resident there for reasons of work.

During the first Synod of Bishops in 1967, Šeper became head of the Commission for Doctrine. In the same year he led a Croatian pilgrimage to Rome.

On 8th January 1968 he was nominated by Paul VI Prefect of the Congregation for the Doctrine of the Faith. Since the thirteenth century, that is the entry of the Croatians into the Catholic Church, no Croat had ever reached such a high rank within it. With his new nomination he also became member of certain departments and Congregations of Curia: The Council for the Public Affairs of the Church, The Sacred Congregation for Bishops, The Sacred Congregation for the Sacraments and Divine Worship, The Sacred Congregation for Catholic Education. He was President of the International Theological Commission, of the Pontifical Biblical Commission and member of the Pontifical Commission for the revision of the Code of Canon law. He retained his high position of Prefect of the Congregation for the Doctrine of the Faith until 25th November 1981, about a month before his death which took place in Rome, 30 th December 1981.

John Paul II celebrated the funeral mass for the late Cardinal Šeper on 2nd January 1982 in the Basilica of St. Peter's. After that the body was taken to the Croatian church of St. Jerome's where many of the Croatian faithful resident in Rome gathered to hear the mass celebrated by the Archbishop of Zagreb, Kuharić and take a last farewell of their cardinal.

The body was then transported to Zagreb where, in front of the cathedral on 3rd January, the faithful gave a solemn and warm welcome to their beloved cardinal. An immense crowd passed before the body on view in the cathedral where on 5th January the funeral rites were celebrated by the Pope's special delegate, Cardinal Paolo Bertoli, with the

assistance of the Apostolic Pronuncio Michele Cecchini, of numerous cardinals and bishops from various European countries and in the presence of the entire Yugoslav episcopate.

The mortal remains of Cardinal Šeper were placed in the tomb of the archbishops of Zagreb, next to the coffin of Cardinal Stepinac to await the glorious resurrection.

This book with the essential biographical data of the life of Cardinal Šeper contains the most iportant letters and directives by him imparted to the elergy and faithful of the diocese of Zagreb from 1954 to 1968.

A later book will speak also of his contribution to the work of the second Vatican Council. In it will also be published the documents of the Congregation for the Doctrine of the Faith for the years when he was Prefect.

We hope that from the material available, the Croatian Church will be able to prepare a more ample biography of this figure of such importance for the life of the Universal Church and, in particular, that of the Croatian Church.

IL CARDINALE FRANJO ŠEPER (1905—1981)

Il cardinale Franje Šeper, prima arcivescovo di Zagabria e poi Prefetto della Sacra Congregazione per la dottrina della fede, nacque a Osijek il 2 ottobre 1905. I suoi genitori, Vjekoslav e Marija Šeper, esercitavano la professione di sarto.

Franjo fu il primogenito di quattro figli. La famiglia si trasferì a Zagabria ai primi del 1910. Franjo conseguì il diploma di maturità classica nel liceo ginnasio di Zagabria nel 1924. Durante gli anni di studio prese parte ai movimenti cattolici giovanili e fu membro della Congregazione mariana. L'aver frequentato queste associazioni, ma soprattutto l'amicizia con il dott. Ivan Merz, influì sulla sua decisione di intraprendere la via sacerdotale.

Fin dagli inizi degli studi nella facoltà teologica di Zagabria, — nel novembre 1924, — l'arcivescovo della diocesi di Zagabria, monsignor Antun Bauer, decise di inviare il giovane Šeper a studiare a Roma. Alunno del Pontificio Collegio Germanico, frequentò la Pontificia Università Gregoriana, dove nel 1927 conseguì la laurea in filosofia e, nel 1931, quella in teologia.

La sua ordinazione sacerdotale avvenne a Roma il 26 ottobre 1930. La prima messa fu da lui celebrata nella basilica di San Paolo fuori le Mura,

il giorno della festa di Tutti i Santi. Insieme a lui studiò e fu ordinato sacerdote Alojzije Stepinac, di cui fu in seguito successore come arcivescovo nella diocesi di Zagabria.

Il giovane sacerdote fece ritorno a Zagabria nel mese di luglio del 1931. Nel settembre dello stesso anno divenne insegnante di religione nel liceo ginnasio femminile della città, incarico che tenne fino al termine dell'anno scolastico 1934—35, quando l'arcivescovo Bauer lo volle come proprio segretario.

Nel 1941 fu nominato rettore del seminario maggiore di Zagabria dal nuovo arcivescovo Stepinac. Per dieci anni ricoprì questa carica, cioè nel periodo particolarmente difficile della guerra e del dopoguerra. Nell'ottobre del 1951 gli fu affidata la parrocchia di Cristo Re a Zagabria. L'attività pastorale era stata, del resto, sempre esercitata da lui anche quando era segretario del vescovo e rettore del seminario. In quegli anni amava stare tra la gioventù studentesca di Zagabria, in particolare nella parrochia di Santa Maria e S. Giuseppe, dove insegnava catechismo ed educava i giovani per una autentica vita liturgica.

Dopo quattro anni di attività parrocchiale, il 22 luglio 1954, Franjo Šeper venne nominato da Pio XII arcivescovo titolare di Filippopoli, con l'incarico di coadiutore »sedi datus« dell'arcivescovo di Zagabria. Fu consacrato nella cattedrale di Zagabria il 21 settembre 1954. Vescovo consacrante era l'arcivescovo di Belgrado, Josip Ujčić, coadiuvato dai vescovi ausiliari di Zagabria, Franjo Salis e Josip Lach.

Il nuovo arcivescovo coadiutore dirigeva l'arcidiocesi di Zagabria in accordo con il cardinale Stepinac, che si trovava al confino nella parrocchia di Krašić, suo paese natale. Quando, il 10 febbraio 1960, morì il cardinale Stepinac, Šeper, in forza del decreto della Congregazione Consistoriale del 24 marzo 1958, divenne amministratore della diocesi di Zagabria »ad nutum Sanctae Sedis«, ma già il 5 marzo 1960 papa Giovanni XXIII lo nominava arcivescovo residenziale metropolita.

Šeper si impegnò particolarmente del rinnovamento liturgico. Per questo motivo venne eletto dai vescovi presidente della Commissione liturgica interdiocesana. Poi e stato eletto presidente della Conferenza episcopale Jugoslava.

Volle che la Facoltà di teologia di Zagabria incominciasse un regolare corso annuale teologico-pastorale per il clero. Presso la stessa Facoltà, instituì l'Istituto catechistico e nel 1963 l'Istituto per la musica sacra. Durante le sua permanenza a capo della diocesi di Zagabria eresse 21 parrocchie, fondò la Caritas, quale è filiale della Caritas Internationalis e il »Fondo di papa Giovanni per la costruzione di nuove chiese«.

Su sua proposta, Paolo VI nominò vescovo ausiliare di Zagabria Franjo Kuharić, parroco di Samobor, il quale veniva consacrato dallo stesso Šeper il 3 maggio 1964 e il 16 giugno 1970 gli succederà a capo della diocesi.

Šeper incoraggiò particolarmente la stampa cattolica, sostenendo l'Associazione letteraria croata del SS. Cirilo e Metodio (S. Girolamo), fon-

dando nel 1963 il quindicinale cattolico »Glas Koncila« (La voce del Concilio), il mensile »Mali koncil« (Il piccolo Concilio nel 1966 e, nel 1968, »Kršćanska sadašnjost« (Attualità cristiana).

Poco prima di lasciare la sua carica di arcivescovo di Zagabria, pubblicò il decreto istitutivo del Consiglio pastorale e sacerdotale della diocesi di Zagabria. Nel 1968, a Srijemski Karlovci, si incontrò con il patriarca della Chiesa ortodossa serba, German. Fu durante la sua permanenza come arcivescovo di Zagabria, nel 1966, che vennero riallacciate le relazioni diplomatiche tra la Jugoslavia e la Santa Sede.

Šeper partecipò attivamente alla preparazione del Concilio Vaticano II. Dapprima venne nominato membro della Commissione per i sacramenti, poi fece parte della Commissione centrale preparatoria e infine fu eletto membro della Commissione teologica del Concilio. Durante le sedute conciliari intervenne a favore dell'istituzione del diaconato permanente, dell'uso della lingua madre nella liturgia, della Comunione sotto le due specie in determinate occasioni e della concelebrazione. Si impegnò, inoltre, per la libertà religiosa, per l'apostolato dei laici, per il diritto all'immigrazione e all'emigrazione a parlò in termini nuovi circa l'ateismo contemporaneo e di massa.

Fu uno dei più illustri padri conciliari e non c'è da meravigliarsi se, nel Concistoro del 22 febbraio 1965, Paolo VI lo nominò cardinale, assegnandogli come titolo la chiesa dei SS. Pietro e Paulo all'EUR.

Come cardinale, Šeper divenne presto una figura di grande rilievo nella Chiesa croata. Presiedette grandi celebrazioni religiose a Sinj, a Šibenik, a Đakovo, a Tekije, a Pula e a Trsat. Nel 1967 guidò un pellegrinaggio nazionale in Terra Santa, e poi a Lourdes e a Fatima.

Nel 1966, per la prima volta, si recò negli Stati Uniti per visitare gli emigrati croati, visite che ripeterà in seguito, recandosi anche in Canadà, in Germania, in Austria, sempre per incontrarsi con i connazionali ivi residenti per motivi di lavoro.

Durante il primo Sinodo dei vescovi, nel 1967, Šeper divenne presidente della Commissione dottrinale. Nello stesso anno guidò un pellegrinaggio croato a Roma.

L'8 gennaio 1968 venne nominato da Paolo VI Prefetto della Congregazione per la dottrina della fede. Dal tredicesimo secolo, cioè da quando i Croati entrarono nella Chiesa cattolica, nessuno di essi aveva mai raggiunto un così alto grado nella Chiesa. Con la nuova nomina, divenne membro anche di diversi dicasteri romani: Consiglio per gli Affari pubblici della Chiesa; Congregazione per i vescovi; Congregazione per i sacramenti e il culto divino; Congregazione per l'educazione cattolica. Fu presidente della Commissione teologica internazionale, della Pontificia commissione biblica, e membro della Pontificia commissione per la revisione del Codice di diritto canonico. Nell'alta carica di Prefetto della Congregazione per la dottrina della fede rimase fino al 25 novembre 1981, circa un mese prima della sua morte, avvenuta a Roma il 30 dicembre 1981.

Giovanni Paolo II volle celebrare la messa funebre per il defunto cardinal Šeper il 2 gennaio 1982 nella basilica di San Pietro. Dopo di che la salma fu trasportata alla chiesa croata di S. Girolamo, dove si radunarono molti fedeli Croati residenti a Roma per assistere alla messa celebrata dall'arcivescovo di Zagabria, Kuharić, e per dare l'ultimo addio al loro cardinale.

La salma venne trasportata, quindi, a Zagabria, dove, davanti alla cattedrale, il 3 gennaio, dove i fedeli tributarono al loro amato cardinale una solenne e calorosa accoglienza di affetto. Una folla immensa ha sfilato davanti alla salma esposta nella cattedrale, dove il 5 gennaio un solenne rito funebre venne celebrato dall'inviato personale del papa, cardinale Paolo Bertoli, con l'assistenza del pronunzio apostolico Michele Cecchini, di numerosi cardinali e vescovi, convenuti da vari paesi europei, e in presenza dell'intero episcopato jugoslavo.

I resti mortali del cardinale Šeper sono stati tumulati nella tomba degli arcivescovi di Zagabria, accanto alla bara del cardinale Stepinac, in attesa della gloriosa risurrezione.

Questa documentazione, con gli essenziali dati biografici del cardinale Šeper, contiene le più importanti lettere e direttive da lui date al clero e ai fedeli della diocesi di Zagabria dal 1954 al 1968.

Un successivo libro parlerà anche del contributo che il cardinale ha dato ai lavori del Concilio Vaticano II. In esso saranno pubblicati, inoltre, i documenti della Congregazione per la dottrina della fede, pubblicati negli anni in cui egli ne fu Prefetto.

Ci auguriamo che, in base al materiale a disposizione, la Chiesa croata possa preparare una più ampia biografia di questa figura così importante per la vita della Chiesa universale e in modo particolare per quella croata.

LE CARDINAL FRANJO ŠEPER (1905—1981)

L'archevêque de Zagreb et le Préfet de la Sainte Congrégation pour la Doctrine de la Foi, le cardinal Franjo Šeper est né à Osijek, le 2 octobre 1905, dans une famille des tailleurs, de Vjekoslav et Marija Šeper. Il était le premier des quatre enfants.

La famille Šeper, au début de l'année 1910, est venue habiter Zagreb. Le petit Franjo fréquentait l'école élémentaire à Kaptol, tandis que le baccalauréat il a passé dans le gymnase (lycée) de Zagreb-Basse ville, en 1924. Pendant son étude au lycée, il a participé activement dans les mouvements de la jeunesse catholique et devint le membre de la Con-

grégation Mariale. Tout cela — mais surtout son amitié avec Dr Ivan Merz — a influencé sa décision de choisir après le gymnase, la vocation sacerdotale. Déjà, durant son premier semestre d'études à la Faculté de Théologie de Zagreb — en novembre 1924 — l'archevêque de Zagreb Dr Antun Bauer l'envoya aux études à Rome. Etant boursier de »Germanicum«, il suivait les cours à l'Université Pontificale »Gregoriana«, où il a fait son doctorat en philosophie en 1927, tandis qu'en 1931 il a obtenu le titre de docteur en théologie.

Le 26 octobre 1930 il fut ordonné prêtre à Rome. Sa première messe, il a célébrée pour la fête de la Toussaint dans la basilique de Saint Paul hors les murs, à Rome. Il étudiait avec le cardinal Alojzije Stepinac et fut ordonné avec lui le même jour. Plus tard, il lui succéda au siège archi-épiscopal de Zagreb.

Le jeune prêtre Franjo Šeper retourna à Zagreb en juillet 1931 pour être nommé, au mois de septembre, professeur de religion au lycée féminin de Zagreb. Cette tâche, il a exercé jusqu'à la fin de l'année scolaire 1934/35. Alors, l'archevêque Bauer le nomma son secrétaire et ce ministère il exerçait jusq'à l'automne de 1941. L'archevêque Stepinac le nomma en septembre de cette même année recteur du Grand Séminaire de l'archevêché à Zagreb. Cette office il faisait durant la période difficile pendant et après la guerre, dix ans en tout. En octobre 1951, il dût quitter le seminaire et s'en aller à Trnje (le quartier de Zagreb) pour être curé de la paroisse du Christ-Roi. Tout en exerçant la tâche du secrétaire de l'archevêché, ou plus tard du recteur du Séminaire, Šeper catéchisait la jeuneusse scolaire, surtout dans les paroisses de Ste Marie et de St Joseph à Zagreb, en formant ses catéchisés dans l'esprit liturgique.

Après quatre ans de son ministère dans la paroisse, Dr Franjo Šeper fut nommé par le Pape Pie XII, le 22 juillet 1954, l'archevêque titulaire de Filippopoli et le coadjuteur de Zagreb »sedi datus«. Il a reçu la consécration épiscopale dans la cathédrale de Zagreb, le 21 septembre 1954. La consécration était fait par l'archevêque de Belgrade Josip Ujčić et avec les consécrateurs Franjo Salis-Sewis et Josip Lach, des évêques auxiliaires de Zagreb. Le nouvel archevêque coadjuteur dirigeait l'archevêché de Zagreb selon les suggéstions et en entente avec l'Ordinaire Alojzije, cardinal Stepinac qui était confiné dans sa paroisse natale à Krašić. Quand, le 10 février 1960, le cardinal Stepinac est mort, l'archevêque coadjuteur Šeper est devenu par la force du décret de la Sainte Congrégation Consistoriale du 24 mars 1958 l'Administrateur apostolique de l'Archevêché de Zagreb »ad nutum Sanctae Sedis«. Mais déjà le 5 mars de la même année, le Pape Jean XXIII le nomma l'Archevêque résidentiel métropolite. Au cours de cette année Šeper s'empressa pour effectuer la réforme liturgique. Ainsi, les évêques l'ont-ils choisi pour le président de la Comission liturgique Inter-diécesaine. Ensuite il fut choisi pour président de la Conférence episcopale de Yougoslavie. En 1963, il a donné l'initiative à la Faculté de Théologie Catholique de Zagreb de commencer à organiser chaque année les sessions Théologico-pastorales pour le clergé. Cette même année, il a fondé l'Institut Catéchétique et

aussi l'Institut pour la Musique Sacrée dans le cadre de cette même Faculté de Théologie. Pendant son administration de l'archevêché de Zagreb il a fondé 21 nouvelles paroisses. Il a donné l'impulsion pour créer la »Caritas« comme une filiale de »Caritas Internationalis« et les Fonds du Pape Jean XXIII pour la construction des nouvelles églises. A sa proposition, le Pape Paul VI, nomma le curé de Samobor Franjo Kuharić son évêque auxiliaire, lequel il a consacré le 3 mai 1964. Lui est devenu le 16 juin 1970, l'arhevêque de Zagreb, son succésseur.

Šeper encourageait surtout la presse catholique en donnant son soutient à la Société littéraire Croate de St Cyrille et Méthode (St Jérôme, autrefois). En 1963, il a fondé un journal catholique bimensuel intitulé »Glas Koncila« (»La voix du Concile«); en 1966 un mensuel »Mali koncil« (révue pour les enfants); en 1968 une maison de presse »Kršćanska sadašnjost (»L'actualité chrétienne«). Vers la fin de son service de l'archevêque de Zagreb, il a édité les décrets sur la fondation du Conseil Sacerdotal et Pastoral pour l'archevêché de Zagreb.

En 1968, le cardinal Šeper s'est rencontré avec le patriarche de l'Eglise orthodoxe Serbe M. German à Srijemski Karlovci. Pendant sa tâche de l'Ordinaire (en 1966), la relation diplomatique fut rétablie entre la SFR Yougoslavie et le Saint Siège.

Dès le commencement du Concile Vatican II, Šeper a participé activement dans ses préparations. D'abord, il fut nommé le membre de la Commission pour les Sacrements, ensuite il entra dans la Commission Centrale pour la préparation du Concile. Au cours du Concile, il fut tout de suite aperçu et choisi pour le membre de la Commission Théologique Générale du Concile. Pendant le Concile il parlait en faveur de l'introduction du diaconat, de la langue nationale dans la liturgie, de la communion sous les deux espèces en occasions adéquates, de la concélébration; il a plaidé pour la liberté religieuse, pour l'apostolat des laïcs, pour le droit d'immigration et d'émigration; il a parlé avec des accents nouveaux sur l'athéisme contemporain des masses. Puisqu'il était un des Pères conciliaires très estimé, il ne faut pas s'étonner que le Pape Paul VI dans son Consistoire du 22 février 1965, nomma l'Archevêque de Zagreb Franjo Šeper cardinal, en lui donnant pour le titre l'église romaine de St Pierre et Paul à l'EUR.

En cardinal, Šeper ressortit rapidement comme une personnalité »par excellence« dans l'Eglise des Croates. Alors, il présidait aux grandes célébrations de foi à: Sinj, Šibenik, Đakovo, Tekije, Pula et Trsat. En 1967, il guidait un pélérinage national en Terre Sainte, et l'année suivante à Lourdes et à Fatima. L'année 1966, il s'en allait pour la première fois aux Etats-Unis, pour y revenir encore plusieurs fois en vue de visiter les immigrés croates dans ce pays et au Canada. Le même but était aussi de sa visite à nos ouvriers au travail saisonnier en Allemagne et en Autriche. Pendant la Première Synode des évêques, en 1967, Šeper devint le Président de la Commission Doctrinale. Cette même année — »Année de Foi« — il a organisé un pélérinage croate, bien remarqué, à Rome.

Le 8 janvier 1968, le Pape Paul VI nomma cardinal Šeper Préfet de la Sainte Congrégation pour la Doctrine de la Foi. Depuis 13 siècles, que les Croates sont entrés par le baptême dans le sein de l'Eglise catholique, aucun Croate n'a pas monté si haut dans la hiérarchie de l'Eglise. En même temps il était membre de plusieurs dicastères de Rome: du Conseil pour les travaux extraordinaires de l'Eglise, de la Ste Congrégation des évêques, des sacrements et de la liturgie et de la Ste Congrégation pour l'éducation chrétienne. Il était président de la Commission Théologique Internationale et de la Commission Biblique, ainsi que le membre de la Commission pontificale pour la révision des lois du Droit Canon. Il exerçait sa tâche importante jusqu'au 25 novembre 1981 — c'est-à-dire un mois avant sa mort — qui est survenue le 30 décembre 1981.

Le Pape Jean Paul II a célébré la messe des funérailles dans la basilique de St Pierre à Rome devant la dépouille mortelle du cardinal Šeper, le 2 janvier 1982. Ensuite, le corps du Cardinal défunt était transporté dans l'église croate de St Jérôme où la colonie croate romaine s'est réunie pour la messe du soir à laquelle présidait l'archevêque Franjo Kuharić. Après la messe, le cercueil était transporté par le corbillard â Zagreb, où l'on a préparé au Cardinal aimé un accueil magnifique, le dimanche 3 janvier, l'après-midi. Un grand nombre de fidèles a défilé devant son cercueil dans la cathédrale. Les cérémonies des funérailles avaient lieu, mardi le 5 janvier, après-midi et elles furent célébrées par le représentant personnel du Saint Père — le cardinal Paolo Bertoli — avec l'asistance de pro-nonce Michele Cecchini, de plusieurs cardinaux et d'évêques de différents pays d'Europe et de l'épiscopat entier de Yougoslavie. La dépouille mortelle du cardinal Franjo Šeper était mise dans la tombe des archevêques de Zagreb, tout près du cercueil du cardinal Stepinac où ils attendent la résurrection glorieuse.

Ce tome, écrit en vue de la biographie du cardinal Šeper, contient ses orientations pastorales les plus importantes adressées au clergé et aux fidèles de son diocèse entre les années de 1954 et 1968. Dans le tome seconde, qui devrait suivre, on aura l'occasion de publier les contributions de notre Cardinal au travail du Concile Vatican II, où il était un des Pères conciliaires très apprécié.

Et encore, on publiera aussi les documents de la Sainte Congrégation pour la Doctrine de la Foi qui étaient édités pendant sa charge de Préfet dans la Congrégation mentionnée.

Nous espérons que l'Eglise des Croates, grâce à ce matériel accessible puisse préparer aussi le troisième tome pour une biographie plus vaste d'une personnalité si importante dans la vie de l'Eglise entière et de l'Eglise parmi les Croates.

Kazalo imena

R

S

T

U

V

Z

Kazalo pojmova

A

B

C

Č

D

Đ

E

G

L

LJ

M

Z

Ž

Sadržaj

Prepuštovee 4·III-1983 K.Z.

